STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 00075

ALE VERK

Sholem Aleichem

Permanent preservation of this book was made possible by
Ruthe & Max Brimberg

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אַלע ווערק פון שלום-עליכם

דראַמאַטישע שריפטען

שלום־עליכם פאָלקספאַנד אויסגאַבע—ניו יאָרק, 1922

Copyright 1917 by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

דראַמאַטישע שריפטען

אינהאלט

דער גט 7

צעזעעט און צעשפרייט 41

אַ דאָקטאָר 99

מענטשען 117

דאָס גרויסע געווינס 151

דער גט. סצענעס פונ׳ם אמאליגען אידי-
שען לעבען, אין איין אקט און דריי בילדער.

געשריבען אין יאהר 1887.

די פּאַרשוינען:

שרה חנצי, „איין אשת חיל“.

ראובן־הערש, איהר מאַן, אַ יודע ספר.

עטעל, זייער טאָכטער, אַ יונג ווייבעל.

מאַטעל, זייער אייגעם, אַ פיינער יונגערמאַנטשיק.

לוי־בנימין, אַ יונגערמאַן אַ משכיל, מאַטעל׳ס אַ חבר.

רב שלום שדכן, אַ איד אַ שדכן.

רב ארקע, דער רב פון שטעדטעל.

פרומע־ליבע, די רביצין.

רב זכריה, אַ סופר, אַ איד מיט אַ גרינער שאַל.

אידעל דער שמש, אַ ריהרעוודיג אידעל מיט איין אויג.

צוויי עדות.

אַ מנין אידען.

די געשיכטע קומט פאָר אין אַ קליין שטעדטעל אינ׳ם פאָריגען יאהר־הונדערט.

דאס ערשטע בילד.

אין א געוועהנליך צימער, פשוט מעבלירט, אויף דעם אלטען אידישען אופן, זיצט ביי א גרויסען פיערעקעכיגען טיש, אויף א בענקעל, ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש איבער א ספר פון די ה י י נ ט י ג ע ס פ ר י ם, שטארק פערטיעפט. ביי דער הרובע זיצט ש ר ה ־ ח נ צ י און ארבייט א זאק מיט גרויס מהירות, און דאס קנוילכען בוימוואהל קאטשעט זיך ביי איהרע פיס אויף דער ערד; זי איז פערטיעפט אין דער ארבייט און קוקט אויף די דרעטלעך, וואס טאנצען ארום אין איהרע פינגער.

1.

ש ר ה ־ ח נ צ י און ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש.

ש ר ה ־ ח נ צ י (צעהלט די אייגלעך פון זאק). איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף... ראובן־הערש! זעכס, זיעבען, אכט, ניין, צעהן... ראובן־הערש!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (הויבט אויף די אויגען פון דעם ספר). הא?

ש ר ה ־ ח נ צ י. האָסט דיר אין קאפ אריין! צעהן מאל דארף מען דיך רופען, ביז דו וועסט זיך א מאל אנרופען.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואס־זשע איז דארטען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. וואס זאל זיין? גאר ניט! ער האט זיך אנגערעדט מיט'ן געניידעם, מע זאל מיך א לעבעדיגע אריינטרייבען, שונאי ציון, אין דער ערד אריין — און געננוג.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. שא, א נייעם! וואס נאך וועסט דו זיך אויסטראכטען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. אויסטראכטען? איך טראכט זיך אוים? איא, ראובן־הערש? ווער איז גערעכט? דו מיט דעם געניידעם דיינעם! ווער איז א הולטייקע? איך! ווער ווערד אויסגעריסען, אויסגעריסען זאלט איהר ווערען? ווער פרוירט א גאנצען טאג איז

קלייט, אויסגעפּרוּווירעט זאָלט איהר ווערען אַלע איינציגווייס? — אַלץ איך! אַלץ איך! און אַז סע קומט צו עפּיס, בין איך די שלעכטע! געה, הארעווע, קריך אין דער ערד! אַ שענעם כבוד קאָן מען זיך פון אייך דערלעבען, ברענען זאָלט איהר אויפ'ן פייער, ווי מיר ברענט דאָס פּנים, רבונו של עולם! אַ טאָג ווי נאַכט ווייסט מען נאָר זיצען איבער די שענע ביכלעך און פּאַטשקען אין די גאַזעטען! און אַז איך קום פון מאַרק, קוקט מען אויף מיר, ווי אויף דעם הונט, און מע סוד'עט זיך מיט דעם ווייב, און מע שושקעט זיך מיט איהר — שו־שו־שו, שו־שו־שו... וואָס שושקעט ער זיך מיט איהר? האַ? דו מיינסט, איך ווייס ניט, אַז ער רעדט פון מיר? האָסט מורא, איך הער ניט? וואָס פאַר סודות איז דאָ פאַר אַ שוויגער? איך פרעג דיך, וואָס האָט זיך איין איידעם צו בעהאַלטען פון אַ שוויגער? ראובן־הערש? ראובן־הערש! (מיט אַ קוועטש). ראובן־הע־ערש!

ראובן־הערש (הויבט זיך אויף). האַ?

שרה־חנצי. האָק דיר אין מוח! איך רעד און רעד, ווער צע־זעצט רעדענדיג, און ער „האַקעט" און „האַקעט", גלייך ווי אַ הונט בילט! אין מיר ווערד מיין גאַל צע־פּלאַצט, מיין בלוט ווערד איבער־געזאָדען, ווי איין אַקריפּ — און ער זיצט זיך מיט אַ גלאַטען לונג און לעבער איבער די ספרים'לעך, און איך האָווקע און האָווקע, טאָמער ווייסט דו וואָס? אַפּנים, די ספרים'לעך זענען ביי דיר טהייערער פונ'ם ווייב? דאָס איז דאָך אין גאַנצען דיין חיות! און ווער פאַהרט אויף אַ יאַריד?—שרה־חנצי! ווער וואַרגט זיך מיט אַ קאַרטאָפלי פאַר אַ גאַנצען טאָג, דערוואַרגען זאָלסט דו ווערען, ליעבער גאָט? — שרה־חנצי! ס'זאָל איהם אָנהויבען, אַשטייגער, אַהרען, וואָס דער שענער געניידעם זיינער, ברענען זאָל ער, פּאַטשקעט מיך אויף די גאַזעטען... ראובן־הערש! (בויגט זיך אָן צו איהם, אין אויהער אריין). ראובן־הערש! ראובן־הערש! ראובן־הערש!

ראובן־הערש (רייסט זיך אַפּ פונ'ם ספר). האַ? האַ? האַ?

שרה־חנצי. קוק אַן אַביסעל אַ האַקען — האָט דיר אין מוח! איך רעד פון דיין תכשיט, פונ'ם געניידעם דיינעם רעד איך, פערחאַפּט זאָל ער ווערען!

ראובן־הערש. וואָס האָסט דו צו איהם? וואָס האָט ער דיר געטהאַן?

שרה־חנצי. וואָס, האָסט דו געוואָלט, זאָל ער מיר טהון? ער זאָל מיך שלאָגען? ס'איז גענוג דאָס, וואָס ער באַשרייבט מיך אויף די גאַזעטען!

ראובן־הערש. ווער האָט דיר געזאָגט, אַז ער באַשרייבט דיך אויף די גאַזעטען?

שרה־חנצי. וואָס דען ליגט ער טאָג ווי נאַכט ביי לאה־דוואָסי'ם געניידעמעל, וואָס שרייבט אין אַלע בלעטער? צענויפּגעקאָמפּאַניעט זיך מיט אַ שאַרלאַטאַן אַ שרייבער, און נאָר מע לאַכט, און נאָר מע ראַהאַטשעט זיך, און אַז מע דערזעהט מיך, ווערד מען אַנשטומט, שטום און קרום זאָלען זיי ווערען פאַר כל־ישראל!

ראובן־הערש. בלעבען, די טשעפּעסט זיך אומזיסט. מאַטעל איז אַ יונגערמאַן אַ גאָלד! אַזאַ יאָהר אויף מיר.

שרה־חנצי. אָמן, אַזאַ יאָהר אויף אייך ביידען!

ראובן־הערש. ער איז אַ יונגערמאַן, וואָס קאָן גוט לערנען, און לייענען, און שרייבען, און... און... און...

שרה־חנצי. און... און... און! ... איך דאַרף ניט האָבען קיין שרייבער. וואָס זאָל מיך באַשרייבען! באַליאַפּען!

ראובן־הערש. טשעפּע זיך אָפּ, ער האָט דיך ניט אפילו אין זינען!

ש ר ה ־ ח נ צ י. וואס איז! סע שטעהט איהם אפשר ניט אן? איך דארף אויף כפרות איין איידעם, וואס קען צופיעל און פארשטעהט צופיעל און ווייסט צופיעל!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואס־זשע אהרט עס דיך, אז ער קען צופיעל און פארשטעהט צופיעל און ווייסט צופיעל?

ש ר ה ־ ח נ צ י. אהרען אהרט מיך ניט; לאז ער זיך אנ־צינדען! אבי ער זאל מיך לאזען צורוה. ניט פאטשקען מיך אויף די גאזעטען!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. ווער האט דיר געזאגט, אז ער פאטש־קעט דיך אויף די גאזעטען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. וואס דען טהוט ער טאג ווי נאכט ביי לאה־דוואסי'ס געניידעמעל, וואס אלע ווייסען, אז ער פאטשקעט אויף די קרויטבלעטלעך, מיין איך אויף די גאזעטען?

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (ארוים פון די כלים). א מעשה אהן איין עק מיט דיר! עס וואלט טאקי געווען א מצוה, כלעבען, מע זאל דיך טאקי באשרייבען אין די גאזעטען, און גוט באשרייבען, אזוי אז דו זאלסט האבען צו זינגען און צו זאגען!

ש ר ה ־ ח נ צ י (רויט פאר כעס). ניט דערלעבען וועט איהר דאסביידע! נא דיר א מתנה! (טראגט איהם אונטער א פייג).

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. עס געזונד! (נעמט דעם ספר אונטער דער האנד און געהט אוועק, טהוט א זעץ מיט דער טהיר. פונ'ם אנדערען חדר לויפט אריין ע ט ע ל).

2.

ש ר ה ־ ח נ צ י און ע ט ע ל.

ע ט ע ל (איבערגעשראקען). וואס איז דער מאמע אזוי איז כעס?

שרה־חנצי. ווייסט איהם דער שווארצער יאהר! דו קענסט איהם ניט, דעם כהן? ער וויל ניט ליידען, למאי דיין מאטעל איז נפש־אחת מיט דעם שארלאטאן.

עטעל. מיט וואסער שארלאטאן?

שרה־חנצי. אט מיט לאה־דוואסי'ס גענײדעמעל, מיט לוי־בנימינ'ען.

עטעל. מיט וואס איז לוי־בנימין א שארלאטאן?

שרה־חנצי. איך וויים, מיט וואס? ער וויל ניט, דער טאטע דיינער, אז דיין מאן זאל זיין באקאנט מיט א שלים־מזל, וואס פאטשקעט אויף די קרויטבלעטלעך, שרייבט אויף די גאזע־טען מיין איך... ער וויל ניט ליידען, דער טאטע דיינער, וואס די שטאדט האלט דיך אין מויל, דיך און דיין מאן.

עטעל. מיין מאטלען?

שרה־חנצי. דיין מאטלען! וואס, מיינסט דו, איז דיין מאטעל? א בשר־ודאם גלייך מיט אלע.

עטעל. וואס־זשע זאגט מען אויף מיין מאטלען?

שרה־חנצי. מע זאגט... וואס א שטאדט קאן זאגען! מע שמועסט, אז ער ליגט טאג ווי נאכט ביי לאה־דוואסי'ן נישט אזוי צוליעב דעם איידעם, ווי צוליעב עמיצען אנדערש.

עטעל (אויפגערעגט). למשל, צוליעב וועמען?

שרה־חנצי. איך וויים, צוליעב וועמען? ווייסט זיי דער רוח אלעמען!

עטעל (לאכט מיט יאשטשערקעס). חא־חא־חא! לעדיגגעה־ערס, פוסטעפאסניקעס, רכילות'ניקעס! האבען שוין ניט וואס אויסצוטראכטען!

שרה־חנצי. אז מע קלינגט, איז א חגא... וועגט האבען אויהרען, גאסען האבען אויגען!...

ע ט ע ל (אויסער זיך). הערסט דו מאמע? אט די, וואס זיי קאנען זאגען אזא זאך, מעג זיך זיי שטעלען דאס מויל אויף א זייט! א חדוש איז מיר נאר אויף דיר. מאמע, אז דו זאלסט קאנען גלויבען אזעלכעס אויף מיין מאטעלען...

ש ר ה ־ ח נ צ י . זעה נאר, ווי זי פארציהט איהם אביסעל אויף א שטריקעלע: מ א ט ע ל ע! מא־טע־לע! וואס איז דארט אזעלכעס? דו מיינסט, אז ער געהט טאקי אוים נאך דיר, טאכ־טער, אזוי ווי דו נאך איהם?

ע ט ע ל . מאמע, דו האסט אין איהם א גרויסען טעות, מא־מע! דו קענסט איהם ניט! ער איז...

ש ר ה ־ ח נ צ י . אזוי? הייסט דאס, ווייסט דו מעהר פון מיר? גוטע יאהרען! אז אך און וועה דער מאמע! ניטא וואס צו רעדען! מיין טאכטער ווייסט מעהר פון מיר! זי איז די חכמה! זי ווייסט אלעס! נאר איך ווייס גאר ניט! איך בין דער נארר! איך בין די בהמה!...

ע ט ע ל . ווער זאגט דען, מאמע? איך זאג נאר, אז אזא יונגערמאנן, ווי מיין מאטעל...

ש ר ה ־ ח נ צ י (נעמט די הענד פאַרבאַקאַם). נו?

ע ט ע ל . אזא יונגערמאן, ווי מיין מאטעל, דארף מען אויס־פאהרען די גאנצע וועלט, וועט מען נישט געפינען...

ש ר ה ־ ח נ צ י (קאַטשעט זיך). חא־חא־חא־חא־חא־חא! אזוי? דאס האט ע ר דיך אזוי איינגערעדט? איא? נו, גלויב איהם, טאכטער! ער האט דיר אפשר געשווארען אויך? חא־חא־חא־חא! האסט זיך אין איהם אביסעל צופיעל איינגעגלויבט, פיהרט ער דיך ביי דער נאז. ווען דו זאלסט זיך צו איהם אזוי צוקוקען, ווי איך קוק זיך צו, וואלסט דו אפשר אויך געזעהן דאס, וואס איך זעה.

ע ט ע ל . וואס זעהסט דו אויף איהם אזעלכעס, מאמע?

ש ר ה ־ ח נ צ י . איך זעה ? הלואי וואלט קיינער נים זעהען! מע זעהט שוין !

ע ט ע ל (דערשראָקען). וואס זעהט מען ? ווער זעהט ? וואס האט מען געזעהען ?

ש ר ה ־ ח נ צ י . מע האט געזעהען דאס, וואס קיינער דאַרף ניט זעהען.

ע ט ע ל (צעקאָכט). מאמעניו ! הארצעניו ! ליובעניו ! איך בעט דיך, זאג מיר, וואס האט מען געזעהען ?

ש ר ה ־ ח נ צ י . אזוי ? ווילסט דו טאַקי, אז איך זאָל דיר זאגען ? א שענער כבוד פאַר דער מאמע דיינער ! לאזען דיר אנ־דערע זאגען, טאכטער מיינע !

ע ט ע ל (וויינט). דו מוטשעסט מיך, מאמע ! איך בעט דיך, זאג מיר האטש איין ווארט, האטש א האלב ווארט ! איך בעט דיך, מאמעניו ! הארצעניו ! נשמה׳ניו !

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס זאָל איך דיר זאגען, וואס ? וואס האסט דו זיך צוגעטשעפעט צו מיר ? געה, לאז ער דיר זאגען, וואוהין געהט ער אַלע טאג נאכ׳ן דאווענען ?

ע ט ע ל . וואס הייסט וואוהין ? צו לוי־בנימין, צו לאה־דוואסי׳ס איידעם: דארט לערנען זיי צוזאמען, לייענען גאזעטען...

ש ר ה ־ ח נ צ י . הא־הא־הא ! אזוי טאַקי ? ווער האט דיר געזאגט ? מע לערענט דארט אינאיינעם און מע לייענט גא־זעטען ? !

ע ט ע ל . וואס זשע דען טהוען זיי ? אדרבה, זאג, מאמע, לאם איך אויך וויסען !

ש ר ה ־ ח נ צ י . פון וואנען זאָל איך וויסען ? איך געה איהם נאָך, צי וואס ? איך האָב מעהר נישט וואס צו טהון, נאָר נאָכשפּיקען דעם געניידעם מיינעם, וואוהין ער געהט — איך זאג דיר ! פראַמעלע מאָג ער געהן ניט נאָר צו לאה־דוואסי׳ס טאָכ־

מער — אפילו אין דער ערד אריין, אהרט מיך אויך ניט, אבי מיר און מיין קינד זאָל ניט שאַדען!

ע ט ע ל. מאַמע! דו ווייסט גאָר ניט וואָס דו רעדסט! וואָס יענער וועט דיר דערצעהלען פזמונות, נעכטיגע טעג...

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט פייער). הער נאַר, טאָכטער מיינע. שוין לאַנג ביזט דו געוואָרען אַזאַ פרעסטאַרעץ. וואָס דו דערצעהלסט מיר מעשיות? וואָס מאַכסט דו מיר אָוועק מיט דער האַנט: „פזמונות"! איך דאַרף זיך ביי קיינעם ניט נאָכפרעגען! איך פרעג נישט ביי קיינעם; מע קומט צו מיר אין קלייט אריין און מע דערצעהלט מיר — זאָל איך מיר פאַרשטעלען די אויהרען? מאַהל דיר, אַז אַך און וועה איז מיר, אַז איך זיץ און הער אויס אַט די אַלע שענע מעשיות! איך בין דאָך מעהר נישט ווי אַ מענטש. נו, אַ מאַמע איז מסתמא נישט איינגענומען, אַז מע רעדט אויף איהר קינד. יענעם דאָס מויל פאַרשטעלען קאָן איך ניט, און געהן זיך אַפּקריעגען מיט יעדען בעזונדער בין איך אויך ניט משה־מחויב. ווי זאָגט מען: „שנייץ די נאָז און שמיר דעם פּנים"... ס'איז מיר אודאי גוט, זאָג איך דיר!

ע ט ע ל (אויסער זיך). עמיצער האָט דיר אויסגעקלערט אַ נעכטיגען טאָג. אודאי אַ שונא מיינער, און דו גלויבסט!

ש ר ה ־ ח נ צ י (הייס). אויסגעקלערט? אַ שונא? אַ, כשר'ע בהמה'לע! געה הער, וואָס מע רעדט אויף דער גאַס, אין אַלע הייזער! די גאַנצע שטאָדט האָט צו טהון מיט מיר — זאָגט זי אַ שונא! מיר ליגען ביי יעדען אין מויל, קינד און קייט ווייסט פונ'ם סוד. יעדער בעזונדער ווייזט אויף מיר אַז מיט'ן פינגער, און אין שוהל הער איך הינטער מיינע פלייצעס, ווי מע שושקעט זיך און מע לאַכט — און זי זאָגט מיר, אַז ע מ י צ ע ר האָט אויסגעטראַכט! יענער הענגט זיך לאַה־דוואָסי'ס טעכטערל אויפ'ן האַלז, און זי זאָגט: אויסגעטראַכט!

ע ט ע ל (וויינט). ס'אַליגען, מאַמע, ס'אַליגען! ס'אַליגען!

3.

די זעלבע און מאטעל.

מ א ט ע ל (לויפט אריין א דערשראָקענער). וואָס איז? וואָס שרייסט דו, עטעלע? דו וויינסט? וואָס וויינסט דו, עטעלע? (נעמט זי אָן ביי דער האַנד, קוקט בייז אויף דער שוויגער).

ש ר ה ־ ח נ צ י (שטעהט אויף). קוק איהם אָן אביסעל, ווי ער מאַכט דעם אָנשטעלן א נעבאַכעל, גאָט די נשמה שולדיג... געמאַכט א תל פון מיין קינד, אָוועקגעקוילעט, אַראָפּגענומען דעם קאָפּ — און האָט א פּאַטעפּאַלנעסט פּרעגען, וואָס זי וויינט? ! רוצח! קויי־לער! מלאך־המות איינער! זאָג מיר, מיט וואָס אַטוועטשאַיעסט דו מיר פאַר מיין קינד? פאַר מיין קינד, פאַר מיין אויג אין קאָפּ? וויין, טאָכטער, וויין! וועה איז דער מאַמע דיינער! (תאָפּט די ארבייט, געהט ארוים און טהוט א קלאַפּ מיט דער טהיר).

4.

מאטעל און עטעל.

מ א ט ע ל (נעמט אָן עטלען ביי ביידע הענד און וויל איהר געב־בען א קוש; זי לאָזט זיך ניט און הערט ניט אויף צו וויינען). עטעלע! טהייערע מיינע! זאָג מיר, וואָס איז דאָ אזעלכעס? וואָס וויינסט דו? איך בעט דיך, נשמה מיינע! זאָג מיר! נו, זאָג חאָטש איין וואָרט! חאָטש איין וואָרט!

ע ט ע ל (צעגעהט זיך פאַר געוויין). אוי, לאָז מיך! לאָז מיך! אוי, געה אַוועק פון מיר! אַוועק! אַוועק! אַוועק! (שטופּט איהם אָפּ פון זיך).

מ א ט ע ל (טרעט אָפּ אביסעל, בלייבט שטעהן, לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ, לעגט צענויף די הענד און בלייבט אין א טראַגישער פּאָזע). רבונו של עולם! רבונו של עולם! (געהט צו נעהנטער צום ווייב). עטעלע! האָב רחמנות!... עס ווייזט אויס, אז די שוויגער האָט שוין ווידער

אנגערעדט אויף מיר... עטעל! למאי זאלסט דו פון מיר פארבאר־גען? ערשט נעכטען האסט דו מיר געשווארען, אז וואס מע וועט דיר זאגען, וועסט דו מיר באלד דערציילען... אז דו וועסט שוין מעהר קיין שלעכטס אויף מיר נישט גלויבען... אז צווישען אונז וועט תמיד זיין א הייליגע ליעבע אויף אייביג... און אצינד, מיין טהייערע, שטעה איך פאר דיר און בעט רחמים, זאלסט כאטש איין קוק טהון אויף מיר, כאטש אייןווארט מיר זאגען, ווילסט דו נישט, עטעל! וואו זענען דיינע שבועות? וואו זענען דיינע נעכטי־גע הבטחות, עטעל? (ער האפט זי ארום און כהוט זי א קוש. זי רייסט זיך אוים פון זיינע הענד מיט בעס).

עטעל. אוועק! אוועק צו לאה־דוואסי'ס טעכטערל! אוועק פון מיינע אויגען!

מאטעל (ערשטוינט). צו לאה־דוואסי'ס טעכטערל? וואס הייסט דאס און וואס בעדייט דאס? וואס איז דאס פאר א נייעס, הא?

עטעל (מיט הארץ). א נייעס, זאגסט דו? גאָה הער, וואס די שטאדט רעדט!

מאטעל. די שטאדט רעדט! וואס רעדט די שטאדט? אדרבה, לאָם איך אויך וויסען?

עטעל. דו פרעגסט נאך? הא? וואס געהסט דו אהין אלע טאג? דו מיינסט, דו נארסט מיך אפ? מיין ניט, אז איך בין אזא נארר, ווי דו מיינסט. א, איך ווייס שוין! איך ווייס שוין! צו לוי־בנימינ'ען געהסט דו? איא? צו איהר, צו לאה־דוואסי'ס קראסאוויצע מיט דער רויטער נאז... אאא!!! (זי רייסט אויף זיך די האר און איז אויסער זיך).

מאטעל (האפט זי ביי די הענד, נעמט זי ארום מיט הייסע פלאם־פייערדיגע קושען). עטעל! ליובעניו! וואס רעדסט דו?! איך? איך? צו לאה־דוואסי'ס טאכטער? צו אט דער דאזיגער?

איך וועל דיך פארבייטען אויף לאה־דוואסי'ס טאכטער? דיך? מיין קעצעלע? מיין נשמה? מיין לעבען? מיין... איך...? א, איך וויים שוין, פון וועמען דאס וואכסט! איך וויים שוין! דאס האט זי אויסגעטראכט! זי! די שוויגער! יא, איך וויים שוין! איך וויים שוין! א, זי וויל אונז צעשיידען! זי וויל מיך אין דער ערד אריינטרייבען א לעבעדיגען! זי האט זיך גענומען אויף מיר! ערשט היינט אין דער פריה האט זי מיר דערצעהלט און אנגערעדט אויף דיר כל הצרות! אז דו האסט זיך איהר געקלאגט אויף מיר, אז דו קאנסט מיך ניט אנקוקען, אז לוי־בנימין האט א שען קול און קאן זינגען און איך נים; אז לוי־בנימין... נאר איך גלויב נים, און דו גלויבסט! איך זשאלעווע דיר, און דו מיך — נים. איך האב דיך ליעב און בין דיר געטריי ביז לעצט, און דו האסט אפילו קיין קאפ רחמנות נים אויף מיר!... דו האסט מיר געגעבען א שבועה, אז דו וועסט מיך אייביג ליעב האבען, תמיד גלויבען: צום סוף, ווילסט דו אפילו אויף מיר קיין קוק נים טהון... א! איך בין דער אומגליקליכסטער מענטש אויף דער וועלט! (פאלט אויף א בענקעל און וויינט).

עטעל (געהט־צו צו איהם און וויל איהם טהון א קוש; ער לאזט נים). מאטעלע! גאט איז מיט דיר! טהו אויף מיר א קוק — דאס בין איך! דו ווילסט מיך נים? מאטעלע! מאטעלע!

מאטעל (פאלט איהר אויף דעם האלז). עטעלע!...

עטעל (מע קושט זיך). מאטעלע!...

מאטעל (קושענדיג). קעצעלע!

עטעל (קושענדיג). קאטעקעל!

מאטעל (קושט זי). נשמה מיינע!

עטעל (קושט איהם). לעבען מיינס!

מאטעל (קושט זי). מיין ענגעל!

עטעל (קושט איהם). מיין הארץ!

מ א ט ע ל. און דו האסט זיך אויף מיר אזעלכעס געגלויבט, הא?

ע ט ע ל. א, זיי מיר מוחל, מאטעלע! דאס לעצטע מאל!

מ א ט ע ל. זעה זשע, עטעלע, דאס לעצטע מאל!

ע ט ע ל. דאס לעצטע מאל! דאס לעצטע מאל!

מ א ט ע ל. שווער מיר!

ע ט ע ל. איך שווער דיר!

מ א ט ע ל. ביי דיין לעבען?

ע ט ע ל. ביי מיין לעבען!

ענדע פונ'ם ערשטען בילד.

דאס צווייטע בילד.

1.

ראובן־הערש זיצט איבער א ספר אין דעם זעלבען צימער און איז צעקאכט. ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן קוקט איהם גלייך אין די אויגען אריין.

ר א ו ב ן ה ע ר ש און ש ל ו ם ש ד כ ן.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. וואס זענט איהר אזוי צעטראגענע וואס? מילא, וואס סע מאכט זיך וואס? אייער טאכטער איז ניט די ערשטע איז זי! איהר האט מורא האט איהר, זי וועט נישט קריגען קיין אנדערען וועט זי? בראד איז ניט אויסגעשטארבען בראד!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואס רעדט איהר? איהר ווילט מיר איינרעדען א קינד אין בויך? מאטעל איז א זעלטענער יונגערמאן; א זעלטען קינד, כלעבען, א זעלטען קינד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. נו, ווער זאגט דען ווער? ער איז אודאי נישקשה פון א יונגערמאן איז ער; נאר מסתמא איז דאס ניט איהר זיווג מסתמא...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. נישט איהר זיווג, זאגט איהר? וואס איז? וואס גערט איהם אפ? איך פרעג אייך, רב שלום, מיט וואס איז דאס נישט גלייך? ארדרבה, זאגט איהר אליין! (רוקט זיך צו צו איהם).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רוקט זיך אפ). וואס קאן איך זאגען וואס? גאט איז דער מזווג זיווגים איז ער. וואס קאן וויסען א מענטש וואס?

ר א ו ב ן ה ע ר ש (חאפט אן רב שלום'ן פאר די לאצען און טרייסעלט איהם). נאט איז מזווג זיווגים, זאגט איהר? א י ה ר קאנט מיר אזעלכעס זאגען? א י ה ר ווייסט דאך יא, וואס דא טהוט זיך, און ווילט מיך אפנארען? מיך???

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רייסט זיך אויס פון זיינע הענד א דערשראקענער). לאזט מיך צו־רוה לאזט מיך! וואס קעהר זיך מיט מיר אן וואס? איך דארף קריכען צו יענעם אין קעשעניע דארף איך? איך וויים גאר גיט איך!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (געהט ארום הין און צוריק) אוי, ווייסט איהר ניט! איהר ווייסט גאנץ גוט פון מיין שלאק, פון מיין צרה! איהר מאכט זיך נאר, אז איהר ווייסט ניט!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. יא, אבער וואס קעהר זיך דאס מיט מיר אן וואס? מע האט מיך געשיקט רופען האט מען מיך — בין איך געקומען בין איך: מע זאגט א גט, לאז זיין א גט לאז זיין...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (שטעלט זיך אפ). א גט, זאגט איהר?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (קאלטבלוטיג). נו, פארשטעהט זיך, א גט.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (א זעץ מיט דעם קולאק אין טיש אריין). איך וויל ניט קיין גט! איהר הערט, רב שלום? איך וויל ניט קיין גט! איך וויל ניט! איהר הערט, צי ניין?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך הער, איך הער: פאר וואס זאל איך ניט הערען פאר וואס? „זי" וויל אבער, „זי"!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. ווער איז די „זי"? וואס איז פאר א „זי"? וואס מיר זי, ווער מיר זי?...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך מיין, שרה־חנצי מיין איך: אייער שרה־חנצי אייערע.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. שרה־חנצי? נו, און וואו בין איך?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. (בארא[illegible] מיט די פינגער אין טיש אריין). דאס וויים איך ניט דאס.

ראובן־הערש. וואס הייסט, איהר ווייסט ניט? איך וועל דערלאזען אזעלכעס ביי זיך אין שטוב? אזא רציחה איז נאך נישט געהערט געווארען אויף דער האלבער וועלט! מע זאל נעמען קינדער, אזעלכע צוויי טהייערע קינדער, וואס האבען זיך ליעב דאס חיות מיט דער נשמה, און פלוצים אין מיטענדרינען אפ׳גט׳ען זיי, צעשיידען זיי, צערייסען זייער גליק אויף אייביג! פאר וואס? פאר ווען? פאר וועמענס זינד? (ער טרייסעלט רב שלום׳ן פאר די לאצען).

רב שלום שדכן (רייסט זיך אויס). וואס בין איך שול־דיג וואס? וואס האט איהר צו מיר וואס?

ראובן־הערש (מיט גרויס פייער). אזא צאצקע! אזא יונגערמאן! נו, און איך וועל דאס צוזעהן און אפשווייגען? הא? וואס מיינט איהר זיך? איך בין דאך א פאטער! איך בין דאך דער פאטער! איך האב עפּיס אויך א שטיקעל דעה, צי ניין? הא? איך וועל לאזען, מע זאל מיין קינד פיהרען פאר א קרבן? און וואו בין איך — פרעג איך אייך? רב שלום, וואו בין איך? (ער וויל אנחאפען רב שלום׳ן פאר דער לאץ).

רב שלום שדכן (רוקט זיך אפּ). איהר זענט גערעכט איהר, וואס אמת איז אמת, רב ראובן־הערש. איהר זענט אודאי גערעכט זענט איהר. הייסט געבען אביסעל בראנפען און עפּיס פארבייסען אויך. איך האב נאך היינטיגען פריהמארגען אין מיין מויל ניט געהאט האב איך. (מע טראגט אריין א פלעשעל ווייַן מיט פארבייסען. רב שלום שדכן גיסט זיך אן א כוסה). לחיים, רב ראובן־הערש, לחיים! לאז גאט געבען בעסערע געשעפטען לאז ער... לחיים! לחיים! (ער מאכט א כוסה).

ראובן־הערש (גיסט זיך אן און נעמט א קאפּ). לחיים, רב שלום! לחיים טובים ולשלום! עך, ברודער, א פאהאנע וועלט! פע, כלעבען, א פאהאנע וועלט! פע!... (טרינקט נאך א קאפּ).

רב שלום שדכן (א כוסה). פע, רב ראובן־הערש, פע, פע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (טרינקט נאך א קאפ). אבער גאר אויף איין אנדער אופן פע, רב שלום!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (טרינקט). זעהר פע! זעהר פע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (נאך א קאפ). אבער טאקי, רב שלום, וואס פע הייסט!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (נאך אביסעל). פע, פע, פע! ביז'ן עק אריין פע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (אביסעל פערשמאכט). וואס ווייסט איהר, רב שלום, ווי פע דאס איז! וויפיעל איהר ווייסט פע, איז אפילו קיין שמינית שבשמינית, קיין צעהן־טויזענד־חלק אפילו! דאס איז אזא מין פע, וואס זינט די וועלט שטעהט איז נאך אזא פע ניט געווען!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (מראה כהן; שאקעלט צו מיט'ן קאפ און שמייכעלט). איך ווייס, רב ראובן־הערש! ס'איז שטארק פע! איהר דארפט מיר ניט דערצעהלען איהר. איך האב אויך די אייגענע מכה איך, פונקט אזא צרה פונקט, און אפשר נאך ערגער אפשר...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. דאך איז מיט א גאנג: ניט אזוי ווי ביי מיר. אוי, וואס ווייסט איהר, וואס ווייסט איהר? קיינער ווייסט ניט, רב שלום! אט דא ליגט דאס ביי מיר. (ווייזט מיט'ן פינגער אויף דעם הארצען). אט דא, טיעף־טיעף!... און פאר וואס? פאר וועו? (בויגט איין דעם קאפ). שוין עטליכע און צוואנציג יאהר, אז איך קום אפ אויף דער וועלט... עטליכע און צוואנציג יאהר בין איך אין גיהנם... שבעה מדורי גיהנם... אויף הייסע סקאווערעדעס בראטען מיין לייב... קאליסטראי, רב שלום, קאליסטראי טרייבט זי מיך דריי מאל אין טאג... אהן א שום רחמנות... קיין גוט ווארט כמעט פון דער ערשטער שעה... א ווערטעלע אויסצורעדען — עטליכע און צוואנציג יאהר!... אט וואו מע דארף א גט, רב שלום! (קוקט זיך ארום מיט שרעק). אט וואו מע וואלט בעדארפט ארויספיהרען אויף א גט!...

רב שלום שדכן. אודאי גט! (גיסט אן א כוסה). ביי מיר אויך די אייגענע צרה ביי מיר...

(עס קומט אן שרה־חנצי).

2.

די זעלבע און שרה־חנצי.

שרה־חנצי (פליהט אריין, ווי א ווינטער, און בלייבט שטעהן אין מיטען שטוב; א פליעסק מיט די הענד). ראובן־הערש! וואס איז דא ביי דיר פאר א יום־טוב? גאט איז מיט דיר, ראובן־הערש! וועסט צייט האבען נאך דעם גט פארטרינקען... (קוקט אין דעם לעדיגען פלעשעל אריין). געמעגט איבערלאזען אביסעל אויף שפעטער... וועסט נאך האבען געגוג צייט צו טרינקען. און איהר אויך, רב שלום! אם ירצה השם, צום צווייטען קנס־מאל און צו דער אנדערער חתונה ביי אונזער טאכטער... נאר לאז שוין גאט געבען מיט מעהר הצלחה, נים אזא געניידעם, ווי איהר האט מיר געגעבען, רב שלום!...

רב שלום שדכן (לעפטשעט מיט דער צונג). איך בעט אייך, שרה־חנצי... איהר זענט דאך... א... א... איך מיין טאקי באמת מיין איך... א... א... ווי זאגט ער... א... א... א... אשה צנועה... א...

שרה־חנצי (ווייזט זיי אויף דער טהיר. זיי געהען ביידע מיט אראפגעלאזטע קעפ, און זי געהט זיי נאך). נו, געהט שוין, געהט! שוין אלץ פארטיג... דער רב האט געשיקט צו מיר דעם שמש... דער גט איז שוין צום שרייבען... נו, ריהר זיך שוין, ראובן־הערש, ריהר זיך! קוק איהם אן אביסעל, ווי ער פלאנטעט מיט די פיס... אין מיטען דרינען זעצט מען זיך אוועק חלעפטשען וויין... (שטילערהייד). פיאוועקעס זאלען טרינקען אייער בלוט ביי־דע... האט זיך צענויפגעקאמפאניעט מיט דעם דאזיגען זולל־

גסובאַ'ניק און מע האָט אויסגעראַמט וואו ס'איז דאָ אַ שטיקעל לעקאַך אין שאַפע, עסען זאָלען אייך ווערעםביידע אייער לייב, זיסער גאָט!...

.3

פריהער קומט אריין מאַטעל, פאַלט אויפ'ן בענקעל און בלייבט זיצען אין אַ טראַגישער פּאָזע; באַלד נאָך איהם קומט אריין לוי־בנימין מיט אַ שמייכעלע.

מאַטעל און לוי־בנימין.

מאַטעל (וויינט און רייסט אויף זיך די האָר). פאַרפינ־סטערט בין איך געוואָרען! אַז אָך און וועה איז מיר, אַז איך דאַרף מיין עטלען געבען גט!

לוי בנימין. וואָס־זשע האָסט דו געוואָלט? אַז עטעל זאָל דיר געבען גט?

מאַטעל. יאָ? דו לאַכסט? דו טרייבסט קאַטאָוועס? אצינד?

לוי־בנימין. וואָס דען? משוגענער, וואָס קלאָגסט דו? וואָס האָסט דו זיך צעיאָחמערט, ווי אַ אידינע? אדרבה, זאָג!

מאַטעל. וואָס־זשע דען? טאַנצען זאָל איך?

לוי־בנימין. אודאי טאַנצען!... דו ווערסט פּטור פון אַזא שוויגער, ווי שרה־חנצי, מעגסט דו געוויס געהן טאַנצען... ווער קען זי ניט? איך בין באַוואָהרענט, אַז דו וועסט דאָ אָפּזיין נאָך אַ האַלב יאָהר אין שטוב, וועט דיך דיין שוויגער פּאַטשען, אַזוי ווי זי פּאַטשט דעם שווער דיינעם, אַט דעם עהרליכען טפּש, וואָס איז ערגער פון איהר, אַז ער לאָזט זיך אַזוי טרעטען מיט די פיס.

מאַטעל. ס'איז דיר גרינג צו רעדען, יאָ. זאָלסט אָבער זיין אויף מיין אָרט, וואָלסט דו...

לוי־בנימין. איך זאָל זיין אויף דיין אָרט, לעקיש, וואָלט איך מיך אויפ'ן דריטען טאָג גע'גט און מו'פטר'ט איין עול

פונ'ם קאפ! איין מאל פאר אלע מאל! (ער שפאנט ארום איבער דער שטוב).

מאטעל (פערטראכט). זיך געגט?... נו, און עטעל? אך, לוי־בנימין! וואס ווייסט דו, וואס ווייסט דו, ווי טייער, ווי ליעב זי איז מיר!?...

לוי־בנימין (שפאנט ארום הין און צוריק). קוק איהם אן אביסעל, ווי ער מאכט דאס העויות, די ליעבע האט זיך אין איהם צעפלאקערט! ווער מיר ליעבע? וואס מיר ליעבע? וואס האסט דו זיך איינגעבילדעט, משוגענער? א שענע ליעבע, אז די מאמע קאן זי ארויספיהרען צעהן מאל אין טאג אויף גט? אויך מיר א ליעבע! חא־חא־חא!

מאטעל. מעגסט דיר לאכען וויפיעל דו ווילסט. און דאס, וואס דאס הארץ פיהלט? (ער חאפט זיך ביי'ם הארצען).

לוי־בנימין. חא־חא־חא! וואס פיהלט דאס הארץ? וואס?... ער האט זיך אנגעלייענט מיט ראמאנען, ווי א פויק, און שרייעט אויף אלע גאסען „ליעבע"! גלאט, סע ווילט זיך דיר שפיע־לען א ראמאן, נעמסט דו אליין אויף זיך צרות מיט שלעק!... נו, ווילסט ניט קיין גט? ווי דו ווילסט זיך! זיע דא! אט וועט באלד קומען דער אשמדאי, די שוויגער דיינע, און וועט דיך ארייגלעגען נייען איילען אין דער ערד אריין און וועט אנשטעלען די טאכטער, אז זי זאל דיר ווארפען דעם גט פאר די פיס; און נאכדעם וועט איהר זיך איבערבעטען, צעקושען, און שפעטער מיט צוויי טעג ווידער די זעלבע געשיכטע, ביז פון דיין געליעבטער וועט ווערען א מין שרה־חנצי און פון דיר א מין ראובן־הערש שרה־חנצי'ס... א לעמעשקע... א שענער סוף!... שעם זיך! (לוי־בנימין רוקט אן מאטלען דאס היטעל ביז איבער די אויהרען). א פיינער יונגערמאן! א יונגערמאן ביזט דו? א ווייבעל ביזט דו! א אידינע! מאטעל די אידינע! „סענדערעל די אידינע", חא־חא־חא! דו געדענקסט „סענדערעל די אידינע" ביי אבראמאוויטשען? חא־חא־חא! „שהיה יושב על הספסל" — אז סענדערעל די אי־

דינע איז געזעסען אויפ'ן בענקעל אונטערגעבונדען מיט א טיכעל די צייהן, „וקולף קארטאפלים" — און האט געשיילט קארטאפ־לים — חא־חא־חא!

מאטעל. גוט איז דיר צו לאכען! דו האסט זיך אריינ־געחאפט אין א שטוב צווישען לייט, ניט צווישען אזעלכע, ווי איך בין אריין...

לוי־בנימין. האסט א גרויסען טעות, מאטעל, איך האב שוין דיר טויזענד מאל געזאגט, אז סע ווייזט זיך דיר אוים. גלויב מיר, ברודער, אז איך קום גענוג אפ. ניט אזוי פיעל, וויפיעל דו, פארשטעהסט זיך, אבער קייז האניג לעק איך אויך ניט... סע ווילט זיך מיר אזוי זיצען און קוועטשען די באנק, אזוי ווי דיר גלוסט זיך אצינד געהן טאנצען. נאר וואס זאל מען טהון? מיר זענען איידעמם, מאטעל, מיר זענען איידעמס!... מע האט אונז גענומען פאר א ציערונג אין שטוב אריין, מע האט אונז גע־געבען ווייבער און מע זאגט אונז: געהט, קינדערלעך, צוויי מאל אין טאג אין שול אריין! טהוט אייך דארט וואס איהר ווילט, אבי לאזען לייט זאגען, אז איהר זענט שענע איידעמלעך, זיידענע יונגע־לייט; און מיר, קעלבלעך, לאזען זיך פיהרען פאר'ן שטריקעל. טהון טהוען מיר גאר ניט, עסען לאסקאווע ברויט, טונעיאדצעס, פוסטעפאסניקעס! און אזוי געהען אוועק טעג מיט יאהרען, עס ווערד א קינד און צוויי... און מיר, קאן זיין, וואלט זיך גאר געגלוסט אצינד זיין ווייט־ווייט פון דאנען, ערגיץ אין אדעס, אדער אין א פּיטערבארג... שטודיערען... עה, ברודער, ניטא וואס צו רעדען, מאטעל, מיר זענעןביידע גוט אין דער נעץ. מיר איז אביסעל בעסער, דיר איז ערגער — געה זשע, נארעלע, פּלאנטע זיך ארוים, ביז דו קאנסט נאך, — ווייל שפּעטער גאט ווייסט?... קום שוין, קום מאטעל, מאך זיך ניט נאריש!... (ער נעמט אז מאטלען ביי דער האנד, זיי געהען אפּ).

ענדע פונ'ם צווייטען בילד.

דאס דריטע בילד.

קומט פאר ביי ר ב א ר ק ע ד ע ם ר ב אין שטוב, וואס איז איבערגע־צאמט מיט א רעדנע אויף צוויי צימערען: א „זאל" מיט א „קיך". אין „זאל" שטעהט א שאפע מיט ספרים, אויף דעם טיש ליגט א „יורה־דעה" מיט איין „אבן־העזר". א קאנאפע, בעצויגען מיט קעסטעלדיגען ציטץ; א מזרח אויף דער וואנד; א זייגער מיט א קוקושקע; א טיזליק מיט א טולופעל פון פיי מיט ווידעלעך; א שטריימעל; איין אטלעסענע קאפאטע מיט א געלען אונטערשלאק; די רביצינ'ס יופע אויף וואנט; א גרויסע קווארט מיט א פיטש־נאסען האנדטוך מיט א פאמוניצע און מיט א בעזעם.

1.

פרומע־ליבע די רביצין און שרה־חנצי.

ר ב י צ י ן. זיצט, שרה־חנצי. זעצט זיך צו, וואס שטעהט איהר?

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט'ן בורנעס אויף איין ארבעל). ניש־קשה, איך קאן באשטעהן. (זי סמארעט מיט דער נאז).

ר ב י צ י ן. וואס אהרט אייך, שרה־חנצי? אט שטעהט א בענקעל, נעמט, זעצט זיך צו. ביז דער גט וועט נאך פארטיג ווע־רען, וועט אביסעל געדויערען. אך־אך־אך! (שפארט־אונטער די באק אויף צוויי פינגער און שאקעלט זיך).

ש ר ה ־ ח נ צ י. אך־אך־אך! (מאכט פוסקעס אויף צו וויינען און זעצט זיך צו מיט א זייט אוף דעם שפיץ בענקעל).

ר ב י צ י ן (מיט רחמנות). למאי זאלט איהר זינדיגען, שרה־חנצי? מסתמא איז דאס א באשערטע זאך. מסתמא הייסט דער איבערשטער, הקדוש־ברוך־הוא, ברוך הוא וברוך שמו! מסתמא איז דאס נישט קיין זיווג...

ש ר ה ־ ח נ צ י (ווישט־זיך די אויגען און שנייצט די נאָז). נישט קיין זיווג, זאָגט איהר? אוי, פּרומעניו, נשמה'ניו! איהר קענט מיך דאָך ניט פון נעכטען און ניט פון פאַר־אַ־יאָהרען... איך קאָן דאָס אייך גאָר אַזוי פיעל נישט למנצח זיין, איך בעט אייך איבער ווי איין אייגענע שוועסטער. ווען איהר זאָלט וויסען, ווי אַזוי ער באַגעהט זיך מיט מיין טאָכטער, מיט מיין לייב און פלייש, וואָלט איהר אַליין געזאָגט, אַז... אַז עס איז אויף מיר אַ „מחזיר נשמות", עפּיס אַ מין פורעניות פון זיין ליעבען נאָמען, עפּיס איין „עוטר ישראל" איז ער, נאָך ערגער פון אַ משומד, ניט דאַ געדאַכט. איך ווייס? איין אויסווירפלינג, אַ „נשמת־כל־חי", אַ ווילדע חיה רעה, אַ וואָוקעלאַקע!...

ר ב י צ י ן (שמוצערט מיט די ליפּען און מאַכט מיט דעם קאָפּ). מע זאָל גאָר בעהיט ווערען, רבונו של עולם פון דער גאַנצער וועלט, ברוך הוא וברוך שמו! סע איז דאָך עפּיס גאָר איין אַנ־שיקעניש איז דאָס! אַ מכה בכורה פון מצרים!

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט חיטץ). פון מצרים, זאָגט איהר? פון סדום, זאָג איך אייך! פון סדום! עפּיס אַ מין, אַ מין... „ורחצו"! אַ פּיפּערנאָטער, וואָס איז דורם מיט'ן קוק, אַ לינדענוואָרעם, וואָס ליגט אין חריין און מיינט, אַז סע איז גאָר קיין זיסערס נישטאָ אויף דער וועלט! ער ליגט און טאָטשעט, ווערעם זאָלען טאָטשען זיין לייב אין דער פינסטער, ליעבער גאָט!

ר ב י צ י ן. באַהיט מיך גאָט, ברוך הוא וברוך שמו! (זי הויבט אויף די אויגען מיט די הענד צו דער סטעלי). איך ווייס? איהר דאַרפט נאָך דאַנקען און לויבען דעם וואָס לעבט אייביג, ברוך הוא וברוך שמו, וואָס איהר ווערד פּטור פון אַזאַ צרה שלא תבוא! אָט נעמט, אַשטייגער, חיים־מאיר ליפּאַ־חזקאל'ס איידעם. מע זאָל באַהיט און באַשירעמט ווערען, רבונו־של־עולם, ברוך הוא וברוך שמו!

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס איז דען מיט חיים־מאיר ליפּא־חזקאל׳ס איידעם?

ר ב י צ י ן (פארגלאצט די אויגען, שפּייעט אויס און טהוט זיך א וויש דאס מויל). ס׳זאל מיר נור נישט פארדעכענט ווערען פאר קיין לשון־הרע חלילה. שוין זינד חיים־מאיר ליפא־חזקאל׳ס האט געבראכט דעם איידעם, האבען אנגעהויבען צו פאלען קליי־נע קינדער, נים היינט געדאכט, אזוי ווי שטרוי. גאט זאל זיך דער־בארעמען, ברוך הוא וברוך שמו!

ש ר ה ־ ח נ צ י (שמועסט מיט די ליפּען, שאקעלט זיך מיט׳ן גאנצען קערפּער). וואס רעדט איהר, אוי, פרומעניו, נשמהניו? וואס זשע איז מיט איהם אזעלכעס, למשל? וואס האט ער גע־טהאן, דער ימח־שמו׳ניק, פארחאפּט זאל ער ווערען?

ר ב י צ י ן . וואס האט ער געטהאן, פרעגט איהר? פרעגט בעסער, וואס האט ער נ י ט געטהאן? א קלייניגקייט — יע־נער האט אפּגעערדט די לבנה!

ש ר ה ־ ח נ צ י . א, פארחאפּט זאל ער ווערען! וואס הייסט ער האט אפּגעערדט די לבנה?

ר ב י צ י ן . ווייסט איהם דער גוטער יאהר! מיט אזא כשוף, צי וואס! זינט ער האט איהם געבראכט צו פיהרען, איז נים געווען איין לבנה.

ש ר ה ־ ח נ צ י . א, פארחאפּט זאל ער ווערען! וואו איז אהינגעקומען די לבנה?

ר ב י צ י ן . איך ווייס וואו זי איז אהינגעקומען? וואס ווייס א אשה? איך ווייס נור, דער רב האט מיר געזאגט, אז ס׳איז נישטא קיין איין לבנה מחדש צו זיין; ביז חיים־מאיר ליפּא־חזקאל׳ס האט נישט אפּגע׳גט דעם איידעם, איז נישט געווען קיין לבנה. און אז מע האט איהם אפּגע׳גט, האט גאט ברוך הוא וברוך שמו א נס געטהאן, ס׳איז שוין ווידער דא אלע חודש א לבנה...

דאס איינענע איז מיט אײַך, שרה־חנצי: אַז ווערד איהר פון איהם פטור, אם ירצה־השם, מיט'ן אויבערשטענס הילף, ברוך הוא וברוך שמו...

ש ר ה ־ ח נ צ י. איך ווער פטור? סע קאָסט מיך קאָרג בלוט? וואס רעדט איהר, פרומע לעבען? א ווערטעלע, א שידוך געטהאָן, חתונה געמאַכט, אַנגעטויטשעט זיך — און וואס, איך בעט אײַך? אצינד, נעה טהו נאָך אַמאָל א שידוך, וויעדער איין אײדעם, א ציערונג אין שטוב אַריין, איין עבודה־זרה, א לעשות־נקמה'ניק, א בייזער שטערן... ששאַ, אַן געהט ער, דער תכשיט מיינער. לאָם איך זיך באַהאַלטען, פרומע־לעבען, ביי אײַך אין קיך, מיינע אויגען זאָלען איהם נישט אַנקוקען אין זיין טרפה'נעם פּרצוף. א סבה איהם אין פּנים אויף דריי יאָהר מיט א האַלבען!... (זי געהט אַוועק אין צווייטען צימער).

.2

ר ב אַ ר ק ע ד ע ר ר ב קומט אַריין געשווינד, וואַשט די הענד, זאָגט „אשר יצר“ אויף אַ קול און זעצט זיך אויבענאָן אויף דער קעס־טעלדיגער קאַנאַפּע מיט גרויס פּאַראַד. נאָך איהם געהט אַריין ר ב ז כ ר י ה ס ו פ ר און שטעלט זיך אַן אַ זייט. נאָך דעם סופר געהען נאָך צוויי ע ד ו ת, און דער ש מ ש טראָגט אַריין דעם ג ט מיט אַ גרויסען גלעזערנעם טינטער, אין וועלכען סע שטעקט אַ געניזענע פעד־דער. עס הויבען אָן אַריינצוקומען איינציגווייז אַלערליי אידען; הויכע און נידעריגע, אַלטע און מיטעלע, שוואַרצע און געלע — ביז עס קלויבט זיך צונויף אַ מנין. ל ו י ־ ב נ י מ י ן, ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן און ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש קומען אַן בעזונדער. פ ר ו מ ע ־ ל י ב ע די ר ב י צ י ן הויבט אויף דעם פּאָרהאַנג פון דער קיך־טהיר און לאָזט אַריין ע ט ל ע ן, וואָס געהט טריט ביי טריט, אַנגערוקט דאָס טיכעל ביז דער נאָז. פון דער טהיר קומט אַריין מ אָ ט ע ל, בלאַס און צע־

טראגען. דער ש מ ש ווייזט זיי זייערע ערטער. ר ב אָ ר ק ע ד ע ר ר ב איילט זיך און שנייצט אויס די נאָז און איז זיך מכין צום סדר הגט.

ר ב א ר ק ע ד ע ר ר ב , ר ב ז כ ר י ה ס ו פ ר , א י ד ע ל ד ע ר ש מ ש , ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש , ט א ־ ט ע ל , ל ו י ־ ב נ י מ י ן , ד י ר ב י צ י ן , ע ט ע ל , צ ו ו י ע ד ו ת א ו ן א מ נ י ן א י ד ע ן .

ד ע ר ר ב (נעמט דעם גט). דו, סופר זכריה בר טוביה, איז דאס דער גט, וואס דו האסט דא געשריבען, האסט דו געשריבען?

ד ע ר ס ו פ ר (קראַצט זיך אין דער געדיכטער באָרד). יאָ.

ד ע ר ר ב . קענסט דו דעם גט און האסט דא א סימן מובהק?

ד ע ר ס ו פ ר . יאָ.

ד ע ר ר ב . האט דיר דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, געגעבען דאס פּאַרמעט, דעם טינט און דאס טינטערעל און דאס גאַנצע שרייב־געצייג פאר די עדים?

ד ע ר ס ו פ ר . יאָ.

ד ע ר ר ב. האט דיר געהייסען דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אז דו זאָלסט דעם גט שרייבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

ד ע ר ס ו פ ר . יאָ.

ד ע ר ר ב . האסט דו אזוי גערעדט, אז דער גט, וואס דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האט געשריבען, איז געשרי־בען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

ד ע ר ס ו פ ר . איך האב גערעדט, אז דער גט, וואס דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האט געשריבען, איז געשרי־בען לשמו ולשמה ולשם גירושין.

ד ע ר ר ב (צו די עדות). האט איהר געהערט פונ'ם מגרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אז ער האט מבטל געווען אלע

מודעות, און אז דער גט, וואס ער האט געשריבען, איז געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

די עדות (ביידע צוזאמען, איינער אויף א גראבער און דער אנדערער אויף א דינער שטימע). יא.

דער רב. האט איהר געזעהען, אז דער מגרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האט מוסר געווען דעם טינט און פען און דאס טינטערעל, בכדי דער גט, וואס ער האט געשריבען, זאל זיין געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

די עדות. יא.

(מע דעקט אפ עטלען די פאטשיילע).

דער רב. דו, חיה עטעל געגענדעל בת ראובן הערש, ווילסט דו מקבל זיין דעם גט פון דיין מאן משה מרדכי בר אפרים מנשה פון גוטען ווילען, אהן אונס און אהן תנאי?...זאג: „יא".

עטעל (שווייגט א היבשע ווייל, ביז אידעל דער שמש טהוט זי א טארק ביי'ם ארבעל). יא.

דער רב. האסט דו געטהאן א נדר, אדער א שבועה, אדער איין איסור? זאג: „ניין".

עטעל (שאקעלט מיט'ן קאפ). ניין, ניין!

דער רב. האסט דו גערעדט מעולם א דבור, אדער א שבועה, אדער איין איסור, ס'זאל דעם גט ניט מזיק זיין?... זאג: „ניין".

עטעל (מיט טרערען). ניין!

(אידעל דער שמש פיהרט צו מאטלען).

דער רב. דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, ווילסט דו געבען דעם גט דיין ווייב חיה עטעל געגענדעל בת ראובן הערש פון דיין גוטען ווילען, אהן אונס און אהן תנאי? זאג: „יא".

מאטעל (דרעהט אויס דעם קאפ צו עטלען און זיפצט. אידעל דער שמש טהוט איהם א שטורך פון הינטען מיט'ן עלענבויגען. ער שאקעלט מיט דעם קאפ אויף „ניין" און זאגט „יא"). יא!

ד ע ר ר ב . האסט דו גערעדט מעולם א דבור, אדער א שבועה, אדער איין איסור, ס'זאל דעם גט ניט מזיק זיין?... זאג: „ניין".

מ א ט ע ל (רוקט זיך צו נעהענטער צו עטלען. דער שמש נעמט איהם אן פאר די אכסלען און פיהרט איהם אפ אביסעל ווייטער). ניין! איך האב געוואלט זאגען... (ער וויל עפּיס זאגען ווייטער, מהוט איהם דער שמש א ציה ביי דער האנד).

ד ע ר ר ב (גיט איהם איבער דעם גט על־פּי דין). נא דיר דעם גט, האלט איהם, ביז איך וועל דיר זאגען... (דער רב ווענדט זיך שוין צו עטלען). גיב איהם אפ די כתובה, אדער זיי איהם מוחל. טהו אוים דאס פינגערעל, ס'זאל ניט זיין קיין שום חציצה, און דער ארבעל זאל ניט אנריהרען, די הענט הויב אויף, און זאלסט זיי ניט פארמאכען, ביז איך וועל דיר זאגען... (צום עולם). ווער סע האט עפּיס א פסול אויפ'ן גט — זאגט!... (דער עולם שווייגט מיט שטילשווייגעניש. דער רב צו מאטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, הויב אויף די הענט העכער פון דיין ווייב. (מאטעל רוקט זיך צו צו עטלען און פארקוקט איהר אונטער'ן טיבעל; ביידע יונגע מענשען וויינען און שלינגען די טרערען. דער רב צו מאטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, זאג מיר נאך ווארט אין ווארט, זאג: „הרי זה גיטך"...

מ א ט ע ל (ער ווארגט זיך). הררי זזזה גגגיטך...

ד ע ר ר ב . „והתקבלי גיטך"...

מ א ט ע ל (מיט א קוויטש). והתקבלי גיטטך...

ד ע ר ר ב . „ובו תהיי מגורשת"...

מ א ט ע ל . ובו תהיי מגגגגורשת...

ד ע ר ר ב . „ממני מעכשיו"...

מ א ט ע ל (מיט א יאמערליך געוויין). מממממני מעכשיו...

ד ע ר ר ב . „והרי את"...

מאטעל (חליפעט ווי אַ קליין קינד). והרי את... (דער גט פאַלט פלוצים אַרויס פון זיינע הענט. מאַטעל פאַלט עטלעך אויפ'ן האַלז — און דאָס פאַרפאָלק ווערד אומגעריכט צענויפגעגאָסען אין אַ לאַנגען, הייסען, פלאַם־פייערדיגען קוש).

דער עולם (בלייבט לכתחילה ערשטוינט, אַפּהענדיג, אָהן לשון; קוקען איינער אויף דעם אַנדערען און אַלע צוזאַמען אויף דעם רב). אי־אַ־נו־פּע!...

דער רב (אין איניגע מינוט ארום). נו, נו! אַ מעשה! אַ מעשה! (קנייטשט מיט די פלייצעס). איך בין שוין דאָ, ברוך השם, באַלד זיבען און דרייסיג יאהר רב, און האָב שוין אויף מיין לעבען גענוג פאַרלעך אָפּגעגט, — האָט זיך מיר נאָך אַזאַ מעשה ניט פאַרלאָפען! אַ מעשה! אַ מעשה! נו, נו!...

די רביצין (קוקט ניט אויף קיינעם). מן השמים! מסתמא איז דאָך דאָס אַ זיווג מן השמים, פון השם יתברך, ברוך הוא וברוך שמו...

רב שלום שדכן. מזל טוב! אידען, זאָגט מזל טוב, אידען! און שטעלט משקה שטעלט!

דער עולם (איינער דעם אַנדערען). מזל טוב! מזל טוב! מזל טוב!

דער סופר. רב ראובן־הערש! רב ראובן־הערש! שיקט נאָך משקה, ווילען מיר טרינקען „לחיים“.

דער עולם. נאָך משקה! נאָך משקה! אידעל, משקה ברענג צו טראָגען!

אידעל דער שמש. אָט געה איך! אָט לויף איך! וואָס זאָל איך ברענגען אויף צו פאַרבייסען?

רב שלום שדכן. ברענג קיכלעך ברענג, און הערינג ברענג, און אַ ביסעל דאַרע קישקע אַביסעל...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (צו שלום שדכן). נו, רב שלום! וואס האב איך געזאגט? איא? ווער איז גערעכט, רב שלום? הא, רב שלום? נא דיר גאר גט'ן זיך?!

ר ב ש ל ו ם . אבער מיין רח"ש מיינער? רב ראובן־הערש, מיר קומט רח"ש קומט מיר! א שדכן אז ער שטעהט אפילו פון דער זייט א שדכן, קומט איהם שוין אויך שדכנות קומט איהם! וואס זאגט איהר, רב ארקע, ניט אזוי, וואס? ע ל ע ה י י א נייער שידוך ע ל ע ה י י! ... (צום שמש). און פארגעסט נישט, רב אידעל, דארע קישקע, למען־השם, קישקע דארע!

ד ע ר ע ו ל ם (אסך קולות). וואו איז אהינגעקומען דאס פארפאלק? וואו זענען זיי? האסט דו געהערט איין אקציע? חא־חא־חא! א קאמעדיע! א ריינע קאמעדיע! (האלטען זיך ביי די זייטען לאכענדיג).

ל ו י ־ ב נ י מ י ן (צו מאטלען). מזל טוב דיר, מאטעל! ווער ס'איז דיר מקנא, דער זאל אליין ניט האבען... איך האב דיר שוין פארזארגט אויף אייביג... (צום עולם). א קאמעדיע זאגט איהר? ס'איז טאקי צו מאכען פון אייך א קאמעדיע! ס'וועט זיך שוין געפינען אזעלכער, וואס וועט פון אייך אמאל באשרייבען, מאכען פון אייך א קאמעדיע...

ש ר ה ־ ח נ צ י (ערשיינט פון יענער זייט פארהאנג, צום מאן). ראובן־הערש, דו הערסט? האב איך דיר געזאגט, אז ער וועט אונז באשרייבען אויף די גאזעטען, אט דער כל־בוניק!? (בעוויזט מיט די קולאקעס אויף לוי־בנימינען און אויף מאטלען און לאזט זיך צו דער טהיר).

פ א ר ה א נ ג .

צעזעעט און צעשפרייט. בילדער פונ׳ם
אידישען לעבען, אין דריי אקטען.

געשריבען אין יאהר 1905.

צו דער צווייטער אויפלאגע.

מיט איינינע יאהר צוריק האט זיך געדרוקט פון מיר א פעליעטאן אין דער „יודישער פאלס־צייטונג" אונטער דעם נאמען „צעזעעט און צעשפרייט, בילדער פונ'ם יודישען לעבען". הגם די דאזיגע בילדער זענען געשריבען אין א דראמאטישער פארם, דאך האט זיך מיר אפילו ניט גע'חלומ'ט, אז איך וועל אמאל זוכה זיין צו זעהען זיי אויפגעפיהרט אויף דער סצענע.

אין עטליכע יאהר ארום האט מען די פיעסע איבערגעזעצט אין דער פוילישער שפראך און מע האט זי געשפיעלט אין פוילישען טהעאטער אין ווארשא. אמת, דאס פובליקום האט אויפגענומען די פיעסע און דעם מחבר פון דער פיעסע זעהר ראשענד, די נאַ־לעריע האט געפאטשט „בראוואָ", ווי געוויינטליך, נאר וואס מעהר דער עולם האט געגוואלדעוועט, אזוי מעהר האט דאס דעם מחבר פערדראסען: ער האט געפיהלט, אז דער פיעסע פעהלט א סך מעהר וויפיעל זי פערמאגט; ער האט געפיהלט, אז אויף דער ביהנע ווערד געשפיעלט א פעליעטאן, נישט קיין דראמא. דאס, וואס איך האב דעמאלט געליטען, קאן מען באמת אנרופען „חבוט הקבר". „קיינער ווייסט ניט, זאגט מען, ווען דער שוך קוועטשט". איך בין געווען דענסמאל אויב נישט דער אייבציגער, וואס האט אויס־געפייפט דעם מחבר פון דער פיעסע.

איצט, ביי דער צווייטער אויפלאגע, צום אויפפיהרען זי אויף דער אידישער ביהנע, האב איך זי גענומען צום אויסבעסערען. דאס „אויסבעסערען" האט מיך אבער אזוי וויט פערשלעפט, אז איך האב כמעט אנגעשריבען א גאנץ נייע פיעסע, כמעט נאר איבערגעלאזט דעם הויפטגעדאנק, די נעמען פון די פארשוינען און

א צוויי־דריי סצענעס אומגעענדערט. איך האב געוואלט, אז מיין ערשטע פיעסע אויף דער אידישער ביהנע זאל האבען האטש א שטיקעל פנים פון א פיעסע, אזוי, אז אויב די גאלעריע וועט זיך נים קאנען איינהאלטען און וועט אמאל וועלען „פאטשען בראַ־ וא“, זאל זי נים פאטשען אומזיסט... „יונגע דראמאטורגען — זאגט טשעכאוו — בעדארף מען ווינציגער אפלאדירען און מעהר אויספייפען“. גאלדענע ווערטער!...

קיעוו, מאי, 1905. שלום־עליכם.

די פּאַרשוינען:

מ א י ר ש אַ ל אַ נ ט, אַ איד אַ סוחר, איין אויפגעקומענער גביר, אַ פּראָסטער חי־וקים, שניידט זיך אויף איין אריסטאָקראַט.

מ ל כ ה, זיין ווייב, אַ אידינע איין עהרליכע, אַ כשר'ע נשמה.

מ אַ ט ו ו י י, זייער עלטערער זוהן, אַ „פּראַנט".

פ ל אַ ר אַ, זייער עלטערע טאָכטער, אַ גרושה „פען־דע־סיעקל".

ח נ ה, זייער אינגערע טאָכטער. געשאָרענע האָר. רייסט זיך אויף די קורסען.

ח י י ם, זייער אינגערער זוהן, אַ ציוניסט.

ו ו אַ ל אַ ד י, זייער דריטער זוהן, אַ „חברה־מאַן".

ס אַ ש ק ע, זייער מיזיניקעל, אַ צעבאַלעוועט בר־מצוה־בחור'על.

מ ש ה' ל ע ז י י ד ע נ ש ט אַ מ ע ר, שאַלאַנט'ס מחותן, איין אַפּגעפּוצט אידעל, איינגעטונקען אין יחוס.

א י ט ע ל ע, זיין ווייב, טראָגט פּערל אין דערוואַכען.

א ר אַ נ ט ש י ק, זייער זוהן, חנה'ס חתן, אַ „סטאַטעטשנע" בחור.

פ ע ס י ל, איין אָרעמע קרובה מלכה'ס, אַ ווייבעל מיט אַ פּאַטשיילע.

ד אַ ו ו י ד ק ע, מאַטוויי'ס אַ חבר, אַ קאָרטענשפּיעלער.

ב ע נ י, אַ איד מיט אַ זאַנטיק, האַלב מעקלער, האַלב שדכן.

מ אַ ש ע, אַ שטובמיידעל ביי די שאַלאַנטס.

בחורים מיט שווארצע העמדלעך, מיידלעך מיט רויטע בלוזקעס און גלאַט פּאַרשוינען.

די געשיכטע קומט פאָר אין אַ גרויסער שטאָדט.

ערשטער אקט.

ביי אַ גרויסען, רייך־געדעקטען טיש זיצט מ א י ר ש אַ ל א נ ט אין אַ חאַלאַט, פערטיעפט אין חשבונות. — מ ל כ ה איז בעשעפטיגט ביים סאַמאָוואַר, טראָגט אונטער איטליכען טיי. — פ ל אָ ר אַ, איין אַנגעפּודערטע, מיט ברייטע צעשניטענע אַרבעל, זיצט אין אַ וויעגשטוהל, וויעגט זיך און זינגט שטילערהייד. — ח נ ה, פערטיעפט אין אַ ביכעל, לייענט. — מ אַ ט ו ו י י, אַ צעקאָשמעטער, פּיפּט אונטער שטילערהייד.

ערשטע סצענע.

מ ל כ ה (אויף רוסיש). שאשע! שאשענקע?

ס א ש ק ע (פונ׳ם אַנדערען חדר, אויף רוסיש). וואס איז, מאמאשא?

מ ל כ ה. וואס טהוסט דו דארטען?

ס א ש ק ע. איך וואש די קאָץ. וואס איז דען?

מ ל כ ה. געה טרינקען טיי! (מאַטוויי און פלארא לאַכען).

ח נ ה (צו דער מוטער). אַנדערש קאָנסט דו טאָקי מיט איהם נים רעדען, נאר אויף רוסיש?

מ ל כ ה. ווי אזוי דען זאָל איך רעדען, אז איהר רעדט אַלע אזוי? איך וואלט אודאי געוואלט בעסער רעדען אויף אידיש, אויף מאמע־לשון, נאר וואס זאָל איך טהון, אַז איהר אַלע, און אפילו אַט דער אַלטער נארר (זי בעווייזט אויף מאיר׳ן), האָט זיך אנגערעדט, מע זאָל אַרויסטרייבען אונזער הייליגען לשון. און ווער שמועסט, פון זינט מיר זענען אַריבערגעפאהרען אהער, אין דער דאָזיגער פארשאָלטענער שטאָדט! וואס, אפשר נים אזוי, מאיר?

מ א י ר. וואס נים אזוי? אַז דו ביזט אַ בהמה? (מאַטוויי און פלארא לאַכען).

מ ל כ ה. לאַכט, לאַכט! דאָס עפעלע פאלט נים ווייט פונ׳ם בוימעלע. „יאָקי טאַטקאָ, טאַקי דזיעצקאָ“...

מ א י ר . שוין? האסט שוין אנגעהויבען מיט דיין מוסר, מיט'ן טייטש-חומש און מיט'ן פעטשענע-ווארענע? (מאטוויי און פלארא לאַכען). וואו איז חיים? וואו איז וואלאדי? (קוקט זיך ארום). פאר וואס זעהט מען זיי ניט?

מ ל כ ה . שלאפען נאך מן הסתם.

מ א י ר . אזוי שפעט? טאמער וואלט מען זיי אויפגעוועקט טרינקען טיי?

מ ל כ ה . א רחמנות, זיי האבען זיך שפעט געלעגט שלאפען.

מ א י ר (קוקט אין די פאפיערען). געלערענט?

מ א ט ו ו י י . פארשטעהט זיך! ווי דען? מיר דאכט, אז זיי זענען ביידע געקומען אהיים מיט'ן טאג גלייך.

פ ל א ר א . מיט'ן טאג גלייך? געווען שוין גרויסער טאג.

מ א י ר (צו מלכה'ן). וואס הייסט דאס? וואו איז מען דאס געווען? וואוהין געהט מען דאס ארום גאנצע נעכט? וואס פאר ארומגעהעכטסען ביי נאכט?

מ ל כ ה . ווייס איך וואס — קינדער פלאפלען!

מ א ט ו ו י . מאמאשע! וואס דארפסט דו זיי פארענטפע-רען? זיי זענען געווען אויף א „זאסעראניע". וואס איז דער אומגליק?

מ א י ר . וואס פאר זאסעראניעס גאר?

פ ל א ר א . שפיעלסט זיך מיט זיי? יענע קעהרען וועלטען!

מ א ט ו ו י י . מע ברענט די באר!

ח נ ה (גישט צוגעגומען די אויגען פונ'ם בוך). אלץ בעסער ווי שפיעלען גאנצע נעכט אין קארטען.

פ ל א ר א (צו מאטווייען). דאס איז שוין אין דיין גארטען אריין, מאטוויי...

מ א ט ו ו י י . „לאנגע האר, זאגט מען, קורצער שכל". ביי איהר איז ביידע זאכען: אי קורצע האר, אי קורצער שכל.

ח נ ה . אי פלאטשיג, אי אהן טעם.

מ א ט ו ו י י (ציהט אוים א לאנגען פייף). פּי־יו־יט!

מ א י ר (הויבט אויף דעם קאפּ). ווער פייפט עס? וואס פאר א פייפעריי?

מ ל כ ה (צו די קינדער מיט א געבעט). לאז זיין שטיל, איך בעט אייך! (עס קומט אן ח י י ם, מהוט א קוש דעם פאטער. גיט חנה'ן די האנד. מ ל כ ה טראגט איהם אונטער טיי).

צווייטע סצענע.

מ א י ר . וואו ביזט דו דאס געוועז, חיים? וואס פאר זאַ־סעדאניעס ביי דיר?

ח י י ם . פון ציוניסטען.

מ א ט ו ו י י . פון ארץ־ישראל־אידען.

מ א י ר (איראניש). וואס זשע איז געבליבען דארטען ביי אייך אויף דער אסיפה?

מ א ט ו ו י י . מע זאל אריבערפּעקלען אלע אידען קיין ארץ־ישראל.

ח י י ם . ניט אלע... די אידען, וואס זיי געפעלט ניט ארץ־ישראל, קאנען בלייבען דא.

מ א ט ו ו י י . עס געהט זיי אפּ צום רומעל נאר א וויים פערדעל. (פלאַצט לאכט געדועז. עס קומט אן ו ו א ל א ד י מיט א פּעקעל ביכער, מהוט א קוש דעם פאטער, קוועטשט חיים'ן און חנה'ן די האנד. מ ל כ ה טראגט איהם אונטער טיי).

דריטע סצענע.

ו ו א ל א ד י . וואס איז דא אזוי פריילין?

ח י י ם . וואס פעהלט זיי?

מ א יר (צו וואלאדי'ן, כושט אויפגעהויבען די אויגען). נו, און דו, וואלאדקי? וואוהין ווילסט דו אריבערפיהרען די אידען? אויך קיין ארץ ישראל? צי אפשר גאר קיין מצרים?

װ ו אַ ל אַ ד י. װאָס דאַרף מען קיין מצרים? מע קאָן ניט זיין קיין שקלאַפען דאָ?

מ אַ ט ו ו י י. פּאַפּאַ! דאָס מיינט מען אונז און דיך אויך בתוכם...

מ א י ר (צו װאָלאַדין אין גוטען מוטה). מיט אַ טאַטען רעדסט דו אַזעלכע װערטער, דו שײגאַץ אײנער?

װ ו אַ ל אַ ד י. װאָסערע װערטער? (מאַטװײ פּײַפט, פלאָרא לאַכט).

מ א י ר (שטרענג). װאָס פאַר אַ פייפעריי? װאָס פאַר אַ געלעכטער?

מ ל כ ה (לויפט צו). אָבער לאָז זײַן שטיל! קינדער, לאָז זיין שטיל, איך בעט אייך! (עס קומט אַן ס אַ ש ק ע מיט צוויי קעצ־לעך אונטער ביידע הענד. ער קושט פריהער דעם פאָטער, נאָכדעם די מו־טער. מ ל כ ה באַזעצט איהם, דרעהט זיך אַרום איהם, גיט איהם טיי, ער האָדעװעט די קעץ מיט מילך).

פיערטע סצענע.

מ אַ ט ו ו י י. אַהאַ! ער איז שוין דאָ מיט דער משפּחה!

פ ל אָ ר א. סאַשקע מיט די קעץ!

ס אַ ש ק ע (קוקט ניט אויף קיינעם). פאַר װאָס קויפט מען מיר ניט קיין װעלאָסיפּעד?

מ ל כ ה (לויפט צו צו איהם). לאָז זיין שטיל, סאַשענקע! װאָס טויג דיר זיך האַלטען מיט אַזאַ מיאוסקיים? װאַרף זיי אַרויס! שאַדט צום זכרון! אַ שרץ!

ס אַ ש ק ע (הערט זי ניט). פאַר װאָס קויפט מען מיר ניט קיין װעלאָסיפּעד? (הויך). קיין װעלאָסיפּעד פאַר װאָס קויפט מען מיר ניט? ! (אַלע לאַכען, חוץ מלכה'ן).

מ א י ר (רייסט זיך אָפּ פון די פּאַפּיערען). האַ? װאָס האָט ער געזאָגט? װאָס זאָל מען איהם קויפען?

מ ל כ ה. ווייס איך וואס א קינד פלאפעלט! ... א לעסיפער האסט דו צוגעזאגט איהם קויפען, וואס?

מ א י ר. וואסערע לעסיפעדען! וואסערע פלאמען! אזא קליינער וועוריק ווי דו דארפסט נאך לערנען, ניט ארומפאהרען אויף לעסיפעדען און שפיעלען זיך מיט אזא פאסקודסטווע! (ווארפט אראפ די קעץ; סאשקע הויבט זיי אויף איין מאל און צוויי מאל און דריי מאל. אלע לאכען, חוץ מלכה'ן). וואו זענען דיינע לעהרערס וואו?

ס א ש ק ע. לעהרערס? חא־חא־חא! געווען איינער א לעהרער, איז ער אויך נישטא.

מ א י ר. וואס הייסט איינער א לעהרער? נו, און דער מלמד — וואו איז דער רבי?

ס א ש ק ע. וואסער מלמד? וואסער רבי? שוין לאנג דורכגעטריבען!

מ א י ר (איבעראשט). הא? וואס? דורכגעטריבען? ווער האט איהם דורכגעטריבען? ווער האט דאס געהאט א העזה ארויס־טרייבען א מלמד אהן מיר? (קלאפט מיט די הענד אין טיש). איך בין דא בעל הבית, צי ניין? וואס שווייגט איהר? ווער איז דא בעל הבית? (ער געהט אריין וואס ווייטער אין אלץ מעהר כעס, ווארפט די קעץ פונ'ם טיש; סאשקע וויל זיי אויפהויבען, דער פאטער טרייבט איהם דורך). געה דיר, דו פידסווינעק איינער, מיט דער פאסקודסטווע! (סאשקע מיט די קעץ געהט אוועק, סורקעט אונ־טער דער נאז: „א פערשאלטענע שטוב"...).

פינפטע סצענע.

מ א ט ו ו י י (ציהט אויס א לאנגען פייף). פיי־ירי־ט!
פ ל א ר א. (שטיקט זיך שטילערהייד). חי־חי־חי!
ח י י ם (צו וואלאדי'ן). א זעלטען בחור'על!
ח נ ה. זעלטענע ערציהונג!

וואלאדי (דעקלאמירט). „וואט זלאנראוויא דאסטאיניא פלאדי"... (אפאר מינוט הערשט א שטילשווייגעניש).

חיים (צו וואלאדי'ן). ווען מאכען מיר א דיסקוסיע?

וואלאדי. נישטא דערוייל קיין פלאץ... (צו חנה'ן). נעמסט איין אנטהייל אין אונזערע דעבאטען?

חנה. מיט פערגניגען. ווען וועט דאס זיין?

פלארא. וואס? א ספעקטאקל?

חיים (צו וואלאדי'ן). וואס חלומ'ט זיך א הוהן?

חנה. פראסע.

פלארא (צו מאטווייען). וואס זאגסט דו אויף אונזער קורסיסטקע? זי מיינט, אז ווי באלד מע שערט זיך אונטער די האר, אזוי נעמט מען שוין צו אויף די קורסען...

מאיר. הא? קורסען? וואס פאר קורסען?

מלכה. ווייס איך וואס קינדער פלאפלען!

מאטוויי. זי פארגעסט, אז דערוייל איז זי א אידישע טאכטער, דאס הייסט, א „זשידאווקע מיט איין אטעסטאט".

חיים. אלע שענער ווי וואלגערען זיך אין אלע קלובען.

וואלאדי. און שפיעלען אין קארטען.

מאיר. וואס פאר קלובען? וואס פאר קארטען?

מלכה. ווייס איך וואס קינדער פלאפלען! (צו די קינדער). איך בעט אייך, לאז זיין שטיל! (עס ווערד אויף א ווייל שטיל. יונגוואַרג רעדען צווישען זיך שטילערהייד).

מאיר (שטעהט אויף פונ'ם טיש). ווער וועט מיר אנשרייבען עפים א רעכטען בריעף צום פריץ, צום גראף מיין איך?... ער שרייבט מיר, דער גראף, אז מע דינגט ביי איהם וואלד, מע גיט איהם, זאגט ער, איין אייזערנעם פרייז... ער מיינט, איך ווייס ניט, וואס ער מיינט!... עס ציהט איהם שוין אהין, קיין „מאנטע־קארעל" ציהט עס איהם! א קערטעלע!... בעדארף ער האבען

געלד... בלאָטע! איך וועל נישט דערלאָזען, מע זאָל האַקען דעם וואַלד, מאַכען איהם אַ תל פון דער אימעניע, אָבער גאָר לאַ!... (געהט צו צו אַ שרייבטישעל, וואָס ביי דער זייט). מע בעדאַרף איהם אָוועקשרייבען אַזאַ בריוועל, ס'זאָל איהם נעמען!... נו, קינדער! ווער שרייבט?

מ א ט ו ו י י. איך האָב נאָר פאַרגעסען, אַז כ'האָב היינט קיין צייט נים. (הויבט זיך אויף און געהט אַוועק).

פ ל ג ר א. איך וועל מיך היינט אַמאָל אָנטהון, צי ניין? (הויבט זיך אויף און געהט אַוועק).

מ א י ר. נו?

ח י י ם (צו וואָלאָדי'ן). נו? וועסט אפשר שרייבען?

ו ו א ל א ד י (צו חיים'ן). פאַר וואָס נים דו?

מ א י ר. נו?

ח נ ה (געהט צו צום טישעל). אָט וועל איך. (בעמט זיך צו דער פען).

מ א י ר. שעמען מעגט איהר זיך! מילא יענע צוויי עלטערע האָבען זיך אָפּגעטראָגען, איז חאָטש דער פאַרדראָס נים אַזוי גרויס: ס'איז פאַר זיי אַ סוד, זיי קאָנען נעבאך נישט... אָבער איהר, ימח־שמו'ניקעס? איהר יכול'ט דאָך יאָ! קאָרג קאָסט איהר מיך אָפּ?... אַ וואויל קינד איז טאַקי חנה'לע... (צו חנה'ן). שרייב... (שטעלט זיך אַוועק אין אַ פּאָרטראַכטע פּאָזע, דיקטירט). שרייב איהם אַזוי: „יעוואָ סיאָטעלסטוואו יאַסנאָוועלמאָזשנעמו פּאַנו חראַביאָ“... שוין?

ח נ ה. שוין.

מ א י ר (מיט די תענגד). „ראשית חכמה קום איך דיר, יאַסנאָ־וועלמאָזשנע פּאַן חראַביאָ, צו מעלדען... ניין! ערנידעריגסט צו מעלדען מיין איבערגעבענהייט... ניין! מיין אַלערטיעפסטע אי־בערגעבענהייט“... שוין?

ח נ ה. שוין.

מ א י ר . „מיין אַלערטיעפּסטע איבערגעבענהייט און גע־טריישאַפּט... ניין! מיין שטענדיגע געטריישאַפט צו דיר, יאַסנאַ־וועלמאַזשנע פּאַן חראַביא, און צו דיין הויזגעזינד... ניין! צו דיין יאַסנאַוועלמאַזשנע הויזגעזינד...“

ח י י ם (תויך). איך פאַרשטעה ניט, צו וואָס זאָל אַ איד זיך מאַכען אַזוי נידעריג פאַר אַ פּריץ?

ו ו א ל א ד י . וואָס עפּיס אַ איד? און גלאַט אַ מענש פאַר אַ מענשען?

מ א י ר (אויפגעהויבען דעם קאָפּ). האַ? שרייבען קען איך נישט — מע האָט מיך ניט געלערענט. נאָר ו ו א ס און ו ו י אַ ז ו י צו שרייבען צו אַ פּריץ — דאָס בעדאַרף איך מיך ביי אייך ניט לערנען. איך וועל מיך נאָך אויסגלייכען מיט אַלע אייערע קענערם דאָרטען, און אפשר נאָך מיט אַ סמיטשיק. צי איהר מיינט טאַקי, אַז ווי באַלד איך קען ניט קיין געאָגראַפיע, אַזוי בין איך שוין גאָר אַ בהמה און פאַרשטעה שוין גאָר ניט?

ח י י ם . ווער זאָגט דען? מע שמועסט נאָר פון דעם, לּמאַי זאָל אַ איד אַזוי אַנבויגען דעם קאָפּ פאַר אַ פּריץ היינטיגע צייטען?

ו ו א ל א ד י . וואָס עפּיס אַ איד? יעדער מענש בעדאַרף זיך האַלטען מענשענגלייך. אַ מענש בעדאַרף קודם־כל אַכטען זיך אַליין, אַליין קוקען אויף זיך, ווי אויף אַ מענשען.

מ א י ר . גוט, גוט. דער גראַף קען מיך, ברוך השם, נישט דאָס ערשטע יאָהר, און חאָטש איך האָב אין די „גימנאַזיעס“ ניט געלערענט, וועט ער פון דעסטוועגען אָוועקגעבען פאַר מיר דריי הונדערט פאַר פיינע בריות אַזעלכע ווי איהר, וואָרום ער ווייסט, פאַרשטעהט איהר מיך, אַז איך בין איהם געטריי און איבערגעגעבען ווי אַ הונט...

ח י י ם און ו ו א ל א ד י (ביידע מיט אַמאָל). אַט־אַט, אַט דאָס מיינט מען טאַקי! אַט דאָס וואָרט „הונט“ איז איבעריג.

מ א י ר (אויפגערעגט). ווילט איהר מיך לערנען שכל, הייסט עס? די נאז שנייצט אויס, יונגע צוציקעס וואס איהר זייט! (שרייט אַלע מאָל העכער). וואס פאר א העזה האט איהר דאס גאר אזוי צו רעדען מיט א טאטען, הא? וואס שווייגט איהר?! ...

מ ל כ ה (לויפט אונטער און איטפעט). אבער גענוג! לאז זיין שטיל, אין גאטעס ווילען, מאיר! (שיקט ארויס חיים'ן און וואַלאַדי'ן, נעמט צו די פען ביי חנה'ן). נו, גענוג. לאז איבער אויף שפעטער. מע וועט שוין שפעטער שרייבען. (חנה געהט אפ, מאיר און מלכה בלייבען אליין).

זעכסטע סצענע.

מ א י ר (שפאנט ארום איבער'ן שטוב). נו, א שטוב! נו קינדער!

מ ל כ ה. דיין שטוב, דיינע קינדער...

מ א י ר. און דיין השגחה.

מ ל כ ה. נישט דו האסט דאס בעדארפט זאגען!

מ א י ר. און דו וואלסט בעסער שווייגען.

מ ל כ ה. שווייגען? איך האב שוין גענוג געשווינען. איינגעמיערט זיך שווייגענדיג. צייט איך זאל שוין עפיס רעדען. איהר לאזט מיך דען אויסרעדען אווארט? איך האב דען אויך עפיס א דעה? און ווער איז שולדיג, אז ניט אט די שטאדט מיט דער שטוב מיט דעם נייעם שנים? נישט געווען קיין געלד, איז נישט געווען קיין טארעראם, מיט קיין הארמידער, מיט קיין פוסטעקראטישע גענג. נישט געווען די גרויסע שטאדט, האב איך נישט געוואוסט פון קיין שפיעגלען, מיט קיין פאטעלען, מיט קיין צאצקעס, מיט קיין טאפטשאנעס, מיט קיין לעסיפעדען...

מ א י ר. ווער האט דאס אויסגעטראכט, אז ניט דו, צו'לעב'ן טייערע מיזיניקעל?

מ ל כ ה (אַ פּליעסק מיט די הענד). אוי, איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון! איך האָב אויסגעטראַכט? איך? דו האָסט שוין, אַפּנים, פאַרגעסען, מאיר, אַז דו ביזט געקומען צו פאָהרען אָנומעל־טען פוּנ׳ם גראַף, האָסט דו אַליין געזאָגט, אַז דו וועסט איהם קויפען אַ לעסיפּעד. איך וויים? איך זאָל, דאַכט מיר, לעבען דריי הונדערט יאָהר, וואָלט איך מיך בעגאַנגען אָהן דעם! אדרבא, איך האָב גע־זאָגט, מע דאַרף ניט, איך האָב נאָר מורא געהאַט, דאָס קינד זאָל זיך סך הכל ניט אויסברעכען אַ האַנד אָדער אַ פוּס, האָט מען נאָך געמאַכט פון מיר דאָס גרעסטע געלעכטער!

מ א י ר. פאַרשטעהט זיך, מע האָט געלאַכט. ביזט אַ גע־שלייערטע האַנדזי, לאַכט מען!

מ ל כ ה. און דו ביזט דאָך דער גרויסער חכם מיט׳ן גרויסען פּוסטעקראַט! זינט מיר האָבען באַקומען געלד און אַרויסגעפּאָה־רען אין דער דאָזיגער שטאָדט, זענען מיר געוואָרען מיט גאַנץ הילף גאַנצע פּוסטעקראַטען!

מ א י ר. און אַז מיר זענען, ניט היינט געדאַכט, געזעסען אינ׳ם פאַרשטונקענעם שטעדטעל און גע׳פּגר׳ט פאַר אַ דרייערעל, איז דיר געווען בעסער? עס לוינט דיר ניט, אַפּנים, וואָס איך הייס איצטער „פּאַני שאַלאַנט״ און בין אַ מחותן מיט משה׳לע זיידענשטאַמער? צי נאָך דיין שכל קומט אפשר אויס, אַז ס׳איז גע־ווען שענער דעמאָלט, אַז איך האָב געהייסען „מאיר טשאַלענט״, און דיך האָט מען גערופען „די טשאַלענטיכע״ — אַ יאָ?

מ ל כ ה. איך זאָל האָבען די ברכות, רבונו של עולם! ס׳איז מיר גאָר געווען בעסער, אַז איך האָב געהייסען „טשאַלענטיכע״ און בין מיר געשטאַנען ביי די פּיש...

מ א י ר. ש ש ש ש!... בהמה! דאַרפסט, אַז די קינדער זאָלען נאָך דערהערען?

מ ל כ ה. איז וואָס? לאָזען זיי הערען! איך דאַרף מיך שעמען פאַר זיי? איך האָב עפּיס גע׳גנבה׳ט? חלילה צוגענומען

פרעמדס? איך האב עהרליך, כשר פארדיענט... הלואי וואלטען מיר ניט אוועקגעווארפען די אלטע פרנסה, נישט פארגלוסט קיין גרינגע פויגעלעך מיט קיין פריצים, מיט קיין גראפען, מיט קיין אימעניעס, און ניט אריבערגעפאהרען אהער, אין דער דאזיגער פארשאלטענער שטאדט, צווישען הולטייעס, וואס מע ווייסט נאר אויסברענגען, טרענצלען קערבלעך דער רוח ווייסט אויף וואס, אויף שפיעגלען מיט טאפטשאנעס, מיט „טרעיאטערס“, מיט גימע־נאזיעס, מיט סאבראניעס, מיט גוליאניעס — טפו!

מ א י ר (לאכט). „סאבראניעס־ גוליאניעס“? חא־חא־הא!

מ ל כ ה. לאכסט? אז אך און וועה צו דיין געלעכטער!... איך זאל האבען די טויזענדער, וואס ס'איז געווען בעסער דעמאלט אהן געלד, ווי אצינד מיט געלד... ניט געווען קיין געלד, זענען די קינדער געווען קינדער; אצינד זענען די קינדער קיין קינדער ניט, די מאמע איז קיין מאמע ניט. איטליכער געהט וואוהין ער וויל; איינער אין ליסי, דער אנדערער אין סטריסי. משטיינס געזאגט, צעזעעט און צעשפרייט אויף אלע זיבען ימין!... (וויינט, לאזט זיך צו דער טהיר, בעגעגענט זיך מיט די מחותנים, מ ש ה'ל ע ז י י ־ ד ע נ ש ט א מ ע ר און זיין ווייב א י ט ע ל י, טהוט זיך א נעם צוריק).

זיבעטע סצענע.

מ א י ר (שטעהט אויף, געהט זיי אקעגען, רייבט א האנד און א האנד). א? ברוך הבא, געסט! זיצט, זיצט, מחותן! מחותנת'טע, זיצט! מלכה! היים געבען טיי, היים מאכען קאווע, היים דער־לאנגען עפים פארבייסען! (מלכה שאפט. עס ווערד אריינגעטראגען א גרויסע זילבערנע טאץ מיט אלדאם גוטס). וואס זשע מאכט איהר עפים, מחותן? ווי געהט עס אייך אין געזונד? וואס מאכט עפים דער חתן? פאר וואס זעהט מען איהם ניט?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. וואס זאלען מיר מאכען? מע לעבט, דאנק גאט. (צעלעגט זיך גאנץ בריוועליך אין א הויכען פאטעל.

טראָגט אונטער אַ ווילבערן פּושקעלע מיט טאַבעקע צו דער נאָז, רעדט הויך, געצעהלטע ווערטער, און לאָזט אויס אַלע מאָל מיט אַ לאַנגען „און יאַאַאַ!!!“. ביידע מחותנת׳טעס זעצען זיך אוועק איינס אַקעגען דאָס אַנדערע מיט צענויפגעלעגטע הענד און מע רעדט שטילערהייד).

מ א י ר. וואָס זשע הערט זיך עפּיס ביי אייך? זעהט, נעמט עפּיס אין מויל אַריין, מחותן. מחותנת׳טע, נעמט עפּיס! מלכה! בעט, זיי זאָלען עפּיס נעמען אין מויל אַריין!

מ ל כ ה. נעמט עפּיס, פאַר וואָס נעמט איהר עפּיס ניט, איך בעט אייך!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. ס׳איז אַזוי די מעשה. געגאַנגען פּערביי. וואָלט נישט אַריינגעגאַנגען. רופט זיך אָן צו מיר זי: „לאָמיר אַריינגעהן“. זאָג איך: „וואָס עפּיס פּלוצים אין מיטען דרינען?“ זאָגט צו מיר זי: „וואָס אַהרט דיך? מיר זענען שוין דאָ, לאָמיר אַריינגעהן“. זאָג איך: „מילא, לאָמיר אַריינגעהן“... און יאַאַאַ!... איך בין, דאַרפט איהר וויסען, נישט קיין ליעבהאָבער אויף געהן. מיר אַלע האָבען נישט ליעב געהן. די זיידענשטאָמערס האָבען פיינט געהן. חאָטש אפילו דער דאָקטאָר האָט מיר אָנגע־זאָגט, איך זאָל דוקא געהן, און דוקא אַסך! צוליעב דער לופט. וואָרום לופט איז אַ גרויסער ענין... און יאַאַאַ! נאָך מיין זיידע, עליו השלום, פלעגט זאָגען, אַז לופט — דאָס איז אַזאַ מין זאַך, וואָס סאַי אַ מענטש, סאַי, להבדיל, אַ בהמה אָדער אַ חיה, אָדער אַזוי אַ לעבעדיגע זאַך, קאָן זיך אָהן דעם נישט באַגעהן. מחמת לופט איז אַזאַ מין זאַך, וואָס, וואָס... פאַרשטעהט איהר מיך... נאָך דער רמב״ם ברענגט, אַז על פּי חכמת הדאָקטאָריע קומט אויס, אַז בשעת אַ מענטש חאַפּט דעם אָטעם... און יאַאַאַ!... איהר האָט דאָך געהערט מסתמא פונ׳ם רמב״ם?

מ א י ר. געהערט, ווי דען?... פאַר וואָס נעמט איהר עפּיס ניט אין מויל אַריין, מחותן? מחותנת׳טע, פאַר וואָס נעמט איהר עפּיס ניט? מלכה! בעט, זיי זאָלען עפּיס נעמען אין מויל אַריין!

מ ל כ ה. נעמט עפּיס, פאר וואס נעמט איהר עפּיס ניט, איך בעט אייך?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. ברענגט ער, דער רמב"ם הייסט עס, ערגיץ אין איין אָרט, אַז על פּי „חכמת הפילוסופיע“ איז לופט כמעט אזוי נויטיג, ווי וואסער. און וואסער איז דאָך מים, פון די ארבעה יסודות, הייסט עס... (צעהלט אויף די פינגער). רוח—לופט, מים—וואסער, אש—פייער, עפר—ערד... (טהוט אַ ניס).

א י ט ע ל י. צו געזונד און צו אריכת ימים!

מ א י ר און מ ל כ ה. צו געזונד און צו אריכת ימים!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. אַ דאַנק... און יאַאַא!... איז וואו האַלט איך, הייסט עס? ביי די ארבעה יסודות...

א י ט ע ל י. יאַ! דו האסט דאָך געוואָלט, דאכט מיר, שמועסען מיט זיי פון עפּיס איין אַנדער עניין גאר?...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. וואס זשע האבען מיר אזוי קיין צייט ניט? מיר וועלען נאָך רעדען. דו ווייסט דאָך, אַז די זיידענשטאַמערס האבען פיינט האָפּ-לאָפּ. די זיידענשטאַמערס האבען צייט. די זיידענשטאַמערס האַלטען פון'ם גלייכווערטעל: „געה נישט גיך, וועסט דו נישט רייסען קיין שיך“. איהר האט געהאָרכט אַמאָל דאָס דאָזיגע גלייכווערטעל? דאָס איז מיין זיידענס אַ וואָרט. מיין זיידע, עליו השלום, האט געהאַט אין זיך ווערטער— וואס ווייסט איהר? וואס ווייסט איהר?... און יאַאַא!... „דאָס עפּעלע, פלעגט ער זאָגען, פאַלט נישט ווייט פון'ם ביימעלע“. און „יחוס-אבות, פלעגט ער זאָגען, נאַ בית הקברות“. אָדער: „אַז גאָט וויל, שיסט אַ בעזעם“. האָט איהר געהערט אַמאָל דאָס וואָרט? איז דאָס אויך זיינס... הא, איטעל, וואָס זאָגסט דו?

א י ט ע ל י. זיינס, זיינס, זכר צדיק לברכה! נאָר מיר דאכט, אַז...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. האָב קיין יסורים ניט, איך ווייס וואו איך האַלט... און יאַאַא!... איז מיין זיידע, זכר צדיק לברכה,

געוועז א איד א חכם און א גרויסער מיוחס, ווי אייך איז בעוואוסט, דעם אלטען רזשישטשעווער רענדאר׳ס איין אייניקעל. איהר פאר־שטעהט? פון איין זייט דער „בעל השור שנגח“, פון דער אנדערער זייט דער רזשישטשעווער רענדאר, וואס געהייסען האט ער אהרן און גערופען האט מען איהם „רב אהרן“. דאס איז ער טאקי נאך איהם א נאמען, דער חתן אייערער, א שקאץ א גרויסער! ווערליג דער נאמען זיינער, וואלט ער געמעגט זיין א קאפעטשקעלע פרור־מער, חע־חע, נאר גאר נישט, מע קאן מיט היינטיגע קינדער גאר נישט מאכען. אז ס׳איז גאר געווארען א מאדע — אלע ווילען לערנען זיך! אלע ווילען לערנען!

א י ט ע ל י. שטודירען אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. און יאאא!... האב איך געזאגט מיין זוהן: לערנען — וויפיעל דו ווילסט, אבי ניט אין די קלא־סען! ווארום אונזער משפחה, ווי אייך איז ידוע, איז קיין עין הרע א היבשע משפחה, וועט איהר פון דעסטוועגען ניט געפינען ביי אונז נישט קיין דאקטאר, נישט קיין אדוואקאט. נישט מחמת מיר זענען, חלילה, אזעלכע פארברענטע חסידים; אדרבה, מהיכי תיתי, פאר וואס נישט? גאר גאר נישט, מיר זענען נישט גורס, מיר האלטען עפּיס נישט דערפון! (טהוט א מאך מיט דער האנד). און יאאא!... קאנט איהר דערפון פארשטעהן, וואס פאר א פנים עס האט ביי מיר, אז ער קומט צו געהן צו מיר, דער חתן הייסט עס, און זאגט מיר, אז באשר אזוי ווי זי, הייסט עס, וויל, ער זאל זיך לערנען נאך...

א י ט ע ל י. שטודירען, הייסט עס, אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. און יאאא!... זי איז איהם מסית ומדית, רעדט איהם צו, הייסט עס, ער זאל זיך מכין זיין, צוגריי־טען זיך הייסט עס, אין די קלאסען, און די חתונה, זאגט זי, זאל מען אפּלעגען אויף שפּעטער, אויף אמאל, הייסט עס. זי האט צייט. חע־חע!...

מ א י ר (צעטראָגען). ווער? וואו?

א י ט ע ל י. טאָקי אייער טאָכטער מיינט מען, די כּלה, הייסט עס, דרודעלט אַז דעם חתן...

מ א י ר (חאַפּט זיך אויף). האַ? וואָס? ווער? חנה?... מלכּה, דו הערסט?

מ ל כ ה. ווייס איך וואָס קינדער פּלאַפּלען!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. קינדער, זאָגט איהר, פּלאַפּלען? עס קאָן זיין. מסתמא קענט איהר בעסער אייערע קינדער... אויס־ליבער קען זיינע קינדער... איך ווייס, אַז מיינע קינדער פּלאַפּלען ניט, חע־הע! אַט, למשל, מיינע קינדער זענען נישט קיין ציוניס־טען. די זיידענשטאַמערס האַלטען עפּיס נישט פון דעם ציוניזם... נישט מחמת איך האָב עפּיס חלילה צו די ציוניסטען אַ טענה? אדרבה, מהיכי תיתי, פאַר וואָס ניט? נאַר גאַר נישט, איך בין נישט גורם, איך האַלט נישט דערפון! (אַ מאַך מיט דער האַנד). צי אַשטייגער, כּדומה למשל, די היינטיגע ווייסע־חברה׳ניקעס מיט די היינטיגע געננג זייערע, וואָס ווילען איבערקעהרען די גאַנצע וועלט מיט׳ן קאָפּ אַראָפּ, מיט די פיס אַרויף, ווילען זיך צעטיילען מיט אייער געלד, דרינגען, אַז אַלסדינג, וואָס איהר האָט, איז דאָס ניט אייערס, פריהער גאָטס און נאָכדעם פרעמדס, הייסט עס, ס׳איז ביי איך סאַמע גנבה, גזלה... און יאָאָאָ!...

מ א י ר (אויפגעבראַכט). איך האָב ביי קיינעם נישט גע־גנבה׳ט, קיינעם נישט בע׳גזל׳ט. איך האָב מיין געלד כּשר פער־דיענט! איך האָב געננג געהאָרעוועט דערויף! איך בין געננג...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר (שלאָגט איהם איבער). איך ווייס, איך ווייס! ס׳ניט איך זאָג עס! דאָס זאָגען זיי, די ווייסע־חברה׳־ניקעס, הייסט עס... און יאָאָאָ!...

מ א י ר. וואָסערע ווייסע־חברה׳ניקעס?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. אַט אַ די דאָזיגע, ווי, למשל, אייערע, די אינגערע.

מ א י ר (מחוט זיך א װאָרף). הא?...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. איהר דאַרפט זיך ניט אפּעסען דאַס האַרץ, מחותן! ס'איז נישט כדאי, בלעבען... (צו מלכה'ן). װי אַזוי זאָגט איהר? קינדער פּלאַפּלען, חע־חע?... (ניסט).

א י ט ע ל י. צו געזונד און צו אריכת ימים!

מ א י ר און מ ל כ ה. צו געזונד און צו אריכת ימים!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. אַדאַנק... און יאַאַא!... איז װאָז האַלט איך, הייסט עס? רעדט זי איהם צו, מיינעם, הייסט עס, ער זאָל זיך נאָך אביסעל צולערנען...

א י ט ע ל י. שטודירען אין די קלאַסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. און יאַאַא!... און איך װיל גאָר אפּשטעלען די חתונה, פאַרשטעהט איהר מיך, אויף ראש חודש אלול, מחמת איך האָב נישט ליעב קיין קלאַסען, נישט מחמת איך האָב עפּים צו זיין; אדרבה, מהיכי תיתי, פאַר װאָס ניט? נאָר גאָרנישט, איך בין נישט גורס. איך האַלט נישט דערפון! (א מאַך מיט דער האַנד). און יאַאַא!... (א קוק אויפ'ן זייגער, האַפּט זיך אויף). אוי־װאַ! אביסעל פאַרזעסען. מיר װעלען זיך נאָך אומקעהרען מסתמא צו דעם ענין נאָך אמאָל, אז עס װעט האַלטען ביי אפּ־שטעלען די חתונה, אם ירצה השם... און יאַאַא!... איך האָב פיינט דוחק את השעה זיין, איך האָב נישט ליעב האַפּ־לאַפּ על רגל אחת. די זיידענשטאַמערס האָבען צייט. „װער עס לויפט, דער מיעדט זיך איין". האָט איהר געהאַרכט אמאָל דאָס װאָרט? ס'איז אויך מיין זיידענס, זכותו יגן עלינו. הא, איטעל, װאָס זאָגסט דו?

א י ט ע ל י (גרייט אויף אװעקצוגעהן). אַלץ, אַלץ איז זיינס, זכר צדיק לברכה! . . .

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר (צו מלכה'ן מיט א זייט). װי אַזוי האָט איהר געזאָגט? קינדער פּלאַפּלען? חע־חע! נישט אַלע קינדער פּלאַפּלען. מיינע קינדער פּלאַפּלען נישט. די זיידענשטאַ־מערס פּלאַפּלען נישט... א גוטען! (זוכט א מזוזה, געהען אפּ. מאיר און מלכה בלייבען א מינוט אהן לשון, װי געפּלעפּט).

אכטע סצענע.

מ א י ר (צו מלכה'ן). נו?
מ ל כ ה (צו מאיר'ן). נו?
מ א י ר. וואס נו?
מ ל כ ה. וואס וואס נו?
מ א י ר (אַ שטאַרקען שפּיי אָן דער זייט). טפו!...

סוף פון ערשטען אקט.

צווייטער אקט.

א רייך מעבלירטער זאַל ביי די שאַלאנטס, אַנגעשטעלט און אָנגעפּאַקט, ווי אין א מעבעל־מאגאזין. שפּיעגלען תויכע; פּאַרטעפּיאַנעס צוויי; שטוהלען געגילטע; בילדער אויף די ווענט אַ סך; אויבענאָן, אין גילדענע ראַמען, צוויי גרויסע פּאָרטרעטען: דער בעל־הבית אין אַ יאַר־מעלקע און די בעל־הבית׳טע מיט אַ סך פּערעל אויפ׳ן האַלז; ביי׳ם קאמין זיצט אַ בייזער הונד מיט אַ מורא׳דיגען קוק — סכנות נפשות; אַ גליק, וואָס פון גיפּס.

ערשטע סצענע.

מ א ש ע (דרעהט זיך אַרום מיט אַ באַרשט, שטעלט צונויף דאָס מעבעל, קעהרט און ראַמט און רעדט צו זיך אַליין). אַ שטוב! דריי־סיג מאָל אַ טאָג דאַרף מען נאָך זיי ראַמען, אויסראַמען זאָל עס זיי!... און קינדער? נו, קינדער! מע זאָל זיי גערדיבט זייען און שיטער אויפגעהען! פּאַהרט אַוועק דער בעל־הבית — קעהרען זיי איבער די גאַנצע שטוב הארע־קארע! (שטעלט אַוועק אַ שטוהל און צעברעכט אַ פּיסעל). אַ בראָך פאַר אַ בראָך... לאָז עס זיין די כפּרה פאַר מיר און פאַר כל ישראל, זיי האָבען גענוג!... בעסער פון אַלע איז מאַטווייטשיק, מיט׳ן קאָפּ זאָל ער אַנלעגען! טאָג ווי נאַכט נאָר געקנייפּט זיך!... און אַ פלאַרעניו! ס׳זאָל אויף איהר קומען איין אויסהאַפּעניש! טאַמער וויל די בעל־הבית׳טע אַמאָל שענקען אַ קליידעל איין אַלטס, צי אַפּאַר שיך, לאָזט זי נישט... זי מעג טאַקי נישט פאַרמאָגען קיין מאָל!... אַ שטיקעל גליק, וואָס די „באַרישני" שטעלט זיך איין אַמאָל, די כפּרה זאָל זי זיין פאַר דער „באַרישני" אינאייגעם מיט דעם קליינעם סאַשקע, פאַרברענט זאָל ער ווערען! מיר צעשניטען אַפּאַר נייע קאָלאַשען!... אַנגערויבערט ווי אין אַ באָד! (עפענט אויף אַ פענסטער און טרייבט אַרויס דעם רויך מיט׳ן האַנטוך). טאַמער פאָהרט אַוועק דער בעל־הבית

אויף איין טאָג, קלויבען זיך צענויף אהערצו, צו די „פּאַניטשלעך“, גאַנץ קעקעלי־קהל, פון דער וועלט בחורים; דער רוח ווייסט זיי, וואָס זיי טהוען דאָ; ווישען ניט אָפּ די שטיוועל אפילו; רייסען זיך אויף די גאַרגלען און רויבערען, און רויבערען, און רויבערען! (טרייבט אַרוים דעם רויך מיט'ן האַנטוך, פערטשעפּעט און צעבראָכט אַ וואַזע). אַ בראַך פאַר אַ בראַך! (פאַרקעהרט די שטיקלעך וואַזע). לאָז זי זיין די כפרה פאַר מיר און פאַר כל ישראל, ס'איז ביי זיי דאָ גענוג!...

הערט זיך אַ קול פון אינוועניג: „מאַ־שע! מאַ־שע!“ — מאַשע הויך אויף אַ קול). איך געה! איך געה! (שטיל פאַר זיך). ס'איז אודאי פלאַרעניו מיט איהרע האָר... דריי שעה דאַרף מען שטעהן אויף די פים בשעת זי פאַרקעמט זיך!... אַ מענטש האָט ביי זיי אַ ווערטה פון אַ הונט... עס מעג שוין קומען אויף זיי אַ חלירע אויף אַלע בעלי־בתים, מע זאָל שוין פון זיי אַמאָל עפּים אויפגערעכט ווערען, ליעבער גאָט!... (דורך איין טהיר געהט מאַשע אַוועק; עס קומט אַן פון דער אַנדערער טהיר מ ל כ ה, נאָך איהר — פ ע ס י ל. פעסיל קוקט זיך ארום אויף אַלע זייטען איבעראַשט, רעדט גיך, מאַהלט ווי אַ מיחל).

צווייטע סצענע.

מ ל כ ה. ווען זשע, הייסט עס, קומסט דו אַן? זיץ, פעסיל. האַ? וואָס זיצסט דו נישט?

פ ע ס י ל. אדאנק, איך קאָן באַשטעהן. (זעצט זיך אַוועק מיט אַ זייט אויף איין עק בייגקעל). ווען איך קום אַן — פרעגט איהר מיך? מיט'ן באַהן קום איך אַן. איך בין געפאַהרען פאַרביי בין איך גע־פאַהרען, און האָב מיך אַנגעהויבען דערפרעגען, צי ווייסט איהר ניט. וואָס מאַכט עפּים טשאַלענט? זאָגען זיי: וואָסער טשאַלענט? זאָג איך: מאיר טשאַלענט. איהר קענט ניט מאיר טשאַלענט? זאָ־גען זיי: מיר ווייסען ניט קיין טשאַלענט; אפשר מיינט איהר, זאָגען זיי, שאַלאַנט, מאיר שאַלאַנט?... זאָג איך: איהר ווילט

שאַלאַנט, לאָז זיין שאַלאַנט. ביי אונז האָבען זיי געהייסען טשאַ־לענט: ער טשאָלענט און זי — טשאָלענטיכע...

מ ל כ ה (רייסט זי איבער). וואָס זשע מאַכט עפּים דיין לייזער?

פּ ע ס י ל. וואָס זאָל ער מאַכען? אַ מוכר־תבואה'ניק!... וואָס מע טהוט און וואָס מע מאַכט — איז שלים־שלים־מזל! האָט ער געהאַנדעלט מיט ווייץ, איז ווייץ געלעגען נייען איילען אין דער ערד. אַחוץ וואָס די ווייץ אַליין האָט געטויגט אויף כפּרות, איז ניט געווען קיין קונה אויף קיין ווייץ. חאַטש נעם די ווייץ און וואַרף אַרויס די ווייץ. זאָג איך איהם: וואָס האָסט דו זיך אַנ־געקלעפּט אין ווייץ? זעהסט דאָך, אַז די ווייץ איז ניט קיין ווייץ: נעמט מען, זאָג איך, און מע קויפט פּראָסע, און מע קויפט הירזש. געהט ער און קויפט הירזש. ווערד אַ זול אויף הירזש; אומעדום הירזש, וואו מען טהוט זיך אַ וואַרף — איז הירזש און הירזש! צו וואָס האָט דיר געטויגט, זאָג איך, הירזש? הירזש געהט דיר אָפּ? זאָגט ער: האָסט דאָך מיר אַליין געהייסען קויפען הירזש! האָב איך דען געמיינט, זאָג איך, דווקא הירזש?...

מ ל כ ה (רייסט זי איבער). נו, און די קינדער דיינע וואָס מאַכען?

פּ ע ס י ל. די קינדער? לאָזען זיי זיין געזונד און שטאַרק. איהר ווייסט נישט היינטיגע קינדער? היינטיגע קינדער איז ניט דאָס, וואָס אַמאָליגע קינדער. אַמאָליגע קינדער זענען געווען קינ־דער, און היינטיגע קינדער וואָס? היינטיגע קינדער ווייי־סען נאָר געהן אויף „מעניסטראַציעס“, נאָר לויפען, און נאָר שרייען, און נאָר ליאַרעמען, און נאָר פּילדערען! אַז עס קומט אונטער אַ יום־טוב אָדער אַ חאָגע, פאַלט מיר אַרויס די נשמה: קינדער, געהט נישט! קינדער, לויפט נישט! קינדער, שרייעט נישט!...

מ ל כ ה . וויפיעל קינדער האסט דו?

פ ע ס י ל . וויפיעל קינדער איך האב? לאזען זיי זיין געזונד און שטארק! איהר האט דען געזעהען אמאל א סך קינדער? נישטא קיין צופיעל קינדער! וויפיעל קינדער ס'זאלען ניט זיין, זענען זיי קינדער! איינע האב איך די עלטערע, רופט מען זי סאסיל, נאך דער באבע סאסי, איהר צו לענגערע יאהר; איז דאס א סאסיל — וואס זאל איך אייך זאגען? זינט גאט האנדעלט מיט סאסלעך, האט ער נאך אזא סאסיל נישט געהאט, מעגט איהר מיר גלויבען אויף נאמנות! און א חתן נעמט זי — שוין איין מאל א חתן, פון חתן־לאנד א חתן! (עס קומט אן פ ל א ר א, זעהט נישט פאר זיך קיינעם, דרעהט זיך אקעגען שפיעגעל, זינגט א ליעדעל און טאנצט אונטער).

דריטע סצענע.

פ ל א ר א (נעמט ארויס א בריוועל און ליענט אויף רוסיש). „ליעבסטע, טייערסטע פלארא! דיין זיס בריוועלע האט מיך דערקוויקט. איך בין זעהר צופריעדען, וואס דיין פאטער איז אוועקגעפאהרען און וואס איך וועל זיך קאנען זעהן מיט דיר היינט אויף דער אפערעטקע. צווישען טאג און נאכט וועל איך מיך ארױפכאפען צו אייך און וועל דיך נעמען אין טהעאטער אריין. האב קיין פאראיבעל ניט, וואס איך קום נישט באלד; איך וויל נישט באגעגענען זיך מיט דיינע ברידערלעך, וואס מיינען, אז זיי מאכען גליקליך די וועלט מיט זייערע „סאבראניעס" און מיט זייערע „זאסעדאניעס". איך האב פיינט דיינע ברידער און האב פיינט דיין שוועסטער מיט די געשערענע האר. איך האב ליעב נאר דיך אליין, מיין טהייערער ענגעל, מיין נשמה, מיין הארץ, מיין לעבען פלארא!" (לעגט צענויף דאס בריוועלע, קוועטשט דאס צו צום הארצען). אך, מיין ליעבער טייערער מאקס!

פ ע ס י ל . אט דאס איז די גע'גט'ע אייערע? די גרושה? א בארליאנט דאס איז!

פ ל א ר א (דערזעהט, טהוט זיך א װארף צוריק). װאס איז דאס פאר א שלים־מזל? אלע מאל, װען דער פאפא פאהרט אװעק, טראגט אן דער רוח איין אנדער שװארץ יאהר!

פ ע ס י ל. שלים־מזל זאגסט דו? שלים־שלים־מזל! װאס זאל מען טהון, אז גאט װיל נישט געבען קיין מזל? װי זאגט מען דאס: אהן מזל זאל מען גאר ניט געבוירען װערען! איידער א פונט גאלד איז בעסער א לויט מזל... פונדעסטװעגען האט זיך יעדער מענטש זיין מזל, און אפילו א קינד, אז ס'װערד געבארען, אזוי שטעהט, זאגט מען, ביי אונז געשריבען אין די ספרים, װערד דאס אויך געבארען מיט זיין מזל...

פ ל א ר א. זי האט זיך עם אביסעל צע'מזל'ט! װער איז די אידינע, מאמע?

מ ל כ ה. דאס איז פעסיל דער מוהמע סאסי'ס, אונזערע איין איגענע, א קרובה דיינע.

פ ע ס י ל (אויף פלארא'ן). א בארליאנט דאס איז! (געהט צו, טהוט א קוש פלארא'ן אין האנד).

פ ל א ר א. װאס זשע טהוט זי דא? װאס דארף זי?

פ ע ס י ל (אויף פלארא'ן). א בארליאנט דאס איז! װאס איך טהו דא? װאס זאל איך טהון? גאר ניט, איך בין געפאהרען פארביי, האב איך מיך אנגעהויבען צו דערפרעגען: „װייסט איהר נישט, װאס מאכט עפיס ביי אייך טשאלענט?" זאגען זיי: „װאסער טשאלענט?"...

מ ל כ ה (רייסט זי אפ). קום, פעסיל, װעלען מיר עפים נעמען אין מויל אריין. ביזט אודאי הונגעריג...

פ ע ס י ל. הונגעריג? ביז מיין לעבען זאל איך אזוי זיין הונגעריג, װי איך בין איצטער הונגעריג! פאר פרייד איז דער גאנצער הונגער אװעקגעפלויגען, גלייך װי ס'איז גאר קיין מאל קיין הונגער נישט געװען אויף דער װעלט! (מלכה נעמט זי אװעק).

פלארא (האלט זיך ביי די זייטען). חא־חא־חא!

פעסיל (אויף פלארא׳ן). א בארליאנט דאס איז! (גשתט אוועק מיט מלכה׳ן. פלארא דרעהט זיך אקעגען שפיגעל. עס קומען אריין מאטוויי און דאווידקע).

פערטע סצענע.

דאווידקע (קוקט, ווי פלארא דרעהט זיך פאר׳ן שפיגעל. רעדט צו מאטווייען שטיל). הערסט דו, וואס איך וועל דיר זאגען, מיין טייערער שפיעלפוינעל? דיין שוועסטער איז דאך נאך עפּיס טאקי גאר א „שקאשקעוואטע שטושקע!“

מאטוויי. פי! וואס איז דאס פאר מין אויסשפראך ביי דיר?

דאווידקע. טאקי באמת? אויף וואס דען פאר א שפראך ביזט דו געוואוינט געווארען צו רעדען, דו דזשענטעלמען מיינער?

פלארא (דרעהט זיך אויס, דערזעהט א פרעמדען מענשען, טהוט זיך א ווארף צו דער טהיר). אך, פארדאן!

דאווידקע (צו פלארא׳ן). פארדאן איז א לאקשענברעט... (פלארא ווערד אנטרונען).

פינפטע סצענע.

מאטוויי. אט אזוי רעדט מען מיט א דאמע, דו אונגע־בילדעטער מענטש וואס דו ביזט?

דאווידקע. וואס זאגט איהר אויף דעם תר־נגול! למאי האסט דו מיך נים פארגעשטעלט פאר דיין שוועסטער? עס שטעהט דיר נים אן, דו שוטה בן פיקהאלץ, דו שארלאט שבשאר־לאטים, דו פאנסקי צאפ איינער?

מאטוויי. נאחאל! קומסט צו מיר אין שטוב אריין מיך זידלען?

דאווידקע. חא־חא! צו איהם אין שטוב אריין! (בע־קוקט די שטוב). א גרויסען חלק האסט דו אין דער דאזיגער שטוב!

מ א ט ו ו י י. מיין טאטענס שטוב...

ד א ו ו י ד ק ע. אז אך און וועה איז דיין טאטען, וואס פאר א זוהן ער האט אויסגעהאדעוועט! הער נאר, דו ווייסט האטש, דו גרינגער אגרעס איינער, וואס איך בין צו דיר אזוי פריה געקומען?

מ א ט ו ו י י. דהיינו? זאג, וועלען מיר הערען.

ד א ו ו י ד ק ע. איך האב צו דיר א בקשה, מיין ליעבער רב אליקום, א טובה'לע.

מ א ט ו ו י י (ווערד בלייבליך). אה, מיט'ן גרעסטען כבוד!

ד א ו ו י ד ק ע. מיט'ן גרעסטען בזיון קעהרסט דו מיינען? מע האט מיך נעכטען „צעלעגט", ווי א שעפס, געשלאגען „צו דער אדער", כ'האב געגליהט א גאנצע נאכט ווי „אויף פאקען", און בין ארויס „נקי", ריין ווי א טעלער, נאך קיין מאל נישט געווען אזוי „אפען", ווי היינט.

מ א ט ו ו י י. ווער האט דאס דיך אזוי אפגערייניגט?

ד א ו ו י ד ק ע. ווער ניט? תחילת האב איך געהאט שוין אנגעשלאגען א היטעל מיט גאלד; טראגט אן דער רוח דעם שווארצען „קאטער", און ווי באלד דער שווארצער קאטער שטעלט זיך אוועק און הויבט אן „שמירען" פאר מיר, אזוי וויים איך פריהער, אז איך וועל אריין ווי קורח. איך וועל ברענען ווי א שטרויענער דאך — אזא שלים־מזל איז דאס, ברענען זאל ער! טהוט ער א קוק אין וואסער — הויבען אן פגר'ען פיש... וואס טויג דיר גרוים— איך האב מיך „ארויפגעריסען" אויף די ריינע דרייצעהן „פאסען"!

מ א ט ו ו י י (מיט ברענענדיגע אויגען). דרייצעהן פאסען?!

ד א ו ו י ד ק ע. ווי די בערען!

מ א ט ו ו י י. ווער האט „געווארפען" די „באנק?"

ד א ו ו י ד ק ע. דו ווייסט ניט ווער? אלץ דער פלאקען־שיסער! פארשטעהרט זאל איהם ווערען! איהם, אז עס געהט אוועק דאס „בלעטעל", קאן ער אויסטהון די גאנצע „קוליסע" אדם־

נאקעט, צונעמענ וואו ס׳איז דא ערגיץ א העללער און לאזען זיצען דעם עולם אויפ׳ן קלאץ!... איך שארף אויף איהם די צייהן שוין פון לאנג; איך מוז איהם אמאל חאפען און אפבייסען איין אויהער! זיין גליק, וואס איך בין איצטער איין „אראפּטשיק“, געה ארום אהן קליינגעלד... און אויפ׳ן „פאנף“ וויל ער מיט מיר ניט שפּיעלען; קרייד איז א רפואה, זאגט ער, צו ווערעם, ווערעם זאלען עסען זיין לייב!... וועסט מיך דערהאלטען ביי מיין לעבען, הערסט דו, אז דו וועסט מיר געבען אביסעל געלד.

מ א ט ו ו י י (ידערשראָקען). ווי קומט צו מיר געלד?

ד א ו ו י ד ק ע. מאך נאר נישט קיין אנשטעלען, דו זויערע קיסליצע, און געב אהער צוויי „שמאטעס“. זיי נאר נישט דאס, וואס סע קוויטשעט!

מ א ט ו ו י י (חאפּט ארוים דעם טייסטער). איך זאל אזוי ריין זיין פון שלעכטס! נא, זעה!

ד א ו ו י ד ק ע (שטופּט איהם אפּ דעם טייסטער). די קונצען געהען ביי מיר נישט אן! ווייסט דאך, אז איך בין א מבין אויף א טשאר, היינט וואס מאכסט דו אנשטעלען, דו פּרא־אדם, דו פוסטע גלאק, דו „באסיאק“ איינער? און אז עס מאכט זיך, ד ו בלייבסט זיצען אין קלוב אהן פּאדעס, געב איך דיר נישט, דו יאקעל בן פלעקיל, דו הונט איינער, דו כלב שבכלבים!? (עס קומען אן פון איין אינוועניגסטער טיר ח י י ם און ו ו א ל א ד י ; נאך זיי — פארלעכוויז יונגע לייט און בחורים מיט שווארצע און בלויע העמדלעך— חיים׳ס און וואלאדי׳ס חברים; אויך מיידלעך מיט אונטערגעשערענע האר און מיט צעפּלעך און מיט רויטע בלוזקעס: אייניגע געהען ארום הין און צוריק, רעדען מיט היטץ, מאכען מיט די הענד; אייניגע וויעגען זיך אין די וויעגשטוהלען; אייניגע צעלעגען זיך אין די ווייכע פאטעלען, ווי ביי׳ם טאטען אין ווייגגארטען, און רויכערען. א פּאר מיידלעך זעצען זיך אוועק צום פּארטעפּיאן; אוינע קלאפּט מיט די הענד איבער די ביינד־

לער. בעזונדער, און א זייט, שטעהט ח נ ה ; אקעגען איהר — א ר א נ־ ט ש י ק , טענה'ט עפּיס, האלט א פּאפּיער. מאטוויי און דאווידקע בלוי־ בען שטעהן אין א ווינקעל הינטער די בלומען; מע זעהט זיי ניט).

זעכסטע סצענע.

ע ר ש ט ע ב ל ו ז ק ע . וואס טהוסט דו?

צ ו ו י י ט ע ב ל ו ז ק ע . איך שפּיעל אויפ'ן בורזשואזנע אינסטרומענט.

ע ר ש ט ע ר ח ב ר . אינטערנאציאנאליזם! אינטערנאציא־ נאליזם!... פאר א פאלק, וואס האט א טעריטאריע, זיצט אויף זיין ערד, איז גרינג צו רעדען פון אינטערנאציאנאליזם, זיך משדך זיין מיט אנדערע פעלקער; פאר אונז, אידען, איז דאס א שחיטה!

צ ו ו י י ט ע ר ח ב ר . מיט וואס איז דאס א שחיטה?

ח י י ם . אזוי. ווארום אלע גרויסע פעלקער, נאך אלע טענות, בלייבען פארט בעל־הבית ביי זיך אין לאנד. איינגלענדער וועלען תמיד זיין איינגלענדער; פראנצויזען וועלען תמיד בלייבען פראנ־ צויזען. און פון אונז וואס וועט בלייבען? אט דאס א! (בלאזט פונ'ם פאפּיראס).

ד ר י ט ע ר ח ב ר . איין אומגליק מיט די ציוניסטען! באלד זענען זיי דא מיט זייער נאציאנאליטעט! מע רעדט פון פעראייני־ גען זיך קעגען קאפּיטאל, פיהרען א מלחמה מיט דער בורזשואזיע, קומען זיי צוגעהן מיט זייער פאלקסגעפיהל און מיט זייער גאט... א סך האט איהר גע'פועל'ט מיט אייער נאציאנאליזם? וואוהין זע־ נען אהינגעקומען אונזערע גרויסע אידען: שפּינאזא, היינע, בערנע, לאסאל, מארקס און נאך כדומה? איהר האט געזארגט פאר אייער נאציאנאלנאסט, און זיי זענען זיך דערווייל אוועק צו פרעמדע...

ו ו א ל א ד י . וואסערע פרעמדע? נישטא קיין אייגענע! נישטא קיין פרעמדע!

פ ע ר ט ע ר ח ב ר. אהא! קאסמאפאליטיזם האט זיך שוין צערעדט!

פ י נ פ ט ע ר ח ב ר. מע איז אריינגעגאנגען אהער זיך אפרוהען פון דער דיסקוסיע, האבען זיי פארבונדען דא א פרישע דיסקוסיע. משוגעים!

ז ע כ ס ט ע ר ח ב ר (לאכט). חא־חא־חא! חא־חא־חא!

א ל ע. וואס איז אויף איהם אזא געלעכטער?

ז ע כ ס ט ע ר ח ב ר. קומט אהער, וועט איהר עפּים הערען א שענס! (אלע לאזען זיך צו איהם). זעהט איהר? (ער נעמט ביי חנה'ס חתן א פּאפּיער פון די הענד). דאס האט זיידענשטאמער גע־בראכט צו טראגען אהער א „פעטיציע“!

א ל ע. א „פעטיציע“?

א ר א נ ט ש י ק (רויט, ווישט זיך דעם שווייס, שטעלט ארוים א שווערע גאלדענע קייט מיט א גרויסען מעדאליאן). וואס איז פארהאן וואס צו לאכען? אלע געהען היינט מיט פעטיציעס. פאר וואס זאלען מיר ניט געהן מיט א פעטיציע? מיט גוטען אז מיר וועלען געהן, וועלען מיר תמיד בעסער מאכען... דאס האט איהר נומער איינס... (האלט דעם פינגער אזוי, אז מען זאל זעהען, ווי דער ברילליאנט פונ'ם רינג פינקעלט).

ע ר ש ט ע ר ח ב ר. ווילט איהר, אז מיר זאלען חתמ'ענען אויף אייער פעטיציע?

א ר א נ ט ש י ק. פאר וואס ניט?

צ ו ו י י ט ע ר ח ב ר. אפשר וואלט איהר זיך מטריח גע־ווען זי איבערלייענען?

ד ר י ט ע ר ח ב ר (צום צווייטען). חאסט, אפנים, מעהר ניט וואס צו טהון? (דער עולם לאכט).

ח נ ה (געהט צו). וואס איז דא? (צום חתן). וואס איז? (זיי רעדען ביידע שטילערהייד. ארענטשיק בעהאלט דאס פּאפּיער צוריק)

אין בוזעמקעשענע, ווישט דעם שווייס, שטעלט ארויס די גאלדענע קייט מיט'ן גרויסען מעדאליאן).

וואלאדי (קוקט אויפ'ן זייגער). שוין באלד איבערגענאנגען די מינוטען. קינדער, קינדער, צו דער ארבייט! די צייט שטעהט ניט! (קלינגט מיט א גלעקעל. אלע הויבען זיך אויף פון די ערטער, ווארפען אוועק די פאפיראסען אויף דער ערד, צעטרעטען מיט די פיס, און לאזען זיך געהן אלע אין איין טהיר. חנה מיט'ן תתן געהען פון הינטען).

זיבעטע סצענע.

דאווידקע. וואס איז דאס? וואס פאר א קאמעדיע ביי אייך? ווער זענען די דאזיגע לייט?

מאטוויי. ס'איז ביי זיי איין אסיפה... חברה יונגווארג... ציוניסטען... סאציאל־דעמאקראטען...

דאווידקע. וואס ווילען זיי?

מאטוויי. ווייסט ניט וואס זיי ווילען?

דאווידקע. איך זאל אזוי וויסען פון דיר.

מאטוויי. האסט קיין מאל ניט געהערט דאס ווארט פראלעטאריאט?

דאווידקע. איך זאל דיך אזוי האבען פאר א טאטען.

מאטוויי. זיי ווילען, פארשטעהסט דו מיך... זיי שטעלען זיך איין פאר די ארעמע ארבייטער. זיי ווילען איינפיהרען, ס'זאל זיין ווינציגער געארבייט און מעהר גענומען געלד. היינט פערשטעהסט דו שוין, דו גויעשער קאפ?

דאווידקע. אט דאס איז גאר? דו פוסטע כלי וואס דו ביזט! דאס אייגענע ווילען מיר דאך אויך!...

מאטוויי. וואס דען מיינסט דו? קום, ווען מיר מאכען איין עקארטע.

ד א ו ו י ד ק ע . האסט דאך געזאגט, אז דו האסט קיין געלד ניט, דו שקרן, דו כזבן, דו ליגנער וואס דו ביזט!... ווייסט דו, וואס איך וועל דיר זאגען, פאני פיפערנאטער? ס'איז ביי איך א שטוב פון סאמע משוגעים, לאם איך אזוי לעבען מיט דיר אינאיינעם. קום, יאקים!... (געהען אפ. עס קומען אן מלכה מיט פעסלען).

אכטע סצענע.

פ ע ס י ל (מאהלט ווי א ביהל). גאט זאל איך העלפען, מלכה'־ניו, איהר זאלט תמיד זיין רייך, און תמיד געזונד, און תמיד אויפגעלעגט, און תמיד פריילין. איך זעה, ס'איז ביי איך א שטוב, קיין עין הרע, וואס ס'איז תמיד פריילין, קיין עין הרע, אזוי פיעל געסט ביי איך. (ווייזט מיט דער האנד אויף דער טהיר, וואו עס הערען זיך קולות פון יונגוואַרג).

מ ל כ ה (קוקט אויף יענער טהיר, זיפצט). געסט? הלואי וואלטען זיי בעסער ווינציגער נעגאנגען אהער, וואלט איך געווען רוהיגער...

פ ע ס י ל (מאכט זיך ניט הערענדיג, מאהלט ווייטער). קיין עין הרע, אזא ראסקאש ווי ביי איך, קיין בייז אויג זאל ניט שולט זיין. וואס פעהלט איך?

מ ל כ ה . זאל עס מיר צוקומען! אונז פעהלט נאר שלום־בית. ווייסט דו שוין, וואס אונז פעהלט?...

פ ע ס י ל (מאכט זיך ני־ ־ערענדיג). היינט די קינדערלעך אייערע, קיין עין הרע, קיין בייז אויג, בארליאנטען! און דעם נחת, וואס איהר האט פון זיי, מיט'ן כבוד, קיין עין הרע, קיין בייז אויג!

מ ל כ ה . וואו איך האב ערגיץ א שונא, רבונו של עולם!... נחת זאגסט דו? א שענער נחת! די עלטערע טאכטער גע'גט זיך... די זיהן ווילען ניט חתונה האבען... ביי'ם עלטערען שיט זיך שוין א בערדעל... די אינגערע האלטען אין איין לערנען מיט איין

געהן אויף סאבראניעס־גוליאניעס... ציטערט אויף מיר דאס לייב פאר זיי... רעדען אזעלכע ווערטער, אז מע קאן שטארבען!... אז ער איז אין דערהיים, מאיר הייסט עס. האט מען חאטש אביסעל דרך־ארץ, פארט א מאנסביל! און פאהרט ער אוועק אויף איין טאג, קעהרט מען איבער די שטוב! מע קלויבט זיך צענויף, וואו ערגיץ א שלעפער, א בעל־מלאכה, אויף טיש און אויף בענק! און פרוב זאגען א ווארט, ביזט דו ניט זיכער מיט'ן לעבען!... ס'איז עפיס גאר הפקר געווארען, עפים א פארקעהרטע וועלט: טאטע־מאמע האבען היינט מורא פאר די קינדער... וואס, ניט אזוי?

פ ע ס י ל. וואס זאלט איהר קלערען, מלכה'ניו, ס'איז אין אונזער גראד אויך ניט בעסער. מע דארף היינט פאר קינדער האלטען דאס היטעל: אניט, חאפען זיי א שטעקען מיט א רויטע פעטשיילע און מע געהט ארוים אויף „א מעניסטראציע"...

מ ל כ ה (ציטערט אזש). מעהר ווי פאר אלע האב איך מורא פאר מיין וואלאדי'ן — אט א יענער, וואס כ'האב דיר אנגעוויזען, מיט'ן העמדעל... מילא, דער עלטערער איז טאקי אפילו א גרויסער גארנישט, ווערד פארפאלען א מאל אויף א גאנץ מעת־לעת; ווער ווייסט וואו ער איז געוועזן? איז ער אבער דערפאר א שטילער, מישט זיך ניט אהין, וואו מע דארף ניט... וועט קומען די צייט, וועט ער מסתמא חתונה האבען, ווערען א מענטש... דער אנדערער איז זעהר א וואוילער, איז ער אבער א „צעניסט", א פייעריגער „צעניסט"!

פ ע ס י ל (שאקעלט מיט'ן קאפ). איי־איי־איי! ווי קומט עס צו־נ־איך?

מ ל כ ה. לאם איך אזוי וויסען שלעכטס מיט דיר איגאיי־נעם... למאי וואלאדי? פון וואנען קומט צו מיר אזא וואלאדי? דער וואלאדי האט אויף זיך א קאפ, וואס מע זאל אויספאהרען די גאנצע וועלט! ער האט איהם ליעב דאס חיות, מיין מאיר הייסט

עס... ער זאל אבער הערען, וואס דער וואלאדי רעדט! ער זאל וויסען, וואס דער וואלאדי טהוט! (בויגט זיך צו צו פעסלען אויפ'ן אויהער). ער לערענט זיך שיסען...

פ ע ס י ל (שאקעלט מיט'ן קאפ, שמוצערט מיט די ליפען). דער אויבערשטער זאל שומר ומציל זיין! פונקט דאס איינענע, וואס ביי אונז. באלד עפיס — שיסען זיי!...

מ ל כ ה . איין שטיקעל נחת וואלט איך געהאט פון מיין קלענערער טאכטער, פון מיין חנה'לען; קוים דערלעבט א שדוך טהון, און נאך וואס פאר א שדוך! משה'לע זיידענשטאמער — דער ערשטער יחוס ביי אונז! און א חתן — אזא יאהר אויף מיר! א שטיק גאלד! האסט דאך איהם געזעהען?

פ ע ס י ל . א בארליאנט דאס איז! קיין עין הרע, קיין בייז אויג!

מ ל כ ה . איז אבער מיין מזל אזוי גרוים, אז זי וויל נישט חתונה האבען.

פ ע ס י ל . וועה איז מיר! וואס הייסט, זי וויל ניט חתונה האבען?

מ ל כ ה . זי וויל זיך לערנען וויל זי... מיינסט, זי איז ווינציג געלערענט? געלערענט מיט סכנת־נפשות! נאר וואס דען? פאר איהר איז קארג, זאגט זי, זי וויל נאך! טענה איך מיט איהר: נו, און די חתונה? זאגט זי: די חתונה וועט מעגען זיין שפעטער מיט עטליכע יאהר... דו הערסט? א גליק, הערסט דו, וואס ער, מאיר הייסט עס, ווייסט נישט דערפון. ער ווייסט גאר נישט, מע בעהאלט פון איהם, מע האט פאר איהם דרך־ארץ. פארט א מאנס־ביל! א מאנספארשוין! (עס פליהט אריין ווי א ווירבער ס א ש ק ע, גלייך צו דער מוטער).

נייענטע סצענע.

מ א ש ק ע. מאמע, געלד! געלד, מאמע! דאוואי דיענגי!

מ ל כ ה (צו דער קעשענע). שא! וואס פאר געלד? אויף וואס איז געלד?

מ א ש ק ע. אויף וואס? (טראכט אביסעל). אויף... טינט!

מ ל כ ה. טינט? קארג טינט אין שטוב, טאטעניו? ערשט נעכטען געקויפט א פלאש טינט! ווער טרינקט אויס אזוי פיעל טינט?

מ א ש ק ע. נו, פענעס!

מ ל כ ה. פארשטעהט זיך, אז ניט קיין טינט, איז פענעס.

פ ע ס י ל. אט דאס איז אייער מיזיניקעל, לעבען זאל ער? א בארליאנט דאס איז, קיין עין הרע, קיין בייז אויג! (מלכה צעהלט איהם געלד, פעסיל שאקעלט מיט'ן קאפ, מאכט גרימאסען; מאשקע, הינטער איהרע פלייצעס, מאכט איהר נאך. מלכה ווינקט צו איהם, ער זאל אוועק־געהן. מאשקע אנטלויפט. עס לויפט אריין מאשע דאס שטובמיידעל מיט איין איבערגעשראקען פנים).

צעהנטע סצענע.

מ א ש ע. געקומען אהער דער נאדזיראטעל מיט'ן „טשעסנע פריסטעוו"... א פולער הויף... ארומגערינגעלט די גאנצע שטוב ארום און ארום...

מ ל כ ה (א פליעסק מיט די הענד). א דונער האט מיך דער־שלאגען! (לאזט זיך אין יענעם חדר, וואו די קינדער. פאלט חלשות).

פ ע ס י ל (ווארפט זיך צו מלכה'ן). גאט איז מיט אייך, מלכה'־ניו! הארצעניו! נשמה'ניו! וואסער! גיכערט! ברענגט אהער־צו וואסער!... (עס הערט זיך א רעש אין יענעם צימער, וואו קליינוואַרג

איז. — גיך שפּריננט ארויס פון דאָרטען אַראַנטשיק, בלאַס ווי דער טויט, לויפט אַרום, ווי אַ פער'סמ'טער איבער'ן זאל; אלע טהירען זענען צו).

אַ ר אַ נ ט ש י ק (רעדט צו זיך אַליין). מע דאַרף זיך בעצייטענס אַפּטראַגען פון דאַנען... וואָס האָב איך דאָ צו טהון?... נישט מחמת איך האָב מורא! וואָס האָב איך מורא? נאָר גאָר נישט, איך האָב עס פיינט!.... (שפּרינגט ארויס דורכ'ן פענסטער).

סוף פונ'ם צווייטען אקט.

דריטער אַקט.

די זעלבע דעקאָראַציע, וואָס אין ערשטען אַקט. — מ א י ר גערט אַרום צעטראָגען, די הענד אַרונטער. — מ ל כ ה , אין אַ פּאַריק און אין ברילען, זיצט איבער אַ גראָבען קרבן־מנחה און דאַוונט שטילערהייד מיט אַ פרום פאַרוויינט פּנים, מישט איין בלעטעל נאָכ'ן אַנדערען.

ערשטע סצענע.

מ א י ר . יאָ, פיין פיין... האָסט זיך שוין אויסגעפיינט, מאיר שאַלאַנט, שוין!... די טאָכטער אַנטלאָפען — און מיט וועמען? מיט עפּיס אַ נאַקעטען פּראָוויזאָר, צי אַ צייהנרייסער, אַ דאַנטיסט. דער רוח וויסט זיי דאַרטען! און דער זוהן זיצט... (שטעלט זיך אָפּ אַ ווײַלע, ברעכט די הענד). און ווער איז שולדיג, אַז ניט דו?

מ ל כ ה (דאַוונט). איך?

מ א י ר . ווער דען? איך?

מ ל כ ה . נו, לאָז זיין איך.

מ א י ר . זאָג אפשר, אַז ניין? דו ביזט דאָך די מאַמע!

מ ל כ ה . נו, יאָ, איך בין אַ מאַמע. (דאַוונט).

מ א י ר . ווער דאַרף אַכטונג געבען אויף קינדער, אַז ניט די מאַמע? אַ מאַמע בעדאַרף צו וויסען וואָס ביי איהרע קינדער קאָכט זיך. אַלסדינג, אַלסדינג בעדאַרף אַ מאַמע וויסען! (שרייעט אַלע מאָל העכער).

מ ל כ ה . ביזט גערעכט, גערעכט. אַלסדינג בעדאַרף אַ מאַמע וויסען. נאָר וואָס דען? איין זאַך וועל איך פון דיר בעטען: אהן געשריי. טאַקי דער אייגענער גוואַלד, נאָר אַביסעלע שטילער. לאָז האָטש די גאָס נישט וויסען אונזער אומגליק!

מ א י ר . אַ סוד פאַר גאַנץ בראָד!... עס ווייסט שוין מסתמא פון דעם די גאַנצע שטאָדט פון איין עק ביז'ן אַנדערען עק... אַזאַ־נ־

אומגליק! אזא בזיון! וואס וועט מען זאגען? שען געלערענט קינדער! (שטעלט זיך אפ, טהוט א זעץ מיט דער האנד איבער'ן טיש). מלכה!

מ ל כ ה (טהוט זיך א וואַרף). הא? וואס איז דיר?

מ א י ר. דו דאַוועגסט? די טאַכטער דיינע שפּאַציערט ארום ערגיץ דער רוח ווייסט מיט וועמען, דער זוהן זיצט גאָט ווייסט וואו און מיט וועמען — און דו דאַוועגסט?

מ ל כ ה. איך דאַווען, וואס דען? אזוי ווי דו? אזוי ווי איהר, וואס האט אוועקגעוואָרפען דאס דאַווענען מיט'ן גאַנצען איד־דישקייט? אליין געוואָרען אוים איד, און די קינדער געמאַכט פאר גויים... מאיר! מיר האבען פאַרזינדיגט פאר גאָט, מאיר, בעדאַרף מען איהם דאַווענען. דאַווענען דאַרף מען איהם!...

מ א י ר. נו, דאַווען, דאַווען. געזונדערהייד. ווער לאָזט דיך ניט?... (געהט ארום). אויף איין טאג נאר ארויסגעפאָהרען אין וואַלד — וואס דא טהוט זיך! איין איבערקעהרעניש: מע בעדאַרף עפּים טהון... לויפען... שרייבען... בעטען.. שיטען געלד... ראַטעווען א קינד... אזא קינד! איך וועל נישט זיצען דא בשעת ער וועט זיין דאָרטען, גאָט ווייסט וואו און מיט וועמען!... (האַפּט זיך פאר'ן קאָפּ). מע דאַרף שרייבען א בריעף, א פּראַשעניע... וואו זענען ערגיץ די קינדער? וואו איז מאַטוויי?

מ ל כ ה (דאַווענט). מאַטוויי איז ניטא.

מ א י ר. וואס הייסט, ער איז ניטא? וואו איז ער?

מ ל כ ה. איך וויים וואו ער איז?

מ א י ר. ווער דען ווייסט? ביזט א מאַמע, צי ניין? וואו איז מאַטוויי, פרעג איך דיך?

מ ל כ ה. שא, שריי נאר ניט אזוי, מע ווערד פון דיר ניט גליקליך... איך בעדאַרף וויסען, וואו מאַטוויי איז! מע פרעגט ביי מיר, צי מע דערצעהלט מיר? ביזט נאר אוועקגעפאָהרען פון דער היים, קוים איך איהם נישט אין אין די אויגען שוין דריי מעת־לעת!

מ א י ר (אויסער זיך). הא? וואס? דריי מעת לעת?! וואו זענען דיינע אויגען? א קינד געהט אוועק אויף דריי מעת לעת פון שטוב — עס זאל זי אפילו אנהויבען אהרען! זי זאל דאס אפילו א פרעג טהון. וואוהין מע געהט! וואס פאר א מאמע ביזט דו, פרעג איך דיך? ביזט א מאמע, צי ניין?

מ ל כ ה. טשעפע זיך אפ, איך בעט דיך! וואס פאר א מאמע בין איך דיר, אז מע הערט מיך ווי דעם הונט. פונ׳ם גרעסטען ביז׳ן קלענסטען! וואס פאר א מאמע בין איך אייך, אז איהר אלע לאכט פון מיר, מאכט מיך מיט דער בלאטע גלייך? וואס פאר א מאמע קאן איך שוין זיין, אז דו אליין האסט זיי געלערענט פון קינדוויין אויף שטעלען דער מאמע א פייג? אליין געמאכט א תל פון די קינ־דער — און טשעפעט זיך! וואס? זאג אפשר, אז ניין?

מ א י ר. גוט־גוט. ביזט גערעכט, גערעכט... וואו איז חיים? (שרייעט). חיים! חיים! (עס קומט אריין ח י י ם).

צווייטע סצענע.

מ א י ר (צו חיים׳ן). ווייסט ניט, וואו איז ערגיץ מאטוויי דעם דריטען טאג?

ח י י ם. פון וואנען זאל איך וויסען?

מ א י ר. וואס הייסט, פון וואנען זאלסט דו וויסען? ער קעהר דיר, דאכט מיר, אזוי אז א ברודער, ווי דו איהם? צי ניין?

ח י י ם. א ברודער קעהר ער מיר אז, נאר וואו ער איז וויים איך נישט.

מ ל כ ה. וואס ווילסט דו פונ׳ם קינד? פון וואנען זאל ער וויסען?

מ א י ר. פאר וואס זאל ער נישט וויסען? פאר וואס ווייסט ער צו מאכען סאבראניעס מיט זאסעדאניעס, אז איך פאהר אוועק? (צו חיים׳ען, איראניש). וואס הערט זיך עפים מיט דיין ארץ־ישראל?

ח י י ם. מיין ארץ־ישראל? ארץ־ישראל איז אזוי מיינס ווי דיינס.

מ א י ר. געווים! (מיט גיפט). רעכענסט אפשר אין גיכעו טאקי זיך דורכפאהרעו אהינצו, הא?

ח י י ם. פאר וואס ניט?

מ א י ר. און טאקי אין איין וועגס דארטעו בלייבעו זיצעו?

ח י י ם. מיט'ן גרעסטעו כבוד.

מ א י ר (צום ווייב). מלכה, דו הערסט?

מ ל כ ה. ווייס איך וואס א קינד פלאפעלט!

מ א י ר (צו חיים'ן). וואס רעכענסט דו, אשטייגער, דארטעו צו טהון, כדומה למשל?

ח י י ם. דאס, וואס אלע קאלאניסטעו: בעארבייטעו די ערד, פלאנצעו בוימער, וויינגערטנער.

מ א י ר (צום ווייב). מלכה, דו הערסט? (נעמט חיים'ס האנד). ער וועט גראבעו ערד! פלאנצעו בוימער! חא־חא־חא! וואס זאגסט דו אויף דעם ערדגראבער? אויף דעם בוימער־פלאנצער?

מ ל כ ה. ווייס איך וואס קינדער פלאפלעו!

מ א י ר (מיט כעס צום ווייב). בהמה! יענער רעדט ווערטער, און זי זאגט (קרימט זי איבער): קינדער פלאפלעו!... (צו חיים'עו). זאג מיר נאר, זוהניו, קיין שענערע פרנסה האסט דו דיר שוין גאר נישט געקאנט געפינעו, אחוץ ערד גראבעו און בוימער פלאנצעו?

ח י י ם. מיט וואס איז ערד ארבייט מיאוס'ער, ווי זיין דעם פריצ'ס א איד? מיט וואס איז קויפעו און פארקויפעו וואלד איז גלות שענער, ווי פלאנצעו בוימער ביי זיך אין דערהיים, אינ'ם אייגענעם לאנד, צווישעו אייגענע ברידער און שוועסטער?

מ א י ר (צו מלכה'ן). דו הערסט? איך האב איהם נאך קיין מאל ניט געהארכט אזוי רעדעו! (צו חיים'עו, איראניש). וועו זשע רעכענסט דו מאכעו די רייזע, אם ירצה השם, אין א גוטער שעה?

ח י י ם . אפילו היינטיגען טאג... מע דארף פריהער דאס פאלק ריהרען פונ'ם ארט, צוגרייטען אונזערע ארעמע ברידער, די אר־ בייטער.

מ א י ר . ביזט דו דאס פון די דאזיגע, וואס ריהרען דאס פאלק? פון די דאזיגע, וואס גרייטען צו די ארעמע ברידער?

ח י י ם . ווער דען? איהר, וואס זענט שטענדיג פארנומען נאר מיט אייער געלד און נאר מיט אייערע געשעפטען? צי אזעלכע, ווי מאטוויי, וואס איז פארנומען מיט זיך אליין? צי אפשר זיידענ־ שטאמער מיט זיינע קינדער?...

מ א י ר . ביזט דו דאס מחויב זיך אננעמען די קריוודע פון אלע ארעמע לייט? ווי געפעלט עס דיר!

ח י י ם . מחויב זענען מיר אלע, ווארום מיר אלע זענען קינ־ דער פונ'ם ארעמען אידישען פאלק, וואס ליידט שוין באלד צוויי טויזענד יאהר און וואס האט ערשט נישט לאנג אויפגעוואכט פונ'ם שווערען מורא'דיגען שלאף, ערשט ניט לאנג אויפגעעפענט די אויגען און דערזעהען וואו ער איז אין דער וועלט.

מ א י ר . וואס איז דאס מיט אייך געווארען אזעלכעס? איך מיין דיך... וואלאדי'ן... חנה'ן... איך האב קיין מאל נישט געהערט פון אייך אזעלכע ווערטער!

ח י י ם . ווארום דו האסט זיך קיין מאל ניט אינטערעסירט, מיט אונז קיין מאל ניט גערעדט פון אזעלכע עסקים...

מ א י ר . אזעלכע עסקים? וואס פאר עסקים ביי אייך? ווי קומט צו אייך עסקים? דער — מיט ציוניזם! יענער — מיט ביכלעך! וואס פאר ביכלעך האט מען דאס געפונען ביי וואלאדי'ן? דו מוזט דאך וויסען! אפשר וועט מען עפים קאנען טהון? ראט טעווען איהם?

ח י י ם . איך האב דיר שוין געזאגט, אז איך קאן דיר, לייזער, גאר נישט זאגען, וואס מיט וואלאדי'ן איז געוועזען. ווארום איך מיט וואלאדי'ן געהען אין פארשידענע וועגען...

מ א י ר . אין פארשיערענע װעגען? נאט איך א גראשען פאר אלע אייערע װעגען!...

ח י י ם . איטליכען מאהלט זיך אויס, אז ער געהט אין רעכ־טען װעג...

מ א י ר . אזא יאהר אויף אלע מיינע שונאים. איינער בעסער פונ'ם אנדערען! די עלטערע זענען אװעק דער שװארץ יאהר װייסט װאוהין; האב איך געדעכענט פון אייך חאטש א שטיקעל נחת; צום סוף האבען זיי זיך גענומען צו פרעמדע עסקים גאר! געשעפ־טען!

ח י י ם (מיט פייער). פאר װאס עפּיס פרעמדע? ס'איז איי־גענע, ניט קיין פרעמדע! װעמען שלאגט מען? אייגענע, צי פרעמ־דע? װעמענס ברידער ליידען? אייגענע, צי פרעמדע? צי מיינסט דו, אז אלדינג, װאס קומט פאר אצינד ביי אידען, מיינט מען דאס יענעם, ניט דיך?

מ א י ר (ארוים פון די כלים). שטיל זאל זיין, דו שנעק איינער! אט אזוי רעדט מען מיט א טאטען?! (לאזט זיך צו איהם).

מ ל כ ה (שטעלט זיך אװעק אין מיטען). מאיר! זאל איך שלעכטס האבען, זאל איך שטארבען, אויב דו װעסט מיר אנריהרען דאס קינד! (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין ב ע נ י מיט'ן זאנטיק. חיים געהט אפּ).

דריטע סצענע.

ב ע נ י (מאכט א „בואי־בשלום"). א גוטער מארגען זאל איך זיין, רב מאיר! א גוטער מארגען זאל אייך זיין, מלכה! א גוטער מארגען זאל אייך זיין ביידען! װאס הערט זיך, װאס מאכען עפּיס אייערע... דאס? (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען). אייערע קינדער מיין איך?

מ א י ר . גוט מארגען—גוט יאהר. זיצט, װאס מאכט א איד?

ב ע נ י. עט! וואס זאלען מיר מאכען? (זעצט זיך אוועק). נישט גוט. דאס הייסט, ס'וואלט געווען גוט, מע זאל פארדיענען. פארדיענט זיך אבער ניט, איז שלעכט... גוט איז אייך. אז איהר זיצט זיך, קיין עין־הרע, מיט אייער אלטעטשקע און מיט אייערע קינדערלעך, קיין עין הרע. ווי שטעהט דארטען געשריבען ביי אונז. הא? אשתך—דיין ווייב, כגפן — ווי א וויינשטאק, פוריה — וואס זי פרוכפערט זיך, בנים — די קינדער, כשתילי זיתים — ווי די אייל־בירט־צווייגען, סביב לשולחנך — רינגלען זיי ארום דיין טיש. (קוקט זיך ארום). וואו זענען זיי ערגיץ אייערע דאס... די קינדער מיין איך?

מ א י ר (קוקט אויף מלכה'ן. מלכה דאווענט). וואס איז דען? וואס דארפט איהר זיי?

ב ע נ י. וואס איך דארף זיי? גלאט אזוי: איך זעה, מע זעהט זיי ניט, — פרעג איך... געראטענע קינדער ביי אייך, קיין עין־הרע, איינס בעסער פונ'ם אנדערען. ס'איז נאר, הערט איהר, א מזל. דער נגיד, זאגט מען, האט גליק צו אלסדינג, אפילו צו קינדער. די עלטערע איז ביי אייך, קיין עין הרע, א פארשוין; שאדע, וואס זי זיצט ביי אייך אזוי לאנג א דאס, איין אלמנה מיין איך; איך האב שוין וויפיעל מאל געוואלט צו אייך אריינגעהן שמועסען מכח... איך האב פון איהרעטוועגען א דאס, א שדוך מיין איך; וויל זי ניט, האב איך געהערט זאגען, חתונה האבען דורך א דאס, דורך א שדכן הייסט עס... (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען). וואו איז זי ערגיץ אייער עלטערע דאס, די טאכטער מיין איך?

מ א י ר (קוקט זיך איבער מיט מלכה'ן). וואס איז דען? וואס דארפט איהר זי?

ב ע נ י. גלאט אזוי, איך זעה, מע זעהט זי נישט. — פרעג איך... נאר פאר וואס ע ר האט ניט חתונה — דאס קאן איך שוין ניט פארשטעהן. איך מיין אייער עלטערען דאס, דעם זוהן מיין

איך... דעם פריזיוו האט ער שוין, ברוך השם, געפּטר'ט לאנג, קומט איהם שוין, דאכט זיך, א דאס, א כלה מיין איך? שאדע, וואס מע טרעפט איהם קיינמאל נישט אין דערהיים... (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען). וואו איז ערגעץ אייער עלטערער דאס, אייער זוהן מיין איך?

מ א י ר . וואס איז דען? איהר דארפט איהם עפּיס?

ב ע נ י . אויף וואס דארף איך איהם? גלאט אזוי, איך זעה, מע זעהט איהם ניט, — פרעג איך. זעהט איהר, דער אנדערער — דער איז ביי אייך גאר א געראטענער. דער חסרון, וואס ער איז א דאס, א ציוניסט מיין איך. דאס הייסט, קיין חסרון איז דאס נישט; אדרבה, ס'איז גאר א מעלה. איידער ליגען אין די קלובען און שפּיעלען אין קארטען, איז שוין גלייבער זיין א דאס, א ציוניסט מיין איך... מיינע קינדער אליין זענען אויך ציוניסטען, האטש סע נעפעלט מיר ניט דער דאס... דער געדאנק מיין איך. דאס הייסט, נעפעלען געפעלט ער מיר, פאר וואס זאל ער מיר ניט נעפעלען? אדרבה, זעהר שען פון זייער זייט, וואס זיי פארנעמען זיך מיט אזעלכע זאכען, זארגען זיך פאר'ן דאס, פאר'ן כלל הייסט דאס. דער חסרון, וואס מע רעדט צופיעל... אט בין איך געווען אנומעלטען אויף א דאס, איין אסיפה הייסט עס: האט אייער זוהן געהאלטען א דאס, א דרשה מיין איך — צוקער־זיס!... דער דריטער אייערער איז אויך א גוטער שקאץ! נאר, דאכט מיר, שוין ניט קיין דאס, קיין ציוניסט מיין איך? מסתמא ווייסט איהר דאך בעסער וואס ער איז?... א חברה־מאן איז ער א גוטער! ער קען זיך מיט אלע דאס, חברה־לייט מיין איך... (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען). וואו איז ער ערגיץ אייער דאסיגער דאס, אייער יונגערער זוהן מיין איך?

מ א י ר . וואס פרעגט איהר זיך אזוי נאך? איהר דארפט איהם דען?

ב ע נ י . וואס איז שייך, איך דארף איהם? גלאט אזוי, איך זעה, מע זעהט איהם ניט. — פרעג איך... איין אויסגעשפּיעלטע,

זאגט מען, איז ביי אייך די קליינע, אט די וואס מיט די געשערענע דאס. האר מיין איך... א מאנסבילשער קאפ אויף איהר, זאגט מען: און א קענערין — א שארפע! און נעמט א דאס. א חתן מיין איך, אויך זעהר א געראטענעם... און חאטש איך בין דא קיין שדכן ניט געוועזן און קיין געלד ביי אייך נישט פארדיענט. נאר פונדעסטוועגען קאן מען פונ'ם אמת ניט אוועקגעהן: איהר האט מיט'ן דאזיגען שדוך ניט שלעכט געדאסט, געטראפען מיין איך... ווארום לאמיר זיך ניט נארען, איהר זענט טאקי א איד איין עושר, קיין עין הרע, מע קאן זאגען א גביר, חאטש איך האב אייער געלד נישט געצעהלט... נאר ווי קומט איהר צו רב משה'לע זיידענשטאמער? יענער איז איינגעטונקען אין דאס, אין יחוס מיין איך... דער חסרון, וואס ער נעמט זיך שוין צופיעל איבער. און פארגעסט, אז טאמער זענט איהר נישט אזא גרויסער יחסן, גיט איהר אבער דערפאר אייער קינד א סך דאס, נדן מיין איך... וואו איז זי ערגיץ (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען) אייער קלענערע דאס, טאכטער מיין איך?

מ א י ר. אויף וואס קאנט איהר זי, אשטייגער, דארפען?

ב ע נ י. איך? חס ושלום! גלאט אזוי, איך זעה, מע זעהט זי ניט, — פרעג איך... דאס הייסט, אז מע וויל שמועסען דאס אייגענע צוריק, בעדארף איך גראדע צו איהר יא האבען. דאס הייסט, איך האב צו איהר א שטיקעל דאס, א בריעף הייסט עס...

מ א י ר. א בריעף? פון וועמען איז א בריעף?

ב ע נ י. עס רעדט זיך אזוי א בריעף. טאקי פון איהם, פון אייער דאס, פונ'ם מחותן מיין איך.

מ א י ר און מ ל כ ה. פונ'ם מחותן?

ב ע נ י (נעמט ארויס פון דער אונטערשטער קעשענע א פאפיער). ער האט מיך געבעטען, איך זאל אייך איבערגעבען, אזוי ווי אייער דאס, טאכטער הייסט עס, האט נישט אין זינען אפילו צו טראכטען מבח דאס, חתונה הייסט עס, זי וויל גאר פאחרען אויף די דאס,

אויף די קורסען הייסט עס, — זאָל זי פאָהרען, זאָגט ער. געזונדער־הייד... און אַזוי ווי מיט אייער עלטערע טאָכטער די גרושה האָט זיך געטראָפען אַ מעשה... און אייער זוהן האָט מען איינגעזעצט אין דאָס, אין טורמע הייסט עס, און די גאַנצע שטאָדט, זאָגט ער, האַלט אייך אין די דאָס, אין די מיילער הייסט עס; לכן בעט ער, איהר זאָלט קיין פאַראיבעל ניט האָבען און זאָלט מוחל זיין איבער־געבען אייער דאָס, אייער טאָכטער הייסט עס, איהרע דאָס, איהרע תנאים הייסט עס. (גיט איבער מאיר'ן דאָס פּאַפּיער).

מ א י ר (אויסער זיך פאַר כעס). מלכה! דו הערסט? (צעד־קנייטשט די תנאים אין די הענד). געהט זאָגט איהם, אייער גרויסען יחסן, אַז איך לאָז פון זיין באָבע! איך דאַרף איהם אויף זיבענ־טויזענד כפרות מיט זיין גאַנצען יחוס! זאָגט איהם, לאָז ער נאָר נישט פאַרגעסען אָפּשיקען דאָס ביסעל ציערונג, די מתנות. און טאַקי היינט! און אַז איהר זענט שוין יאָ אַ שילאָמען־שמש, טאָ געהט זשע טאַקי פון דאַנען גלייך אַהין, און טאַקי באַלד, און טאַקי שוין! (ווייזט איהם אויף דער טהיר).

ב ע נ י. וואָס דאַרפט איהר זיין אַזוי דאַסיג? איך בין דאָך נישט מעהר ווי אַ דאָס, אַ שליח מיין איך. מע זאָגט מיר, איך זאָל דאַסען — דאָס איך, מיין איך, איך זאָל געהן — געה איך...

מ א י ר. דאַסט זשע געזונדערהייד! (בעני רוקט זיך אַרויס פון דער טהיר מיט אַ ווינקעל).

פערטע סצענע.

מ א י ר (צו מלכה'ן). נו? דו שווייגסט?

מ ל כ ה. (קוקט אין סידור אַריין). וואָס זאָל איך שרייען?

מ א י ר. וואָס זאָלסט דו שרייען, פרעגסט דו? אודאי דאַרף מען שרייען! אין אַלע גאַסען דאַרף מען אויסשרייען! קינדער זאָלען אַזוי מוטשען אַ טאַטען! װאו זענען די קינדער אַלע? חנה! חיים! וואו זענט איהר?!

מ ל כ ה . שאַ! מע וועט זיך דאָך טאַקי צענויפלויפען פון דער גאַס!

מ א י ר . לאָז מען לויפען! לאָז מען זעהען, וואָס קינדער טהוען מיט אַ טאַטען! נישטאָ זיי? נישטאָ די קינדער? נישטאָ קיין קינדער, מלכה! נישטאָ! צעלאָפען זיך, ווי די מייז צעלאָפען זיך!

מ ל כ ה . צעוויינט און צעשפּרייט אויף אַלע זיבען ימין... (עס קומט אַריין ח נ ה , קוקט אויפ'ן פאָטער און אויף דער מוטער).

פינפטע סצענע.

ח נ ה . פּאָפּאַ!... דער מחותן האָט אָפּגעשיקט די תנאים?... כ'האָב שוין געהערט. ס'איז אמת?

מ א י ר . אַ גדולה אויף דער באָבע! וואָס זשע ביזט דו אַזוי לעבעדיג?

ח נ ה . וואָס זשע? וויינען זאָל איך?

מ א י ר . ניין, טאַנצען דאַרף מען. מע דאַרף געהן אַ פּריי־ליכס! זאָג מיר, חנה, וואָס טהוט זיך עס מיט אייך? חתן־כלה איז ביי אייך עפּים שפּיעלעכלעך, צי וואָס?

ח נ ה . ס'איז ביי א י י ך שפּיעלעכלעך, נישט ביי אונז. אייך האָט זיך געגלוסט אַ שדוך טהון מיט משה'לע זיידענשטאַ־מער, איינקויפען זיך אין יחוס. עס איז אייך דען איינגעפאַלען, איהר זאָלט פרעגען מיך, צי געפעלט מיר זיידענשטאַמערס זוהן? אבי גאָט האָט אייך געהאָלפען, איהר האָט אַ שענעם מחותן... אייער מחותן איז אַ נידעריגער מענש! ער האָנדעלט מיט יחוס, ווי מיט אתרוגים. אַנשטאָט דעם, וואָס ער זאָל קומען דיך טרייסטען איז דיין אומגליק, וואָס האָט אונז געטראָפען, האָט ער אונז אָפּגעשיקט די תנאים. איך דאַנק איהם זעהר און זעהר, וואָס איך ביז פּטור

געװאָרען פֿון אַ חתן, װאָס טראָגט ברילִיאַנטענע פינגערלעך און שרײַבט פּעטיציעס. אַצינד בין איך פֿרײַ און קאָן מיר פֿאָהרען לערנען.

מ א י ר (צו מלכה׳ן). דו הערסט? זי איז פֿרײַ!... זי קאָן פֿאָהרען לערנען!...

מ ל כ ה. װײס איך װאָס אַ קינד פּלאַפּלט.

ח נ ה. נײן, מאַמע, איך פּלאַפּל נישט. איך רעד ערנסטע װערטער.

מ א י ר. װאָוהין, אײגענטליך, פֿאָהרסט דו, הײסט עס, אױב מע קאָן װיסען?

ח נ ה. קײן בערן פֿאָהר איך. דאָ נעמט מען נישט צו, מוז מען פֿאָהרען אין דער פֿרעמד.

מ א י ר (צו מלכה׳ן). דו הערסט װערטער? קײן בעריל פֿאָהרט זי. דאָ איז פֿאַר איהר װײניג תּורה, דאַרף מען פֿאָהרען אַזש קײן... װי אַזױ הײסט עס?

ח נ ה. בערן.

מ א י ר. בעריל! זעהר שען, אַ שענער נאָמען! דו קײן בעריל, און חיים קײן ארץ ישראל.

ח נ ה. איך גיב נישט אָפּ קײן דין־וחשבון פֿאַר חיים׳ן. און חיים — פֿאַר מיר. איטליכער פֿאַר זיך.

מ א י ר. די אײגענע װערטער האָב איך געהערט פֿון חיים׳ן. איטליכער פֿאַר זיך, איטליכער פֿאַר זיך. נו, און פֿאַר אונז װער? און פֿאַר װעמען מיר? איהר קעהרט אונז עפּיס אַז שטיקלעך אײ־גענע, צי נײן? איהר זענט א ו נ ז ע ר ע ק י נ ד ע ר, צי נײן?

ח נ ה. אײערע.

מ א י ר. און מיר זענען אײערע פֿאָטער און מוטער, צי נײן?

ח נ ה. אונזערע.

מ א י ר . האבען מיר עפּים אויף אייך צו שאַפען, צי נײַן? ווי מיינסט דו, אשטייגער?

ח נ ה . איך מיין, אז א מענש אויף א מענשען קאַן נישט האבען צו שאפען.

מ א י ר . נישט דאס מיין איך. איך מיין, צי קאַנען מיר אייך זאגען, למשל, דאס מעגט איהר און דאס ניט? דאס ווילען מיר און דאס ניט?

ח נ ה . ניין, איהר קאַנט ניט.

מ א י ר . ניין? מיר קאַנען ניט? דו הערסט, מלכה, וואס די טאָכטער דיינע זאגט? מיר קאַנען נישט! מיר האבען נישט אויף זיי קיין שום דעה, קיין שום שליטה!

מ ל כ ה . ווײס איך וואס א קינד פּלאַפּעלט!

מ א י ר (לאָזט אוים דאס הארץ צו מלכה'ן). בהמה וואס דו ביזט! יענע רעדט, ווי איין אלטער, ווי א בר־דעת, און זי (קרימט איהר איבער) — ווי א קינד פּלאַפּעלט! (צו חנה'ן). זאגסט דו, הייסט דאס, אז נאך דיין שכל נאך קומט אוים, אז מיר מיט אייך בעהרען זיך גאר נישט אן, לחלוטין גאר נישט? איהר זענט זיך — איהר, און מיר זענען זיך — מיר?...

ח נ ה . ווער זאגט דאס דען? איהר זענט אונזערע עלטערען. און מיר זענען אייערע קינדער, וואס זענען פערפליכטעט האלטען אייך בכבוד, ליעב האבען און...

מ ל כ ה (אויפגעלעבט). נו־יא, ווי מיר זאגען אלע אין דער־פריה: „איך וועל פאלגען אלסדינג, וואס דער טאטע הייסט, וואס די מאמע הייסט, וואס גוטע־פרומע לייט הייסען“...

מ א י ר (רייסט איהר איבער, לעגט צעגויף ביידע הענד, קוקט אַרויף). „א ברכה־הצלחה זאל קומען אויף מיין קעפּעלי, אמן סלה“... אודאי וועט זי דיך באלד פאלגען! דו זעהסט ניט?

ח נ ה . אבי נאר א גלייבע זאך — פאר וואס ניט?

מ א י ר. גוט. למשל, אז מיר וועלען דיר זאגען: חנה'לע, פאהר ניט אהינצו אין יענער שטאדט, וועסטו דו דאך מסתמא דוקא יא פאהרען?

ח נ ה. אודאי, ווארום אין דעם הענגט אפ דאס גאנצע לעבען מיינס!

מ א י ר. פארשטעהט זיך! ווארום ווי קאן מען גאר לעבען אויף דער וועלט, אז מע פאהרט ניט אוועק אהין... ווי אזוי הייסט די שטאדט?

ח נ ה. בערן.

מ א י ר. בעריל. און דיין ברודער חיים מוז פאהרען קיין ארץ ישראל פלאנצען וויינגערטנער?

ח נ ה. איך האב דיר שוין געזאגט, אז איטליכער פאר זיך.

מ א י ר. פארשטעהט זיך, איטליכער פאר זיך: דער קיין בעריל, דער קיין ארץ ישראל, דער וועט זיצען אין טורמע, דער וועט גלאט פארפאלען ווערען אויף דריי מעת לעת; און די וועט לויפען אין דער וועלט אריין — הכלל איטליכער וואוהין די אויגען וועלען איהם טראגען. (צו מלכה'ן). נו? און מיר, מלכה? מיר וועלען זיך בלייבען דא אינצווייען, ווי זאגט ער: „דיד דא באבא“. די קינדער אלע באוואהרענט, וועמען הערען מיר? (לאכט מיט גאל). חא־חא־חא! (צו חנה'ן). ווי אזוי רעכענסט דו, למשל, פון וועמענס וועגען איז דאס אט דאס אלעס, דאס גאנצע פארמעגען מיט'ן גאנצען געלד? איך מיין נישט איצטער, איך מיין שפעטער, איבער הונדערט צוואנציג יאהר?

ח נ ה. א מענש, כל זמן ער לעבט, דארף ער זארגען פאר'ן לעבען, ניט פאר'ן טוידט.

מ א י ר. ביזט קלוג טאקי נאר ווי שלמה המלך, כלעבען. לכן וואלט איך וועלען, זאלסט מיך קלאר מאכען. פון וועמענס וועגען, אייגענטליך, האבען מיר דאס גאנצע לעבען געהארעוועט, אויס־

נעריסען געווארען, אפטמאל נישט דערשלאפען, נישט דערעסען, א סך מאל געליטען בזיונות, הכלל — זיך מפקיר געווען, געקלויבען א קערבעל צו א קערבעל — איך נאכגעגעבען אלסדינג, וואס אייער הארץ געלוסט, בכדי איהר זאלט זיך אויפהויבען אין א שענעם פריהמארגען, צעקריכען זיך דער אהער, דער אהין, און אונז איבער־לאזען אליין, עלענד, אהן א זייגעזונד, ווי מע זאגט... (מלכה בויגט זיך אן איבער'ן סידור און וויינט שטילערהייד).

חנה (געהט צו צו איהר, נעהמט זי ארום, קושט זי). מאמע, וויין נישט, איך קאן נישט זעהן, ווי דו וויינסט.

מאיר. דו קאנסט ניט זעהן, ווי זי וויינט? און אז איך קאן נישט שלאפען קיין נעכט פון זינט מע האט צוגענומען וואלא־די'ן, וואס איהר ווילט אפילו ניט זאגען מיר, פאר וואס און פאר ווען? אלץ איהר? אלץ פון אייערטוועגען?...

חנה. וואס זשע ווילסט דו, פאפא? אז צוליעב דיר זאל די זונן אויפהערען ווארעמען די ערד, נאר פארקעהרט?... דו ווילסט, אז צוליעב דיר זאל די גאנצע נאטור זיך איבערבייטען, און קינדער זאלען ווערען צוגעוואכסען צו זייערע עלטערען, ווי צווייגען צו־ן־א בוים? נים היינט, איז מארגען, שיידען זיך מוז מען דאך אמאל!

מאיר. רעדסט ווי א בר־דעת, לאם איך האבען אזא יאהר... נאר אלץ הייסט ביי דיר שיידען זיך? שיידען זיך הייסט ביי מיר, אז קינדער האבען חתונה, באזעצען זיך ווי מענטשען, דער ביי אזא געשעפט, דער ביי אזא געשעפט... אבער נים אזוי ווי מיר. אויף מיר איז עפים איין אויסנאם... (רעדט מיט א וויינענדיג פאר־דומפטען קול). א גאט'ס שטראף אויף מיר... איוב'ס צרות... און ועל כולם אט דער וואלאדי האט מיר גאר דעם קאפ אראפגענומען!... איך ווייס גאר נים, ווי איך האלט דאס אוים... (ווישט זיך די אויגען. מלכה וויינט, אויף איהר קוקענדיג — אויך חנה. פויזע דויערט א מינוט. מאיר נעמט פלוצים חנה'ן פאר א האנד, ציהט זי צו צו זיך.

חנה קושט איהם). זאג מיר צו, טאַכטער מיינע, זאג מיר צו, אַז דו וועסט ניט פאַהרען אַהין...

ח נ ה (ראַנגעלט זיך מיט זיך אַ ווײַלע). ניין, פּאַפּאַ! ניין! אַלסדינג יאָ, אַלסדינג וועסט דו ביי מיר פּועל'ן, נאָר דאָס נישט, דאָס נישט, איך מ ו ז פאַהרען! איך קאָן נישט! איך קאָן נישט זיין דאָ מעהר, אין דער דאַזיגער שטוב!...

מ א י ר (שפּרינגט אויף). האַ? דו קאָנסט ניט זיין דאָ מעהר? אין דער ד אַ ז י ג ע ר שטוב? מלכה! דו הערסט? זי קאָן ניט זיין דאָ מעהר, זאָגט זי, אין דער ד אַ ז י ג ע ר שטוב! ס'איז איהר דאָ אייננ, ס'איז זיי דאָ אַלעמען מיט אַמאָל געוואָרען איינג אין דער ד אַ ז י ג ע ר שטוב!... (האַפּט זיך אויף, שרייעט מיט כעס). שוין לאַנג, אַז ס'איז אייך נמאס געוואָרען די ד אַ ז י ג ע שטוב?!...

מ ל כ ה. (שטעלט זיך אַוועק צווישען פאָטער און צווישען דער טאָכטער). מאיר!... (חנה געהט אַפּ, עס פליהט אַריין סאַשקע מיט אַ גדולה).

זעכסטע סצענע.

ס א ש ק ע. דו ווייסט, מאַמע? מע האָט דאָך מיר טאַקי געבראַכט צופיהרען אַ הונט! אוי, זאָלסט זעהען וואָסער אַ הונט! געב מיר, מאַמע, געלד! האָסט דאָך מיר צוגעזאָגט, אַז מע וועט מיר קויפען אַ הונט!

מ ל כ ה (ווינקט צו איהם, ער זאָל אַוועקגעהן). אַט האָסט דו דיר די אַנדערע טעג יום־טוב!

מ א י ר (אין כעס פון פריהער). וואָס פאַר הינט?

ס א ש ק ע. אַ מאָפּס. אַ מאָפּס. איין אמת'ער מאָפּס!

מ א י ר. איך וועל דיר געבען אַ מאָפּס! הינט פעהלט דאָ נאָך אין דער ד אַ ז י ג ע ר שטוב! אותה, דו ותעוריס, דו פּידס־זויגליק איינער! וואַ!!!....

סאשקע. אויב אזוי, נעה איך גאר זיך טרינקען! (אנטלויפט).

מאיר (שרייעט איהם נאך). זיך טרינקען? טרינק זיך! הייננ זיך! הייננט זיך אלע! אלע זאלט איהר זיך אויפהייננען אויף איין שטריקעל! אזעלכע קינדער, ווי איהר, זאלען גאר ניט געבארען ווערען!... (מלכה וויל זיך לאזען לויפען נאך סאשקען; מאיר האלט זי אפ). שא! לויף ניט! ציטער ניט! האב קיין מורא ניט פאר'ן מיזיניקעל! עס וועט איהם גאר ניט זיין, דעם קדיש דיינעם!... (עס קומט אריין מאשע דאס דיענסטמיידעל).

זיבעטע סצענע.

מאשע. דא איז געקומען צוגעהן א מענטש פון גראנד־האטעל זאגען, מע זאל אייך זאגען, אז דער פריץ, דער גראף הייסט עס, איז געקומען צו פאהרען, אין גראנד האטעל הייסט עס, און ער רופט אייך, דער פריץ, דער גראף הייסט עס, איהר זאלט באלד קומען צו געהן אהינצו, אין גראנד האטעל הייסט עס.

מאיר. הא? וואס? דער פריץ? דער גראף איז געקומען צו פאהרען? וואס זשע שווייגט איהר? דאס אנטהון גיט אהער! די שטיוועל! דאס היטעל! גיכערט! דער פריץ! דער גראף איז געקומען צו פאהרען, און איהר שווייגט!? (ער ווארפט זיך אויף אלע זייטען. מע טראגט איהם צו דאס אנטהון. ער שלעפט אויף זיך די מלבושים, טרעפט ניט וואו מע דארף און ווערד נאך מעהר צו טראגען און נאך מעהר אין כעס). בהמות! פערד! וואס שטעהט איהר. ווי די טאקען? פאר וואס העלפט איהר מיר ניט אנטהון זיך? איהר הערט דאך, אז דער פריץ, דער גראף איז געקומען צו פאהרען, דער גראף! דער גראף!!... (זיך אנגעטהאן, לאזט ער זיך צו דער טהיר און בלייבט שטעהן מיט'ן צילינדער א ווייל'ע ווי פארטראכט). מלכה! (רייבט זיך אין שטערן). וואס האב איך דיר געוואלט זאגען? איך האב דיר עפיס געוואלט זאגען... (הערט־אויס ייד). און ווא ... זיצט?... און די איבעריגע קינדער?...

מ ל כ ה. צעזעעט און צעשפרייט אויף אלע זיבעז ימיז...

מ א י ר. הא? וואס זאגסט דו? מלכה! וואו זענעז אונ־זערע קינדער?... (פאלט צו אינ׳ם גאנצעז אנטהוז צום טיש און וויינט).

מ ל כ ה (לויפט צו צו איהם אין שרעק). מאיר! גאט איז מיט דיר! מאיר!!...

סוף פונ׳ם דריטעז אקט.

אַ דאָקטאָר. אַ שפּאַס

אין איין אַקט.

נעשריבען אין יאָהר 1887

די פּאַרשוינען:

חיים־ליב קרענדעלמאַן, איין אויפגעקומענער גביר פון א יאָהר פופציג. א איד מיט אַ קאַפּאָטע, נאָר אָהן א היטעל.

חנה־לאה, זיין ווייב. קיין יאָהרען ווייסט מען ניט. האַלט זיך יונג, רייבט זיך צווישען „היינטיגע". בעהאנגען מיט גאָלד, דימענטען, בריליאַנטען און פּעריל.

וויעראַטשקע, זייער טעכטערעל. אַ שען מיידעל פון „היינטיגער וועלט".

אבראַמטשיק, זייער זוהן. אַ גייציג בחור'על, א „משכיל".

רב שלום שדכן, אַ איד א שדכן מיט א יאַרמעלקע און מיט א גרינער קאַפּאָטע.

זלאַטקע דאָס מיידעל, אַ פּאָקאָיאָווע ביי די קרענדעלמאַנס.

ברײנע די אידינע, אַ קעכין ביי די קרענדעלמאַנס א אידינע מיט וואַנסעס

א גרויסער זאַל. טהייער מעבעל מיט סאַמעט בעצויגען. גאָטע דיוואַנעס, בראָנזענע שפּיעגלען. א סך טישען מיט קליינע טישעלעך. גלעזערנע שאַפעס, אָנגעשטעלט מיט פיעל זילבער, כוסות, טעצעלעך, געגילטע לעפעלעך, גרינע און רויטע גלעזער. די פאַטעלען פערוואָרפען מיט פיעל פערשיעדענע, זייר דענע און סאַמעטענע דאַמען־קליידער. אויפ'ן טיש אַ „בלאַט לאַקשען". אויפ'ן פענסטער א גרויסע קופערנע קוואַרט מיט צוויי אויהערען. פער־טריקענטע, נאַר טהייערע וואַזאַנעס, אויף וועלכע עס הענגען אַ פּאַר אויס־געבערשטעלטע הויזען מיט א ווייסען זשילעט. אויף א גוטער עטאַזשערקע מיט ספרים וואַלגערען זיך א סך אָנגעשניטענע שטיקלעך קוילעטש מיט אַ סלאָי איינגעמאכטס. אויפ'ן פאָרטעפּיאַן — אַ קישען. דורך — אַ זעלטענער „פּאַראַנדעק".

ערשטע סצענע.

חיים־ליב (מאַכט מיט די הענד און לויפט ארום איבער דער שטוב). וואָס דולט ער מיר מיין קאָפּ?

רב שלום שדכן (לויפט איהם נאָך מיט א בריעף אין די הענד). נאַט, זעהט אַליין, וואָס מע שרייבט מיר וואָס; איך וועל אייך אָפּנאַרען וועל איך אייך?

חיים־ליב. אָבער אז איך בעט אייך ניט! איך דאַרף ניט קיין שידוך! איך וויל ניט! וואָס דולט ער מיר מיין קאָפּ?

רב שלום שדכן. אז איך פערלאַנג אָבער פון אייך גאָר ניט, בלתי וואָס איהר זאָלט זיך נאָר מטריח זיין איבערלייענען אָט דאָס דאָזיגע בריוועלע, וואָס מע שרייבט מיר וואָס.

חיים־ליב. וואָס האָט איהר צו מיר? אָבער טשעפּעט זיך אָפּ פון מיין לעבען! איך האָב קיין צייט נישט מיט אייך צו רעדען! איהר וועט קומען איין אנדערס מאָל, איך בעט אייך! וואָס דולט ער מיר מיין קאָפּ?

רב שלום שדכן (צו זיך אַליין). עס פּאַסט איהם ניט האָרכען פּאַסט איהם ניט... ער וויל ניט געבען קיין נדן, דער דבר־

אחר!... (צו חיים־ליב'ן). הונדערט און צוואַנציג יאָהר זאָלט איהר מיר לעבען! עטליכע שורות, עטליכע ווערטער, געצעהלטע דריי ווערטער, רב חיים סערדצע, וואָס אַהרט אייך עס וואָס? טהוט מיר צו ליעב טהוט מיר! גלויבט מיר, איך זאָג אייך בנאמנות זאָג איך אייך, ס'איז אַ גליק, אַ זעלטענע זאַך, כּלעבען. איין מאָל אין צעהן יאָהר מאַכט זיך אַזאַ גליק. נאַט, טהוט זייט מוחל אַ קוק אַליין מיט אייערע אויגען, זעהט, אַטאַ...

חיים־ליב (חאַפּט זיך מיט ביידע הענד פאַר'ן קאָפּ). גוואַלד! גוואַלד! וואָס איז דאָס פאַר איין אומגליק? וואָס איז דאָס פאַר איין אנשיקעניש אויף מיר? וואָס דולט ער מיר מיין קאָפּ? גוואַלד!... גוואַלד!... גוואַלד!... (עס לויפט אַריין חנה־לאה).

צווייטע סצענע.

חנה־לאה (אַ דערשראָקענע). שאַ! וואָס איז דאַרטען?

חיים־ליב (וויל רעדען, לאָזט איהם ניט רב שלום שדכן. ער האַלט איהם צו מיט איין האַנד דאָס מויל, און אין דער אַנדערער האַלט ער דאָס בריוועל). מ מ מ...

רב שלום שדכן. פאַרשטעהט איהר מיך, חנה־לאה קרוין, געזונד זאָלט איהר מיר זיין, איך וויל זיי דאָס בריוועל וויוז איך זיי; למאי זאָלען מיר זיך נאַרען למאי? איך מיין טאַקי באמת מיין איך, אַ גליק פאַר אייער טאָכטער, איך זאָל אַזוי געזונט זיין מיט אייך אינאיינעם! אַט נעמט, נאַט, לייענט, לייענט, וועט איהר זעהען, אַז איך זאָג אייך ניט קיין ליגען זאָג איך אייך! צו וואָס טויג עס מיר, איך זאָל אייך אַריינפיהרען חלילה זאָל איך אייך? אַט זעהט, נאַט, לייענט, נאַט, נאַט...

חנה־לאה (נעמט דאָס בריוועל און גיט דאָס איבער דעם מאַן אין די הענד אַריין). פאַר וואָס זאָלסט דו טאַקי ניט איבערלייענען, חיים־ליב? וואָס אַהרט דאָס דיך? עס קאָסט דיך געלד, צי וואָס?

ח י י ם ־ ל י ב (נעמט דאָס בריוועל; שהוט אָן אַ פּאָר זילבערנע ברילען אויף דער נאָז; זעצט זיך אַנידער און הויבט אָן צו לייענען הויך, אויף אַ קול. חנה־לאה זעצט זיך נעבען איהם, און רב שלום שדכן שטעהט און שאָקעלט צו מיט'ן קאָפּ נאָך יעדען וואָרט און מאַכט מיט די ליפּען; עס קומט איהם צו אַ שטיק געזונד). „לכבוד ידידי היקר הנכבד והמופלג הנגיד והקצין איש חסיד וירא שמים כש"ת מוהר"ר שלום נ"י! ראשית אודיעכם, אז איך בין ברוך השם בקו החיים והשלום, געב גאָט דאָס נעמליכע פון אייך צו הערען אויף ווייטער ניט ערגער, אמן. והשנית, זייט וויסען, אז השדוך עם הגביר שלכם, וואָס איהר האָט מיר געהאָט געשריבען, ועם הגביר שלנו, האָב איך מורא וועט ניט געהן, מחמת ערשטענס האָט איהר מסתמא געהערט די מעשה, וואָס האָט זיך געטראָפען מיט'ן מחותן של הגביר שלנו, וואָס זיין על־טערע טאָכטער האָט זיך..." צו וואָס טויג עס מיר? צו וואָס דאַרף איך עס וויסען?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (חאַפּט איהם ביי דער האַנד). וואָס אַהרט עס אייך וואָס? לייענט, וועט איהר זעהן ווייטער, וועט איהר זעהן.

ח נ ה ־ ל א ה . אנו? לייען, לייען, וואָס האָט זיך דאָס אזעל־כעס געטראָפען מיט איהר? עס קעהר זיין אַ שענע מעשה.

ח י י ם ־ ל י ב (לייענט ווייטער). „...זיין עלטערע טאָכטער האָט זיך אנגעקלעפּט, רחמנא ליצלן, אין אַ לעהרער און איז מיט איהם מחילה אנטלאָפען אין אַ שטאָדט אריין און האָט דאָרטען געוואָלט שטעלען אַ חופּה. איז ער געקומען מיט זיין פלונית'טע צום רב שטעלען אַ חופּה. האָט איהם דער רב מסתמא נישט געוואָלט געבען קיין חופּה וקדושין. איז ער אוועקגעגאַנגען צום קאַזיאָנע רב שטע־לען אַ חופּה, האָט איהם דער קאַזיאָנער רב געזאָגט..." וואָס קעהר זיך דאָס אָן מיט אונז, איך בעט אייך?...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . וואָס אַהרט אייך וואָס? אַט לייענט ווייטער, לייענט!

ח נ ה - ל אָ ה. נו, מילאָ, לייען שוין אַז דו לייענסט.

ח י י ם - ל י ב (רויט ווי פייער פאַר כעס, לייענט ווייטער). „... האָט איהם דער קאַזיאָנע רב געזאָגט: וואָס ווילט איהר? האָט ער איהם געזאָגט: איך וויל, איהר זאָלט מיר געבען חופה וקדושין. האָט איהם דער קאַזיאָנער רב געזאָגט: וואָס הייסט, איך זאָל אייך געבען חופה וקדושין? איך קען אייך? האָט ער איהם געזאָגט... האָט איהם דער קאַזיאָנער רב געזאָגט... האָט ער איהם געזאָגט..." טפו זאָלט איהר ווערען! „האָט איהם ע ר געזאָגט! האָט ער א י ה ם געזאָגט!" צו וואָס טויגען מיר די אַלע זאַגאַכצען? וואָס ווילט איהר האָבען פון מיינע יאָהר און טעג? (ער טהוט אַ שמיץ דאָס בריוועל און וויל אַנטלויפען. רב שלום שדכן לאָזט איהם ניט. ער האַלט איהם צו ביי דער האַנד און נעמט אַליין לייענען דאָס בריוועל).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (לייענט גיך און פאַרהלינעט זיך). „...איי־איי־איי! אַט דאָס האָט איהר פון היינטיגע לעהרערס מיט היינטיגע דאָקטוירים..." על כל פנים... יאָ... „איז הגביר שלנו ניט קיין מחותן פאַר הגביר שלכם; על כן האָב איך אַ בעסערען, אַ שענערען, אַ פיינערען און אַ גרעסערען שידוך בעבור הגביר שלכם אין אַלע אופנים, היינו: עס איז דאָ אין דער שטאָדט ליפּעוועץ זעהר אַ פיינע אַלמנה מרת ביילה שתחיה, ביילה גאָלדשפינער, און הגם זי איז ניט אַזוי רייך, ווי הגביר שלכם, דערפאַר שטאַמט זי אָבער פון גאָר אַ הויך אָרט, פון רב פינחס'על ליפּעוויצער, און איבערהויפּט — וואָס זי האָט אַ זוהן, אַ בן־יחיד, איין אַנטיקעל, וואָס מע קריגט דאָס ניט בכל קצוי ארץ, היינו: שען, פיין, שרעקליך געבילדעט מיט סכנות־נפשות! אַ געשטודיערטער, פאַרשטעהט איהר מיך, אויף אַלע לשונות, געבילדעט כמעט ווי אַ דאָקטאָר, און אפשר נאָך מעהר ווי אַ דאָקטאָר, וועט פאַרשטעקען אַלע דאָקטוירים אין גאַרטעל..." (צו חנה־לאה'ן). נו? וואָס וועט איהר עפּיס זאָגען אויפ'ן שדוך? איהר זענט דאָך, ווי זאָגט מען, קיין עין־הרע, אַ קלוגע אידינע, אַ חכמה...

ח נ ה ־ ל א ה (דרעהט מיט דער נאָז). ניין, ניט דאָס מיינען מיר.

ח י י ם ־ ל י ב. ניט דאָס האָבען מיר געמיינט.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). אט האָסט דו דיר! הויב זיך אָן מיט די אויפגעקומענע נגידים! דאָס טעלערעל פונ'ם הימעל איז זיי קאַרג! (צו זייביידען). וואָס דען האָט איהר געוואָלט וואָס?

ח נ ה ־ ל א ה. מיר האָבען געוואָלט, ס'זאָל זיין עפּיס... עפּיס... אזעלכעס וואָס... איין אַנטיק!

ח י י ם ־ ל י ב. עפּיס איין אַנטיקעל זאָל זיין!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. פאַר צעהן טויזענד ווילט איהר האנדלען מציאות ווילט איהר?

ח נ ה ־ ל א ה. צעהן טויזענד? צוואַנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב. צוואַנציג טויזענד? צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). היינט דערגעה א טאַלק! צעהן טויזענד, צוואַנציג טויזענד! צוואַנציג טויזענד, צעהן טוי־זענד!

ח נ ה ־ ל א ה (הויך). אז מע זאָגט אייך צוואַנציג טויזענד, איז צוואַנציג טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צוואַנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב (הויך). אז מע זאָגט אייך צעהן טויזענד, איז צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צעהן טויזענד!

ח נ ה ־ ל א ה (נאָך העכער). צוואַנציג טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צוואַנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב (נאָך העכער). צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צעהן טויזענד! (צו זיך). דול און משוגע קאָן מען פון זיי ווערען! (עס קומט אָן א ב ר א מ ט ש י ק מיט א פּאַק ביכער אונטער די הענד, געהט צו דער שאַפע).

דריטע סצענע.

חיים-ליב. פון וואַנען קומט דאָס אַן אַזאַ איד, ווי דו?

אברהאַמטשיק (קוקט נישט אויף קיינעם). אַזאַ איד, ווי איך, קומט אַן פון דער ביבליאָטעקע... פו! אַ היטע! (דערזעהט רב שלום שדכן). אַ? רב שדכן? וואָס טהוט איהר דאָ? וויע־דער אַ שדוך? וויעדער שדוכים? גוואַלד, ביז וואַנען וועט איהר האַנדלען מיט לעבעדיגע מענשען? ביז ווי לאַנג וועט איהר פאַר־קויפען כלות מיט חתנים? איהר זענט דאָך ערגער פון אַזיאַטען, ווילדע מענשען, דעספּאָטען!

חיים-ליב (לעגט צו איין אויהער, קוקט אויפ'ן שדכן מיט גרויס גדלות). האַ, וואָס האָסט דו געזאָגט?

רב שלום שדכן. וואָס האָסט דו געזאָגט וואָס?

אברהאַמטשיק. אַז איך וועל אייך זאָגען, וועט איהר שוין וויסען?

חנה-לאה. פאַר וואָס ניט.? רב שלום זענען דען אַזאַ בהמה?

אברהאַמטשיק. ווער זאָגט דען, אַז ער איז אַ „בהמה" ? איך זאָג נאָר, אַז ער ווייסט ניט, ווייל ס'איז אַ „אינאַסטראַנע" וואָרט.

רב שלום שדכן. אַ וואָסער אַ וואָרט זאָגסט דו?

אברהאַמטשיק (בויגט זיך צו צו רב שלום שדכן). אינאַ־סטראַנע — ווייסט איהר שוין? אינאַסטראַנאַיע סלאָוואַ!

רב שלום שדכן (פינטעלט מיט די אויגען). אַהאַ! (פאָטער און מוטער קוועלען).

אברהאַמטשיק. אַהאַ? וואָס אַהאַ? אַ איד זאָגט דיר באַלד „אַהאַ"!

רב שלום שדכן. איך מיין דאָס וואָרט מיין איך. הייסט עס, אַ פּנים, אַזאַ וואָרט, וואָס דער פּשט איז דערפון... (ער מאַכט מיט די פינגער). ע־ע־ע...

א ב ר א מ מ ש י ק (האפט זיך מיט ביידע הענד ביים בויך). הא־הא־הא! אוי, פאנאטיקער! אוי, פאנאטיזם! אוי, חסידיזם! אינאסטראנע ווערטער ווערען אנגערופען פרעמדע ווערטער, ווערטער פון פרעמדע שפראכען, למשל, „דעספאט", „דעספאטען". פון וואנען נעמט זיך דאס, ווייסט איהר?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אדרבה, פון וואנען, אדרבה? איך בין א איד א פראסטער בין איך, אין די שקאלעס האב איך ניט גע־לערענט און אין די אוניווערסטוטען בין איך ניט געגאנגען... גיב מיר נאר א פאפיראס געב מיר. (נעמט ביי איהם א פאפיראס).

א ב ר א מ מ ש י ק (מיט גדלות). דאס ווארט „דעספאט" נעמט זיך פון דעספאטיזם... היינט ווייסט איהר שוין?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (שאקעלט מיט'ן קאפ). אזוי? פס!!!... וואס זשע הייסט דאס „דעספאטיזמא"?

א ב ר א מ מ ש י ק. דעספאטיזם איז דאס זעלבע, וואס דעס־פאט.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אהא, אויב אזוי ווייס איך שוין! אפשר האסט דו א שוועבעלע? (נעמט ביי איהם א שוועבעלע). וואס זשע הייסט דאס דעספאט? (פיפקעט דעם פאפיראס). אדרבה, מאך מיך קלאר, אדרבה!

א ב ר א מ מ ש י ק. א דעספאט הייסט אזא מענש, וואס פיהרט זיך דעספאטיש, און שוין!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך פערשטעה, איך פערשטעה! (רויכערט דעם פאפיראס און בלאזט מיט די ליפען). איז וואס זשע הייסט דאס דעספאטיש?

א ב ר א מ מ ש י ק. דעספאטיש הייסט, אז ער פיהרט זיך ווי א דעספאט, און א דעספאט הייסט א טיראן, דעספאט און טיראן איז כמעט אלץ איינס, און לאזט מיך צורוה! (קוקט אין די ביכלעך אריין און מישט בלעטלעך).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך פערשטעה שוין, איך פערשטעה שוין! עס הייסט, דער שורש דערפון איז אזוי, נאָר דער פשט איז איין אנדרערער. על פי דקדוק, הייסט עס... (מאַכט מיט די פינגער). זאג זשע מיר, אבראמטשיק, זאלסט מיר געזונד זיין זאלסט דו מיר, פון וואסער א שפראך נעמט זיך דאס דאזיגע ווארט פון וואסערער? פון דייטשעס, צי פון פראנטשעיזשעס?

א ב ר א מ ט ש י ק (קוקט אין ביכעל אריין). הא? דעס־פאטיזם? פון לאטיין.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אזוי? טצא־טצא־טצא! אזש פון לעטיין! (צו רב חיים־ליב'ן מיט זיין ווייב). א? זעהט איהר? אט דאס הייסט געקענט שפראך אט דאס! אט דאס הייסט הייני־טיגע וועלט אט דאס! אין אונזערע יאהרען, רב חיים־ליב, האבען מיר עפּיס א סך געוואוסט פון א שפראך מיט א לעטיין? הא? (דער פאטער מיט דער מוטער קוועלען).

א ב ר א מ ט ש י ק (קוקט פון אויבען אראפּ). וואס איז דער חתן אייערער, וואס איהר רעדט מיין שוועסטער: א דאקטאר מע־דיצין, צי א יוריסט? צי אפשר גאר א אינזשענער טעכנאלאג?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (בלאזט דעם פּאפּיראס). נישט דאס און נישט יענע און נישט גאר נישט.

א ב ר א מ ט ש י ק. נישט דאס און נישט יענע און נישט גאר נישט? טא וואס דען איז ער? א קופּטשיק? א טונעיאדעץ?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. חס וחלילה! ער איז א גביריש קינד, וואס איז שייך — א קענער, א מורא'דיגער קענער! לשונות מיט שפראך, מיט אידיש, מיט רוסיש, מיט דייטש, מיט פראנצויז, מיט סכנות־נפשות!

א ב ר א מ ט ש י ק. זענט איהר דאס דער מבין? גוטע יאה־רען! אומזיסט אייער טרחה! מיין שוועסטער וועט נים נעמען קיינעם, א חוץ א דאקטאר, און דוקא א דאקטאר מעדיצין.

ח י י ם ־ ל י ב . ווער פרעגט דיך ? וואס ביזט דו פאר א מחותן אהער אויף זאגען דעות ?

א ב ר א מ ט ש י ק . ווארום אזוי ! איך ווייס, אז וויעראטשקע וועט נישט נעמען קיין אנדער חתן, א חוץ א דאקטאר מעדיציון.

ח י י ם ־ ל י ב . יא. אבער וואס ביזט דו פאר א שילאטען־שמש ? דיין געשעפט איז ביכער און ביכלעך. גייה געזונטערהייד !

ח נ ה ־ ל א ה (שטעלט זיך איין). וואס אהרט דיך, אז דאס קינד רעדט ?

ח י י ם ־ ל י ב . איך האב פיינט איין עזות־פנים ! ס'איז ניט זיין באבע'ס דאגה !

א ב ר א מ ט ש י ק (לאזט זיך געהן, בלייבט שטעהן אויף א ווײלע אין א טראגישער פאזע, שאקעלט מיט'ן קאפ און רעדט צו זיך אליין). א, דעספאטיזם, פאנאטיזם, חסידיזם, אבסקוראנטיזם!... (געהט אוועק. דער פאטער און די מוטער קווענען).

פ ע ר ט ע ס צ ע נ ע.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . אט דאס הייסט א מושלם ! אט דאס הייסט געקענט אט דאס ! הקצור, איז ווי אזוי בלייבט דאס ווי אזוי ? איהר האט מיר פארשלאגען די פאמערקעם האט איהר מיר... יא ! קלאפ איך, הייסט עס, אוועק א דעפעשע, אדער איך שרייב אריין איין אטקריטקע צו מיין שותף וועגען דעם דאזיגען שדוך, אז...

ח נ ה ־ ל א ה (שלאגט איהם איבער). זייט זיך ניט מטריח, קלאפט ניט קיין דעפעשען און שרייבט ניט קיין אטקריטקעס — דער שדוך איז ניט פאר אונז.

ח י י ם ־ ל י ב . ס'איז ניט פאר אונז דער שדוך.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . פאר וואס איז ?

ח נ ה ־ ל א ה . דערפאר, וואס מיר ווילען א דאקטאר. הײנט ווייסט איהר שוין ? איין מאל פאר אלע מאל — א דאקטאר.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א דאָקטאָר? מילא, אויך די אייגענע מעשה; איהר זאָגט א דאָקטאָר? לאָז זיין א דאָקטאָר לאָז זיין.

ח י י ם - ל י ב (צו חנה־לאה׳ן). א דאָקטאָר? אַנדערש לוינט דיר ניט?

ח נ ה - ל א ה. אַנדערש לוינט מיר ניט.

ח י י ם - ל י ב. נו, וויל איך דוקא א סוחר. איך האָב דיר וויפיעל מאָל געזאָגט, אז איך וויל נעמען א סוחר, ניט קיין דאָקטאָר! א טהייערע מציאה א „יאַקטער" ! ער האָט געשטודירט און גע־שטודירט, קוים אויסגעשטודירט — און פון דעסטוועגען ווער קומט צו ווערן, אז עס טהוט איהם וועה דער בויך? ווער נעמט ביי וועמען א קערבעל? איך ביי איהם, צי ער ביי מיר? ניין, אדרבה, זאָגט שוין איהר אליין, רב שלום! הקצור, איך נעם ניט פאַר מיין טאָכטער קיין דאָקטאָר! איך נעם איהר א סוחר! פאַרשרייבט איך, רב שלום: א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א סוחר? מילא, אויך די אייגענע מעשה! איהר זאָגט א סוחר? לאָז זיין א סוחר לאָז זיין.

ח נ ה - ל א ה. איז דוקא ווייל דו ווילסט א סוחר, וויל איך א דאָקטאָר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א דאָקטאָר.

ח י י ם - ל י ב (הויך). איהר הערט, רב שלום? א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א סוחר.

ח נ ה - ל א ה (הויך). א דאָקטאָר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א דאָקטאָר.

ח י י ם - ל י ב (נאָך העכער). א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א סוחר.

ח נ ה - ל א ה (נאָך העכער). א דאָקטאָר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). משוגע צו ווערען פון זיי! (צו זיי ביידען). ווייסט איהר גאָר וואס? איך וועל אייך געבען א

סוחר וועל איך נעבען אזעלכען, וואס היילט, אדער א דאקטאר, וואס האנדעלט, און לאז דאס האבען איין עק לאז דאס, און הייסט עפים דערלאנגען צום טיש, דורכשוויינקען דעם גארגעל, טרוקען גע־ווארען אין האלז רעדענדיג מיט אייך, און טאקי... (חנה־לאה טהוט א קלונג. מע טראגט אריין לעקאך מיט בראנפען. עס קומט אן פון דער גאס וויערא טשקע מיט׳ן היטעלע, מיט׳ן זאנטיקעל און מיט די הענטשקעלעך).

פינפטע סצענע.

וויעראטשקע (צום שדכן). באנזשור, מאנסיע!

רב שלום שדכן. מע רופט מיך רב שלום, ניט מאסיי.

וויעראטשקע. הא־הא־הא! אט א ניעוועזשדא! „באנזשור מאנסיע" הייסט — גוט מארגען אייך, מיין הערר.

רב שלום שדכן. א שענער גוט מארגען אויף איהר; שוין באלד נאכט... א גוטער אבענד זאל דיר זיין! לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה! נו, לאז גאט נעבען ביי איהר צו דער חופה.

וויעראטשקע. הא־הא־הא! אט א קאמיק! וואס טהוט איהר דא? אלץ מכח חתנים? אומזיסט אייער מיה, אומ־זיסט ברעכט איהר פים.

רב שלום שדכן. די פים זיינען מיינע, ניט קיינעמס.

וויעראטשקע (געהט אויס פאר געלעכטער). הא־הא־הא! הא־הא־הא!

חנה־לאה. וואס לאכסט דו אזוי, טאכטער?

חיים־ליב. וואס איז דער געלעכטער?

וויעראטשקע (צו דער מוטער). א קאמיטשעסקע פיגור! הא־הא־הא! פון וואנען נעמען זיך אזעלכע ניעוועזשדעס? וואס טהוט דא ביי אייך דער שדכן?

ח נ ה ־ ל א ה . וואָס טהוט אַ שדכן? ער רעדט שדוכים.

וו י ע ר אַ ט ש ק ע . ווענעמען רעדט ער דאָס שדוכים?

ח י י ם ־ ל י ב . ווענעמען? מיר!

ח נ ה ־ ל א ה . זיי רעדען דיר א חתן, וויעראַטשקע.

וו י ע ר אַ ט ש ק ע . וואָס הייסט, ער רעדט מיר א חתן? אַ חתן דאַרף זיך רעדען אַליין. (טהוט אויס די הענטשקעלעך). ווענען, אַ שטייגער, רעדט ער מיר?

ח נ ה ־ ל א ה . זיי רעדען דיר אַ דאָקטאָר.

ח י י ם ־ ל י ב . אַ סוחר רעדט ער דיר.

ח נ ה ־ ל א ה (הויך). אַ דאָקטאָר, ניט קיין סוחר! (רב שלום שדכן רעדט נאָך: „אַ דאָקטאָר").

ח י י ם ־ ל י ב (הויך). אַ סוחר, ניט קיין דאָקטאָר! (רב שלום שדכן זאָגט נאָך: „אַ סוחר").

ח נ ה ־ ל א ה (נאָך העכער). אַ דאָקטאָר! (רב שלום שדכן: „אַ דאָקטאָר").

ח י י ם ־ ל י ב (נאָך העכער). אַ סוחר! (רב שלום שדכן: „אַ סוחר").

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). יאָ! עס הויבט זיך שוין אָן אַ טרעיאַטער! (צו פּאָטער און מוטער). שאַט! ווייסט איהר גאָר, וואָס? לאָמיר פרעגען ביי איהר אַליין לאָמיר. (צו וויערא'ן). וואָס ווילסט דו בעסער, מיידעל, אַ סוחר, צי אַ דאָקטאָר?

וו י ע ר אַ ט ש ק ע . איהר זענט אַ נאַחאַל!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . אַ וואָס?

וו י ע ר אַ ט ש ק ע . אַ נאַחאַל!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . ניין, דו האָסט אַ טעות, מיידעל, איך בין אַ שדכן בין איך, ניט קיין נעחאַל; איז אויב דו ווילסט, קאָן איך דיר געבען אויף אויסצוקלייבען קאָן איך דיר; רב שלום שדכן האָט ברוך השם געננג. איך קאָן דיר געבען אַ סוחרישען דאָקטאָר, אָדער אַ דאָקטאָרשען סוחר. די ברירה איז ביי דיר די ברירה.

ווירעאטשקע (קייכט פאר געלעכטער). חא־חא־חא! א סוחרישער דאקטאר, אדער א דאקטארשער סוחר! חא־חא־חא!...

רב שלום שדכן (צו זיך). דאס מיידעל איז מיר עפּיס פּרייליך דאס מיידעל... (צו פּאטער און מוטער). לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה! נו, לאז גאט געבען אין גיכען צו דער חופּה!...

חנה־לאה. וואס שוויגסט דו, טאכטער? זאג איהם, דעם טאטען דיינעם, דעם טיראן, דעם דעספּאט, אז דו וועסט נעמען א דאקטאר, ניט קיין סוחר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א דאקטאר, ניט קיין סוחר").

חיים־ליב. א סוחר וועט זי נעמען, ניט קיין דאקטאר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א סוחר, ניט קיין דאקטאר").

חנה־לאה (הויך). א דאקטאר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א דאקטאר").

חיים־ליב (הויך). א סוחר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א סוחר").

חנה־לאה (א טופּ מיט'ן פוס). א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר!

רב שלום שדכן (זאגט נאך). א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר! לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה'ניו!

ווירעאטשקע (קאטשעט זיך פאר געלעכטער). חא־חא־חא! א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר! (פון יענער זייט וואנד הערט זיך א קול פון אבראמטשיקען: „א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר!" — עס עפענט זיך די קיכטהיר און עס לויפט אריין איין איבערגעשראקענע זלאטקע דאס דינסטמיידעל מיט א האנדטוך און מיט א פלעדערוויש, און נאך איהר ברינע די אידינע מיט א האנטשערקע און מיט א ראהאטש).

זעכסטע סצענע.

זלאטקע דאס מיידעל. א דאקטאר? וועמען איז א דאקטאר? וועלכען דאקטאר? אט לויף איך ברענגען דעם דאקטאר!

ברײנע די אידינע. א מכה איז מיר א גרויסע! א דונער האט מיך דערשלאגען! וואס איז דא? מע חלש'ט? ווער חלש'ט? פאר וועמען דארף מען דאס דעם דאקטאר? (וויעראטשקע הערט ניט אויף צו קאטשען זיך פאר געלעכטער).

חנה־לאה (לאזט זיך צו די דיענסטען מיט ביידע קולאקעס). א בייזער! א וויסטער! א פינסטערער חלום צו אייער קאפ און צו אייערע הענד און פים! וואו, שלים־מזלען! ארוים פון דאנען, דראנקעס! חצופות! (ביידע דיענסטען לאזען זיך צו דער טהיר, באגעגענען זיך מיט רב שלום שדכן, צעבוצקען זיך מיט די נעז).

רב שלום שדכן. ביז עפים וואס, קאן מען דא חאפען צווישען יא און ניין א פאר פעטש קאן מען... א שטוב פון גאלע משוגעים, כלעבען... זיי דארפען אלע א דאקטאר דארפען זיי... ווי איז לעבען אריין א דאקטאר!

פארהאנג.

מענשען. א טהעאטער־

שטיק אין איין אקט.

געשריבען אין יאהר 1907.

די פערזאָנען:

ד נ י א ל. אַיין אלטער הויזדיענער, אַיין עקאָנאָם און אַיין אויפ־זעהער אויף די „מענטשען" אין הויף. א בחור שוין אין די יאָהרען, וואָס וויל אויסזעהען יונג. טראָגט אַ רויטע וועסטע מיט מעשענע קנעפּלעך, קעסטעלדיגע הויזען, אַ גריבעם שניפּס. האַלט זיך גרויס און רעדט שטרענג מיט קלענערע פון זיך; מיט גרעסערע ווערד ער קליין, רעדט ווייך.

ה ע ר ץ. אַיין עלעגאַנטער משרת. טראָגט א פראַק, א ווייסע וועסטע, שענע וואָנסען.

ר י ק ע ל. אַ קעכין. טראָגט אַ ווייסען פאַרטוך, אַ ווייסען שלייער. אַ פּריוויליבע נשמה.

פ י ש ע ל. איהר מאַן. דיענט אין צווייטען הויף. אַ פערזאָרגטער נפש.

ל י ז א. אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט נאָר־וואָס אָפּגעשאַפט.

ר ע וו ע ט ש ק ע. אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט נאָר־וואָס צוגענומען.

פ א נ י ט ש ק ע. אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט שוין לאַנג אָפּגעזאָגט.

ר ב ס ע נ ד ע ר. אַ מלמד. אַ בעוואַכסענער ווי אַ חיה. רע־וועטשקעס פאָטער.

י ו כ ב ד. זיין ווייב. רעוועטשקע'ס מוטער.

מ א ד א ם ג א ל ד. אַיין אויפגעקומענע נגידית. מע זאָגט — אַ מיליאָנערקע.

די האַנדלונג שפּיעלט זיך אָפּ ביי די נגידים אין אונטערשטען שטאָק. אין אונזערע צייטען.

א גרויסאַרטיגע קיך. אַ ווייסע פּליטע מיט מעשענע רעהרען און גלענצענדע גאַלקעס. אלע זאַכען און כלים פון א רייכער קיך: רייין, ווייס און זויבער. דער אויוועז רעכטס, מיט'ן פּנים צום פּובליקום. — לינקס, אין וואַנד, טרעפּ אַרויף אויפ'ן צווייטען שטאָק. — צווישען די טרעפּ און צווישען דער ראַמפּע בילדעט זיך ווי אַ מין חדר'ל, אָפּגעזונדערט פונ'ם אויוועז. דאָרטען שטעהט אַ קליין טישעל מיט אַ גרויסער ווייסער וואַלטער־שטוהל (אַיין אַלטמאָדישע קרעסלע). אויף דער שטוהל זיצט אַלע מאָל ד נ י א ל . אַקעגען דעם אַלקערעל, ביי דער צווייטער וואנד, רעכטס, שטעהט א גרויסער גרינער קאסטען. נעבען דעם קאסטען, בעהענטער צו דער ראַמפּע, אַ קליין רויט קעסטעל. אין מיטען קיך שטעהט אַ גרויסער לאנגער טיש מיט עטליכע בענקלעך. ביי'ם טיש, אָראָפּגעוואָרפען דעם פּראַק און פערקאַטשעט די אַרבעל, זיצט ה ע ר ץ און שרייבט אַ בריעף. ר י ק ע ל שטעהט הינטער איהם און דיקטירט איהם.

ר י ק ע ל . „...און שרייב מיר, ליעבע שוועסטער, ווי געהט דיר אין דעם דיענסט? און צי ס'איז עפּיס ביי אייך אַ סך „מענטשען" און וואַסערע „מענטשען"? און ווי אזוי בעגעהט מען זיך ביי אייך מיט די „מענטשען"?..."

ה ע ר ץ (שרייבט און דרעהט מיט דער צונג אַהין, וואו די פּען געהט). „און שרייב מיר, ליעבע שוועסטער..." נו? ווייטער?

ר י ק ע ל (דיקטירט). „ביי אונז זענען מיר פיער „מענטשען", אחוץ וואָס ביי'ם גרעט וואַשען אַ בעזונדער „מענטש". און ביי די פערד אַ „מענטש", און ביי'ם טויער אַ „מענטש", און אין גאַרטען אַ „מענטש"..."

ה ע ר ץ . טררררר!... זעה נאַר, ווי זי האַט זיך עס אַביסעל צעמענטשעלט! איך האַלט נאָך גאַר פון פאַרינט, און זי מאַהלט ווי אַ טיחל!

ר י ק ע ל . וואו זשע האַלטסט דו, שלים־מזל?

ה ע ר ץ . איך האַלט ביי דער ליעבע שוועסטער...

ר י ק ע ל. וואס הייסט, אט דא ערשט האלסט דו? וואס ס'האט זיך מיר גע'חלומ'ט יענע נאכט און היינטיגע נאכט! ווען זשע וועלען מיר קומען צו גאט?

ה ע ר ץ. וואס זשע האט איהר געמיינט? אזוי ווי איהר בארעבאנעט, אזוי זאל זיך שרייבען? א פען איז ניט קיין צונג, וואס זאל מאהלען! איידער מע שטעלט אוועק איין אות, דארף מען גוט צוהארעווען! (קוקט אויף דער פעדער צו דער ליכט). און דערצו איז נאך די פעדער פון אונזער עקאנאם געראטען אן איהר בעל־הבית: הארטלייביג, שווערפיסיג און פוזאטע. (בעווייזט מיט די הענד אויפ'ן בויך. עס קומט אן ל י ז א פון די טרעפ אראפ, געהט צו צום רויטען קעסטעל, זעצט זיך אוועק, דאס פנים אין די הענד, וויינט).

ר י ק ע ל (צו ליזא'ן). גאט איז מיט דיר, וואס וויינסט דו? אויף חורבן בית־המקדש?

ה ע ר ץ (צו ליזא'ן). ביזט משוגע, צי חסר־דעה? אין מיטען דאנערשטאג האט זי זיך צעוויינט? זאלסט בעסער וועלען זיין מיין כלה...

ר י ק ע ל. האסט, אפנים, געחאפט א פעטשאטשעק פון דער מאדאם? א נאווינע! אז מע איז ביי יענעם א „מענטש", דארף מען אלסדינג איבערטראגען!

ה ע ר ץ. האב זיי אין דער ערד, נארעלע, אזוי ווי איך. (ציהט זיך אוים). איך האב קיין מורא ניט פאר קיינעם! איבער מיר איז נישטא קיין עלטערם און קיין גרעסערס און קיין שטארקערס... וואס מיר בעל־הבית! ווער מיר מאדאם! וואו מיר עקאנאם! דו האב בעסער חתונה פאר מיר, נאריש מיידעל! וואס דו ביזט, וועט דיר זיין גוט ווי די וועלט.

ר י ק ע ל. אליין דער חתן — אליין דער שדכן!... (ד נ י א ל אראפ פון די טרעפ. הערץ האפט זיך אויף, טהוט אן דעם פראק, שטעלט אוועק די טינט און פען צוריק אויפ'ן קליינעם טישעל, ווערד איין אנדער מענש. ריקעל שטעלט זיך אוועק צום אויוועז).

ד נ י א ל (צו הערצ'ן). הער נאר דו, פיינער בחור מיינער, קום נאר אהער! (פיהרט איהם צו צום פענסטער, קוקט איהם גלייך אין די אויגען אריין, ווייזט איהם מיט'ן פינגער אויף ליזא'ן). נו?

ה ע ר ץ. וואס „נו"?

ד נ י א ל. זיך שען אויסנעפיינט.

ה ע ר ץ. ווער?

ד נ י א ל. איך!

ה ע ר ץ. איהר?

ד נ י א ל (טהוט איהם א שמיר איבער דער נאז). קלאון! פאיאץ! נעה שוין נעה ארויף, מע רופט דיך! פארברענט זאל דאס ווערען!

ה ע ר ץ. די רגע! (ער געהט צו די טרעפ ארויף).

ד נ י א ל (בעזעצט זיך פעסט אין דער קרעסלע, פערקאטשעט די ארבעל, שליסט אפ דאס טישקעסטעל מיט א קלונג, נעמט ארויס א ביכעל. טהוט אן א פאר קיילעכיגע ברילען. רופט צו ליזא'ן צום טיש, קוקט אין ביכעל אריין). דיר קומט פאר פיער חדשים מיט דריי וואכען. פיער מאל אכט איז, א פנים, צוויי און דרייסיג; און פאר די דריי וואכען צו צוויי רובעל א וואך — איז דריי מאל צוויי האבען מיר, אפנים, זעכס. צוויי און דרייסיג און זעכס איז, אפנים, אכט און דרייסיג. צוועלף האסט דו צו א גלייכען חשבון, איז, א פנים, פופציג. נא, אט האסט דו געלד. (נעמט ארויס געלד, שטעלט אוועק אויף ליזא'ן די קיילעכיגע ברילען). דו ווייסט? דו ביזט נאך גערעכט? הא?... (שטרענג). מאך ניט קיין אנשטעלען און נעם געלד!

ל י ז א (נעמט דאָס געלד, הערט ניט אויף צו וויינען). וואָס בין איך שולדיג? ער האָט מיר געזאָגט, אז איך בין א שענע. ער האָט מיר געשוואָרען, אז ער האָט מיך ליעב...

ד נ י א ל. א גדולה! ער האָט זי ליעב! אָט דער לץ, דער פּאַיאַץ, דער משולחת? פּאַרברענט זאָל דאָס ווערען!...

ל י ז א (הויבט אויף דעם קאָפּ). וועמען מיינט איהר דען?

ד נ י א ל. און דו וועמען מיינסט דו?

ל י ז א (לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ). נאַטאַנע'ן מיין איך, נאַטאַן מאַיסעיעוויטש...

ד נ י א ל (האַפּט זיך אויף). הא? וואָס האָסט דו געזאָגט? נאַטאַן מאַיסעיעוויטש?

ל י ז א (שטיל). ער...

ד נ י א ל (שטיל). שוטה! וואָס זשע האָסט דו געשוויגען, נאַריש ציעגעל וואָס דו ביזט? (מיט כעס). פאַר וואָס האָסט דו ניט געזאָגט מיר? נאַריש קעלבעל! מ י ר האָסט דו בעדאַרפט זאָגען, מ י ר! פאַרברענט זאָל דאָס ווערען!...

ר י ק ע ל (לויפט צו פונ'ם אויוועז). וואָס איז? וועה איז מיר! (ברעכט די הענד).

ד נ י א ל. ניט אייער באַבע'ס דאגה! צו אייער ארבייט געהט!

ר י ק ע ל. טפו! (געהט צוריק צום אויוועז).

ד נ י א ל. ווי אזוי איז דאָס געווען? דערצעהל, פאַר מיר האָב קיין מורא ניט; מיר קאָנסט דו דערצעהלען אַלץ. (שטיל). הייסט דאָס, האָט ער דיר איינגערעדט, אז ער האָט דיך ליעב? און דו האָסט איהם געגלויבט אויף נאמנות? אומגליקליכע וואָס דו ביזט!... און איך האָב געמיינט, אז דו האָסט זיך פערבונדען מיט אָט דעם פוסטען בחור, מיט דעם שלים-מזל! קום נאָר אהער, זיץ...

(ווייזט איהר אויף א בענקעל נעבען זיין שטוהל). זאג מיר נאר דעם ריינעם אמת, גערענק! דו רעדסט מיט מיר... ס'איז ער? נאטאן מאיסעיעוויטש, זאגסט דו?

ל י ז א (וויינט). לאמיך שוין אזוי לעבען און געזונד זיין מיט איך אין איינעם... אט האט ער מיר געשענקט א פינגערל... (זי ווייזט איהם דעם פינגער).

ד ב י א ל (נעמט איהר האנד, בעטראכט דעם פינגער מיט'ן רינג). אומגליקליכע וואס איהר זענט!... שאף! ציעגען! קעלבלעך!... לאזט זיך איבערערדען פון יערען איינציגען!... (טהוט איהר א ווארף אפ די הענד). געהאלטען דאס בסוד פון מיר?!... סודות? זיך צע-גויפגערעדט? געגלויבט? געמיינט, זי איז אויפ'ן זיבעטען הימעל?! פארברענט זאל דאס ווערען!!... (האפט זיך אויף, שפאנט ארום). אט אזוי נארט מען איך אריין, אומגליקליכע נפשות וואס איהר זענט! (געהט-צו צו איהר, רעדט הויך). וואס האסט דו געמיינט? וואס האסט דו זיך געטראכט? האסט גערעכענט, אז ער וועט דיך נעמען? א מאדאם נאלד האסט דו זיך געריכט צו זיין, הא-הא-הא! וואס שווייגסט דו, וואס? (זעצט זיך אוועק אקעגען איהר, נעמט איהר האנד, רעדט ווייכער). דערצעהל מיר, קינד, דערצעהל מיר אלץ.

ל י ז א (זעצט זיך אוועק נעבען איהם אויף א בענקעל, חליפעט. ריקעל גנב'עט זיך אונטער, לעגט צו איין אויער). די ערשטע צייט, אז איך בין אנגעקומען, איז ער מיר נאר נאכגעגאנגען און געזאגט, אז איך בין א שענע, א פארשוין... אז איך בין א ציערונג אין שטוב. אז ער וואלט אויף מיר נאר געקוקט און נאר געקוקט... נאכדעם האט ער אנגעהויבען זיפצען און צו קרעכצען, זאגען, אז ער האט מיך ליעב, אז ער געהט אוים נאך מיר, אז ער קאן אהן מיר נים לעבען... מיך געפרעגט, אויב איך וויל זיין זיינע... געבעטען, איך זאל אויף איהם האבען רחמנות... צוגעזאגט, אז ער וועט איבער-רעדען מיט זיי... און אז זיי וועלען נים וועלען, וועט ער זיך סמ'ען,

אדער שיסען... ער וועט זיך נעמען דאס לעבען... אפגעלעגט אזוי פון טאג אויף טאג... ס'איז אויף איהם געווען א גאט'ס רחמנות...

ד נ י א ל. זי האט אויף איהם געהאט רחמנות? הא־הא־הא! פארברענט זאל דאס ווערען! נו, און ער אויף דיר? פאר וואס האט ער אויף דיר קיין רחמנות ניט? הא?... וואס־זשע האט ער דיר געזאגט היינט, נעכטען, עהערנעכטען? האסט גערעדט מיט איהם? זאג!

ל י ז א. גערעדט, וואס דען, איך האב ניט גערעדט? איך האב איהם אלסדינג געזאגט... איך האב געוויינט... (וויינט).

ד נ י א ל. זי האט געוויינט!... נו, און ער?

ל י ז א. ער האט געבעטען פריהער מיט גוטען, איך זאל שווייגען, מיר צוגעזאגט מתנות, געלד... און אז איך האב מיך אפגעזאגט פון די מתנות, האט ער אנגעהויבען מיט בעזען. ער האט מיר געזאגט, אז טאמער מאך איך א סקאנדאל, וועט ערגער זיין פאר מיר, פאר מיין שוועסטער...

ד נ י א ל. פון וואנען וויים ער פון דיין שוועסטער?

ל י ז א. איך האב איהם דערצעהלט, אז איך האב א שוועסטער א קאסירעריז. טאמער וועלד מען געוואהר, פערלירט זי די שטעלע...

ד נ י א ל (האפט זיך אויף מיט כעס, טהוט א זעץ אין טיש ארויף. הויך). וואו זענען געווען מיינע אויגען, פארברענט זאל דאס ווערען!... און וואס האסט דו מיר פריהער ניט געזאגט, אומגליקליכע וואס דו ביזט! (זעצט זיך אוועק, רייבט זיך דאס פנים, רעדט אביסעל ווייכער). זאג מיר נאר, קום אהער, דו נאריש מיידעל וואס דו ביזט, וועמען האסט דו דא אחוץ דער שוועסטער?

ל י ז א (דורך טרערען). קיינעם ניט. איך האב דאך אייך נעזאגט, אז איך האב דא נאר איין שוועסטער. דיענט זי אין א קלייט. א קאסירעריז איז זי, א איינגערע פון מיר; איז טאמער וועדר מען געוואהר פון מיין אומגליק, פערלירט זי די שטעלע (יאמערט).

ד נ י א ל (שטילט זי איין). האָב קיין מורא ניט, ס'וועט דיין שוועסטער ניט שאַדען... גוט, וואָס דו האָסט מיר געזאָגט. איך וועל שוין פון דיינעטוועגען זעהען... איך וועל שוין זעהען... (טראַכט אַ ווײַלע). ווייסט דו וואָס? איך וועל דיר געבען אַ קוויטעל צו מיינע אַ בעקאַנטע... דאָרט וועסט דו זיין, ביז איך וועל זעהען... איך וועל שוין זעהען... (נעמט אַרויס אַ שטיקעל פּאַפּיער. שרייבט און סאָפּעט. ליזא זיצט און וויינט. פון די טרעפּ הערט זיך אַ פרויען־קול: „דניאל! דניאל!").

ד נ י א ל (לעגט־אַריין דאָס שטיקעל פּאַפּיער צוריק אין טישקעס־טעל, טהוט אויס די בריללען, ווערד מיט אַ קאָפּ נידעריגער). באַלד! באַלד! (לאָזט זיך אַרויף אויף די טרעפּ).

ר י ק ע ל (געהט־צו מיט'ן לעפעל צו ליזאַ'ן, שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). מיינסט, איך האָב נישט געהערט? כ'האָב געהערט אַלסדינג... אט אַזוי האָט מען, אַז מען איז אַ „מענטש" ביי יענעם. קומען זאָל אויף זיי אַ חלירע, אויף אַלע בעלי־בתים, רבונו של עולם!

ל י ז א (וויינט). אוי, ריקעל־קרוין, נשמה'ניו, הארצעניו! איך בין אומגליקליך! וואָס וועל איך טהון? וואוהין וועל איך געהן? וואָס וועל איך זאָגען?... (ברעכט די הענד).

ר י ק ע ל. וויין נישט, נאַרעלע! איך האָב פיינט מיך מישען אין פרעמדע געשעפטען. דו ווייסט דאָך; נאָר ווען ס'זאָל קומען אויף מיר... (בויגט זיך איין צו איהר אויפ'ן אויהער). ווען עס קומט אויף מיר אַזאַ זאַך, וואָלט איך ביי זיי אָפּגעצאַפּט דריי אָקעס בלוט! פּאַסען וואָלט איך פון זיי געשניטען! (וויזט מיט'ן לעפעל). פּאַסען! קינדס־קינדער וואָלטען זיי פערזאָגט, זיי זאָלען זיך ניט בעגעהן אַזוי מיט „מענטשען"! אַ חלירע זיי אין פנים!

ל י ז א (ברעכט די הענד). וועה איז מיר, איך האָב מורא פאַר דער שוועסטער, פאַר מיין שוועסטער, זי וועט פערלירען די שטע־לע... וואָס וועל איך טהון? וואָס וועל איך טהון?...

ר י ק ע ל. אוי, גאט'ס בהמה'לע וואס דו ביזט! האסט א געלעגענהייט זיך בעוואהרענען איצט מיט נדן! זיי האבען גע־נוג, נישקשה, אויסקרענקען מעגען זיי! און נעמען א חתן, נארעלע, אויף מיר אזא יאהר, חתונה האבען און אויפהערען זיין א „מענטש" ביי יענעם... ווערען א בעל־הבית'טע, נארעלע, און אליין האלטען „מענטשען"... בעטראכט זיך!... אוי, מע געהט... (לויפט אפ צוריק צום אויוועו. ד נ י א ל און ה ע ר ץ געהען ביידע פון די טרעפ).

ה ע ר ץ. דאס איז יא גאט די נשמה און דעם הונד דעם לונג און לעבער! (מאכט א מאדנע גרימאסע, נעמט זיך צו איין ארבייט). בלבולים גאר!!

ד נ י א ל (שטרענג). זאל זיין שטיל! (צו ליזא'ן). איינגע־פאקעוועט ביי דיר די זאכען? (עפענט אויף דאס טישקעסטעל). נא, אט האסט דו נאך א פופציגער... אויף הוצאות וועסט דו בעקומען אחוץ... איך וועל שוין זעהען... אומגליקליכע בעשעפענישען וואס איהר זענט! פערבלאנזעמטע שעפעלעך, גאט'ס בהמה'לעך, פאר־ברענט זאל דאס ווערען! (ליזא וויינט, וויל געהן, ער האלט זי אפ). האב צייט. איך וועל דיר געבען א קוויטעל, א בריעף וועל איך דיר געבען. (וויל שרייבען. קומט־צו ריקעל).

ר י ק ע ל (לויפט־צו צו דניאל'ן מיט'ן לעפעל אין האנד). איהר ווייסט דאך, אז איך האב פיינט מיך מישען אין פרעמדע געשעפ־טען. נאר זי האט איצט א געלעגענהייט זיך בעוואהרענען חאטש מיט נדן. א כשר בהמה'לע, איהר זעהט דאך...

ד נ י א ל (שטרענג, קוקט דורך די ברילען). ווער פרעגט ביי אייך עצות? אייער ארבייט איז ביים אויוועו! גרייט נאר צום טיש נאך אויף דריי פארשוין. דא קומט באלד אראפ דער מאדאם'ס קרובים, ארעמע קרובים, דארף מען זיי געבען עסען אין קיך מיט די „מענטשען".

ה ע ר ץ . א נליק תאמש, וואס ניט מיט די הינט... (ר ב סענדער, יוכבד און רעוועטשקע לאזען זיך אראפ אלע דריי, מהוען זיך אוים. רב סענדער וויקעלט זיך אויף פון די שאלען, און מע דערזעהט א בעוואכסען פנים. ריקעל און הערץ בעטראכטען איחם, ווי א ווילדע חיה).

ר י ק ע ל . וואס איז דאס? (ווייזט מיט די אויגען אויף די געסט).

ה ע ר ץ . זאל מיך אזוי וויסען א בייזע ועטשערע! קיין עין־הרע, א נערעט אויפ'ן פנים, גוט בעוואכסען...

ד נ י א ל (צו די געסט). זעצט זיך אוועק אט דא ביי'ם טיש, וועט מען אייך געבען עסען... ריקעל! ניט עסען! (רב סענדער וואשט זיך, מאכט המוציא הויך אויף א קול. הערץ ענטפערט „אמן יהא שמיה רבה"... ריקעל לאכט אין פויסט. — מ א ד א ם ג א ל ד קומט אריין באלד נאך זיי. בשעת די מאדאם גאלד בעוויזט זיך, ווערד איין איבערקעהרעניש אין קיך: ריקעל טהוט זיך א וואַרף צום אויווען. הערץ חאפט זיך צו די טעלער, קלאפט מיט די גאפלען, ווארפט מיט די לעפלען. ליזא האט זיך אויפגעהויבען פונ'ם רויטען קעסטעל, האט זיך ארויסגעגלימשט פון קיך אין דרויסען ארויס. דניאל האט אראפגעווארפען די ברילען, אויפ־געשטאנען, געווארען מיט א קאפ קלענער. רב סענדער האט אוועקגעוואר־פען דאס עסען).

מ א ד א ם ג א ל ד (אויף די אונטערשטע טרעפ, אביסעל העכער פונ'ם באדען). ריקעל! וועסט זיי געבען עסען און צו גלעזלעך טיי. (צו יוכבד). איך האב גאר פערגעסען פרעגען, ווי אזוי הייסט זי, אייער טאכטער?

י ו כ ב ד . ריוועה.

ר ב ס ע נ ד ע ר . רבקה היימט דאס.

מ א ד א ם ג א ל ד. ריווע? רבקה? ניט שען!... רעוועקע. רעוועטשקע — זאל זי הייסען רעוועטשקע.

י ו כ ב ד. איהר ווילט רעוועטשקע, זאל זיין רעוועטשקע! ווער קאן אייך זאגען א דעה? זי איז דאך אייערע...

ר ב ס ע נ ד ע ר. מיינע ווערטער. אבי ס'זאל איהר זיין גוט און קיין זאך ניט פעהלען. לא המדרש עיקר, אלא המעשה.

מ א ד א ם ג א ל ד. דאס ווענדט זיך אן איהר. וועט זי זיין גוט, וועט איהר זיין גוט; וועט זי זיין שלעכט, וועט איהר זיין שלעכט.

ד נ י א ל. (האפט אונטער). ווען זי דיענען גוט, וועט איהר זיין גוט; ווען זי דיענען שלעכט, ווען איהר זיין שלעכט. (טהוט א וואונק צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל (ביידע אין איינעם). ווען זי דיענען גוט, ווען איהר זיין גוט; ווען זי דיענען שלעכט, ווען איהר זיין שלעכט.

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף א זייט). אזא יאהר אויף זיי!

מ א ד א ם ג א ל ד. מיינע מענטשען האבען זיך נאך קיין מאל אויף מיר נישט באקלאגט.

ד נ י א ל. אונזערע מענטשען האבען זיך נאך קיין מאל נישט באקלאגט! (ווינקט צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל (ביידע אין איינעם). קיין מאל נישט באקלאגט זיך נאך.

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף א זייט). אזוי פיעל מכות זיי!

מ א ד א ם ג א ל ד. ביי מיר, עס קומט־אונטער א יום־טוב, א אימעניגעס, נעם איך און אלע מענטשען מתנות.

ד נ י א ל. דא בעקומען אלע מענטשען מתנות! (ווינקט צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל. מיר בעקומען אלע מאל מתנות!

הערץ (בעזונדער, אויף אַ זייט). ניט מעהר זאָלען זיי פאַר־מאָגען!

רעוועטשקע. צו וואָס מתנות? מתנות איז ניט נויטיג...

יוכבד (צו דער טאָכטער, מיט אַ ציה ביי׳ם אַרבעל). ריוועלע, וואָס טהוסט דו? דו דאַרפסט שווייגען!

רב סענדער. מיינע ווערטער. יפה שתיקה...

הערץ (אויף אַ זייט). דער איד רעדט, אַפּנים, תרגום־לשון...

מאַדאַם גאָלד. און דאָס, וואָס זי קאָן שרייבען, איז זעהר גוט. עס מאַכט זיך אַ מאָל, מע דאַרף פאַרשרייבען דאָס גרעט פון דעם בוידעם, וואָרום מע טראָגט, מע שלעפּט, מע גנב׳עט.

דניאל. מע גנב׳עט! (ווינקט צו הערצ׳ען און צו ריקל׳ען).

הערץ און ריקעל. נאָך אַ מין גנב׳נען!

הערץ (בעזונדער, אויף אַ זייט). אז אַך און וועה איז צו די גנבים!

מאַדאַם גאָלד (צו רעוועטשקען). עס אָפּ און נעם זיך צו דער אַרבייט. (צו דניאל׳ן). דניאל! זאָלסט אַכטונג געבען צו די פערד, צי מען גיט זיי האָבער, צי מע שרייבט גלאַט אַזוי אַ גוט יאָהר. זיי האָבען זעהר ליעב שרייבען חשבונות... (מאַדאַם גאָלד אָפּ. נאָך דער מאַדאַם׳ס אָפּגאַנג ווערד איין אנדערע שטימונג: דניאל טהוט אָן די ברילען, ווערד מיט אַ קאָפּ העכער, זעצט זיך אַוועק אין זיין גרוי־סען שטוהל, שרייבט. ריקעל גיט־אויף צו׳ם טיש. די געסט עסען. הערץ עסט מיט זיי. עס הערט זיך פון אויבען אַ קול: „דניאל״! „דניאל״!...)

דניאל (וואַרפט אַראָפּ די ברילען, ווערד מיט אַ קאָפּ קלענער, פאַר־שפּילעט זיך, געהט אויף די טרעפּ). באַלד! באַלד! איך געה! איך געה! (דניאל אָפּ).

ריקעל (דערלאַנגט צו׳ם טיש). עסט, מיינע ליעבע געסט!

יוכבד. ווער איז אָט דער בייזער איה, אָט דער, וואָס מע רופט איהם דניאל? אָט איז ער גרויס און אָט איז ער קליין...

ה ע ר ץ. דאָס איז אונזער חצי בעל־הבית.

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַוועק דעם לעפעל). חצי וואָס?

ר י ק ע ל. דאָס איז אונזער עקאָנאָם; ער האָט צו שאַפען אויף אַלע „מענטשען". דורך זיין האַנד נעמען מיר וואָס אונז קומט... זענט איהר, הייסט דאָס, טאַקי נאָהענטע קרובים מיט אונזערע בעלי־בתים?

י ו כ ב ד. ניט שטאַרק נאָהענט. נאָר מיר געהערען זיך אַז שטיקלעך פריינדלעך.

ר ב ס ע נ ד ע ר. שני שבשלישי'ס. איהר ווילט וויסען, ווי אַזוי? (לעגט אַוועק דעם לעפעל). אַט וועל איך אייך אויסרעכענען.

ה ע ר ץ. מהכתיתי, רעכענט אונז אויס, ס'איז כדאי צו וויסען. (עסט). אַ מענש דאַרף אַלסדינג וויסען וואָס אויף דער וועלט טהוט זיך. (עסט).

ר ב ס ע נ ד ע ר. מיין פעטער, דאָס הייסט, אונזער ביידענס פעטער, — מחמת איך מיט מיין ווייב זענען אויך אייגענע געשוועסטערקינדלעך, — האָבען זיך אַנגעקעהרט מיט אייער מאַדאַמ'ס מוהמע שוועסטער און ברודער. היינט פאַרשטעהט איהר שוין? (נעמט זיך צו'ם עסען).

י ו כ ב ד. פונקט קאַפּויר! (לעגט אָפּ דעם לעפעל). אונזער מוהמע מיט אייער מאַדאַמ'ס פעטער זענען געווען שוועסטער און ברודער.

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אָפּ דעם לעפעל). מיינע ווערטער! ווי אַזוי האָב איך דען געזאָגט?

ה ע ר ץ (צו יוכבד'ן). ווי אַזוי האָבען זיי דען געזאָגט? (עסט).

י ו כ ב ד (לעגט אָפּ דעם לעפעל). דו האָסט געזאָגט, אַז אונזער פעטער מיט איהר מוהמע...

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אָפּ דעם לעפעל, ווערד אין כעס). איך האָב געזאָגט? ווי האָב איך געקאָנט אַזעלכעס זאָגען?

ה ע ר ץ (צו יוכבד'ן). ווי האבען זיי געקאנט אזעלכעס זאגען? (עסט).

י ו כ ב ד (לעגט אַפּ דעם לעפעל, רעדט צו דער טאכטער). נו? האט ער נישט געזאגט אזוי? זאג שוין דו, ריוועלע, וואס שווייגסט דו?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. וואס איז דער אונטערשיעד, אזוי געזאגט, אדער אזוי געזאגט? עסט בעסער, איהר האט שוין א מעת-לעת נים געגעסען...

ה ע ר ץ (צו רב סענדער'ן). אייער טאכטער איז גערעכט, לאט איך האבען אזא יאהר! פאר'ן עסען, זאגט מען, געהט קיין טאנץ נישט... הכלל, זענט איהר, הייסט דאס, אייגענע. וואס זשע? זיי האבען אייך טאקי געשריבען, איהר זאלט קומען צו פאהרען?

ר ב ס ע נ ד ע ר. חס ושלום! מיר זענען אליין געקומען צו פאהרען, געבראכט אהער די טאכטער זוכען איין ארט. דערוויי‍ל האבען מיר זיך דערמאנט, אז מיר האבען דא רייכע קרובים, זענען מיר געקומען צו געהן. תחילת האבען זיי אונז אפילו נישט דער-קענט...

י ו כ ב ד. פון וואנען זאלען זיי אונז קענען? יענע זענען, קיין עין הרע, אזוי רייך! מיליאנטשיקעס! (עס הערט זיך א קלינגען פון אויבען).

ה ע ר ץ. דאס מיינט מען מיך! זיי לאזען דען אפעסען? (עסט געהענדיג). אזוי ווי א הונט מוז מען חאפען און ווארגען זיך, דערווארגען זאלען זיי ווערען! (אפּ).

ר י ק ע ל (צו יוכבד'ן). קומט דאך אויס, אז איהר זענט טאקי עפּיס גאר...

י ו כ ב ד. וואס דען האט איהר געמיינט? אונזער משפחה זענען לויטער בעלי-בתים. אונזער משפחה...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. וואס דארפען זיי וויסען די משפחה? דו טהוסט מיט מיר א שרוך?

י ו כ ב ד . וואס דען? זיי דארפען וויסען אלסדינג. זאלען זיי ניט מיינען, אז דו ביזט גלאט אזוי א „מענטש", גלייך מיט אלע „מענטשען".

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . מאמע! ס'איז נאר שווער ביז מע פועל'ט ביי זיך צו זיין ביי יענעם; נאר קוים האב איך מיך גע־שטעלט, בין איך גלייך מיט אלע... (אפגעגעסען, נעמט זיך צו איין ארבייט, וואשט און ווישט די טעלער).

ר ב ס ע נ ד ע ר (בענשט מיט א ניגון, מאכט מיט'ן קאפ). או־הום... אמת, אמת... „על הארץ ועל המזון... רחם נא..." (שאקעלט זיך).

ל י ז א (קומט פון דרויסען, ברעכט די הענד, געהט צו צום רויטען קעסטעל, זעצט זיך אוועק, שפארט אן דעם קאפ אויף דער האנד).

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . ווער איז אט דאס מיידעל?

ר י ק ע ל . דאס איז אונזער געוועזענע פאקאיאווע... היינט ערשט האט מען זי אפגעזאגט...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . פאר וואס?

י ו כ ב ד . א נאווינע וואס מען שאפט אפ א „מענטשען"! זיי נעמען צו, זיי שאפען אפ.

ר ב ס ע נ ד ע ר (האלט אין מיטען בענטשען). או־אום... או־הום... כחומר ביד היוצר... „הר־חמן..."

ר י ק ע ל (צו יוכבד'ן). וואס זאגט אייער מאן?

י ו כ ב ד (צו ריקלען). איהר וועט ניט פארשטעהן. ס'איז פון דער גמרא. (דניאל קומט אן פון אויבען).

ד נ י א ל (געהט ארום הין און צוריק א מינוט אחן ווערטער, שטעלט זיך אוועק אקעגען ליזא'ן. רעדט שטיל). אומגליקליכע וואס דו ביזט!... זאלסט מיר געוועזען זאגען פריהער חאטש, פארברענט זאל דאס ווערען!... קום אהער... (ליזא געהט צו. ער זעצט זיך צוריק צום בריעף). אט דא האסט דו איהר אדרעס... אהין זאלסט דו

צופאהרען... ועסט לאזען גריסען פון מיר. וועסט זאגען, איך וועל דארט זיין אפשר היינט נאך, אויב איך וועל קאנען, אניט — איז מארגען... אומגליקליכע וואס איהר זענט! (ליזא געהט צום רויטען קעסטעל, עפענט אויף, זוכט עפּיס און פערשליסט צוריק).

ר ב ס ע נ ד ע ר (האט אפּגעבענשט, שטעהט אויף פון טיש, ווישט זיך אפּ די הענד אָן דער קאפּאטע, געהט־צו צו דניאל׳ן). נאט אייך אפּ שלום־עליכם. איך האב געהערט, איהר זענט דא דער צווייטער בעל־הבית...

ד נ י א ל (טהוט אָן די ברילען, ווערד מיט א קאפּ העכער). וואס וועט איהר זאגען?

ר ב ס ע נ ד ע ר. גארנישט. איך האב אייך נאר געוואלט בעטען, איהר זאלט אכטונג געבען אויף אונזער קינד, השגחה געבען.

ד נ י א ל. אכטונג געבען? השגחה געבען? (קוקט אויף איהר און אויף ליזא׳ן). אכטונג געבען אויף אייער קינד? (זיפצט). יא־א־א! אכטונג געבען, אכטונג געבען.

י ו כ ב ד. זי איז ביי אונז טהייער... זי איז חלילה נישט קיין בת יחידה, נאר זי איז די עלטערע ביי אונז און סאמע די געראטע־נע... איך בעט אייך, גיט אכטונג...

ר ע װ ו ע ט ש ק ע. אויף מיר דארף מען ניט אכטונג געבען; איך קאן, ברוך השם, מיין שטעדטעל אליין באשטעהן...

י ו כ ב ד (צו דער טאכטער). נארעלע וואס דו ביזט! (צו דניאל׳ן). איהר פארשטעהט... א שען מיידעל איז דער פרעמד...

ד נ י א ל. א שען מיידעל אין דער פרעמד... (קוקט אויף איהר און אויף ליזא׳ן). דאס איז דוקא פון די קליינע מעלות...

ר ע װ ו ע ט ש ק ע. מאמע! דאגה ניט פאר מיר. קיינער וועט מיך ניט אויסחאפּען. איך בין ניט אלט קיין צעהן יאהר...

י ו כ ב ד (צו ריקלען). וואס זאגט איהר אויף איהר? קיין עין הרע, א בר־דעת! (צום מאן). סענדער, טהו דיך אָן, מיר דאר־

פען פּאָהרען. (צו דער טאָכטער). זיי געזונד, ריוועלע, שאָנעווע דיך, וועט דיר זיין, אם ירצה השם, גוט, בעסער ווי אין דערהיים.

ר ב ס ע נ ד ע ר . מיינע ווערטער: הכל תלוי במזל... (צו דניאל'ן). זייט געזונד, רב דניאל, און גיט השגחה אויף מיין קינד. (זיפצט).

ד נ י א ל . געבען השגחה אויף אייער קינד... יאָ־אָ־אָ! געבען אכטונג אויף אייער קינד. (רעוועטשקע בעגלייט איהר פאָטער און מו־טער ביז אויף יענער זייט טהיר, קומט צוריק און נעמט זיך וויעדער צו דער ארבייט. — רב סענדער און יוכבד אָפּ. — פון אויבען, פון די טרעפּ, קומט אַן הערץ).

ה ע ר ץ . די מאַדאַם האָט געהייסען שפּאַנען א וואָגען און ארויסבעגלייטען אונזער ליזא'ן מיט כבוד. (נעמט זיך צום רויטען קעסטעל. צו דניאל'ן). און אייך האָט מען געלאָזט בעטען מחילה ארויף. נאַטאַן מאַיסעיעוויטש וויל אייך זעהן וועגען די פערד.

ד נ י א ל . וויעדער פערד! ער האָט מיך שוין פערמוטשעט מיט די פערד! א פערד איז ביי זיי טהייערער פון א מענטשען! (לאָזט זיך געהן). פאַרברענט זאָל דאָס ווערען! (דניאל אָפּ).

ה ע ר ץ . חאַ־חאַ־חאַ! דעם ערגסטען הונט קומט אַן דער בעסטער ביסען... (צו ליזא'ן). מיך האָסט דו ניט געוואָלט פאַר קיין חתן, ניין? שטעהט דיר ניט אַן דער יחוס! דערפאַר, ווייל איך בין א „מענטש"? אודאי איז א בעל־הבית בעסער פון א „מענטשען". נאָר אַז די „מענטשען" וועלען אנהויבען חתונה האָבען פאַר די בעלי־בתים, און די בעלי־בתים פאַר די „מענטשען", היינט וואָס פאַר א פּנים וועט דעמאָלט האָבען די וועלט?

ר י ק ע ל (צו הערץ'ן). טאָמער וואָלסט דו שוין איינגענומען אביסעל שטומעניש, דו משומד איינער? א מענטש איז געבאָר אזוי אומגליקליך, קומט ער צו געהן מיט א מענה לשון!

ל י ז א (פאַלט צו מיט אַ געוויין צו ריקל'ען). מאַמע מיינע טהייערע!

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (צו הערץ'ן). וואס וויינט זי?

ה ע ר ץ. זי האָט זיך דערמאַנט אַ וויינענדיגס

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (צו ריקל'ען). וואס וויינט זי?

ר י ק ע ל. ס'איז איהר אנגעזאַלעט אויפ'ן הארצען, וויינט זי.

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (געהט צו צו ליזא'ן). וואס איז אייך? (ברעכט די הענד). זאָגט מיר...

ל י ז א (ברעכט די הענד). אוי, זאָל אייך גאָט היטען... איהר זאָלט נישט וויסען דאָס, וואס איך!... (קוקט ארויף אויף די טרעפּ אַ ווײלע, מיט טרערען פולע אויגען, פאַלט צו ריקל'ען אויף די הענד, וויינט ווי אַ קינד). זייט געזונד, מאַמע מיינע געטרייע!... איהר זענט מיר געווען אַ מאַמע!...

ר י ק ע ל (גלעט ליזאַ'ן איבער'ן קאָפּ). נו, גענוג, גענוג וויינען, קינד! ס'אַ גאָט'ס זאַך, אַ גאָט'ס זאַך... פאָהר געזונד. זאָל דיר גאָט באַגליקען, ווי דו ווינשט זיך אַליין... אודאי, ווען דו זאָלסט מיך פאָלגען!... פאָהר געזונד!... (קאָן ניט רעדען מעהר. בעהאַלט דאָס פּנים אין פאַרטוך. עס הערט זיך אַ צוגעפּאַהרענע פוהר. הערץ טהוט אַ חאַפּ דאָס רויטע קעסטעל אויף די פּלייצעס. אויף זיינע אויגען שטעהען טרערען. ער מאַכט זיך פריוויליך).

ה ע ר ץ. דאָס קעסטעל איז, קיין עין הרע, גוט געפּאַקט. אפנים, קיין מאָל נישט געקרענקט... (טראָגט דאָס אַרויס פון דער טהיר. ליזא געהט נאָך מיט אַ געוויין, ברעכט די הענד, קוקט צום לעצטען מאָל אַרויף, אויף די טרעפּ. ריקעל וויינט אין פאַרטוך. רעוועטשקע בעטראַכט אַלעמען, הערט ניט אויף צו ארביטען).

ר י ק ע ל (צו זיך אַליין). אַט־אַזוי־אַ באַגעהט מען זיך מיט אַ „מענטשען". אַ „מענטש" און אַ הונט איז ביי זיי אַלץ איין שווארץ יאָהר... אַ מצוה אויף איהר — אַליין שולדיג... אַ „מענטש"

דארף געדענקען, אז ער איז ניט מעהר ווי א „מענטש“!... (צו רעװיעטשקען). הערסט דו, מיידעל? אז דו װעסט זיין דארטען (װײזט איהר ארויף, אויף די טרעפּ), זאלסט דו אין זינען האבען, אז דו ביזט א „מענטש“, און אז דיין ארט איז אט־א־דא...

ה ע ר ץ (קומט צוריק פון דרויסען מיט רויטע אויגען). װינציגער ביי אונז מיט א „מענטשען“... (צו ריקל'ען). מיך פערדריסט נאר איין זאך: גענוג זיי זינדיגען, לעגען זיי נאך ארויף די באד אויף יענעם...

ר ע װ ע ט ש ק ע. אט דאס מיידעל האט עפּיס געזינדיגט? מע האט זי געכאפּט מיט א גנבה? (ריקעל און הערץ שיסען אויס ביידע א געלעכטער).

ר י ק ע ל (צו רעװעטשקע'ן). ביזט נאך גאר א ציעגעל, װי איך זעה ארויס!

ה ע ר ץ. א תמ'עװאטע מיידעל. א װאהל מיידעל, װי איך בין א מענטש! איך האב ליעב אזעלכע מיידלעך!... (װיל געבען רעװעטשקען א גלעט אין בעקעל. ריקעל גיט איהם איבער די הענד).

ר י ק ע ל. אהן הענט! ביזט ניט נאטאן מאיסעיעװיטש...

ה ע ר ץ. גערעכט! זיי (װײזט ארויף) מעגען אלכדינג, מיר טארען ניט.

ר י ק ע ל. זיי זענען בעלי־בתים, מיר זענען „מענטשען“...

ה ע ר ץ. הערט איהר, ריקעל סערדצע? איך האב שוין א צייט ניט געהאלטען די כלי. די פינגער זענען מיר שוין פארקליאקענעט, צו אל־די שװארצע יאהר! מע דארף ארויסנעמען דעם אינסטרומענט. (נעהמט ארויס פון אונטער'ן בעט די גיטארע). ס'איז פּאסקודנע אויפ'ן הארצען, דארף מען צעטרייבען א ביסעל די מחשבות... שפּיעלען א פּרייליכס... װאס זאל איך אייך שפּיעלען? (שטעלט אן די גיטארע). מיך אז מע הערט שפּיעלען, װערד מען די כפּרה!... (קוקט אויף רעװעטשקע'ן און װינקט אויף איהר מיט די אויגען). איך

וואלט א בעלן געווען, אז אלע שענע מיידלעך מיט אלע שענע ווייב־לעך זאלען מיך הערען... ריקעל קרוין! וואס זאל איך אייך זינגען אזעלכעס, ס'זאל אייך נעמען?

ר י ק ע ל. נעמען זאל דיך שוין — ווייסט דו וואר? זינג אונז א אידיש ליעדעל — און א סוף.

ה ע ר ץ. א אידיש ווילט איהר? וועל איך אייך זינגען יקום פורקן. (שפיעלט און זינגט א פרוויליכס, קלאפט מיט'ן פוס און מאכט מיט'ן קאפ).

יקום פורקן —
חיים, שמעיה,
חנא וחסדא!
בעריל איז דא?
דא — דא — דא!
שמעריל איז דא?
דא — דא — דא!
אוי־וועה, בעריל,
אוי זשע, שמעריל!
בעריל, שמעריל,
חיים, שמעיה,
חנא וחסדא, —
יאקעל איז דא?
דא — דא — דא!
טאדרעס איז דא?
דא — דא — דא!
אוי־וועה, בעריל!
אוי זשע, שמעריל!
אוי זשע, יאקעל!
אוי זשע, טאדרעס!
בעריל, שמעריל,

חיים, שמעיה,
יאָקעל, טאַדרעס.
חנא וחסדא!...
נעציל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
פייוועל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
אוי־וועה, בעריל!
אוי זשע, שמעריל!...

(וואָס ווייטער ווערד דאָס שפּיעלען אַלץ שטאַרקער און פרייליכער. הערץ קאַכט זיך, ריקעל און רעוועטשקע קאַטשען זיך פאַר געלעכטער, בעמערקען נישט, אַז פון דרויסען־טהיר איז אריינגעקומען ריקעל'ס מאַן — פ י ־ ש ע ל).

פ י ש ע ל (קומט אַן מיט שטילע טריט, שטעהט און הערט, ווי הערץ קאַכט זיך אינ'ם ליעדעל און ווי ריקעל מיט רעוועטשקען לאַכען, טהוט אַ הוסט). קיין עין הרע, ביי אייך פרייליך! גוט יום־טוב אייך!

ה ע ר ץ . גוט יאהר. נישטאָ וואָס צו טהון, שפּיעלט מען אביסעל אויפ'ן אינסטרומענט.

פ י ש ע ל (אויפגעבראַכט). נישטאָ וואָס צו טהון, שלאָגט מען זיך קאָפּ אַן וואַנט! (צום ווייב). פרעגט גאָר נישט אויפ'ן קינד, וואָס סע מאַכט? אבי ס'איז, דאַנקען גאָט, דאָ אַ גיטאַרע, און אַט דער פּוסטעקראַט ברעמזעט אויף איהר!

ר י ק ע ל . זעה נאַר, זעץ דיך אַוועק פריהער, רוה זיך אָפּ. (הערץ טראָגט איהם אונטער אַ בענקעל).

פ י ש ע ל (קוקט אויף הערץ'ן, ווי אַ גזלן, וויל זיך ניט זעצען אויף דעם בענקעל, וואָס הערץ האָט איהם אונטערגעטראָגען, טהוט דאָס אַ וואָרף־אָפּ. נעמט זיך איין אַנדער בענקעל, זעצט זיך אַוועק). זאָג מיר נאָר, דו פּיפּערנאָטער, דו שמינדער בגעץ, דו גרינער אגרעס, דו

פוילע קיסליצע! וואס ביזט דו מיר א רב שמעלקע מיט מיין ווייב. וואס דו אונטערהאלסט זי מיט ליעדלעך און מיט אינסטרומענטען?

הערץ. ערשטענס, אונטערהאלט איך ניט נאר אייער ווייב אליין. צופיעל כבוד פאר איהר. און צווייטענס, דארף מען ניט פארגעסען, אז מע איז ביי יענעם א „מענטש", איז נישטא קיין מאן, נישטא קיין ווייב, נישטא קיין שוועסטער, נישטא קיין ברו־דער.

פישעל. אזוי נאר? הפקר ציבעלעס?

הערץ. וואס דען? הוליע קבצן! ס'איז היינט א פרייע וועלט!

ריקעל (צום מאן). וויים איך, וואס ער וועט דיר דערצעהר לען, אט דער חושים!

פישעל (אויסער זיך). וואס פאר א חושים איז ער? ער איז ניט קיין חושים; ער איז איין אויסגעלאזענער יונג, א הולטיי, א שמד'ילניק, א כל־בו'ניק מיט אויסגעדרעהטע וואנצעס, וואס פארדרעהט דעם קאפ פרעמדע ווייבלעך מיט נארישע מיידלעך!

הערץ. זעהט נאר! איך בין שולדיג, אז אלע מיידלעך מיט אלע ווייבלעך זענען נאך מיר די כפרה!

ריקעל. די כפרה מעגסט דו שוין זיין פאר אלע אידען! שלים־מזל!

הערץ. סע טהוט זיך אביסעל! למאי דארטען? (ווייזט מיט די אויגען ארויף). וואס איך זעה מיך דארטען אן — טאטעניו! נישטא קיין מאן, נישטא קיין ווייב, מיינס און דיינס — שותפות'־דיגס... וואס דארפט איהר מעהר — איך האב אליין געזעהן, ווי אונ־זער מחותן האט ארומגענומען די מאדאם אט אזוי א, אט וועל איך אייך ווייזען... (ציהט אויס די הענד צו ריקל'ען).

ריקעל (טהוט איהם א שליידער־אפ פון זיך). מיט'ן קאפ אין דער ערד! (דניאל קומט אן פון אויבען).

ד נ י א ל (האַפּט אָן הערצ'ן פאַר'ן קאָלנער פון הינטען). אט וועל איך דיר געבען א נעם־ארום, וועט דיר ווערען פינסטער אין די אויגען! געה ארויס, מע רופט דיך, פארברענט זאָל דאס ווערען!

ה ע ר ץ. אטא געה איך. (צו פישלען). זייט געזונד, האט א גוטען יאריד!

פ י ש ע ל (צו הערצ'ן פון דער ווייטען). מיט'ן קאפּ אין דער ערד! ברעך דיר אוים א פוס, אדער אהינצו אדער צוריקוועגס! (הערץ אָפּ).

ד נ י א ל (לעגט אוים אויפ'ן טיש געלד אין עטליכע קופּקעלעך. רעדט צו פישל'ען). איהר דארפט ניט זיין אזוי דאסיג פון דעם משוגע'נעם לץ. זיינע ווערטער האבען א ממשות, פונקט אזוי ווי דער הונט בילט. (עפענט אויף דאס טיש־קעסטעל, נעמט ארוים די ביכער).

פ י ש ע ל. נייז. איהר פארשטעהט א מעשה? ביי זיי א „מענטש" האט דען א ווערטה פון א מענטשען? מע איז פער־קויפט צו זיי. מע ווייסט נישט פון קיין שבת, פון קיין יום־טוב. מע קוקט נישט אן קיין ווייב, קיין קינד. און טאמער מאכט זיך, מע חאפּט זיך ארוים איין מאל אין א יובל, מע קומט צו געהן — טרעפט מען איהם, אט דעם שארלאטאן, ברעמזען אויפ'ן צימבעל, און זיי שטעהען, די טעלעצעס, און קוקען אויף זיין בייז וואונדער!...

ד נ י א ל. נארישקייטען! (צעהלט געלד און ווארפט אויף בייגדלעך). נארישקייטען!...

ר י ק ע ל. (צו דניאל'ן). נו, זאגט שוין איהר אליין!

פ י ש ע ל (צו דניאל'ן). ביי אייך איז דאס נארישקייטען. און ביי מיר איז א וועהטיג מיט א פארדראס! מע מעג טאקי זיין ביי יענעם א „מענטש". אבער א מענטש איז מען דאך, און א מענטש האט א גאל מיט איין אמביציע! (שלאגט זיך אין הארצען).

ד נ י א ל. וואסער אמביציע? (וואַרפט אויף בייגדלעך). אמ־ביציע!... א מענטש מיט אמביציעס! ווי קומט צו א „מענטשען" אמביציעס?

ר י ק ע ל (צו דניאל'ן). זאגט שוין איהר אליין טאקי, אמ־ביציע גאר!

פ י ש ע ל. אודאי אמביציע! מע איז טאקי ניט מעהר ווי א „מענטש" ביי יענעם, א „מענטש" האט אבער אויך א נשמה! א גאנצע וואך איז מען איינגעשפאנט, ווי איין אייזעל, און טאמער מאכט זיך איין מאל אין א דאנערשטאג א האלבע שעה, אז מע חאפט זיך אמאל ארוים זעהען זיך מיט'ן קינד, צי מיט'ן ווייב, טרעפט מען זיך דער שווארץ יאהר ווייסט מיט ווען!... (וויקעלט אוים פון א פאפיער א שאל, גיט ריקלען). נא, דאס האב איך דיר גע־קויפט א שאל. קאסט א דרייערעל. א מציאה פון א גנב!...

ר י ק ע ל. טאקי? אוי, איך וועל דאס אוועקגעבען פיי־געלע'ן, זי געהט נעבאך נאקעט... איך האב זיך געזעהן מיט איהר יענע וואך אין מארק אויף א מינוט. ווייזט אוים, אז קיין האניג לעקט זי דארט ניט... אז אך און וועה צו די יאהרען, אז מע איז אליין א „מענטש" ביי יענעם און מע דארף נאך האלטען א קינד הינטער די אויגען. מע איז פארקויפט. (נעמט זיך צוריק צו דער ארבייט).

פ י ש ע ל. פארקויפט? פון דעסטוועגען וואלסט דו נאך געקאנט אויספיהרען, מאהלט אייך, זיך זעהן מיט איהר אביסעל אפטער. האסט קיין צייט ניט געהן צו איהר? דו שלאפסט אין שלייער? קאן זי קומען צו דיר. מע טאר זיך ניט דערווייטערען פון א קינד.

ר י ק ע ל. אט זאגט ער מיר מוסר. דערווייטערען זיך פון א קינד. די מאדאם וויל ניט וויסען פון קיין קינדער. די מאדאם האט פיינט א „מענטשען". וואס האט קינדער. דאס ווייסט דו, צי ניין?

פ י ש ע ל. זיי האבען אלע פיינט! וואלסט בעסער געוועהען אפגעבען זי אהער, בעשטעלען פאר א „מענטשען", זאל זי זיין מיט דיר...

ר י ק ע ל. דא? פאר א „מענטשען" מיט מיר? א, ניט דערלעבען זאל איך דאס גאר, רבונו של עולם! מיין קינד וועל איך אוועקגעבען צו אט די וועלף, ס'זאל פון איהר ווערען חלילה אזא תכלית, ווי ס'איז געווארען פון פאניטשקען, אדער פון ליזא'ן... (צום מאן. זאגט איהם עפּיס אויפ'ן אויער, ניט אוועקלעגענדיג די ארבייט).

פ י ש ע ל (טהוט א שפּרונג־אפּ). א חלירע! א מיתה משונה! זיעבעצעהן חלירע'ס! אכצעהן מיתה משונה'ס! (מיט די קולאקעס ארויף אויף די טרעפּ). ס'זאל אייך אנחאפּען און ס'זאל אייך קויקלען און אויסקויקלען איינציגווייז, און ס'זאל ניט בלייבען פון אייך קיין שריד ופליט! ס'זאל א רוח אין אייער... (עס הערט זיך פון די טרעפּ אראפּ א פרויען־קול: „דניאל!" „דניאל?").

ד נ י א ל (ווערד מיט א קאפּ קלענער, שרייעט ארויף). איך געה! איך געה! (אין א זייט, געהענדיג ארויף). אראפּ און ארויף! אראפּ און ארויף! פארברענט זאל דאס ווערען! (דניאל אפּ).

פ י ש ע ל. אומעדום דאס אייגענע!... (גלייבט זיך אוים די ביינער, קלויבט זיך געהן). דארט זוכט מען מיר שוין. מע שרייט שוין: „פישעל!" פון אלע זייטען: „פישעל! פישעל!" פישלען זאל זיך זיי אין קאפּ, רבנו של עולם! ס'זאל זיך זיי אזוי גלוסטען צו לעבען אויף דער וועלט, ווי מיר גלוסט זיך אוועקצוגעהן פון דאנען, האטש די גרויסע פארגעניגענס וואס מע האט, אז מע קומט אהער... (זיפצט). אך־אך־אך! מילא, אז מען איז „מענטשען" ביי יענעם, דארף מען טאקי אזוי זיין פארקויפט? אפּגעריסען מאן פון ווייב, מאמע פון קינדער, שוועסטער פון ברידער... פע! א

פאסקודנע וועלט! (צו רעוועטשקע'ן). הערסט דו, מיידעל! ביזט
דא א נייע פאקאיאווע מסתמא? דו וועסט דאך אמאל חתונה האָ־
בען? גאָט זאָל דיך היטען, זאָלסט זיין נאָך דער חתונה א „מענטש"
ביי יענעם! דעם דריטען טאג א שטיקעל ברויט — אבי אליין. (צו
ריקל'ען). און דו? מעגסט זיין, נישקשה, אביסעלע מעהר פון
דער ווייטען מיט דעם מוזיקאנט. וואס האט ארויפגעדרעהט די
וואנצעם ארויף, ווי עפּים רעכטס... א גוטען! (פישעל אפּ).

ריקעל. (קוקט איהם נאָך א ווײלע, צעלאַכט זיך). אט וועל איך
מיך געהן אוועקזעצען קלאגען אויף חורבן בית המקדש, חא־חא־חא!

רעוועטשקע (איבערראַשט). וואס לאכט איהר?

ריקעל. וואס זאָל איך וויינען?

רעוועטשקע. ער איז דען נים גערעכט, אייער מאן?

ריקעל. ווער זאגט דען, אז ער איז אומגערעכט?

רעוועטשקע. למאי זשע טהוט איהר איהם אן יסורים?

ריקעל. איך איהם? וואס טהו איך איהם? וואס בין איך
שולדיג, אז מיר זענעןביידע פארקויפטע מענטשען? פריהער,
מיידעלווייז, בין איך געווען אלע יאהרען א „מענטש" ביי יענעם.
געקלויבען, געקלויבען נדן, חתונה געהאט פאר איהם, געזעהן, ס'איז
קיין תכלית נים, ער וועט זיין ביי יענעם א „מענטש", און איך
וועל זיצען ווי א פריצה מיט צענויפגעלעגטע הענט, האב איך מיך
געשטעלט פאר א „מענטשען", און אז מיין פייגעלע איז אונטער־
געוואקסען, האב איך זי אויך באשטעלט פאר א „מענטשען"...

רעוועטשקע. פאר א „מענטשען"?

ריקעל. פאר א „מענטשען". מיר זענען „מענטשען", און
אונזערע קינדער זענען „מענטשען", און אונזערע קינדס־קינדער,
אפּנים, וועלען אויך זיין „מענטשען". שוין אזוי באשערט פון גאָט,
מיר זאלען זיין „מענטשען"...

רעוועטשקע. באשערט פון גאָט, מיר זאלען זיין „מענ־
טשען"?

ר י ק ע ל. נו, יא. נעם, למשל, אט דו אליין טאטי. אט ביזט דו איצט א „מענטש" ביי יענעם. וועסט אנקלויבען עטליכע קערבלעך, וועסט דו מסותמא חתונה האבען אויך פאר א „מענ־טשען"?

ר ע וו ע ט ש ק ע. פאר וועמען זאגט איהר?

ר י ק ע ל. פאר א „מענטשען".

ר ע וו ע ט ש ק ע. פאר וועמען דען האט א מענטש חתונה? ניט פאר קיין מענטשען?

ר י ק ע ל (א פלעסק מיט די הענד). אוי, אידען! איז דאס מיידעל נאריש — מע קאן בלייבען אהן א בויך לאכענדיג! (עס קומט אן פון די טרעפ הערץ מיט א פאק מלבושים).

ה ע ר ץ. דער אראפ, דער ארויף! דער ארויף, דער אראפ! איך האב עס געחאפט פון איהר א פעטשאטעק! דניאל האט זיך אויף נישט גענארט פון איהר! פריהער פון איהם, דערנאך פון איהר... דער אראפ, דער ארויף! דער ארויף, דער אראפ! (נעמט זיך צו די מלבושים, שפייעט אויפ'ן בערשטעל און בערשטעלט). ארויף און אראפ! אראפ און ארויף!

ר י ק ע ל. וואס קאיעט דאס מיט זיי הײנט ווי א קרחת!

ה ע ר ץ (בערשטעלט). ווייסט זיי דער רוח—ארויף און אראפ! אראפ און ארויף! מע ריכט זיך אויף געסט. די קראקאוועצקיס דארפען באלד זיין. די מאמע מיט דער טאכטער. ארויף און אראפ! אראפ און ארויף! נאטאן מאיסעיעוויטש האט זיך אויסגעפוצט ווי א מויד. ס'איז א סברה, אז ס'וועט זיין א שדוך. ארויף און אראפ! אראפ און ארויף! (צו רעוועטשקע'ן). בארישני, ביזט גע־בליבען אהן ארבייט? עפיס זיצסט דו מיר, ווי א מחותנת'טע אויף א פרעמדער חתונה? נשמה מיינע, העלף מיר פוצען די מלבושים, קעצעלע! (גיט איהר דאס בערשטעל). אונזער מאדאם

האט פיינט, אז מע זיצט, ווי א פריצה. זיצען, זאגט זי, איז פאר א „מענטשען" אומגעזונד. (ער טהוט זי א קניפ אין בעקעל). בעקעלעך, ווי די פאמפעשקעס!

ר י ק ע ל (גיט איהם איבער די הענד). אזאס, דו משומד! מיינט, ס'איז איהם ליזא.

ה ע ר ץ. מע דארף זי איינגעוועהנען ביסלעכווייז, איידער זי וועט קומען ארויף און איידער אונזער נאטאן מאיסעיעוויטש וועט זיך מיט איהר בעקענען... שאט! אן געהט פאניטשקע! א נאסט!... ריקעל, צעווארפט דעם אויווען! (עס קומט אן פאניטשקע פון דרויסען, איין אויסגעפוצטע, איין אנגעפארבטע, פאלט ריקלע'ן אויפ'ן האלז).

פ א נ י ט ש ק ע. באן זשור, מאדאם!

ר י ק ע ל. טהו נאר א קוק — א גאנצע פריצה! פאניטשקע! פאר וואס זעהט מען דיך ניט? די גאנצע צייט מורא געהאט זיך בעווייזען? וואו ביזט דו אצינד? וואס מאכסט דו?

ה ע ר ץ. זעה נאר, אין איין קלאפ, ווי די עשרת בני המן! לאזט איהר איבערהאפען דעם אטהעם. (גיט איהר די האנד, טראגט איהר אונטער א בענקעל).

פ א נ י ט ש ק ע (צו הערצ'ן). מערסי, מאסיע! (פערנייגט זיך צו איהם).

ה ע ר ץ. דו רעדסט שוין אויף פראנצויזיש?

פ א נ י ט ש ק ע. הא־הא־הא! קיין אנדער שפראך רעד איך ניט אצינד, א חוץ פראנצויזיש. באן זשור, זשע וואו פרי, קעסקעסע דאניי מאא, קעלקשאז אדעוואואר ל'ארזשאן מאסיע — הא? פערשטאנען וואס איך האב דא געזאגט?... איהר קוקט אויף מיר און וואונדערט זיך? בלאטע! ס'איז שוין ניט די פאניטשקע וואס אמאל!... אטאנדע! פאניטשקע איז שוין מעהר נישט קיין „מענטש" ביי לענעם! איך בין מיר אליין פאר זיך א „מענטש"!... וואאליא!

(טהוט אַ זעץ איבער די קעשענ). האַ־האַ־האַ! (צו רעוועטשקע'ן). וואָס קוקסט דו אַזוי אויף מיר מיט אָפענע אויגען? ווער ביזט דו? אַ נייע פּאָקאָיאָווע? און וואו איז ליזאַ?... (טהוט אַ פייף און אַ מאַך מיט דער האַנד). דורכגעטריבען? האַ־האַ־האַ! מיר איז בעסער פון אייך אַלעמען אַט־דאָ־אָ, טשאָרט פּאַבערי!... איך האָב מיר מיין שטוב, פיער צימער מיט אַ קיך, פּאַראַל דע אָנאָר, מיט אַ פולען קאַסטען מיט גרעט, מיט אַ פולע שאַפע מיט קליידער, און ציערונג קעלקשאַז דע מאַניפיק!... ערשט נישט לאַנג האָט מען ביי מיר אָוועקגעגנב'עט אַ פּאָר בריליאַנטענע אויהרינגלעך, טאַקי מיינער אַ חתן, אַ טשערקעס פון קאַווקאַז מיט ברענענדיגע אויגען, האַ־האַ־האַ!... זעה נאַר, ווי זי קוקט אויף מיר!... (ווייזט אויף רעוועטשקע'ן).

ר י ק ע ל (צו הערצ'ן). זי איז מיר עפּיס צו פריילין!

ה ע ר ץ. איך האָב מורא, אַז זי איז אונטער'ן גלעזעל.

פ אַ נ י ט ש ק ע. סע נעפּאַ ווראָ! איך טרינק נישט! איך טרינק נישט קיין בראַנפען, איך טרינק וויין! שאַמפּאַנסקאַיע, פּאַראַל דע אָנאָר!... (חאַפּט ארויס אַ סיגאַרעטעל, הערץ טראָגט אונ־טער פייער).

ה ע ר ץ. אַזוי? האָסט דו שוין אַ חתן, פּאַניטשקע?

פ אַ נ י ט ש ק ע. פּאַשאָל! וואָסער פּאַניטשקע? אויס פּאַ־ניטשקע! פּאַניאַ יעפימאָוונאַ, טשאָרט פּאַבערי! אַלע אָפיצערען, פּאָלקאָווניקעס, גענעראַלען — ווייסען נאַר פּאַניאַ יעפימאָוונאַ, אַי באַסטאַ!... פּאָר פּאַניאַ יעפימאָוונאַ האָבען זיך צוויי סטודענטען געשלאָגען, פּאַראַל דע אָנאָר! מיך האָט מען אויך געשלאָגען, איהר זעהט? (פערקאַטשעט די אַרבעל, ווייזט אַ בלויען צייכען). נאַט, קוקט, טשאָרט וואָס פּאַבערי, האַ־האַ־האַ!... (לאַכט היסטעריש).

ר י ק ע ל (נעמט זי פאַר אַ האַנד, זעצט זי אַוועק ביים אויוון נעבען זיך). דערציילע נאַר, קינד, וואו ביזט דו געווען די גאַנצע צייט? פאַר וואָס זעהט מען דיך נים?

פ א נ י ט ש ק ע. וואס זאל איך דערצעהלען? איך האב שוין דא אויסדערצעהלט אלסדינג!... נאר וואס דא טהוט זיך (ווייזט אויפ׳ן הארצען) — דאס איז נישט קיינעמס עסק! חא־חא־חא!... און דארט אויבען וואס הערט זיך? (בעווייזט ארויף אויף די טרעפ). ליזא׳ן אפגעשאפט און די צוגענומען?... (ווייזט אויף רעוועטשקע׳ן). זיי שאפען אפ און נעמען צו... אלע מאל נייע „מענטשען“? אלע מאל נייע „מענטשען“? חא־חא־חא! „מענטשען“, חא־חא־חא!... וואס האט איהר אראפגעלאזט די נאז אלע? וואס קוקט איהר מיך אן? וואס איך לאך, חא־חא־חא? ס׳איז מיר גוט, לאך איך!... חא־חא־חא! ס׳זאל זיי זיין אזוי גוט, ווי מיר! (ווייזט ארויף אויף די טרעפ).

ה ע ר ץ. אמן!

פ א נ י ט ש ק ע. חאטש האלב ווי מיר!

ה ע ר ץ. אמן יהא שמיה רבה!

פ א נ י ט ש ק ע. דאס האב איך זיי, זיי צו פארדאנקען מיט דעם גוטסקייט, וואס מיר איז אצינד, חא־חא־חא! ניט קיין טאג, ניט קיין נאכט, תמיד אויסגעפוצט, תמיד אנגעפארבט, תמיד פרייליך! און מיין ברודער? מיין ברודער איז פאר חרפה אוועק פון דאנען. אוועק, מע ווייסט ניט וואוהין. ס׳איז א סברה, אז ער זיצט... (רעדט שטיל). ער איז א פ א ל י ט י־ ט ש ע ס ק י. פריהער איז ער געווען א שטילינקער, איצט איז ער געווארען א פ א ל י ט י ט ש ע ס ק י... פאר בזיון, פאר צרות... (פויזע). אוי, האט ער מיך אמאל ליעב געהאט! ליעב געהאט! ליעב געהאט! (צעווייגט זיך היסטעריש).

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (געהט צו צו איהר, וויל זי בערוהיגען). וויינט נישט... וואס איז אייך? זאגט, וואס איז אייך?...

ר י ק ע ל (וויינט אין פארטוך). אזא סוף אויף אלע אונזערע שונאים!

פ א נ י ט ש ק ע (צו רשוועטשקע'ן). אוועקט! אוועקט פון מיר! ריהר מיך נישט אן! דו ביזט א הייליגע!... איהר קאנט זיך נאך אלע אננעמען פון מיר, חא־חא־חא! ווי מיין חתן זאגט... איך האב א חתן א פאעט, א דיכטער, שרייבט ער ליעדלעך, חא־חא־חא!

ה ע ר ץ. וויפיעל חתנים זי האט!

פ א נ י ט ש ק ע. וויפיעל חתנים. זאגסט דו? און דו האסט זיך ניט גע'שדכ'ענט אמאל צו מיר, מאן שער אמי?... עי טי ראזשא מיט די אויסגעדרעהטע וואנצעס, קום מיט מיר א וואלס, סיל וואו פלע! (האפט הערצ'ן טאנצען. אויף די טרעפ בעוויזט זיך מאדאם גאלד, נאכדעם דניאל. מאדאם גאלד שטעהט א ווילע אויף די טרעפ, קוקט זיך איין, דערקענט פאניטשקע'ן).

מ א ד ם ג א ל ד (שטארק אויפגערעגט). וואס איז דאס? ביי מיר אין קיך?? מיינע „מענטשען" זאלען זיך ערלויבען??? מיט אזא ???? דניאל, היינטיגען טאג זאלען מיר אפגעשאפט ווערען אלע „מענטשען"! דו הערסט? אלע „מענטשען"!!

ד נ י א ל (איינגעבויגען אין דריעען). אלע „מענטשען". אלע „מענטשען"!...

פ א נ י ט ש ק ע (ארויף צו דער מאדאם). דורכטרייבען אלע „מענטשען"? אייך איז גרינג „מענטשען" צונעמען און „מענטשען" אפשאפען! איהר וווארפט זיך מיט „מענטשען", מא שער מאדאם! אויב ס'איז איבער מיר, ארעוואאר אוועק פלעזיר! (מאכט איהר א קניקסען). גריסט אייער עהרליכען תכשיט נאטאן מאיסע־יעוויטש. מיר וועלען זיך נאך אמאל בעגעגענען מיט איהם!... און איהר ווארפט זיך נאר ניט אזוי מיט „מענטשען", מאדאם, ווארום „מענטשען" זענען אויך מענטשען, טשארט וואס פאבערי!...

מ א ד א ם ג א ל ד (טופעט מיט די פיס). דניאל! וואס שטעהסט דו, ווי א לעהמענער גולם? ווארף זי ארויס! ווארף זיי אלעמען ארויס! אלעמען! אלע „מענטשען"! אין דער ערד אריין!

אין דער ערד אריין די „מענטשען“ ; איהר מאכט מיר א תל פון מיין שטוב! איהר פארפאסקודיגט מיר מיין שטוב!!!...

דניאל (ארָאפּ צום טיש, האַפּט אַרויס דאָס געלד פון טישקעס-טעל מיט די פּאפּיערען מיט די ביכלעך, טהוט דאָס א וואַרף דער מאַדאַם צו די פיס אינאיינעם מיט'ן בינטעל שליסלען, פערשפּיעלט זיך פון אויבען ביז אַראָפּ). געננוג! געננוג האָב איך געשוויגען, פארברענט זאָל דאס ווערען! (צו די דיענסטען הויך). איהר מאכט זיי א תל פון זייער שטוב! איהר פארפאסקודיגט זיי די שטוב! מיר, „מענטשען“, פארפאסקודיגען זיי זייער שטוב!... טהוט זיך אָן! קומט! קומט אוועק פון דאנען! מיר טארען דאַ ניט זיין! ווער זענען מיר? וואס זענען מיר? מיר זענען ערגער פון ערגער! מיר זענען נאַר-נים! מיר זענען דער רוח ווייסט וואס! מיר זענען „מענטשען“! „מענטשען“ זענען מיר! (אויסער זיך, די אויגען אַנגעגאָסען, שרייעט הויך). מענטשען! מענטשען!...

(פ אָ ר ה אָ נ ג).

דאָס גרויסע געווינס. א פאָלקס־
שפּיעל אין פיער אקטען.

געשריבען אין יאָהר 1915.

די פּאַרשוינען:

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. אַ שניידער בן שניידער, אַ מענש אין די מיטעלע יאָהרען, מיט אַ קול נגינת.

ע ט י־מ ע נ י. זיין ווייב. אַ טשיקאַווע אידינע.

ב י י ל ק ע. זייער טעכטערעל. אַ מיידעל אַ פּאַרשוין.

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י.
ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן.

(מאטעל קאסאי, קאפעל פּאלבאן:) שניידעריונגען. משעפּקע בחורים.

אַ ס ק אַ ר ס אַ ל אַ מ אַ נ אַ ו ו י ט ש (רב אשר) פּ י י ן. אַ איד אַ נגיד, איין אַריסטאָקראַט, מיט אַ בייכעל און מיט אַ ליסינע.

ג ע ר ט ר ו ד א ו ו ל אַ ד י מ י ר אַ ו ו נ אַ (גאָלדע) פּ י י ן. זיין מאַדאַם. גרין ווי גראָז.

ס אַ ל אַ מ אַ ן אַ ס ק אַ ר אַ ו ו י ט ש פּ י י ן. זייער זוהנדעל. אַ שענער יונג.

ק אַ ל ט ו ן. אַ פּריקאַזטשיק ביי די פּיינס. אַ בחור אַ פּערזעהנליש.

ס אַ ל אַ ו ו י י ט ש י ק. אַ מאָדערנער שדכן מיט אַ קאַפּעליש.

ג אַ ל ד ע נ ט אַ ל ע ר. אַ דירעקטאָר פון א באַנק.

ה י מ ע ל פ א ר ב. אַ בובהאַלטער. אַ מענטש מיט אַ ציגעל.

ו ו י נ ד אַ ר ט ש ו ק. אַ געוועזענער מוזיקאַנט. אַ מענש מיט געדאַנקען.

ר ו ב י נ ט ש י ק. אַ געוועזענער פאַריקמאַכער. זיינער אַ חבר.

פּ ע ר י ל ד י מ י ט נ י ט ש ק ע. אַ אידינע וואָס פערקויפט מעהל און מאַהלט ווי אַ מיהל.

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל אַ ק י י. אַ געוועזענער משרת, איצט אַ „לאַקיי".

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד. אַ שטובמיידעל, אַ חאַנאַריסטע נקבה.

א קצב, אַ באַקאַלײשטשיק, גבאים פון תלמוד תורה, הערן און דאַמען, און גלאַט אידען און װײבער.

אַ ר ט — אַ אידישע שטאָדט אין דער אַלטער הײם.

צ ײ ט — פאַר דער מלחמה.

ערשטער אקט.

אַ גרויס חדר, אין בעל־מלאכה׳שען צושטאַנד מעבלירט. אַ לאַנגער טיש. אויפ׳ן טיש אָנגעוואָרפען שניט־סחורה, אַ גרויסע שער מיט אַ קריידעל. בײ׳ם טיש זיצען ביידע יונגען, מאָטעל קאַסאַי און קאָפּעל פּאַלבאָן, פערטיעפט אין דער אַרבייט און זיפצען. בײ׳ם פענסטער שטעהט אַ נייה־מאַשין. צוויי טירען: איינע אין דרויסען אַרויס, די אַנדערע צו דער קיך צו.

מאָטעל קאַסאַי. אויף גוי׳שע קעפּ! וואָס זיפצסט דו, קאָפּעל?

קאָפּעל פּאַלבאָן. וואָס זיפצסט דו, מאָטעל? דו מענסט?

מאָטעל קאַסאַי. לאָמיר זיך וועטען, אז איך ווייס, וואָס דו זיפצסט.

קאָפּעל פּאַלבאָן. אז דו ווייסט, חיינט וואָס פרעגסט דו? (פּויזע).

מאָטעל קאַסאַי. קאָפּעל! אז דו וועסט מיר געבען דאָס וואָרט, אַז דו וועסט קיינעם ניט דערצעהלען, וועל איך דיר עפּיס זאָגען.

קאָפּעל פּאַלבאָן (גיט איהם די האַנד). אָט האָסט דו מיין האַנד.

מאָטעל קאַסאַי (קוקט זיך אַרום). קאָפּעל! ביז וואַנען וועלען מיר זיך שפּיעלען אין בעהעלטעניש? צו־וואָס קאָמעדיעס? ציים מיר זאָלען זיך דורכשמועסען... איין מאָל פאַר אַלע מאָל — וואָס וועלען מיר דערמיט פּועל׳ען? גאָרנישט מיט גאָרנישט. מיר ביידע האָבען ליעב איין מיידעל, אַז דער רוח נעמט אונז אַוועק!

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. דו מיינסט ביילקען? (לאָזט אַראָפּ די אויגען).

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. מיר פאַר דיין שכל, ליכטיגער פּנים! וועמען דען מיין איך — דעם רב׳ס טאָכטער? פערשטעהסט זיך, אַז איך מיין ניט קיין אַנדערע, נאָר אונזער בעל־הבית׳ס טעכטערל, ביילקען מיין איך... איז דאָך ממה־נפשך: אָדער איך, אָדער דו... ביידע קאָנען מיר דאָך פאַר איין מיידעל ניט חתונה האָבען... ווי מיינסט דו, קאַפּעל?

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. איך מיין, אַז ניין.

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. אויף מיר אַזאַ יאָהר, וואָס פאַר אַ שטיק חכם דו ביזט! וועמען, הייסט דאָס, זי האָט ליעב, דעם וועט זי נעמען... איז דאָס קלאָר?

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. קלאָר, ווי דער טאָג.

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. לעבען זאָלסט דו מיר, ביזט קלוג. ווי די וועלט! וואָס זשע טהוט מען אָבער, קאַפּעל סערדצע, טאָמער האָט זי אונז ביידען גלייך ליעב?

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. נו־יאָ, וואָס טהוט מען דעמאָלט?

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. אָט אַזוי האָב איך דיך ליעב! דעמאָלט איז דאָ נור איין עצה.

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. דהיינו, וואָס פאַר איין עצה, מאָטעל?

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. מיר׳ן וואַרפען גורל, ציהען קניפּלעך. און וועמ ס׳וועט אַרויסציהען דאָס קניפּעל — דער וועט זיין דער גליקליכער... האָסט דו עס צעקיימ? (קאַפּעל שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ). אויב אַזוי, דאַרפען מיר זיך ביידע געבען תקיעת־כף, אַז וואָס מיר האָבען אָפּגעמאַכט איז הייליג, און אַז מיר דאַרפען געהן ביידע האַנד ביי האַנד, זיך העלפען איינס דאָס אַנדערע אין אַ גויט און אַנוועג־דען אַלע מיטלען, אַז ביילקע זאָל זיין אונזערע... דאָס הייסט, זי זאָל זיין מיינע אָדער דיינע! איז דאָס געמאַכט? געב מיר נור דיין יד! (קאַפּעל ציהט איהם אויס די האַנד). געב אַהער די מאָרדע, לאָם

איך דיך האַטש אַ קוש טהון! (זיי צעקושען זיך מיט אַ פּעטען הויכען סמאַצקעדיגען קוש. עס עפענט זיך די דרויסען־טהיר און עס קומט־אַן ב י י ל ק ע מיט אַ פּעקעל סחורה, ווייס־גרעט. זי לעגט אוועק דאַס פּעקעל אויפ'ן טיש, טהוט אויס דאַס היטעלע, מאַכט צו־רעכט די האָר, גרייט זיך זעצען צו דער מאַשין).

ב י י ל ק ע. מאַטעל קאַסאַי! קאַפּעל פּאַלבאַן! וואָס זיצט איהר, ווי די חתנים? פּאַר וואָס צענעמט איהר ניט דאַס פּעקעל? (ביידע יונגען טהוען זיך אַ וואָרף צום פּעקעל. ביילקע צעלאַכט זיך).

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י (צו ביילקען). ביילקע! מיר האָבען איך געוואָלט עפּיס פרעגען אַ זאַך.

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (זיפצט). יאָ, עפּיס אַ זאַך פרעגען.

ב י י ל ק ע. ביידע איין זאַך? צי יעדער בעזונדער אַ זאַך?

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. ס'איז איין זאַך, נאָר עס געהער זיך אַן מיט יעדען בעזונדער... פון אונז ביידען...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. טאַקי פון אונז ביידען, הייסט עס...

ב י י ל ק ע (פערשטעלט זיך די אויערען). טראַ־טאַ־טאַ־טאַ־טאַ! אַז איהר'ט רעדען ביידע מיט אַמאָל!...

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י (צו קאַפּלען). לאַז מיך — איכ'ל רעדען.

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (צו מאַטלען). רעד דו, רעד!

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. אוי, ביילקע! וואָס ווייסט איהר?... מיר קלויבען זיך שוין פון לאַנג!...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (זיפצט). נאָך פון פאַראיאָהרען!...

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י (צו קאַפּלען). שלאָג זשע ניט איבער! ממה נפשך — אָדער איך, אָדער דו...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (צו מאַטלען). נו, רעד, רעד! ווער לאָזט דיך ניט?

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י (צו ביילקען). האָבען מיר געוואָלט פריהער אַ שמועס טהון מיט'ן טאַטען...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. מיט'ן בעל־הבית, הייסט עס...

מאטעל קאסאי (קוקט אויף קאפלען בייז). דערנאך האבען מיר זיך בעטראכט — נייז, ס'טויג ניט: אויף צו פריהער דארפען מיר איבעררעדען מיט אייך...

קאפעל פאלבאן. ווארום מיר ווייסען דאך ניט, ווער פון אונזביידען...

מאטעל קאסאי (צו קאפלען). וואס זשע האפסט דו ביי מיר פונ'ם מויל?

ביילקע. שא! ווייסט איהר וואס? לאמיר גאר ווארפען גורל, ציהען קניפלעך. (מאכט א קניפעל אין נאז־טיכעל). ווער ס'וועט ארויסציהען דאס קניפעל, דער וועט רעדען.

מאטעל קאסאי. אוי! לעבען זאלט איהר, ביילקע, נשמה טייערע! מיר האבען טאקי נאר־וואס אפגערעדט צווישען אונז ביידע, אז מיר זאלען ציהען קניפלעך...

קאפעל פאלבאן. ניט אויף רעדען — אויף איין אנדער זאך...

ביילקע. אויף וואסער זאך?

קאפעל פאלבאן. אז מיר... אז איהר...

מאטעל קאסאי. א ביסעל א לשון! (קרימט איהם איבער). אז מיר... אז איהר!... אט וועל איך...

קאפעל פאלבאן. נו, זאג דו, זאג!

מאטעל קאסאי. איז געבליבען ביי אונז אפגעמאכט: אזוי ווי מיר ווייסען ניט ווער, דאס הייסט, וועמען, איך מיין, ווער וועמען... זאלען מיר אויף צו פריהער ווארפען גורל, ווער ס'וועט ארויסציהען דאס קניפעל, דער לאז אייך... מיין איך, דעם זאלט איהר... טפו — אז ער לאזט ניט רעדען!

ביילקע. חא־חא־חא! (עס עפענט זיך די דרויסען־טהיר און עס קאטשעט זיך אריין עטי־מעני מיט א גרויסען קאשעק, אנגעלאדען מיט כל המינים גרינס פונ'ם מארק. די יונגען טהוען זיך א ווארף צו דער ארבייט. ביילקע — צו דער מאשין).

עטי־מעני. דער טאטע נאך ניטא? (נעמט זיך צום קאַשעק, לעדיגט איהם אויס). א יקרות געווארען אויף קנאבעל — זאָל גאָט היטען! א שטיקעל גליק חאַטש, וואס ציבעלעס איז וואָלוועל. און דער מיט איהם, זאגט ער — דוקא קנאבעל! אט איז ער, דער ברויטגעבער, מע זאָל דערמאַנען משיח׳ן! (עס קומט אַן שימעלע סאַראַקער מיט אַ מאָדנעם גרויסען קאַשקעט אויפ׳ן קאָפּ און מיט איין אַלטער געלער ריפּסענער קאַפּאָטע. ווי ער קומט אריין וואַרפט ער אראָפּ די קאַפּאָטע, בלייבט מיט די ווייסע אַרבעל, און אַ ציצה פון טלית־קטן קוקט אַרויס פון אַ לייבעל, וואָס שפּיעלט אַ ראָלע פון אַ זשילעט, מיט גרויסע קעשענים און מיט נאָדלען אין דער רעכטער לאַץ. אין באָרד זעהט זיך אַ ווייסער פאָדים. איבער׳ן האַלז הענגט ביי איהם אַ לאַנגע סאַנטימעטער־מאָס, אויף דער נאָז טהוט ער אָן אַ פּאָר ברילען, אויפ׳ן קאָפּ — אַ יאַרמעלקע, וואָס מע זעהט זי קוים אַרויס פון די געדיכטע האָר, און ער נעמט זיך גלייך צו דער שער, מאַהלט פריהער מיט׳ן קרויַדעל אויף דער שוואַרצער מאַטעריע, וואָס ליגט גרייט אויפ׳ן טיש).

שימעלע סאַראַקער (שניידענדיג, זינגט ער אונטער דער נאָז). עמך — אונזער פאָלק, שער און אייזען — עמך!... (צום ווייב). וואָס האָסט דו געזאָגט — משיח?...

עטי־מעני (געבראָכט פון קיך אַ פּאָר טעפּלעך, זעצט זיך אַוועק אָן אַ זייט, שיילט קאַרטאָפּלים). איך זאָג, מע זאָל דערמאַנען משיח׳ן. מע האָט געערדט פון קנאבעל, ביזט דו אַנגעקומען.

שימעלע סאַראַקער (ציכענט מיט׳ן קריידעל). אַ סמיכות הפרשה! דערימאָך געהען קאַטשקעס באָרוויס און גענז אָהן פּלודערען... (די טאָכטער און די יונגען לאַכען).

עטי־מעני (בעלעדיגט). ער דרשנ׳ט, און זיי קוועלען אָן. טאָמער ווייסט דו, וואָס איז דער געלענדער?

שימעלע סאַראַקער. וואָס זשע? אז מע רעדט פון קנאבעל, דערימאָך איז וואָס?

ע ט י ־ מ ע נ י . זאג איך, אז קנאבעל איז מיט נאלד גלייך, און דו האסט אקוראט ליעב קנאבעל...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דעריבער דארף קומען משיח? (קלאפט אין טיש). וואו איז מיין שער? (געפינט די שער). די שער איז דא! (ער נעמט זיך מיט דער שער שניידען איבער די צייכענס, האפט אראפ אלע מינוט די פאפיערענע מאס פון האלז, זינגט בעת מעשה א ליעדעל. ביידע יונגען און די טאכטער האלטען אונטער).

ע ט י ־ מ ע נ י (זיפצט). אט באלד וועט קומען א זאקיציע— דער שענער פריקאזטשיק פונ'ם שענעם בעל־הבית'על, א חלירע זאל קומען אויף זיין קאפ און אויפ'ן בעל־הבית'ס הענט און פיס, און אויפ'ן בעל־הבית'ס זוחנדעל אויך אביסעל!... (ביידע יונגען לאכען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואס האסט דו צום בעל־הבית? וואס איז ער שולדיג, אז ער האט א דירה און מיר זיצען אין איהר? (צו די יונגען, וועלכע לאכען). טאמער וואלט איהר זיך גענומען בעסער צו די אייזענס? עס קומט באלד צוגעהן דעם בעל־הבית'ס זוהנדעל געבען א מעסט־און דעם גארניטער... (די יונגען טהוען זיך א נעם צו די אייזענס). איך האב איהם צוגעזאגט אויף היינט, בעדארף מען האלטען ווארט. שימעלע סאראקער איז ניט פון יענע בעל־מלאכות, וואס קאטארע שער און אייזען אונזער פאלק עמך... (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין ס א ל א ־ מ א ן פ י י ן, א גלאטער, א ריינער, איין אויסגעפוצטער פון קאפ ביז פיס, ווי א ליאלקע. שימעלע סאראקער בעגעגענט איהם מיט א שמייכעל). מע זאל דערמאנען משיח'ן... נאר וואס גערעדט פון אייך.

ס א ל א מ א ן (העכער האלב גערעדט אויף רוסיש). ניעאוושעלי? (קוקט אויף ביילקען). פאקראיניי מיעריע, צו גוטען?

ע ט י ־ מ ע נ י . וואס זשע, צו בייזען וועט מען אייך הלילה דערמאנען? וואס האבען מיר צו אייך?

ס א ל א מ א ן (צו דער שניידערין). אטשעו ראד! (צום שניידער). און וואס הערט זיך, דאראגאי סאסיעד, וועגן מיין ליעטני קאסטיום?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אייער זומערדיגער קאסטיום? הלואי וואלט איך שוין אזוי זיין באוואהרענט מיט דירה־געלד צאה־לען אייער פאפאשע, ווי איהר זענט באוואהרענט מיט א זומער־דיגען גארניטער.

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאן). טאמער וואלסט דו איהם מאקי גע'דבר'ט, אז ער זאל דבר'ען זיין אבי, אז דער אבי זאל דבר'ן דעם שענעם פריקאזטשיק, ער זאל אזוי גוט זיין נישט דעקוטשען מיט'ן דירה־געלד?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נעמט אראפ פונ'ם פלעקעל א זומערדיגען, נאך נימ קיין פערענדיגטען אנצוג. צום ווייב). הערסט דאך, אז ער איז מבין כל דבור!... (ער מעסט אן אויף סאלאמאנען דעם ווייסען פידזשאק). אויף מיר אזא יאהר, ווי עס ליגט אויף אייך אויסגעגאסען! איך, אז איך נעם זיך צו א שטיקעל ארבייט, זעה איך, ס'זאל זיין עמך — שער און אייזען אונזער פאלק! אזא יאהר אויף מיר!

ע ט י ־ מ ע נ י. אמן!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שפיעגעלט זיך אין דעם פידזשאק). כ'וואלט א בעלן געווען אין דעם גרעסטען קליידער־מאגאזין זאל מען אייך דערלאנגען אזא מין שטיקעל ארבייט. נאר ווי לאנג קרענ־קען זיי! שער און אייזען אונזער פאלק — עמך!

ע ט י ־ מ ע נ י. אמן!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ברוך הוא וברוך שמו אמן! ביזט אין שול, להבדיל, וואס דו האסט זיך צע'אמנ'ט?

ס א ל א מ א ן. קאגדא זשע?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ווען איהר'ט עס האבען פאר־טיג? הלואי וואלט איך שוין אזוי גיך געווען פארטיג מיט דירה־

נעלר, וואס איך דארף צאהלען אייער טאטען. און אייער אופּראוו־ליאָיושטשי דעקוטשעט, לאזט נישט לעבען!... אפשר וואלט נע־ווען א סברה, איהר זאלט א רעד טהון מיט אייער פּאַפּאשע, אז...

ס אַ ל אַ מ אַ ן (שלאָגט איהם איבער). עטאַ ניע מאַיאַ דיעלאַ...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (צום ווייב). ער זאגט, ער מישט זיך נישט אין זיין טאַטענ׳ס געשעפטען.

ס אַ ל אַ מ אַ ן (צום שניידער און צו דער שניידערין. לאָזט ניט אַראָפּ קיין אויג פון ביילקען). דאַ סווידאניא.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (בעגלייט איהם אַרויס, נייגט זיך). דאַסווידאַניע, פּראַשטשאַיטיע, לאַזט גריסען אייער פּאַפּאַשע. זאגט איהם, אַז ער זאַל זיין רוהיג — כ׳וועל איהם מיט גאָט׳ס הילף אין גיכען מסתמא אפּצאַהלען...

ע ט י ־ מ ע נ י (שרייט איהם נאָך). און נאָך מיט גרויס דאַנק!...

ס אַ ל אַ מ אַ ן (אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, שוין ביי דער טהיר). עטאַ מעניא ניע קאַסאַיעטסא. (אָפּ. — עס הערשט אַ קורצע אונאַנגענעהמע שטילקייט. יעדער טהוט זיך זיין אַרבייט).

ע ט י ־ מ ע נ י (שיילענדיג די קאַרטאָפּלים). דער רוח וואלט איהם גענומען, ער זאַל זאגען דארטען דעם פּאַפּאַשע א גוט וואַרט פאַר אונז!...

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י (פּרעסענדיג). דאַס עפּעלע פּאַלט ניט וויים פונ׳ם ביימעלע...

ק אַ פּ ע ל פ אַ ל ב אַ ן (שפּייעט אויפ׳ן פינגער און אויפ׳ן פּרעסעל). בורזשוק בלייבט בורזשוק...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (לעגט אַוועק די שער. צו די יונ־גען). בורזשוק? איך וואלט א בעלן געווען זעהן, וואס וואלט איהר געזאגט, האַלעדראַנצים, ווען איהר האַט אַ טאַטען רב אשר פּיין, צי וואַלט איהר בעסער געווען? גלאַט אין דער וועלט אַריין — בורזשוק! עמך! (צום ווייב). און דו פאַרנעמסט זיך אויך מיט „קריטיקעס“, פּעטי־מעטי? (טהוט אַ קוק אַריין צו איהר אין טאָפּ

אריין). טהוסט, דאכט מיר, איין איידעלע ארבייט — שיילסט קאר־טאפלים — טא שייל! דו ווייסט דען איין אנדער מאכל א חוץ קארטאפלים? (זינגט). זונטאג בולבעס! מאנטאג בולבעס! דיענ־סטאג בולבעס!...

עטי־מעני. שטעהט איהם ניט אן! אפשר געבראטענע טייבעלעך מיט מארצעפאנעס? (הערט אויף צו שיילען די קארטאפ־ליס, נאר זי בראקט זיי אויף קליינע שטיקלעך, איבערלעגענדיג פון איין טאפ אינ'ם אנדערען).

שימעלע סאראקער. וואס זשע מיינסט דו? אז גאט וויל נאר, קאנען מיר נאך היינט האבען געבראטענע טייבעלעך מיט מארצעפאנעס... היינט איז דאך דער צווייטער מאי... היינט קעהר מען שוין וויסען. (קוקט אויפ'ן וואנט־זייגער). נישטא נאך קיין צעהן אזייגער. ווייטער וואלט איך געשיקט אין באנק אריין א פרעג טהון, וויפיעל האט אויסגענומען מיין בילעט...

עטי־מעני. חא־חא! וויפיעל ער האט אויסגע־נומען? פריהער ווער געוואויר, אויב ער האט עפּיס אויסגענומען. און דערנאך ערשט — „וויפיעל"?

שימעלע סאראקער (שטעלט אן די ברילען אויפ'ן ווייב). אזוי? חכמה מיינע! אז מיין בילעט האט אויסגענומען — דאס פערשפאר איך שוין פרעגען...

עטי־מעני. פון וואנען ווייסט דו דאס? עמיצער האט דיר געשריבען א בריוועל?

שימעלע סאראקער (קוקט שפּאטיש דורך די ברילען, ווי א מענטש, וואס ווייסט עפּיס א סוד). אז איהר זאלט וויסען, וואס פאר א חלום מיר האט זיך היינטיגע נאכט גע'חלומ'ט, וואלט איהר זיך אויפגעהערט צו ווערטלען... נאר וואס איז מיט אייך צו רעדען? (צעשפּיליעט דאס לייבעל, וואס זעהט אויס ווי א זשילעט, בינדט אויף א אינווענינסטע קעשענע, נעמט ארויס פון דארטען א פּאפּ־טשיילע, וואו עס ליגט איינגעוויקעלט א געל פּאפּיער, צעהאקט און פער־

סמאַלצעווקעס). אַט וועט איהר הערען, וואָס פאַר אַ חלום עס חלום׳ט זיך שימעלען. (אַלע וואַרפען די אַרבייט, גרייט אויסהערען זיין חלום). איך האָב פיינט פוסטע חלומות! שימעלען אַז עס חלום׳ט זיך אַ חלום, איז דאָ וואָס צו הערען! שער און אייזען אונזער פאַלק עמך... (טהוט אויס די ברילען). עס חלום׳ט זיך מיר, הערט זשע, אַז איך שטעה מיר אַזוי ביי מיין טיש, ווי איהר זעהט מיך אַטאַ, מיט מיין שער און אייזען, און שנייד מיר צו אַ שטיקעל אַרבייט. אַ געוועזענעם „פרינץ אַלבערט" פון פיער אַכציג איין אַרשין. דער־ווייל, אַזוי ווי איך שטעה פאַרטראַכט מיט דער שער אין האַנד, הויב איך אויף די אויגען און טהו אַ קוק, גלאַט אַזוי אין דער וועלט אַריין, — דערזעה איך אַ בוים אין מיטען שטוב...

ב י י ל ק ע. אין מיטען שטוב אַ בוים?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. און אויפ׳ן בוים וואַקסען רענד־לעך...

ב י י ל ק ע. אויפ׳ן בוים רענדלעך?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. גאָלדענע רענדלעך. רוף איך מיך אָנעט צו דער מאַמע: עטי־מעני, זאָג איך, זעהסט רענדלעך? זאָגט זי: איך זעה. זאָג איך: וואָס זשע שווייגסט דו? זאָגט זי: וואָס זשע זאָל איך טהון? זאָג איך: קריך, זיי מוחל, אַרויף אויפ׳ן בוים און טרייסעל, און איך וועל, זאָג איך, קלויבען... זאָגט זי: קריך דו, וואָס עפּיס איך? זאָג איך: וואָס האָסט דו מורא? ס׳וועט דיר חלילה אַפּפאַלען? זאָגט זי: לאָז פון מיינע שונאים פאַלען גאַנצע שטיקער...

ע ט י ־ מ ע נ י. ס׳אַ ליגען. איך האָב עס ניט געזאָגט!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (צום ווייב). בהמה וואָס דו ביזט — ס׳איז דאָך אַ חלום! (צו דער טאָכטער). אַט דאָ האָסט דו די קוויטאַנציע... אַז דו וועסט ענדיגען דאָס שטיקעל אַרבייט אויף דער מאַשין, וועסט דו זיך מטריח זיין אין דער באַנק — דו ווייסט דאָך וואו?...

ב י י ל ק ע (אַרבייטענדיג). אין דער משאַסנע קאָמערטשעסקי?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אָ ק ע ר . משאַסנע קאָמערטשעסקי... און וועסט זיי אַ ווייז געבען די קוויטאַנציע, ניט אָוועקגעבען, נאָר אַ ווייז געבען... און אַ פרעג טהון, וויפיעל האָב איך אויסגענומען?

ע ט י - מ ע נ י (טהוענדיג איהר אַרבייט). ווידער אַמאָל „וויפיעל“? — אַ קאָמעדיע מיט איהם!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אָ ק ע ר (אויפגעבראַכט). גוטע יאָהרען, ווער ס'אַ מבין אויף קאָמעדיעס! אַז מיר חלומ'ט זיך אַ חלום, דערצעהלט זי מיר מעשיות — „אַ קאָמעדיע!“... זי מיינט, איך בין גלאַט אויפגעשטאַנען אין דער פריה פלוצים פון דער העלער הויט און האָב זיך איינגערעדט אַ לונג און לעבער... איך בין טאַקי אַ שניידער, נאָר שכל אויף אויסצונעמען דעם גרויסען געווינס האָב איך גלייך מיט'ן גרעסטען נגיד! דאָס אליין איז שוין אַ בריה'־שאַפט — האַלטען אַ בילעט עטליכע און צוואַנציג יאָהר, פגר'ען פאַר אַ גראָשען און דעם בילעט אַ מכה פאַרקויפען — דאָס קאָן נאָר שימעלע סאַראָקער, אונזער פאַלק שער און אייזען עמך... (פרעסט. זינגט בעת מעשה אונטער דער נאָז עפּיס אַ ניגון. חברה האַלטען אונטער. נאָך אַ פויזע צו דער מאַכטער). האָסט שוין געענדיגט? אצינד קאָנסט דו געהן. (גיט איהר איבער די קוויטאַנציע פאַרזיכטיג). זעה נאָר, זאָלסט חלילה ניט פאַרלירען די קוויטאַנציע — ס'איז געלד! און אַ סך געלד!... (ביילקע אָפּ).

ע ט י - מ ע נ י . שמעון! וויפיעל בעטרעפט דאָס?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אָ ק ע ר . וואָס?

ע ט י - מ ע נ י . אָט דאָס גרויסע געווינס, וואָס דו זאָגסט?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אָ ק ע ר (שטעלט אָן אויף איהר די בריי־לען). און אַז איך וועל דיר זאָגען, וועסט דו וויסען? צוויי מאָל הונדער טויזענד.

ע ט י - מ ע נ י (דערשראָקען). צוויי מאָל טויזענד הונדערט?

ש י מ ע ל ע ס א ר אַ ק ע ר. ניט צוויי מאָל טויזענד הונ־דערט, נאָר צוויי מאָל הונדערט טויזענד! אוי, אַט די ווייבער! נאָר אַ באַשרייבונג פון זיי צו מאַכען, אַ קאָמעדיע מיט איהר!

ע ט י ־ מ ע נ י. אַזוי? איז שוין גאָר מיט מיר אַ קאָמעדיע?

ש י מ ע ל ע ס א ר אַ ק ע ר. וואָס דען? מיט מיר? (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אַריין ק אָ ל ט ו ן דער פּריקאַזטשיק, אַ שוואַרצער יונגערמאַנטשיק, אַביסעל אַ סאַמאָלעוואַטער, אָנגעטהאָן אין ביזעס פון קאָפּ ביז די פיס, נאָר אַלסדינג הענגט אויף איהם, ווי אַ זאַק. אַז ער רעדט, שמייכעלט ער און האַפּט זיך אַלע מאָל ביי די לאַנגע אַרבעל, קאַטשעט זיי אַרויף. רעדט אַביסעל מיט דער סין און גיך, שלינגט די ווערטער, ניט געקייט. אויפ'ן קאָפּ איז ביי איהם אַ פּליך, נאָר צו־געדעקט מיט די עטליכע איבערגעבליבענע לאַנגע שוואַרצע גלאַנצענדיגע האָר. בסדר שוויצט ער. שימעלע סאַראַקער צום אַריינגעקומענעם). אַ? מע זאָל דערמאַנען משיח'ן! נאָר־וואָס גערעדט פון אייך.

ק אָ ל ט ו ן. חאַטשבי צום גוטען, הע־חע? (קוקט זיך אַרום אויף אַלע זייטען).

ע ט י ־ מ ע נ י. וואָס זשע? צו בייזען וועט מען פון אייך רעדען?

ש י מ ע ל ע ס א ר אַ ק ע ר (ווייזט איהם אויף אַ שטוהל). זיצט, פּאַני קאָלטון.

ק אָ ל ט ו ן. אַ דאַנק. איך בין נישט געקומען זיצען, הע־חע. איך בין געקומען פּאַ דיעלו. (קוקט זיך אַרום, זוכט עמיצען). איהר ווייסט שוין, מן הסתם, וואָס איך בין געקומען?

ע ט י ־ מ ע נ י (קוקט איהם נאָך, ווי ער זוכט). הלואי וואָלטען מיר אַזוי ניט געוואוסט! ווע מען זוכט איהר, וואָלט איך געוואָלט וויסען — דעם נעכטיגען טאָג?

ק אָ ל ט ו ן (מאַכט זיך ניט הערענדיג). היינט איז שוין דער צווייטער מאַי, הע־חע.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (דורכגעצויגען אַ פֿאָדעם און אַ לעק דעם פינגער). איך האָב אַ גוטען סימן, אַז היינט איז דער צוויי־טער מאַי, ווארום נעכטען איז געווען די ציהונג. (קוקט אויפ'ן זייגער).

ק אַ ל ט ו ן. וואָסער ציהונג? (פערדרויבערט אַ גראָבע ציגאַר).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (פערהוסט זיך פון קאַלטונס ציגאַר). ווי טייער צאָהלט איהר, פּאַני קאַלטון, פאַר אייערע האַלע־וועשקעס?

ק אַ ל ט ו ן. ערשטענס, רופט מיך ניט „פּאַני קאַלטון". חע־חע, רופט מיך ביי'ם אמת'ן נאָמען: יעפים פּאַנטעלעמאָנאָוויטש— אַזוי רופען מיך אַלע.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. האָט קיין פאַראיבעל ניט, יעפים פּאַנטאַלאַנאָוויטש...

ק אַ ל ט ו ן. ניט פּאַנטאַלאַנאָוויטש, נאָר פּאַנטעלעמאָנאָ־וויטש.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. לאָז זיין פּאַנטעלעמאָוויטש... אין חלומות גלויבט איהר? צי ניין?

ק אַ ל ט ו ן. פאַר וואָס ניט? אָט האָט זיך מיר אַנומעלטען גע'חלומ'ט, אַז מע ציהט מיר אַ באַקצאָהן, איז טאַקי געשטאָרבען ביי מיר אַ שוועסטער נאָך פריהער איידער עס האָט זיך מיר גע־חלומ'ט. אַקעגען וואָס איז דאָס געקומען צו רעד? (קוקט זיך ארום). וואו איז דאָס אייער טאָכטער, וואָס מען זעהט זי ניט? (די יונגען קוקען זיך איבער).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. מיין ביילקע? זי וועט באַלד קומען. (זיפצט). אַי, אַז גאָט זאָל נאָר וועלען, בין איך היינט אַ גביר און שיט אַן אָט אַזאַ היטעל מיט געלד! (ווייזט איהם מיט ביידע הענד). עמך!...

ק אַ ל ט ו ן. זעהט איהר, דאָס וואָלט געווען אַ שכל און ס'וואָלט טאַקי געווען, חע־חע, זעהר־זעהר גוט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (קוקט איהם אן). וואס וואלט געווען די גוטסקייט?

ק א ל ט ו ן. וואלט איהר פארשפארט, חע־חע, מיר אפלעגען פון איין וואך אויף דער אנדערער און פון איין חודש אויפ'ן אנ־דערען. נאר פון וואנעט, למשל, וועט זיך עס ביי אייך נעמען פלוצים אזא גבירה'שאפט? א רייכער פעטער איז ביי אייך געשטאר־בען אין אמעריקע? צי וואס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (לעגט אפ די ארבייט). ניין! מיין פעטער אין אמעריקע לעבט נאך ביז הונדערט צוואנציג יאהר! (קוקט אויפ'ן וואנד־זייגער). אט נאך א האלבע שעה וועלען מיר ווי־סען... איך האב, פארשטעהט איהר מיך, א ווינגריזשנע בילעט האב איך.

ק א ל ט ו ן (איבערראשט). איהר האט ווינגריזשנע בילעטען, האט איהר, און אז סע קומט צו דירה־געלד...

ע ט י ־ מ ע נ י. בילעטען? משטיינס געזאגט — איינעם א בילעט! אי דאס — ליגט ער פארזעצט און פאר'משכונ'ט פון מתושלח'ס יאהרען... מיינע שונאים מעגען דאס פארמאגען, וואס ער האט אין דעם בילעט!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. פון דעסטוועגען קאן אזא בי־ליעט אויסנעמען דאס גרויסע געווינס... קיינער ווייסט נים ווע־מעם מארגען ס'איז...

ק א ל ט ו ן (שטעהט אויף). אויב איהר מיינט דערמיט סלוק'ען מיר דירה־געלד, האט איהר א טעות, מיין ליעבער שניידער. קיין ווינגריזשנע בילעטען געווינען נים. בלאטע! דאס האבען די קאנ־טארען און די בענק אויסגעטראכט. גיכער וועט אויף אייך איינ־פאלען אט די סטעלי, זעהט איהר?...

ע ט י מ ע נ י. א קאץ וואשט זיך, א גוטער פריינד בענטשט. פאלען זאל אויף מיינע שונאים א דונער אין קאפ! — האסט דו געהערט אביסעל?!...

ק א ל ט ו ן. אידינע! עס רעדט זיך אַזוי בדרך משל... מײַנע בעלי־בתים האָבן אַביסל מער ביליעטן, און עס האָט נאָך פֿון זיי קיין איינער נישט געוואונען. פֿון די זאַכן פֿאַרגעסט. איהר זוכט בעסער איין עצה, וואו קריגט מען דירה־געלד, ווארום איך· דאַרף אײַך זאָגן, חאָטש ס'איז מיר זעהר ניט אײַנגענעהם, אַז (קוקט אויפ'ן זייגער) אין אַ האַלבע שעה אַרום קום איך צו אײַך מיט'ן סודעבנע פּריסטאַוו און וואַרף אײַך אַרויס פֿון דער דירה... (די ווערטער זענען ווי אַ דונער. אַלע טהוען זיך אַ וואָרף, בלייבען ווי געלעהמט. קיינער קאָן קיין וואָרט נישט אויסרעדען, אויסער איין עטי־מעני).

ע ט י ־ מ ע נ י (שטעהט אויף, געהט צו צו קאַלטונען). אַרויסוואַרפֿען? מיט'ן פּריסטאַוו? וואָס הייסט עס אַרויסוואַרפֿען? און נאָך מיט פּריסטאַווס? הפקר פּעטרישקע? שמעון! וואָס שווייגסט דו איהם? איך קאָן אַליין אויך טרעפֿען צו די פֿיינערס! איכ'ל זיי פֿרעגען, צי ס'איז טאַקי אַ יושר אַרויסוואַרפֿען שכנים, וואָס זיצען שוין עטליכע יאָהר? איכ'ל זיי...

ק א ל ט ו ן (די הענד אין די קעשענים). האָט קיין פֿאַראיבעל ניט, מײַן ליעבע אידינע! מיט די פֿיינערס, ווי איהר זאָגט, קעהר זיך עס ניט אָן גאָר ניט! ס'איז אינגאַנצען איבערגעגעבען געוואָרען צו מיר; דאָס האָב א י ך אײַנגעגעבען אויף אײַך דעם איסק, און דאָס ברענג א י ך צו אײַך דעם סודעבנע פּריסטאַוו, און דאָס וואַרף א י ך אײַך אַרויס פֿון דער דירה, אויב איהר צאָהלט מיר נישט אָפּ חאָטש פֿאַר דרײַ חדשים...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אַזוי? דאָס זענט א י ה ר גאָר? ווי באַלד אַזוי, טאָ געהט זשע מיר אין דער ערד אַרײַן! עמך — אונזער פֿאָלק שער און אײַזען עמך! (נעמט איהם אָן הינטען פֿאַר'ן קאָלנער און טהוט איהם אַ וואָרף אַרויס פֿון דער טהיר. עס דערהערט זיך דאָרט אַ שטאַרקער קלאַפּ און אַ גערעדערײַ פֿון עטליכע קולות. אין אַ האַלבע מינוט אַרום קומען אַרײַן ש מ ו א ל ־ י א ס י ד ע ר

קצב, אַ איד אַ גבר, נאָך מיט'ן פאַרטוך פון דער יאַטקע, נאָך איהם משה־וועלוויל דער באַקאַלייטשטשיק, אויסגע־שמירט אין הערינג, און פּעריל די מיטביטשקע, אַ אידינע, אויסגעשמירט פון קאָפּ ביז די פיס אין מעהל).

שמואל־יאָסי קצב. ווער האָט דאָס געגעבען אזא וואָרף ארוים דעם שמינדער בגעץ? ער האָט אונז אַלעמען שיער גע'מזיק'ט! אַ גליק, וואָס איך האָב איהם געגעבען אַ שטויס־אָפּ צוריק, אַזוי אַז ער האָט ביי מיר געקליבען די צייהן...

שימעלע סאַראַקער. דאָס האָב איך איהם געוויזען וואו יענע זייט טהיר געפינט זיך... זיצט, רב שמואל־יאָסי! זיצט, רב משה־וועלוויל! וואָס הערט מען עפּיס נייעס אויף דער וועלט?

שמואל־יאָסי קצב. אַ שענעם דאַנק אייך, וואָס איהר בעט אונז זיצען. מיר האָבען אָבער קיין צייט ניט צו זיצען — מיר זענען געקומען נאָך געלט... איהר דאַרפט וויסען, מיין ליעבער חיים, אַז איך האָב אייך שטענדיג געגעבען פלייש, ניט קיין ביינער...

משה־וועלוויל. און איך האָב אייך געגעבען באַקאַליי...

עטי־מעני (צו פּערלען). זיצט, פּערעל, פאַר וואָס זיצט איהר ניט?

פּעריל. אַ דאַנק, שוין גענוג געזעסען. (זעצט זיך אוועק און מאַהלט ווי אַ מיהל). איהר מיינט, איך וואָלט געקומען? מיינע שונאים און אייערע שונאים און אונזערע אַלעמענס שונאים זאָלען אַזוי צייט האָבען אַ שטיקעל ברויט אויפצועסען, ווי איך האָב צייט אוועקצולאָזען מיין קלייטעל מיט מיין מעהל און געהן מאָנען אַלטע חובות מיט נעכטיגע טעג, אַז סך הכל איז נישטאָ ביי מיר קיינער, אויף וועמען צו איבערלאָזען דאָס קלייטעל אפילו, טאָמער טראָגט אַן דער רוח אַ שוואַרץ יאָהר טאָמער, וואָרום דער זוהן איז ביי די ביכלעך, טאָג ווי נאַכט ביכלעך און ביכלעך, און די טאָכטער איז אין שטוב — אַ שטוב? וואָס שטוב? ווער שטוב? משטיינס געזאָגט, אַ חורבה בית קיין שטוב! דערווייל זעה איך משה־וועלוועל געהט,

משה־וועלוועל דער באקאליישטשיק. גוט מארגען — גוט יאהר. וואוהין איז? זאגט ער: צום שניידער, צו שימעלע סאראקער נאך געלט. פרעג איך איהם: ער האט שוין געלט האט ער שוין? זאגט ער: יא...

עטי־מעני (צום באקאליישטשיק). וואס הייסט דאס?

משה־וועלוועל (וויל אנהויבען דערצעהלען). דא איז אזא מעשה: דער שדכן סאלאוויטשיק...

פעריל (לאזט איהם ניט רעדען, מאהלט). ווי באלד אזוי, דארף מען געהן, טראכט איך מיר, ווארום מיר קומט ניט פאר רויכווארג און ניט פאר בריליאנטען. מיר קומט פאר מעהל קומט מיר, און מעהל איז דאס נויטיגסטע פונ'ם נויטיגסטען. אט ליגט א ברויט. (דערזעהט אויף דער פאליצע א האלבען ברויט; זי שטעהט אויף און נעמט דאס ברויט, האלט אין איין מאהלען). דאס ברויט איז פון מיין מעהל געבאקען, מיין גוטס, מיין בלוט, מיין חיות. וואס פערמאג איך דען א חוץ דאס ביסעל מעהל? אז יעדער איינציגער וועט קומען און וועט נעמען ביי מיר מעהל אויף בארג, וואס וועט מיר בלייבען וואס? וואו וועל איך נעמען אויף אפצוצאהלען איז מיהל אריין וואו? ווער וועט מיר אויסהאלטען מיינע קינדער ווער?....

עטי־מעני. שאט! לאזט נאך עמיצען אויסרעדען א ווארט. (צו משה־וועלוועלען). וואס האט איהר עפּיס געזאגט דעה שדכן סאלאוויטשיק?

משה־וועלוועל. דער שדכן סאלאוויטשיק האט מיר געזאגט, אז ער האט פאר אייך געלט...

שימעלע סאראקער (צום ווייב). וואס איז דאס פאר א שווארץ יאהר? עמך!

עטי־מעני. מיינע צרות אויף זיין קאפ!

פעריל. בין איך שוין ניט משוגע בין איך? (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין סאלאוויטשיק דער שדכן,

א איד אין אַ קאַפּעלישעל, אפילו איין אָפּגעבאַרעטעס, אַ קורץ וויטיקעל, האָטש ניט אַזוי ניי, הויזען ברייטע נאָר קורצע, שטיוועל אויסגעדרעהטע).

שימעלע סאַראַקער. ברוך הבא, א איד א שדכן! מען זאָל דערמאַנען משיח׳ן! נאָר־וואָס, אָבער טאַקי די רגע, האָט מען דאָ גערעדט פון אייך.

סאָלאָווייטשיק. ניעאָר־זשעלי?

עטי־מעני. זאָגט נאָר, פּאַני סאָלאָווייטשיק, וואָס מיר נעאָזשעלי־שמעלי? וואָס האָט איהר דאָס אַרויסגעלאָזט פאַר א קלאַנג אין שטאָדט, אַז איהר האָט פאַר אונז געלט?

סאָלאָווייטשיק. אָט אַזוי פיעל געלט! (ווייזט מיט ביידע הענד). איהר קאָנט זיך גאָר ניט פאָרשטעלען — ס׳איז טשטאָ ניבוד אָסאָבענע! (מאַכט מיט די פינגער).

שימעלע סאַראַקער. אודאי אַ שידוך פאַר אונזער טאָכטער? איך קען שוין סאָלאָווייטשיק דעם שדכן אויסגעבונ־דען!... (די שניידער־יונגען קוקען זיך איבער, נעמען זיך צו די פּרעס־אייזענס, זיפצען שטאַרק).

סאָלאָווייטשיק. טשטאָ זאָ וואָפּראָס? נאָר אַלץ הייסט ביי אייך אַ שידוך! דאָס איז טשטאָ ניבוד זאַמעטשאַטעל־נאָ — לאָס איך אַזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב, ווי איך זאָג אייך ניט קיין דבר שקר! איך וועל אייך דערצעהלען ווער דאָס איז, און איהר, אויב ס׳איז אייך ניט שטאַרק הייס, וועט איהר זיך בעטראַכטען און וועט זיך אָנחאַפּען מיט ביידע הענד! איין זסרון — צופיעל עולם... (צו די פרעמדע). איזווינִיטיע, גאַספּאַדאַ! (דער קצב און דער באַקאַלייטשיק רוקען זיך אָפּ אויף אַ זייט. נאָר פּעריל בלייבט זיצען. סאָלאָווייטשיק געהט צו צו איהר). איזווינִיטיע, מאַדאַם! (זי ריהרט זיך ניט).

פּעריל. וואָס מיר איזווינִיטיע? ווער מיר מאַדאַם? איהר האָט געבראַכט, זאָגט איהר, געלט דעם שניידער, וואו איז אייער געלט? מיר קומט פאַר מעהל קומט מיר, נישט פאַר בריליאַנטען!

אַט דאָס ברויט, וואָס איהר זעהט, איז פון מיין מעהל געבאַקען, מיין גוטס, מיין בלוט, מיין חיות!...

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק (שטופּט אַוועק פון זיך די מיטניטשקע, וואָס הערט ניט אויף צו מאַהלען). אַ מין אָנשיקעניש אַט די מיטניטש־קע — וואָזמוטיטעלנאַ! (צום בעל הבית). דער חתן, וואָס איך פּערדלאָגאיע אייער טאָכטער, איז אַ מענטש אַ סאַמאָסטאיאַטעל־נע... ער האָט אַ טייערע דאָלזשנאָסט... ער איז אַ פּאָלנע אופּראַוו־ליאיושטשע איבער אַ הויז. אַדנים סלאָוואָם, איהר קענט איהם גאַנץ גוט — דאָס איז דער אופּראַווליאיושטשע פון דעם דאָזיגען הויז, ק אַ ל ט ו ן. (ביי די שניידער־יונגען פאַלען אַרוים די פּרעס־אייזענס פון די הענד. עס ווערד אַ טומאַטאַכע).

ש י מ ע ל ע ס אָ ר אָ ק ע ר (שפּרינגט אַזש אונטער). אַט דער יעפּים פּאַנטאַלאָנאָוויטש? אַט דער פּאַסקודניאַק, וואָס כ'האָב איהם נאָר וואָס אַרויסגעשמיסען פון יענער זייט טהיר. שער און אייזען אונזער פּאַלק עמך???... (עס קומט אָן ביילקע).

ב י י ל ק ע (פערדרוימעלט, קוים וואָס זי רעדט). טאַטע! אַ גוטע בשורה!...

ש י מ ע ל ע ס אָ ר אָ ק ע ר (טהוט זיך אַ וואָרף צו דער טאָב־לער). האַ? וואָס? וויפיעל?...

ב י י ל ק ע. דאָס גרויסע געווינס! דאָס גרעסטע געווינס!

ש י מ ע ל ע ס אָ ר אָ ק ע ר (נאָך צעטומעלט). עטי־מעני! דו הערסט?

ע ט י ־ מ ע נ י (אַ פּלעסק מיט די הענד). גאָט!...

פ ע ר י ל. וואָס איז שוין ווייטער וואָס? אַ נייער אומגליק? ווער איז מיר!

ש י מ ע ל ע ס אָ ר אָ ק ע ר (אויסער זיך). אידען! גיט מיר אָפּ מזל טוב — מיין ביליעט האָט אויסגענומען! געוואונען!! דאָס גרויסע געווינס!!! דעם גרעסטען פון אַלע געווינסען!!! (לאָזט זיך לויפען איבער דער שטוב).

פ ע ר י ל. לאַזט! לאַזט! וואו?

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק (שטופּט אָפּ פּערלען). איזווינִיטיע, מאַדאַם! (וויל עפּיס זאָגען. אַלע איבעריגע קוקען זיך איבער אָהן ווערטער, שטוינען. מאַטעל קאַסאָי און קאָפּעל פּאַלבאָן האָבען זיך פערשלאָגען אין אַ ווינקעלע, שטעהען בעטריבט, אָהן לשון).

ב י י ל ק ע (נאַך אַלץ אין היטעלע, פריילין אויפגערעגט). די גאַנצע שטאָדט ווייסט שוין דערפון... דער דירעקטאָר, דער בוכהאַלטער, די פיינט... זיי קומען אַלע באַלד אהער...

ע ט י ־ מ ע נ י (אַ פּלעסק מיט די הענד). אַלע אהער? ווערה איז מיר!... (פון גרויס צעטומעלטקייט זעצט זי זיך צו אויף אַ בענקעל, ווישט זיך מיט'ן פאַרטוך דעם שווייס. עס עפענט זיך די טהיר און עס קומען אַריין ה י מ ע ל פ א ר ב דער בוכהאַלטער, נאָך איהם — ג אָ ל ־ ד ע נ ט אָ ל ע ר דער דירעקטאָר).

ה י מ ע ל פ אַ ר ב. וואו איז דאָ דער שניידער?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (טרעט אַרוים מיט גדלות). דער שניידער — דאָס בין איך.

ה י מ ע ל פ אַ ר ב (בעטראַכט דעם שטוינענדען עולם. צום שניי־דער). איהר ווייסט שוין? אייער בילֶיעט, וואָס אין אונזער באַנק, האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס. אונזער באַנק, די טשאַסט־נע קאָמערטשעסקי, איז די גליקליכסטע באַנק אין דער וועלט. שוין דאָס פיערטע מאָל, אַז אין אונזער באַנק געווינט מען. יעדער, ווער עס קויפט ביי אונז אַ בילֶיעט, האָט אַ שאַנס צו געווינען. אָט שטעהט דער דירעקטאָר, דער הערר גאָלדענטאַלער אַליין, טאָמער גלויבט איהר ניט.

ג אַ ל ד ע נ ט אַ ל ע ר (קוקט אויף אַלעמען. צום שניידער). איהר זענט דאָס דער... סאַראַקער? איהר ווייסט שוין? (דריקט איהם די האַנד). מזל טוב אייך, מזל טוב!

פ ע ר י ל (פריהער צום באַנקיר, דערנאָך צו די איבעריגע געסט). אידישע קינדער, איך בעט אייך, וואָס איז דאָ געשעהן? וואָס

פאר אַ מזל טוב? ווער איז דאָ געלעגענע געוואָרען? צי חתונה געהאַט? צי אַ קנס־מאָל? צי וואָס?

סאָלאָווייטשיק (שטופּט אָפּ פּערלען). איזווינימיע, מאַדאַם! (דריקט דעם שניידער די האַנט). פּאָזדראַוולִיאַיו! (האַפּט זיך אַרום מיט איהם קושען).

קאָלטון (לויפט אַריין ניט טוידט, ניט לעבעדיג). האַ? וואָס? טאַקי איין אמת? וואָס האָב איך געזאָגט? האָט איהר זיך בעדאַרפט אַפּעסען דאָס האַרץ?!! איהר קאָנט דאָ זיצען און זיצען... אַט איז דער בעל הבית אַליין אויך דאָ... (עס קומט אַן ראַבּאַשר פּיין. קאָלטון טרעט אָפּ אויף אַ זייט, פּערלירט דעם לשון).

ראַבּאַשר פּיין (גיט די האַנד דעם דירעקטאָר, וויטער קיינעם ניט. רעדט מיט איהם צוויי ווערטער, ווענדט זיך צום שניידער פון דער ווייטען). מזל טוב אייך, הערר סאַראַקער! איך בין זעהר צופריעדען, זעהר צופריעדען, וואָס ביי מיר אין מיין שטוב האָט אייך בעגליקט... (עס קומט אַן סאָלאָמאָן. צום זוהן). דו הערסט, ס'איז דאָך טאַקי איין אמת!...

סאָלאָמאָן. סקאָלקאָ? דוויעסטי טיסיאַטש?... (די אויגען בלישטשען. צום שניידער פון דער ווייטען, זוכט מיט די אויגען דעם שניידער'ס טאָכטער). פּאָזדראַוולִיאַיו! פּאָזדראַוולִיאַיו! (צו ביילקען, שאַרט עלעגאַנט מיט'ן פיסעל). אַסאַבענע בין איך גליקליך פאַר אייך. אַטשען ראַד, אַטשען סטשאַסטליוו, מאַדמואַזעל סאַראַקין...

ביילקע (נאָך אַלץ פערדרוימעלט, מיט אַ שמייכעל). ערשטענס, ניט סאַראַקין, נאָר סאַראַקער, און צווייטענס, וואָס איז דאָ אַזוי אויף אייך פאַר אַ גדולה?

סאָלאָמאָן. וויעל, פּאָנימאַיעטיע לי... (וויל עפּיס זאָגען, קוקט זיך אום און דערזעהט אויף זיך אָנגעשטעלט צוויי פּאָר אויגען פון די שניידער־יונגען. די יונגען טרעטען־אָפּ אָן אַ זייט, רעדען שטיל צווישען זיך).

מאטעל קאסאי. נו, קאפעל, וואס זאגסט דו אצינד?

קאפעל פאלבאן. וואס זאל איך זאגן? באשערט א מענטשען מיט א מאל ווערען א... א... בורזשוק! א מיליאנטשיק!

מאטעל קאסאי. איך פארגין דאס זיי מיט'ן גאנצען הארצען. וואס וועט אבער איצט זיין מיט אונז?

קאפעל פאלבאן. וואס ווילסט דו, ס'זאל זיין?

מאטעל קאסאי (קוקט איהם אן א ווײלע). ביזט דו דאך טאקי א בהמה בצורת פערד!...

רב אשר פיין (צום שניידער). אפשר דארפט איהר געלט? (נעמט זיך צו דער קעשעני).

הימעלפארב (שפרינגט צו). געלט? ניין! פאזוואלטי! געלט — ביי אונז אין באנק. (צום שניידער). איהר האט א קאנטא ביי אונז, קאנטאקורענט... (קוקט אויפ'ן דירעקטאר).

(די פאלגענדע רעדען אלע אינאיינעם).

שמואל־יאסי קצב (צו דער שניידערין). איז וויפיעל זאל איך אייך שיקען פלייש?

משה־וועלוויל באקאלײשטשיק. דאס איז יא — „אז גאט גיט מיט'ן לעפעל, געבען לייטען מיט'ן שעפעל"...

פעיל (דערהערט, מע רעדט פון געלד, שלאגט זי זיך צו צו רב אשר פיין, דערנאך צום דירעקטאר). אזוי? מע צאהלט געלט? אויף געלט בין איך פארהאנד — איך בין איין אלמנה. מיר קומט פאר מעהל, און מעהל איז דאס נויטיגסטע פונ'ם נויטיגסטען! (צעהלט אויף די פינגער). איין מאל א רובעל מיט צוואנציג פאר ראזעווע מעהל, און פינף און זעכציג קאפיקעס פאר קארענע מעהל, און נאך א מאל פינף און זעכציג, און ווידער פינף און זעכציג...

סאלאווייטשיק (שלעפט זי אפ). איזוויניטיע, מאדאם! (דערזעהט סאלאמאנען נעבען ביילקען. צום שניידער). פאסלושאיטע — האב איך פאר אייך א אידעיע. גאר א שפאגעל־נייע אידעיע, אבער

טשטא ניבוד אַסאַבענע, איך זאָל אַזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב!...

שימעלע סאָראַקער (ווי צעדולט, לויפט אַרום פון איינעם צום אַנדערען. שרייט איבער אַלעמען). ווארט נאָר אויסעט א ווײַלע! איך וועל אייך, איך וועל אייך אַלעמען בעווייזען, ווער איז שימעלע סאָראַקער און וואָס שימעלע סאָראַקער קאַן, און וואָס בעדייט שער און אייזען אונזער פאָלק עמך! (צום ווייב). נו, עטי־מעני, וואָס זאָגסט דו, אַז מיר חלומ'ט זיך א חלום?

עטי־מעני. וואָס דען? ביזט עפּיס א יונגעלע?

שימעלע סאָראַקער (טהוט אוים די ברילען. צו דער טאָכטער). קינדערלעך מיינע!... (צענעמט די הענד, קושט זיך מיט איהר, צעוויינט זיך. — לאַנגזאַם פאַלט דער פאָרהאַנג).

ענדע פון ערשטען אקט.

צווייטער אקט.

א גרויס חדר, א מין קאבינעט. חאפט דעם אנבליק פון א מעבעל מאגאזין. וואס פאר סארט מעבעל ס'איז דא אויף דער וועלט — געפינט זיך דא. אלסדינג איז נייע, אלסדינג גלאנצט. דער בעל־הבית, שימעלע סאראקער, געהט אנגעטהאן נייע און עלעגאנט: א זיידענער חאלאט, נאר־וואס פון דער נאדעל ארויס, א פיעלפארביגע סאמעטענע זשילעט מיט גאלדענע קנעפלעך. אלץ איז נייע, פריש געפרעסט. דאס חעטעל שעמערירט. דאס בערדעל איז שטארק ארומגעשוירען. גאלדענע ברילען. אהן א היטעל. קוים צו דערקענען דעם פריהערינגען שניידער. זיין ווייב, עטי־מעני — איינגעטונקען אין זייד און אין סאמעט, ארומגעניהט מיט די בעסטע שפיצען־ארבייט. אויפ'ן האלז פערעל, אין די אויהערען גרויסע דימענטענע אויהרינגלעך, אויף אלע אכט פינגער בלישטשען פינגערלעך. — ער האלט א ביכעל, שאקעלט זיך און לייענט, וואיזט אוים, מיט גרויס אינטערעס. זי זיצט גלאט אזוי און שפיעגעלט זיך אין איהר ציערונג.

עטי־מעני (צום מאן מיט א ניגון). שמעון! שמעון? (ער הערט ניט. נאך א מאל מיט'ן אייגענעם ניגון, נאר א ביסעל העכער). שמעון! שמעון?

שימעלע סאראקער (אפגעריסען זיך פונ'ם בוך, מאכט איהר נאך מיט'ן אייגענעם ניגון, וואס זי). „שמעון! שמעון?" סעמיאן מאקארעוויטש, ניט שמעון!

עטי־מעני. סעמיאן מאקארעוויטש, וויפיעל איז אויף דיין גילדענעם זייגער?

שימעלע סאראקער (נעמט ארויס א גאלדענעם זייגער). דריי פערטעל אויף עלף. וואס איז דען?

עטי־מעני. גאר־ניט, גלאט אזוי. פאר דריי וואכען אין דער צייט האבען מיר נאך ניט געוואוסט, אז אונזער בילעט וועט

אויסנעמען דאָס גרויסע געווינס... (קנאַקט אויס די פינגער יעדען בעזונדער, שפּיעגעלט זיך אין די בריליאַנטען. — פּויזע). שמעון! שמעון?

שימעלע סאָראַקער (הרעהט אויס דעם קאָפּ צו איהר). ווידער אַ מאָל שמעון? קאַצענער מח! וויפיעל מאָל אַ טאָג בעדאַרף מען דיר קלאַפּען אין קאָפּ אַריין „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש“! „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש“! ?

עטי־מעני. האָב קיין פאַראיבעל ניט, סעמיאָן מאַקאַרעוויטש, וואָס טהוסט דו דאַרטען?

שימעלע סאָראַקער. זעהסט דאָך, וואָס איך טהו — איך לייען. (קאָן ניט אָפּרייסען זיך פונ'ם בוך).

עטי־מעני. איך זעה, אַז דו לייענסט. איך פרעג: וואָס דו לייענסט?

שימעלע סאָראַקער. און אַז איך וועל דיר זאָגען, וועסט דו וויסען? איך לייען אַ געשיכטע לייען איך.

עטי־מעני. וואָס פאַר אַ געשיכטע לייענסט דו?

שימעלע סאָראַקער. ניט קיין געשיכטע, נאָר אַזוי אַ באַשרייבונג, אַ... אַ... אַ קריטיקע — און טשעפּע זיך אָפּ! (שאָקעלט זיך און לייענט ווייטער).

עטי־מעני. ביזט אָפּנים, אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט? (פּויזע). ווערליג דו ביזט אין כעס. האָב איך מורא, אַז דו לייענסט און ווייסט ניט, וואָס דו לייענסט.

שימעלע סאָראַקער (האַלט נאָך אַלץ אין שאָקלען זיך). מאַהל דיר, לאָז זיך דיר דאַכטען, אַז איך ווייס שוין דוקא יאָ, וואָס איך לייען. איך לייען אַ קריטיקע פון איינעם אַ לץ, וואָס מאַכט חוזק פון דער גאַנצער וועלט. און הייסען הייסט ער שלום עליכם.

עטי־מעני. עליכם שלום!... אַז ס'איז נישטאָ וואָס צו טהון, איז דאָס אויך איין אַרבייט! וואָס האָט ער צו דער וועלט?

שימעלע סאראקער. צו דער וועלט האט ער גאר נים. נאר ער באשרייבט דא איינעם א שניידער, וואס איז געווען אמאל א קבצן אין זיבען פאלעס און איז מיט א מאל אויסגעוואקסען, געווארען א גביר...

עטי-מעני. זיין טאטענ'ס עסק! נו, און ווייטער וואס?

שימעלע סאראקער. און ווייטער גארנישט. לצ'ע-וועט ער פון איהם אפ און פון זיין ווייב... א רעכטער ממזר! איין אמת'ער עמך!...

עטי-מעני. מיינע צרות אויף זיין קאפ! וואס האט ער צום ווייב?

שימעלע סאראקער. ער מאכט פון זיי ביידען אויסצודרעהען. נאר פון איהר, פון דער שניידעריז, מאכט ער גאר א לעמעשקע — א רוח איהם אין זייט אריין!

עטי-מעני. מאכען זאל זיך איהם א מכה — טפו! איך וואלט אזא פאסקודסטווא אין די הענט נים געהאלטען... און גלאט, וואס איז דאס פאר איין עובדה — א איד זעצט זיך אוועקעט אין מי-טען דרינען לייענען א ביכעל, גלייך ווי שבת נאכ'ן טיש, און שא-קעלט זיך!...

שימעלע סאראקער. וואס זשע? אז איך ווער שיער נים משוגע. איך זאל האבען עפים א טהועכץ. געוואוינט געווארען ארביימען — עמך!...

עטי-מעני. האסט שוין גענוג געארביים. לאזען שוין דיינע שונאים ארבייטען פאר דיר! (פויזע). שמעון! טפו, מיין איך סעמיאן מאקאראוויטש! וואוהין געהען מיר היינט אויף דער נאכט?

שימעלע סאראקער. ווילסט אפשר אין טרעיאטער?

עטי-מעני. פע, טרעיאטער! (געהניצט). סקוטשנע! איך פארשטעה נים א ווארט! מע זאל חאטשבי וועלען שפיעלען אויף אידיש! בעסער אין דער „לוזיאנע“.

שימעלע סאראקער. אין סינעמאטאגראף מיינסט דו? ווארט אויס, אט וועל איך מאכען דאס געשעפט מיט דער פילם־קאמפאניע, וועלען מיר דעמאלט שוין געהן און געהן אלע נאכט און אהן א גראשען געלט.

עטי־מעני (פער׳גנבה׳ט). וועסט ניט זיין ברוגז? וועל איך דיר עפּיס זאגען.

שימעלע סאראקער. איך ברוגז? א סך מאל בין איך ברוגז? אבי א גלייכע זאך, קאנסט דו זאגען.

עטי־מעני. מיר געפעלט ניט די קאמפאניע מיט די צוויי זשוליקעס, וואס דו האסט זיך מיט זיי סקאמפּאניעט...

שימעלע סאראקער. דו קענסט זיי דען, וואס דו רופסט זיי זשוליקעס?

עטי־מעני. דערפאר וואס איך קען זיי ניט, האב איך מורא, זיי זאלען דיך ניט אפנארען.

שימעלע סאראקער. מיך? אפּנארען? בלאטע! ניט מיך נארט מען! איך מאך מיט זיי א גוטען קאנטראקט! זיי זענען ביי מיר גוט פארצוויאקעוועט! צוויי און צוואנציג פונקטען! שער און אייזען אונזער פאלק עמך!...

עטי־מעני. צוויי און צוואנציג פונקטען? און אויפ׳ן דריי און צוואנציגסטען וועלען זיי ביי דיר צונעמען דאס געלט, ווי מיט די הענט.

שימעלע סאראקער (שוין אין כעס). בייס דיר אפּ די צונג! בהמה! הער זיך צו וואס דו רעדסט! דו ווייסט דען, וואס דו רעדסט?

עטי־מעני. אט דאס איז דאך די מעשה מיט דיר, וואס מע קאן מיט דיר ניט רעדען — באלד ווערסט דו אין קאקעס!

שימעלע סאראקער (א קלאפּ מיט דער האנד אין טיש). פעטי־מעטי! ברענג מיך ניט ארויס פון די כלים!! (שטעהט אויף, שפּאנט ארום עטליכע מאל הין און צוריק). דו פארגעסט זיך מיט

וועמען דו רעדסט ! דיר מאַהלט זיך אויס, אַז דו רעדסט מיט שי־מעלע דעם שניידער... דו פאַרגעסט, אַז איך בין שוין היינט אויס עמך ! אויס אונזער פאָלק שער און אייזען ! איך בין שוין היינט ס ע מ י א ן מ אַ ק אַ ר אַ ו ו י ט ש ס אַ ר אַ ק ע ר, איינער פון די גרעסטע, אויב ניט דער גרעסטער גביר אין שטאָדט ! ... (געענדיג הין און צוריק געהט איהם אָפּ דער כעס). געה, הער, וואס מע זאגט אויף מיר... און די מענטשען, וואס קומען אריין צו מיר... און די געשעפטען, וואס מע לעגט מיר פאָר — עמך !

ע ט י ־ מ ע נ י. ביי מיר ביזט דו דער אייגענער, וואס דו ביזט געוועזן...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. אט דאס איז טאקי דער אומגליק ! וואלסט געמעגט האבען חאטש א ביסעלע מעהר דרך־ארץ...

ע ט י ־ מ ע נ י. אט באלד נעם איך אראפּ פאר דיר דאס היטעל...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (אַ מאַך מיט דער האַנד). וואס איז מיט דיר צו רעדען ? (פּויזע). וואו איז ערגיץ ביילקע, מיין איך איזאבעלעטשקע ?

ע ט י ־ מ ע נ י. אויף וואס דארפסט דו ביילקען ? מיין איך איזאבעלעטשקען ?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. איך וויל, זי זאל מיר לייענען די פּאַטשט וויל איך.

ע ט י ־ מ ע נ י. ווידער אַ מאל די פּאַטשט ? האסט שוין ווידער בעקומען אַ פּאַטשט ?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. נאך אַ מין פּאַטשט ! (ווייזט איהר אויפ'ן שרייבטיש אַ באַרג מיט ניט קיין געעפענטע בריעף).

ע ט י ־ מ ע נ י. נייטיגע בריוולעך ! אודאי פון אַ אידען, וואס מע האט איהם ארויסגעטריבען פון דארף מיט ווייב און קינדער, און פון איין אלמנה, וואס איהר מאן האט זיך געהאנגען איבער

איהר, אדער גאר פון א מויד. וואס ס'האט זיך איהר פארוואלט חתונה האבען און זי האט ניט קיין נדן...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. נו, וואס זשע מיינסט דו? איז טאקי א רחמנות אויף איהר, אויף דער דאזיגער מויד.

ע ט י ־ מ ע נ י. בעדארפסט דו, הייסט עס, בעוואהרענען די גאנצע וועלט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אויף וויפיעל איך קאן.

ע ט י ־ מ ע נ י. אט צוליעב דעם טאקי האט דיר גאט געגעבען דאס גרויס געווינס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. צוליב וואס דען? צוליעב דעם, מיר זאלען עסען קאשע מיט יוך?

ע ט י ־ מ ע נ י. אויף וויפיעל זשע וועט דאס דיר קלעקען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שוין גאר ווייך). נארעלע, דאס געשעפט מיט דער פילם־קאמפאניע וועט טראגען אויף אלסדינג. די גאנצע שטאדט איז מיר מקנא. ס'א סברה גאר, אז סע שמעקט מיט א האלבען מיליון... נאר וואס פארשטעהסט דו אין די מיליאנען? עמך! . . .

ע ט י ־ מ ע נ י. גוט איז דיר, אז דו פארשטעהסט, וואדום דו ביזט דאך אויסגעוואכסען אין מיליאנען!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. פון דעסטוועגען, אט זעהסט דו דאך... (זעצט זיך אוועק צוריק אויף זיין ארט, צעשאקעלט זיך, קוקט אריין אינ'ם זעלבען בוך. אין א ווילע ארום, שטיל). עטי־מעני! (אין א האלבע מינוט ארום נאך א מאל, שוין העכער). עטי־מעני!

ע ט י ־ מ ע נ י. וואס פאר א עטי־מעני בין איך דיר? איהם זאל מען רופען סעמיאן מאקאראוויטש, און מיך (מאכט איהם נאך) — „עטי־מעני!" „עטי־מעני!" . . .

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (געפינט זיך געשלאגען). וואס אמת איז אמת. האב קיין פאראיבעל ניט, איך האב גאר פארגעסען, אז דו הייסט שוין היינט ערנעסטינע יעפימעוונע.

עטי-מעני. זאָגסט דאָך אויף מיר, אַז איך בין אַ קאַצענער מת.

שימעלע סאַראַקער. זעהר גערעכט. איך בעט דיך מחילה... ווייסט דו, וואָס איך וועל ביי דיר בעטען, ערנעסטינקע יעפימעוונע?

עטי-מעני. אַשטייגער, וואָס וועסט דו ביי מיר בעטען, סעמיאָן מאַקאַראָוויטש?

שימעלע סאַראַקער (מיט אַ רחמנות-פּנים). אַ ביסעל איינגעמאַכטס.

עטי-מעני. פּלוצים אין מיטען דרינען איינגעמאַכטס? (שרייעט הויך אויף אַ קול). מויד! מוי-עד? (עס עפענט זיך אַ זייטיגע טהיר און עס קומט אַריין יוכבד די מויד).

יוכבד די מויד (שטעלט זיך אַוועק. גרויס). מיך רופט איהר?

עטי-מעני. ניין. וועמען דען רוף איך? דעם רב?

יוכבד די מויד. איך האָב דען קיין אַנדער נאָמען ניט, אַ חוץ „מויד“?

עטי-מעני. און אַז „מויד“ — וואָס שטעהט דיר דאָ אזוי ניט אָן? אַ חסרון, אַז מע איז אַ מויד? (גיט איהר די שליסעלעך). נאַ! געה נאָר נעם אַ שעלעכעל און ברענג איינגעמאַכטס פאַר'ן בעל-הבית, פונ'ם אָפענעם סלאָי, וואָס מיט אַ שאָל צוגעדעקט און מיט אַ טיכעל איבערגעבונדען.

יוכבד די מויד (נעמט די שליסעלעך). וויפיעל זאָל איך ברענגען?

עטי-מעני. האָסט געהערט, זאָגסט דו דאָך, אין נגיד'ישע הייזער, בעדאַרפסט דו אַליין וויסען, וויפיעל אַ נגיד עסט איינגע-מאַכטס.

יוכבד די מויד. פאַרהאַן אַלערליי נגידים, פאַרהאַן אַ נגיד, וואָס עסט אויפ'ן שפּיץ מעסער, ווי אַ פייגעלע, און פאַרהאַן,

איך בעט איבער אייער כבוד, נגידים חזירים, וואָס וויפיעל זיי עסען, איז זיי קאַרג.

עטי־מעני. עסען זאָלען דיך שווין ווערעם. אַ ביסעל אַ לשון פון אַ מויד!

יוכבד די מויד (לאָזט זיך געהן מיט די שליסעלער, שטעלט זיך אָפּ אויף אַ ווײַלע, צו דער בעל־הבית׳טע). מע רופט מיך יוכבד.

עטי־מעני. יוכבד? גוט, וואָס דו האָסט מיר געזאָגט. געה אין דער ערד אַריין, יוכבד! (יוכבד די מויד געהט אָפּ. — עטי־מעני צום מאַן). איין עזות פון אַ דיענסטמויד! (שרייעט הויך). מענדעל! מענדעל! (עס קומט אַריין מענדעל דער לאַקיי אין אַ פראַק מיט אַ ווייסען שניפּס אויף אַ הויכען קאָלנער. די ליפּען זענען בײַ איהם שוואַרץ און גראָב און פעט בעוואַקסען. דעם קאָפּ האַלט ער אַ ביסעל אויף אַ זייט. די הענד טעלעבענדען זיך בײַ איהם, ווי אי־בעריגע).

מענדעל דער לאַקיי (בעלעקט זיך). מיך רופט איהר דאָס?

עטי־מעני. ווען דען רוף איך? די רביצין? געה נאָר געב אַכטונג, איך האָב געשיקט די מויד נאָך אײַנגעמאַכטס. זאָל זי זיך ניט צוחאַפּען דאָרט צו שטאַרק, ווי אַ הונגעריגע קאַץ צו דער סמעטענע...

מענדעל דער לאַקיי (לאָזט זיך געהן און קעהרט זיך אום צוריק. רעדט צום בעל־הבית). בעל־הבית! די קנאַקערס וואַר־טען דאָרטען אין פּערעדני.

שימעלע סאַראַקער. וואָסערע קנאַקערס?

מענדעל דער לאַקיי. אָט די צוויי, וואָס פונ׳ם טרעיאַטער.

שימעלע סאַראַקער (לעגט אַוועק דאָס בוך). אַ ? ווינגראַרטשוק און רובינטשיק ? מיינע שותפים פון דער פילם־קאָמ־פּאַניע ? פּאַר וואָס קומען זיי ניט אַריין ?

מענדעל דער לאַקיי (אויף די גראָבע ליפּען בעווייזט זיך ביי איהם אַ שמייכעל). דערפאַר, וואָס איך לאָז זיי ניט.

שימעלע סאַראַקער (פערוואונדערט). וואָס הייסט, דו לאָזט זיי ניט ?

מענדעל דער לאַקיי (גאַנץ ערנסט). אַזוי איז דער איינפיהר ביי די נגידים. אַז עמיצער קומט, איז אויב ער נעהט אַרעם געקליידעט, גיט מען איהם האַלז און נאַקען און מע וואַרפט איהם אַרויס, און אויב ער געהט שען אָנגעטהאָן, בעדאַרף מען פריי־הער דאַלאָזשען דעם בעל־הבית, און דערנאָך ערשט, אַז דער בעל־הבית הייסט, מע זאָל איהם אַריינלאָזען, לאָזט מען איהם אַריין.

שימעלע סאַראַקער (שמייכט. צום ווייב). ערנעס־טינע יעפימעוונע ! וואָס זאָגסט דו דערויף ? עמך ! ...

עטי־מעני (צום מאַן). ווייס איך וואָס ! "י האָסט זיך אוועקגעשטעלט אויס'טענה'ן מיט א משרת מיצקע דרינען, און די מויד וועט דאַרטען דערווייל אויפפרעסען דאָס גאַנצע איינגע־מאַכטס. (צום משרת). געה טהו וואָס מע הייסט דיר !

מענדעל דער לאַקיי (לאָזט זיך געהן, בלייבט שטעהן. צום בעל־הבית). איז וואָס זאָל איך זיי זאָגען ?

שימעלע סאַראַקער. וועמען ?

מענדעל דער לאַקיי. די קנאַקערס.

שימעלע סאַראַקער. גאַרנישט. שיק זיי אַריין אַהערצוצו ! (מענדעל דער לאַקיי אָפּ, בעגעגענט זיך אויף דער טהיר מיט יוכבד די מויד, טונקט אַיין זיין פינגער אינ'ם אַיינגעמאַכטס און טהוט אַ לעק. יוכבד טהוט איהם אַ זעץ איבער דער האַנד, טראָגט צו דעם בעל־הבית דאָס אַיינגעמאַכטס און לאָזט זיך געהן, בלייבט שטעהן אַ ווײַלע).

יוכבד די מויד (צו דער בעל־הבית׳טע). און ווייטער גאָרנישט?

עטי־מעני. וואָס נאָך האָסטו געוואָלט?

יוכבד די מויד (פּויזע). אַז איהר וועט מיך דאָס אַנדערע מאָל בעדאַרפען רופען, זאָלט איהר וויסען, אַז איך הייס יוכבד. (אָפּ).

עטי־מעני (צום מאַן). וואָס איז דאָס פאַר איין אַנשי־קעניש? דאָס איז עפּיס אַ גאָטס שטראָף, ניט קיין מויד!... (עס עפענט זיך די טהיר און מענדעל דער לאַקיי לאָזט אַריין איינעם נאָכ׳ן אַנדערען וויגדאָרטשוקען און רובינטשיקען, און אַליין געהט ער אָפּ. ביידע געהען אָנגעטהאָן גרויסאַרטיג, געגאָלט ווי אַרטיסטען, מיט צילינדערס אין די הענד, טראָגען הענטשקעלעך, גרויס־אַרטיגע שניפּסען).

שימעלע סאָראָקער (שטעהט אויף, נעמט אויף די אַריינגעקומענע זעהר העפליך). ברוך הבא געסט! האָט איהר שוין געבראַכט מיט זיך דעם איבערגעשריבענעם קאָנטראַקט? (צום ווייב). ערגעסטיגע יעפּימעוונע! הייס געבען נאָך איינגעמאַכטס און אַ ביסעל ווישניק אויף אין איין ווענס. (עטי־מעני הויבט זיך אויף אָהן חשק און געהט אַליין נאָכ׳ן ווישניק מיט׳ן פערבייסען. שי־מעלע צו די יונגע לייט). דעם קאָנטראַקט גיט אַהער, וועלען מיר איהם דורכקוקען. (וויגדאָרטשוק נעמט אַרויס אַ פערשריבענעם פּאַפּיער). דאָס הייסט, דורכקוקען וועט איהם מיין טאָכטער. איך בין, ניט פאַר אייך געדאַכט, קוריע אין דער עברי, האָב איך אַ טעכטערעל, האָט מיך גאָט געבענטשט, אַ געראָטענע, איהר קענט זי — איז זי ביי מיר מיין גאַנצער בוכהאַלטער מיט׳ן פּריקאַזטשיק מיט׳ן שרייבער מיט הכל בכל... לייענט און שרייבט און חשבונ׳ט, ווי אַ וואַסער... (טראָגט זיך אונטער אַ זילבערנע פּושקע מיט פּאַפּיראָסען). פאַני רובינ־טשיק! פאַני וויגדאָרטשוק! אַנו, פערזוכט אַקאָרשט פון די דאָזיגע פּאַפּיראָסען! ס׳איז שוין איין מאָל פּאַפּיראָסען, פון די

אמת׳ע עמך!... (ביידע יונגע לייט הויבען זיך אויף, נעמען מיט צוויי פינגער צו פאפיראסען). יא, איז וואו, הייסט דאס, האלטען מיר אין דער הגדה? זאגט מיר, איך בעט אייך, מיין ליעבער וויגדארטשוק און מיין טייערער רובינטשיק, וואס איכ׳ל אייך פרעגען: ווי קומט איהר, צוויי יונגע לייט, — האט קיין פאראיבעל ניט. וואס איך רעד מיט אייך אזוי אפענטליך און פראסט, — ווי קומט איהר צו אזא גאלדענעם עסק, ווי דאס פילם־געשעפט?

וויגדארטשוק. א! אין דעם איז א גאנצע געשיכטע...

רובינטשיק. וואס מע קאן זי דערצעהלען אין דריי ווערטער. מיר זענען, ווי איהר קוקט אונז אן...

וויגדארטשוק (לאזט איהם ניט רעדען). לאז מיך, איך וועל זיי איבערגעבען אין דריי ווערטער. איך און מיין חבר רובינטשיק זענען מענטשען מיט געדאנקען.

רובינטשיק. מיט קאמבינאציעס.

וויגדארטשוק. און מיר האבען פון שטענדיג אן געהאט א שייכות צו טהעאטער. איך, צום ביישפיעל, בין געווען אמאל א מוזיקאנט, און א באריהמטער מוזיקאנט, געשפיעלט אין אלע טהעאטערען. און מיין חבר רובינטשיק איז אויך נישט קיין אבי־ווער — ער האט געהאלטען א פאריקמאכערסקי זאוועדיעניע און פלעגט געהן אין טהעאטער אריין גרעמירען די אקטיארען. איך דארף איהם זאגען אין די אויגען, דעם ממזר, — ער, אז ער פארגרעמירט עמיצען, איז עס נאטור! דערווייל האט זיך געטראפען א מעשה. די צייט איז געווען שלעכט, ניט היינט געדאכט, ניט פאר אייך געדאכט, האב איך מיך בעשטעלט אין טהעאטער־קינעמאטאגראף שפיעלען. איך שפיעל א נאכט, איך שפיעל צוויי, איך שפיעל דריי, איך הויב מיך אן צוקוקען — וואס איז דער שכל פונ׳ם קינעמאטאגראף? לאזט זיך אויס, אז ס׳איז אין דעם קיין שום שכל...

ר ו ב י נ ט ש י ק. ס'א געלעכטער!...

װ ו י ג ד א ר ט ש ו ק (פערחאפט זיך). דאס הייסט, דער שכל איז א גרויסער שכל. נאר פאר דעם, וואס ווייסט דעם שכל, איז דער שכל אוים שכל.

ר ו ב י נ ט ש י ק. גאלע גאר ניט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. איך פארשטעה ניט — איך בין א פראסטער עמך! ממה נפשך — אדער מילכיג, אדער פליי־שיג! אדער אהין, אדער אהער! און ביי אייך קומט אוים— אט אז ס'איז א גרויסער שכל, און אט איז דאס א געלעכטער, גאר קיין שכל ניט, — אזוי אז איך בין שוין גאר צעדולט!...

װ ו י ג ד א ר ט ש ו ק (צו רובינטשיקען). שולדיג ביזט דו, אז דו שלאגסט מיך איבער! איך וועל זיי געבען צו פארשטעהן דעם שכל מיט א גאנג...

ר ו ב י נ ט ש י ק. נו, געב זיי צו פארשטעהן, ווער לאזט דיך ניט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ניין! איהר דארפט וויסען, אז מיר זענען גרויסע בעלנים דערויף... נאך אז איך בין געוועזן א... ניט היינט געדאכט, א פראסטער עמך, זענען מיר אלע וואך געגאנ־גען אין דער לוזיאנע, אבי ס'איז נאר געוועזן פאר וואס. און היינט, זינט גאט האט מיך בעגליקט מיט'ן גרויסען געווינס, איז כמעט נישטא די נאכט וואס מיר זאלען ניט געהן אהינצוצו. וואלט איך זעהר וועלען וויסען, ובפרט איצט, אז איך געה אריין אין דעם מיט געלט, דעם... דעם... תמצית (מאכט מיט די פינגער). דעם שכל דער־פון. דא מוז דאך שטעקען עפים א קונץ, עפים... עפים... (א קנאק מיט די פינגער). א מין עמך!

װ ו י ג ד א ר ט ש ו ק. געוויס איז דא פארהאן קונץ!

ר ו ב י נ ט ש י ק. און נאך וואס פאר א קונץ!

װ ו י נ ד א ר ט ש ו ק (לאזט איהם ניט). לאז זיך דיענען! אט װעל איך זיי געבען צו פארשטעהן די גאנצע זאך אקוראט, זיי זענען א איד מיט פערשטאנד. (רוקט זיך צו צום שניידער). די זאך איז א פראסטע זאך. האט איהר זיך צוגעקוקט, אז אקעגען דער סצענע, איבער דער טהיר, איז פארהאן א לאמטערנע מיט א רע־דעל? איז אויפ'ן רעדעל, װאס סע דרעהט זיך דארט ביי דער לאמ־טערנע, אנגעצויגען א לענטע פון צעלאלאיד, א לאנגע לענטע. (מאכט מיט די הענד).

ר ו ב י נ ט ש י ק (קוקט דעם חבר אין מויל אריין און שאקעלט צו מיט'ן קאפ). א פילמע הייסט עס.

װ ו י נ ד א ר ט ש ו ק. איז אויף דער פילמע אפגעפאטא־גראפירט אלע בילדער, װאס איהר זעהט אויפ'ן לייװענט... האט איהר עס צעקיוט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. האט קיין פאראיבעל ניט, װארט אפ איין װיילעטשקע. איך װיל פארשטעהט איהר, אז מיין אידינע זאל אויך זיין דערביי און זאל אויך װיסען דעם שכל... דרעהט זיך אויס צום װייב, װעלכע קומט אריין פון צװייטען חדר. נאך איהר געהט נאך מענדעל דער לאקיי מיט א טאץ. אויף דער טאץ — א קאר־ראפין רויטע משקה מיט גלעזלעך. נאך מענדלען געהט נאך יוכבד די מויד אויך מיט א טאץ. דאס אלץ װערד אװעקגעשטעלט אויפ'ן טיש. מענדעל און יוכבד אפ).

ע ט י ־ מ ע נ י. אט האט איהר װישניק, אט שטעהט איינ־געמאכטס. איהר קאנט נעמען, אז איהר װילט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. מע װעט נעמען, אם ירצה השם, געװיס װעט מען נעמען. (גיסט אן אין די גלעזלעך. װענדט זיך צום װייב). װילסט הערען דעם שכל פון „לוזיאנע", פאר װאס סע דרעהט זיך און מיר זעהען אלסדינג אויפ'ן לייװענט, װאס אויף דער װעלט טהוט זיך אפ? זעץ דיך אקארשט צו, װעסט דו עפּים

הערצן. האָסט דאָך עס ליעב. דו וואָלסט דאָך דאָרט געטאַנצט און געגעבנטשט!

ע ט י - ט ע נ י. און דו האָסט דאָך עס נעבאָך פּיינט! (זעצט זיך אַוועק ביי דער זייט אויף אַ ווייכער קושעטקע, שפּאַרט זיך אָן אויף אַ זיידען קישעלע מיט אויסגעניייהטע קוויימען פון אַלערליי פאַרבען, לעגט צענויף די הענד אַזוי, מע זאָל אַרויסזעהן דאָס גאַנצע ביסעל ציער-רונג). נו, לאָמיר הארכען.

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק (פליייסט זיך צו זעצען מיט'ן פּנים קעגען דער מאַדאַם, נאָר רעדען רעדט ער צום בעל־הבית). איז וואו האַלטען מיר?

ר ו ב י נ ט ש י ק. ביי דער פילמע האַלטען מיר, ווי אַזוי דאָס רעדעל דרעהט זיך דאָרט ביי דער לאָמטערנע...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ביי דער טהיר פון אויבען, אַקוראַט אַקעגען דעם לייליך, האָסט דו געזעהן אַ לאַמטערנע? איז דאָרטען דאַ אַ רעדעל און סע דרעהט זיך. (ווייזט מיט די הענד, ווי סע דרעהט זיך. טהוט זיך אַ נעם צום קאַראַפין, גיסט אָן דריי גלעזלעך. צו די געסט). זאָל זיך עס דאָרטען דרעהען. מיר'ן דערוויייל נעמען צו די ליפּען... לחיים! לאָז גאָט געבען, ס'זאָל זיין איין מאָל פאַר אַלע מאָל עמך!... (טרינקט. די געסט ריהרען זיך צו מיט די ליפּען). אַצינד שיסט ווייטער!

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק. אַלזאָ, נאָך אַ מאָל אין קורצען. (מאַהלט מיטביידע הענד). דאַ האָט איהר אַ לייוועגט.

ר ו ב י נ ט ש י ק. אַ געוויינטליכען לייוועגט.

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק. אויף דעם לייוועגט איז ניטאָ גאָר-נישט.

ר ו ב י נ ט ש י ק. גאָלע גאָרנישט.

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. און אויף יענער זייט לייוועגט איז אויך ניטאָ גאָרנישט.

ר ו ב י נ ט ש י ק. אויף גאַרנישט! (שימעלע סאַראַקער קוקט אויפ׳ן ווייב איבערראַשט).

ע ט י ־ מ ע נ י (גלויבט ניט). דאָס וועט איהר שוין דער־צעהלען דער באָבע אייערער! וואָס הייסט נישטאָ גאַרנישט? מיר געהען ניט אין דער „לוזיאַנע"? עס קאָסט אונז קאַרג געלט? איין אַנדערער וואָלט זיך עס געוואונשען איך וויים אליין ניט וואָס, — זאָגען זיי, אַז אויף יענער זייט לייוועגט איז נישטאָ גאַרנישט! מיר זענען דאָך עפּיס נישט קיין קליינע קינדער, וואָס מע וועט אונז דערצעהלען בבא־מעשיות!...

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק (מטושטש, שמייכעלט). האָט קיין פאַר־איבעל ניט, מאַדאַם, מיר זענען ספּעציאַליסטען. מיר אַרבייטען אין דעם טאָג ווי נאַכט. מיר האָבען דאָס געזונט מיט׳ן לעבען אוועקגעלעגט דערויף.

ר ו ב י נ ט ש י ק. ס׳איז אונזער פּרנסה!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (צו ווינדאַרטשוקען). בקיצור, נו! שיסט ווייטער!

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. אַלזאָ — גאַרנישט. דער רעכטער עיקר איז דאָס רעדעל, וואָס דאַרט אַקעגען, ביי דער לאַמטערנע. (דרעהט זיך אוים מיט׳ן פּנים צוריק, ווייזט מיט דער האַנד אויף דער טהיר. אַלע דרעהען־זיך אוים צו דער טהיר). דאָרט, וואו עס דרעהט זיך די לענטע...

ר ו ב י נ ט ש י ק (דרעהט מיט דער האַנד). די פילמע הייסט עס... (עס עפענט זיך די טהיר און אין דער מינוט קומט פאַר אַזאַ מין סצענע: עטליכע אידען רייסען זיך אַריינצוגעהן, מענדעל דער לאַקיי האַלט זיי אָפּ מיט ביידע הענד).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל אַ ק י י. האָט צייט איין מינוט, ביז איכ׳ל דאַלאַזשען.

ד י א י ד ע ן (אַלע אינאיינעם). וואָס מיר דאַלאַזשען? וועה מיר דאַלאַזשען? מיר דאַרפען האָבען אַ נדבה אויף דער היגעה תלמוד־תורה!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (שרייט צום לאָקיי). נאַרישער מענדיוק, אַ רוח אין דיין פאַרענט און מיטען אַריין! וואָס האָסט דו צו די אידען? לאָז זיי אַריין! (מענדעל טרעט אָפּ, נאָר ער בעווייזט די אידען מיט דער האַנד אויפ'ן קאָפּ, זיי זאָלען אויסטהון די היטלען. די אידען קווינקלען זיך, צי זאָלען זיי אויסטהון די היטלען, צי ניט. אַ פּאָר האָבען אויסגעטהאָן, די איבעריגע נאָך ניט. געהען לאַנגזאַם).

ע ט י ־ מ ע נ י (צו די אידען). וואָס'ט איהר זאָגען?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר . זיצט. איהר קאָנט געהן אין די היטלען. מיר זענען נאָך ניט קיין גויים. מיר זענען נאָך אידען דער־ווייל. (די אידען ווערען אַ ביסעל שטאַרקער ביי זיך, זעצען זיך אַוועק. איינער פון זיי, דער גבאי ראשון, ווענדעט זיך צום שניידער).

ג ב אַ י ר אַ ש ו ן . מיר זענען געקומען צו אייך, רב שמעון, אזוי ווי מיר האָבען געהערט פון אייך, אַז זינט גאָט האָט אייך גע־האָלפען, הערט איהר ניט אויף צו געבען, זענען מיר די גבאים פון דער היגער תלמוד־תורה און מיר דאַרפען אַ נדבה דאַרפען מיר...

ע ט י ־ מ ע נ י (נעמט זיך צו דער קעשעני. צו די אידען). צו וואָס אַזאַ לאַנגע הקדמה? זאָגט, אַז איהר ווילט אַ נדבה, וועט מען אייך געבען... אויסגאַב וועט זיך געפינען ביי אייך?

ד י א י ד ע ן (פריילִיך. אַלע אינאיינעם). פון וויפיעל?

ע ט י ־ מ ע נ י (ציהט אַרויס אַ זילבערנע מטבע). פון אַ פער־ציגער. (די אידען איבערראַשט, קוקען איינער אויפ'ן אַנדערען, בלייבען אָהן לשון).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (חאַפּט זיך אויף, ווערד אַלערליי קאָלירען, וויל אויסגיסען זיין צאָרן אויפ'ן ווייב, נאָר ער האַלט זיך איין, רעדט צו די אידען מיט אַ געלעכטער). מיין אידינע האָט נישט איינגעהערט, חאַ־חאַ, אַז איהר זענט די גבאים פון דער היגער

תלמוד־תורה. זי האט, אפנים, געמיינט גלאט אזוי א נדבה פאר א אידען... קומט, איך וועל אייך געבען. (נעמט ארויס א קליין שלייסעלע פון דער זשילעט־קעשעני, געהט־צו צו דער אייזערנער שאפע, פארעט זיך א ווילע, נעמט ארויס א פעקעל, פיער פינף־און־צוואנציגער, און טראגט עס צו צו די אידען). נאט. אט האט איהר א נדבה און שרייבט אריין אין בוך אריין מיין נאמען, מיין אמת׳ען אידישען נאמען — שמעון בר׳ מאיר כאראקער שענקט פאר דער היגער תלמוד־תורה א הונדערטער. (די אידען שטעהען איוף אלע איבער־אשט, דאנקען איהם זעהר. איינער פון זיי געפינט זיך צו זאגען קוים עטליכע ווערטער).

גבאי ראשון. רב שמעון! מיר זאגען שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. זינט די היגע תלמוד־תורה איז א תלמוד־תורה, איז דאס דער ערשטער הונדערטער. זאל אייך גאט געבען הונדערט יאהר גליק און הצלחה און אלדאס גוטס — אמן.

די אידען (אלע). ברכה און הצלחה — אמן. (געזעגענען זיך אפ פריינדליך און געהען אפ. די שטימונג איז א געשלאגענע. עטי־מענע פייערט. שימעלע פיהלט זיך ניט גוט, שפאנט ארום, בלייבט שטעהן).

שימעלע סאראקער (צו זיך אליין). יא־יא. א גוואלדאוונער שכל!... מענטשען טראכטען צו... לענטע... לייוויענט... פילם... און דאס לעבט! דאס ריהרט זיך! עמך! (צו די יונגע לייט). איז וואו האלטען מיר, הייסט דאס? יא, מיר זאלען ניט פערגעסען. ס׳איז פארהאן נאך א פונקט, וואס מיין ווייב וועט ניט דורכלאזען בשום אופן! (צום ווייב). ערנעסטינע יעפימעוונע! איך וויל, אז אין קאנטראקט זאל שטעהן בפירוש, אז דו און איך און אונזערע פריינד, למשל, האבען דאס רעכט צו געהן אין וואס פאר א טרעיאטער מיר ווילען, און ווען מיר ווילען, סאי בייטאג, סיי ביינאכט, בחינם, אהן א שום געצאהלטס, הייסט עס.

ע ט י - מ ע נ י (פערברעכט די הענד). א שענע מעשה! סע שטעהט נאך גארניט אין קאנטראקט אפילו?!

וויגדארטשוק. מע האט פערגעסען אריינשטעלען.

רובינטשיק. מאדאם! מע האט גערעדט — איז גענוג.

ע ט י - מ ע נ י (לאזט אויס איהר כעס צו איהם). אזוי זאגט איהר? און אז ס'וועט קומען צו עפּיס, וועט איהר נאכדעם זאגען, איהר ווייסט ניט!... מיר קענען אייערע לייט! מיר זענען אויך מבינים אויף א טשאר!

שימעלע סאראקער. זאגסט דו, מע זאל עס אריינשטעלען? איך זאג אויך — אריינשטעלען. (צו וויגדארטשוקען, ווייזט איהם אויפ'ן שרייבטיש). פארקאטשעט, זייט מוחל, די ארבעל און שרייבט אריין.

וויגדארטשוק (טהוט זיך א ווארף צום שרייבטיש. שרייבט־צו אויפ'ן פאפיער, דערנאך לייענט ער). „מיר, די אונטערגעשריבענע, געבען־צו נאך א פונקט, אז דער הער סאראקער, די מאדאם סאראקער, אדער ווער פון זייער פאמיליע, האט דאס רעכט, סאי ביי־טאג, סאי ביינאכט, אריינצוקומען און זיצען אין יעדען פון אונזערע טהעאטער־קינעמאטאגראפען בחינם, אהן געלט". צופריעדען? (שימעלע קוקט אויפ'ן ווייב).

ע ט י - מ ע נ י. איך וויל, אז אין קאנטראקט זאל שטעהן מיין שוועסטער פייגעל אויך.

וויגדארטשוק. מאדאם! סע שטעהט דאך „די פאמיליע סאראקער"!

ע ט י - מ ע נ י. איהר פאמיליע איז ניט סאראקער, איהר פאמיליע איז ווישקראבענקא.

רובינטשיק. די מאדאם זענען גערעכט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וויבאלד אזוי, טא שטעלט אריין אלע פריינד און באקאנטע...

ע ט י ־ מ ע נ י (חאפט זיך אויף). באקאנטע? אט האסט דו דיר נאך, טאמער איז קארג! א מכה זיי — זיי וועלן נים קראנק צאהלען!

ר ו ב י נ ט ש י ק. די מאדאם זענען פאלקאם געדעכט. (צום חבר). שרייב אריין מאדאם ווישקראבענקא מיט איהרע קינדער.

ע ט י ־ מ ע נ י. ניין; זי יא, די קינדער נישט. זי האט קינ־דער — מעג אויף זיי קומען איין אויסהאפעניש! איין שארלאטאן גרעסער פונ'ם אנדערען...

ר ו ב י נ ט ש י ק. די מאדאם זענען פאלשטענדיג גערעכט! שרייב מאדאם ווישקראבענקא — און איין עק.

ע ט י ־ מ ע נ י. וואסער מאדאם? ט שענע מאדאם! נעבאך איין עני'טע, איין אביונ'טע, אז אך און וועה איז איהר! (עס קומט אן ביילקע, אנגעטהאן פראסט ווי אלע מאל).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. גוט, וואס דו ביזט דא. קום אהער, וועסט דו מיר איבערלייענען דעם קאנטראקט, צי ס'איז אלסדינג דא, וואס מיר האבען געבטען אפגערעדט? (ביידע יונגע לייט שטעהען אויף, גריסען ביילקען, דערלאנגען איהר דעם קאנטראקט און זעצען זיך צוריק אוועק).

ב י י ל ק ע. (נעמט דעם קאנטראקט). מעג איך עם לייענען פאר זיך? (זעצט זיך אוועק אין א שטוהל, לייענט פאר זיך).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו די יונגע לייט, שטיל). זי קאן שוין דוקא גוט!... אידיש און רוססיש און דייטש, און וואס איהר ווילט!... (עס קומט אריין מענדעל דער לאקיי מיט א בוקעט).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. צו איזאבעלא סעמיאנאוו־נא מיט א קארטעל.

ב י י ל ק ע. צו מיר? (נעמט די בלומען).

שימעלע סאראקער (צופריעדען). בלומען? פון וועמען איז?

ביילקע (לייענט דאָס קאַרטעל). סאלאמאן אסקאראוויטש פיין. חא־חא־חא!

שימעלע סאראקער. וואָס זשע איז דער געלעכ־טער? (צום לאָקיי). קאָנסט געהן. (מענדעל אָפּ).

ביילקע. וואָס זשע? ס'איז ניט קיין געלעכטער? וואָס איז גאָר פלוצים פאַר מתנות — בלומען? וואו איז ער געוועזן פאַר דריי וואָכען אין דער צייט, געדענקסט? אז מע האָט ביי איהם געבעטען אַ טובה, ער זאָל זאָגען אַ גוט וואָרט צו זיין פאַטער וועגען דירה געלט, האָט ער פערקנייטשט מיט די פּלייצעס (מאַכט איהם נאָך) — „עטא דאַ מעניא ניע קאסאיעטסיא!“... (גיט איבער דעם פאַטער די פּאַפּיערען). דער קאָנטראַקט איז געשריבען אזוי, ווי מע האָט גערעדט. (ווייזט אויפ'ן פּאַק בריעף, וואָס אויפ'ן טיש). אָט דאָס איז די היינטיגע פּאָטשט? (נעמט די בריעף צו זיך). איך נעם עס צו זיך, דאָרט וועל איך איבערלייענען די פּאָטשט און וועל דיר נאָכדעם איבערגעבען. (פערנייגט זיך צו די יונגע לייט, וועלכע חאַפּען זיך אויף מיט אַ טראַסק. — ביילקע אָפּ).

שימעלע סאראקער (צו די יונגע לייט). אַ מאָדנע מיידעל ביי מיר!... איין אַנדערע אויף איהר אָרט אין אזאַ ראַס־קאָש!... ביי אזאַ עשירות!...

עטי־מעני. זאָג האָטש: קיין עין־הרע ניט!

שימעלע סאראקער. אַ קליידעל, אַ בורנוסעל, אַ היטעלע אַ נייעס אז מע וויל איהר קויפען, קומט־אָן מיט גרינגע ווערעם — זי וויל ניט! וואָס'ט איהר טהון? (ביידע יונגע לייט זענען נתפּעל). וואָס דאַרפט איהר מעהר, מע רעדט איהר שדוכים — די שענסטע, די גרעסטע — וויל זי ניט הערען, ניט זעהען... שטעלט אייך פאָר — רב אשר פיין האָט איהר געהאַרכט מן הסתם? וויל ער מיט מיר אַ שדוך טהון — ער שטאַרבט! דאָס הייסט, ניט אזוי

ער וויל דעם שדוך, ווי זיין זוהן, און ניט אזוי זיין זוהן, ווי איך וואלט א בעלן געוועזן זיך משדך זיין מיט אזא אידען ווי פייז, וואס איך בין אמאל געוועזן זיינער א שכן...

עטי-מעני. זאג האטש: ניט היינט גערעדט...

שימעלע סאראקער. איז דאך גוט? איא? אז ער וויל, און דער זוהן וויל, און איך וויל אויך, וואלט מען דאך געקאנט ברעכען טעלער און א סוף? — זאגט זי אבער: לא! זי וועט זיך בעטראכטען. (ביידע יונגע לייט זענען נתפעל. — עס בע־ווייזט זיך מענדעל דער לאקיי).

מענדעל דער לאקיי (קייעט). דער שלים-מזל איז שוין ווידער דא.

שימעלע סאראקער. וואסער שלים-מזל?

מענדעל דער לאקיי. סאלאוויטשיק דער שדכן.

שימעלע סאראקער. סאלאוויטשיק? וואו איז ער?

מענדעל דער לאקיי. דארט איז ער, אין פערעדני.

שימעלע סאראקער. פאר וואס געהט ער ניט אריין?

מענדעל דער לאקיי. איך האב דאך איהך געזאגט שוין, אז איך בין ניט דאס ערשטע יאהר אין נגידישע הייזער, און ביי די נגידים איז דער איינפיהר, אז...

שימעלע סאראקער. אז מע דארף פריהער דאלא־זשען? נו, האסט דו דאך מיר שוין דאלאזשעט. אצינדערט געה רוף איהם אריין! (מענדעל אפ). אוי, אט די פאראדקעס מיט די צערעמאניעס, הערט איהר, ביי די סטעקראטען, צווישען אונז גע־רעדט, גאט זאל ניט שטראפען פאר די רעד!... (עס עפענט זיך די טהיר ברייט, מענדעל דער לאקיי לאזט אריין סאלאוויטשיקען דעם שדכן, מאכט צו די טהיר, געהט אפ). ברוך הבא, א איד א שדכן! מע זאל דערמאנען משיח'ן. זיצט, פאני סאלאוויטשיק.

סאלאווייטשיק. סארא היץ היינט — טשטא ניבוד אסאבענע! (בעטראכט די יונגע לייט). און ווער זענען אט די אידען? עפים זעהר קענטליך! (דערבאנט זיך). א? דאס זענען די דאזיגע? פונ׳ם טהעאטער? דאס האט איהר מיט זיי געמאכט דאס געשעפט. וואס די שטאדט קלינגט מיט דעם? (גיט זיי די האנד). וואס זשע מאכט איהר? מע זאגט, אז איהר זשעברעוועט געלט? (ווייזט מיטביידע הענד).

ווינגדארטשוק. ע! מע זשעברעוועט געלט! נארנישט, מהכתיתי, מע האט פרנסה.

רובינטשיק. און מע לעגט אפ א קערבעל.

סאלאווייטשיק (צום שניידער). וויים איך, וואס הערט איהר זיי! איהר פרעגט מיך! ס׳איז א גאלדען געשעפט! ס׳איז א ברונען, וואס שעפט זיך ניט אוים! מענטשען ווערען נתעשר — זאגען זיי, מע לעגט אפ א קערבעל! (ביידע יונגע לייט ווערען ברייטער ווי לענגער).

שימעלע סאראקער (צום שדכן). זאגט איהר, אז מע וויים שוין אין שטאדט פונ׳ם פילם־געשעפט. וואס איך מאך? אפשר וועט איהר פערזוכען אונזער ווישניק? (גיסט איהם אן א גלעזעל).

סאלאווייטשיק. טשטא זא וואפראס! אלע ווייסען און אלע רעדען און אלע זענען אייך מקנא. (טרינקט אוים און פערבייסט).

שימעלע סאראקער. מקנא?

סאלאווייטשיק. איך זאל אזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב! וואס זשע? כ׳וועל אויסטראכטען? מע שמועסט גאר, אז איהר ווערד א מיליאנער... הלואי, זאל אייך גאט העלפען! (צו די יונגע לייט). סעמיאן מאקאראוויטש איז א מענטש, וואס האבען ליעב אליין גראב צו פערדיענען, און עם אהרט זיי ניט.

אז יענער פערדיענט אויך. ווי פאַני זאָגט: ל ע ב ע ן א ו ן ל ע־ ב ע ן ל א ס ע ן... (צום שניידער). ס׳איז אייך איצטער אוועק דאָס גליק, סעמיאָן מאַקאַראָוויטש, וועט דאָס שוין אייך געהן און געהן, ווי אין פסוק שטעהט: החילות לנפול, נפול תפול...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). דו הערסט ווערטער? (גיסט איהם אָן נאָך אַ גלעזעל).

ע ט י ־ מ ע נ י (קוקט אויפ׳ן פלעשעל). איך הער, איך בין ניט טויב! (צום שדכן). וואָס הערט זיך בעסער פון י ע נ ע ם גע־ שעפט, וואָס מ י ר ווייסען?...

ס א ל א װ י י ט ש י ק (צו דער שניידערין). וואָס זאָל זיך הערען, מאַדאַם? אויף אַלע אידישע קינדער געזאָגט געוואָרען! (צום שניידער און צו דער שניידערין). אַז סאָלאָווייטשיקען פאַלט איין אַ אידעע, מעג זיך שוין איבערקעהרען די וועלט, וועט ער זי דורכפיהרען... אָט דאָס נעה איך פון דאַרטען טאַקי, פון די רעס־ טאָקראַטען... אַ פריאָם האָב איך געהאַט — „מאַיאַ פאַטשטעניע", און „סאַדיטיעס", און „פּאַפּיראָסען", און „לעמאָנאַד"... מחמת די היטץ איז טרוקען אין מויל — טשטאָ ניבוד אַסאַבענע!... (טרינקט אוים אַ צווייטען מאָל, פערבייסט. שימעלע טראָגט איהם אונטער די פּושקע פּאַפּיראָסען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. הכלל, געהט איהר דאָס פון די פיינערס. איז וואו האַלט דאָס דאַרטען אין דער ספירה?

ס א ל א װ י י ט ש י ק. עס האַלט שוין גוט! הלואי וואָלט איך שוין אַזוי געהאַלטען מיט אַלע מיינע פּאַרטיעס, וואָס איך פיהר... סאָלאָווייטשיקען, אַז עס פאַלט איהם איין אַ אידעע! (פערוויבערט דעם פּאַפּיראָס). אויב ס׳איז אייך ניט שטאַרק היים, וועל איך אייך דערצעהלען מיין היינטיגען וויזיט, ווי אַזוי איך בין געקומען, און וואָס איך האָב געזאָגט, און וואָס זיי האָבען גע־ זאָגט, און וואָס איך האָב זיי געענטפערט, און וואָס זיי האָבען מיר

געענטפערט — אונזער גאַנצען ראַזגאַוואָר. (פערקאָמשעט די אַרבעל, איז גרייט צעלעגען אויף טעלערלעך).

שימעלע סאָראַקער (האָט גישט קיין געדולד). וואָס טויג מיר, פּאַני סאַלאָווייטשיק, ראַזגאַוואָרען? איהר ווייסט דאָך, אַז איך בין אַ פּראָסטער עמך בין איך, און כ'האָב ליעב אַגיל ואשמח — אויפגעגנייהט און אויסגעפּרעסט. איהר זאָגט מיר די לעצטע שורה. דעם רעכטען שפּיץ!

סאַלאָווייטשיק. דער רעכטער שפּיץ איז — זיי וועלען איך איינלאַדען צו זיך אויף אַ וויזיט. דאָרט וועט זיין די גאַנצע ריסטאָקראַטיע... נאָר קודם וועלען זיי זיין ביי אייך מיט אַ וויזיט, און אפשר נאָך היינט. דאָס קאָן סאַלאָווייטשיק!

שימעלע סאָראַקער (צום ווייב). דו הערסט? (שטיל). מע דאַרף צוגרייטען כל המיגים פאַרבייסאַכצען... (צום שדכן). זענט איהר זיכער, אַז זיי וועלען דאָ זיין?

סאַלאָווייטשיק (פערטרינקט דעם איינגעמאַכטס). אַזוי ווי איך בין זיכער, אַז מע רופט מיך סאַלאָווייטשיק.

שימעלע סאָראַקער. און דער „יאַט“ אויך מיט זיי?

סאַלאָווייטשיק (דאָס לעצטע ביסעל איינגעמאַכטס). טשטאָ זאַ וואָפּראָס?

שימעלע סאָראַקער. ער טאַקי, דער אַלטער הייסט עס, האָט איך אַליין געזאָגט?

סאַלאָווייטשיק. טאַקי ער אַליין, דער אַלטער הייסט עס, האָט דאָס מיר געזאָגט: „מיר'ן זיין, זאָגט ער, ביים הערר סאָראָקער מיט אַ וויזיט, זאָגט ער, אפשר נאָך היינט. — פּאָרט, זאָגט ער, געוועזן אַ מאָל אונזערער אַ שכן“...

שימעלע סאָראַקער. טאַקי מיט דעם לשון? (צום ווייב). גאָה זעה, ס'זאָל זיין אַלסדינג... (עטי־מעני אָפּ).

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק. טאקי מיט דעם לשון און מיט די ווערטער — איך זאל אזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב!... וואס מיינט איהר — סאלאווייטשיק איז עפּיס א יונגעלע?... נישמעהר, איך האב מיט אייך צו רעדען נאך א פּאר ווערטער אויג אויף אויג. (צו די יונגע לייט). איזוויניטיע!... (נעמט שימעלען אויף א זייט). שלשה דברים — צוויי ווערטער. (ביידע שטעהען נאהענט צו דער ראמפּע).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). איך וויים פריהער, וואס איהר ווילט מיר זאגען. איהר ווילט רעדען מיט מיר מכח'ן נדן, וויפיעל איך געב?

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק (רעדט שטיל). זאלט איהר מיר געזונט זיין, וואס פּאר א חכם איהר זענט! און איהר מיינט אוראי, אז דאס ווילען זיי וויסען? אדער דער חתן? באזשע כאחראני! גלאט אזוי... וויבאלד עס האלט שוין אזוי נאהענט, אט־אט, איז טאמער, פּאנימאיעטיע, מע טהוט מיך א פרעג, זאל איך ניט בלייבען שטעהן, ווי א לעהמענער גולם...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. איהר ווייסט גאנץ גוט, זי איז ביי מיר איינע, און איבער הונדערט און צוואנציג יאהר איז עס אינגאנצען איהרס...

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק. פון דעסטוועגען, באלי־מעני?...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. פופציג טויזענד ליגט גרייט אין טשאסנע קאמערטשעסקי באנק, דאס הייסט, ליגען ליגט דארטען דריי מאל פופציג טויזענד, נאר פופציג טויזענד — דאס איז פאר דער טאכטער בעזונדער, און אזוי ווי זי איז ביי מיר איינע, איז איבער הונדערט צוואנציג יאהר, אז מע וועט א רוף טהון אהין, זייט זשע מוחל, עמך... (ביידע יונגע לייט הערען זיך צו).

סאלאווייטשיק (שלאָגט איהם איבער). טשעפּוחא! ווער רעדט פון אַזעלכע זאַכען? איהר וועט נאָך, אם ירצה השם, לעבען און לעבען! איהר דאַרפט לעבען, ווארום איהר טהוט אַ סך גוטס. מע ווייסט — גוטס לאָזט זיך הערען... סליעדראָוואַטעלנאַ, פופציג טויזענד — דאָס איז מזומן?

שימעלע סאָראָקער. קלאַפּ און צעהל. ביי מיר איז ניטאַ קיין מאַניפּאַרגעס, פּוסטע דבורים, צוזאַגעכצען. ביי מיר, אַז איך זאָג געבען, געב איך. עס איז, פאַרשטעהט איהר מיך, עמך!...

סאלאווייטשיק. אַדנים סלאָוואָם — מיר האָבען שוין פון אַלסדינג אָפּגערעדט. סליעדראָוואַטעלנאַ, קאָן איך שוין געהן ווייטער. איך דאַרף נאָך לויפען און לויפען, רעדען און רעדען. זייט מיר געזונד און מאַכט גוטע געשעפטען! פּראָשטשאַיטיע! אם ירצה השם, איין גיכען אויף אַ קנס־מאָל... (צו די צוויי שותפים) אייך ווינש איך צו האַלבע מיליאָן אויף אַ חלק, און אייער שותף — אַ גאַנצען מיליאָן! דאָסווידאַניאַ, פּראָשטשאַיטיע! (אָפּ).

שימעלע סאָראָקער (צו די יונגע לייט). האָט קיין פאַראיבעל ניט — ביי מיר אַ שטוב, קיין עין הרע. אַלע מאָל נייע מענטשען מיט נייע געשעפטען... איצט דאַרף מען זיך אַ נעם טהון צו אונזער אייגענעם געשעפט. (טהוט אָן די ברילען, פערקאַטשעט די אַרבעל, געהט צום טיש). בעדאַרף מען, הייסט עס, טהון אַ דעליקאַטנע אַרבייט — לעגען דעם טאַטען. (שרייבט זיך אונטער אויפ׳ן פּאַפּיער. נאָך איהם שרייבען זיך אונטער ביידע שותפים). און איצט בעדאַרף מען, הייסט עס, אייך געבען די ממתקים... דאָס ביסעל מינץ... (געהט צו דער אייזערנער קאַסע). דאַרף איך אייך אַבער זאָגען, מיינע ליעבע שותפים, אַז קיין מזומן געלט, ניט אויסגערעדט זאָל זיין, האָב איך ניט... איין אייזערנע קאַססע האָב איך טאַקי, נאָר אַזעלפע געלטען האַלט איך נישט ביי זיך אין דער היים. דערויף איז דאָ, פאַרשטעהט איהר מיך, אַ באַנק... (עפענט אויף די קאַסע, נעמט אַרויס אַ טשעק־ביכעל). די טשאַסנע קאָמערטשעסקי באַנק. דאַרטען

האַלט איך מיין גאַנצען קאַפּיטאַל, און ווען איך דאַרף, און וויפיעל איך בעדאַרף — שרייב איך אויסעט אַ טשעק, גיט מען מיר... (לעגט אוועק דאָס טשעק־ביכעל אויפ'ן טיש). נאַר וואָס דען? אַז עס קומט צו שרייבען רוסיש, בין איך קורץ אין דער עברי. דערויף האָב איך אַ טאָכטער, איז זי ביי מיר, ווי איהר ווייסט שוין, מיין גאַנצער בוכהאַלטער. (עס קומט אַן עטי־מעני). טהו נאַר אַ רוף אַהער ביילקען אויף אַ מינוטקעלע. זי דאַרף מיר עפּיס אַנשרייבען.

עטי־מעני. איזאַבעלעטשקע? מיר דאַכט, אַז זי איז ניטאָ אין דערהיים. אַט וועל איך געהן אַ קוק טהון. (געהט אַפּ).

שימעלע סאַראַקער. נישט גוט, הערט איהר, אַז מען איז אַ בלינדער מענטש... אַז מע קאָן ניט שרייבען קיין רוסיש, איז נאָך ערגער, ווי אָהן אַ ברילל... (פּויזע). אָדער שאַ? ווייסט איהר וואָס? אפשר וואָלט געווען אַ סברה, אַז איהר זאָלט זיין אַזוי גוט, אַן האָט איהר אייך אַ טינט און פעדער, און זיך מטריח זיין טאַקי אַליין אויסשרייבען אַט־אָ־דעם טשעק? ווער פון אייך קאָן בעסער שרייבען? (וויגדאָרטשוק און רובינטשיק טהוען זיך ביידע אַ וואָרף צום שרייב טיש. וויגדאָרטשוק נעמט זיך צום טינט און פעדער. שימעלע טהוט אָן די ברילען, טייט מיט'ן פינגער אין טשעק־ביכעל, ווי אַ מענטש, וואָס איז קלאָהר אין הלכות טשעקס). אַט דאָ, אין דער רעכטער האַנד, זעהט איהר? זייט זשע מוחל, שטעלט אוועק מיט ציפער פופצעהן טויזענד... איין איינס, מיט אַ פינף, מיט דריי — יאָ, מיט דריי נולען. אַט אַזוי... און דאַרטען, אונטען, שטעלט אוועקעט מיט ווערטער פעטנאַצעט טיסיאַטשי... רובליי דאַרף מען ניט — סע שטעהט שוין. אַט אַזוי... האָט איהר געשטעלט? אַצינד גיט, זייט מוחל, די פען אַהערצו, וועלען מיר ווידער אַ מאָל אוועקלעגען דעם טאַטען. (פערקאַטשעט וויעדער די אַרבעל, חתמ'עט פּאַוואָלינקע, שוויצט). אוף! פשוט איינגעמיעדט זיך היינט שרייבענדיג. (פאָכט מיט'ן טשעק אין דער לופטען). און ווער איז שולדיג? — טאַקי מיין טאַטע אַליין. ער, עליו השלום, האָט נישט געוואָלט

מיך לערנען שרייבען. מיך מע זאָל געווען לערנען שרייבען, וואָלט איך געווען איין שרייבער אין דער וועלט! אַ סימן האָט איהר — נעמט דאָס גרעסטע געשעפט אין דער וועלט, וועל איך עס אייך ארומנעמען מיט'ן קוק...

וויגדאָרטשוק (געזעגענט זיך). ס'איז ביי אייך זעלטענע פעהיגקייטען!

רובינטשיק (געזעגענט זיך). אַ טאַלאַנט! אַ בעזונדערער טאַלאַנט!

שימעלע סאָראָקער (שטאַרק צופריעדען. קוועטשט זיי די האַנד). טאַקי? איין עבירה וואָס מיין אידינע איז דאָ נישטאָ. זי וואָלט האַטש געהערט, וואָס לייט זאָגען... (גיט איבער דעם טשעק צו וויגדאָרטשוקען. רובינטשיק קוקט אין איהם אַריין. וויגדאָרטשוק דערלאַנגט דעם חבר אין זייט אַריין מיט'ן עלענבויגען, לעגט אַריין דעם טשעק צו זיך אין טייסטער אַריין, ווערד בעמערקבאַר נערוועז, פערשפּי־לעט זיך און קלויבט זיך געזעגענען).

וויגדאָרטשוק. מיר האָבען צוגענומען ביי אייך אַזוי פיעל צייט...

רובינטשיק. און אַנגעדולט אַ קאָפּ...

שימעלע סאָראָקער. וואָס רעדט איהר? מיר האָבען דאָך עפּיס געמאַכט אַ געשעפט מיט גאָט'ס הילף!

וויגדאָרטשוק. און אַ גוט געשעפט דערצו!

רובינטשיק. אַ גלענצענדעס!

שימעלע סאָראָקער. הייגט וואָס זשע רעדט איהר? ווי באַלד אַזוי, מוז מען פאַר'ן אוועקגעהן אויסטרינקען האַטש נאָך צו גלעזלעך פון אַט דעם דאָזיגען ווישניק (גיסט אָן דריי גלעזלעך שטעהענדיג) און צו־ווינשען זיך, אַז דער האַלבער מיליאָן זאָל זיך ניט לאָזען לאַנג וואַרטען און די שטאָדט זאָל וויסען, וואָס הייסט עמך!... (קלינגען מיט די גלעזער, טרינקען שטעהענדיג). אַצינד קאָנט איהר געהן געזונטערהייד און זייט מצליח... (וויגדאָרטשוק און רוביג־

טשעק געזעגענען זיך העפליך, געהען אפ. שימעלע בעגלייט זיי צו דער טהיר. — אין א האלבע מינוט קומט אריין עטי-מעני). אט באלד קומט אהער ביילקע. (קוקט זיך ארום). און וואו זענען די צוויי שלים-מזל'ען? שוין אוועקגעגאנגען? און ווער האט דיר אנגעשריבען דאס, וואס מע דארף? ציי דו האסט דאס אפגעלעגט אויף איין אנדערש מאל?

שימעלע סאראקער. וואס פאר אפלעגאכטסען? איך האב פיינט אפלעגען! ביי מיר איז אומר ואוכל — אויפגע-נייהט און אויסגעפרעסט! עמך!...

עטי-מעני. ווער זשע האט דיר אנגעשריבען?

שימעלע סאראקער. טאקי זיי אליין. איך האב געזאגט און זיי האבען געשריבען.

עטי-מעני (א פלעסק מיט די הענד). זיי האבען געשריבען? ווער וויים, וואס זיי האבען דיר דארטען אנגעשריבען. האסט ניט געקאנט ווארטען אויף איזאבעלעטשקען? (אויף די ווערטער קומט אן ביילקע).

ביילקע. איך בעט אייך, רופט מיך ניט איזאבעלעטשקע, רופט מיך ביי מיין אמת'ן נאמען ביילקע, אזוי ווי איך היים!

עטי-מעני. שוין! אט האסט דו דיר די אנדערע טעג יום טוב! מיר זענען דען די, וואס מיר זענען געוועזען?

ביילקע. אט דאס איז טאקי די צרה, מאמע, וואס מיר זענען ניט די, וואס געוועזן. דאס הייסט, זיין זענען מיר טאקי די אייגענע וואס געוועזן, נאר מיינען מיינען מיר, אז מיר זענען ניט מיר... דעריבער טהוען מיר ניט דאס, וואס מע דארף, געהען ניט אהין, וואו מע דארף, און נעמען אויף ניט דעם, וואס מע דארף, און דער וואס איז אונזער גלייכען און אונזער אמת'ער פריינד — יענעם לאזט מיר איז שטוב ניט אריין...

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאַן). עפּיס רעדט זי פאַרשטעלט, אַזוי מאָדנע, אַז כ׳מע קאָן גאָרנישט פאַרשטעהן!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ווי קומסט דו צו פאַרשטעהן, אַז מיר רעדען? (צו דער טאָכטער). פון דעסטוועגען איינס צו אַנדערען געהער זיך ניט אָן — אַז מע׳ט אונז איינלאַדען צו די פיינערס מיט אַ וויזיט, און ווער שמועסט, אַז זיי וועלען אַליין זיין ביי אונז מיט אַ וויזיט, וועסט דו מסתמא זיך ניט אָפּזאָגען מיט אונז מיטצוגעהן — פאַרט רב אַשר פיין!

ב י י ל ק ע. דאָס וועלען מיר זעהן... מיר׳ן זיך נאָך בעטראַכטען — אָדער איכ׳ל מיטגעהן, אָדער איכ׳ל ניט מיטגעהן...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויפגעבראַכט). וואָס הייסט, דו וועסט ניט מיטגעהן? און וואו בין איך? בין איך אַ טאַטע, צי ניין?

ע ט י ־ מ ע נ י (וויל מאַכען שלום). ווייס איך וואָס, זעהט נאָר אַביסעל! איידער מע האָט געחאַפּט דעם בער, קריעגט מען זיך שוין פאַר דער פעל... די פיינערס זענען נאָך דערווייל ביי אונז נישט געווען, און אונז האָט מען נאָך נישט גערופען, און צו טעלער ברעכען איז נאָך ווייט....

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נאָך מעהר אין כעס). מזל טוב! אָט איז זי אויך דאָ! (צום ווייב). ווער בעט דיך פאַר אַ רודף־שלום־ניצע? (צו דער טאָכטער). מיר וועלען זיך מיט דיר ניט קריעגען, ווי מיר האָבען זיך ניט געקריעגט ביז אַהער קיין מאָל... מיר, עמך, ווייסען, אַז מיט גוטען מאַכט מען תמיד בעסער ווי מיט בייזען... דו זאָג מיר, טאָכטער, וואָס איז מיט דיר דער מעהר, וואָס זינט גאָט האָט מיך בעגליקט מיט׳ן גרויסען געווינס, זעה איך ניט, דו זאָלסט זיין צופריעדען, אויפגעלעגט, גליקליך, עפּיס גלייך ווי גאָרנישט איך האָב אויסגענומען דעם הויפּט־טרעפער...

ב י י ל ק ע. וואָס האָסט דו געוואָלט? איך זאָל טאַנצען אין די גאַכען?...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אָ ק ע ר. ווער זאָגט דען טאַנצען אין די גאַסען?... איך מיין, דו ווילסט בעדאַרפסט עפּיס אַזוי... (ווייזט מיט די הענד). עפּיס לעבען... עפּיס, עפּיס — עמך...

ב י י ל ק ע. איכ'ל דיר זאָגען דעם גאַנצען אמת, טאַטע. אַז דו צווינגסט מיך, איך זאָל דיר זאָגען, וועל איך דיר זאָגען... עס נעהמט מיר ניט איין... ס'איז מיר קיין זאַך ניט ליעב... קיין זאַך ניט טייער... אַלסדינג איבער נויט... יעדע זאַך מיט גוואַלד... דעם, וואָס איך וויל זעהען, קאָן איך ניט... דעם, וואָס איך זעה, וויל איך ניט... איך קאָן מיין הארץ ניט עפענען, וואָרום איהר'ט מיך ניט פאַרשטעהן... איהר ווילט מיך ניט פאַרשטעהן און קאָנט מיך ניט פאַרשטעהן, וואָרום דאָס גרויסע געווינס האָט אייך אַזוי דעם קאָפּ פאַרדרעהט, אַז איהר זעהט ניט די וועלט פאַר זיך... וואָס איז וויים זעהט אייך אויס שוואַרץ, און וואָס שוואַרץ זעהט אייך אויס ווייס...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. קומט אויס, אַז ס'איז גאָר איין אומגליק, וואָס איך האָב אויסגעגעוומען דאָס גרויסע געווינס?...

ב י י ל ק ע. פאַר וועמען ס'אַ גליק, פאַר וועמען איין אומגליק... אייער גליק איז מיין אומגליק... (כמעט דורך טרערען).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (חזר'ט איבער איהרע ווערטער) אונזער גליק איז איהר אומגליק... (צום ווייב). וואָס זאָגסט דו דער־רויף? פאַרשטעהסט עפּיס אַ וואָרט?

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאַן). דו זאָגסט דאָך, אַז נאָר איך פאַר־שטעה ניט, און אַז דו פאַרשטעהסט אַלסדינג... דאָס זאָגט זי דיר, זי גיט דיר אָנצוהערעניש, אַז זי וויל ניט מיטגעהן צו די גבירים — זי האָט זיי פּיינט....

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (חזר'ט איבער איהרע ווערטער). דו? און א י ך זאָג אַנדערש! (חעכערט מיט אַ טאָן). איך, אַז איך זאָג געהן — געהט מען! (אַ זעץ אין טיש). עמך!... שער און אייזען!...

ב י י ל ק ע (האַפּט זיך ביים קאָפּ). אומגליקליכע וואָס איך בין! (אַנטלויפט).

ע ט י - מ ע נ י. נו? צו וואָס האָסט דו עס בעדאַרפט? צערייצט אַ קינד...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (האַפּט זיך אויף ווי איין אָפּגעבריהטער). פּעטי־מעטי! ברענג מיך ניט אַריין אין כעס!...

ע ט י - מ ע נ י. זאָג מיר נאָר, וואָס סטראַשעסט דו מיך מיט דיין כעס?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. דרך ארץ! האַלט ס'מויל! דאַכט זיך, דו ווייסט, ווער איך בין? עמך!! ...

ע ט י - מ ע נ י זעה נאָר, ווער עס האַלט זיך גרויס! נאָדעלפּאַדעם האָט דיר געלאָזט געריסען!...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (אויסער זיך). מיר זאָגסט דו אַזעלכע ווערטער?! מיר?! וואָס אַ יעדער נעמט אַראָפּ דאָס היטעל, אַז איך געה אין גאַס?!

ע ט י - מ ע נ י. יעדער, נאָר ניט איך. ביי זיך ביזט דו אפשר אַ פּריץ, ביי מיר — אַ שניידער אַ פּאַלגוץ!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. שוויג, דו צרה, וואָרום איך וועל דיר ווייזען, ווער איך בין!

ע ט י - מ ע נ י. ווער די כפרה — דו קאָנסט דאָס ניט דערלעבען!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. טפו זאָלסטו ווערען!

ע ט י - מ ע נ י. טפו זאָלסט דו ווערען! (עס עפענט זיך די טהיר און עס בעווייזט זיך מענדעל דער לאַקיי).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל אַ ק י י (קייעט). אין זאַל וואַרטען אויף אייך געסט.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (אַ האַפּ־אויף). געסט?

עטי־מעני. וואסערע געסט?

מענדעל דער לאקיי. דער הערר פיין, די מאדאם פיין...

שימעלע סאראקער (מיט א מאל אויסגעניכטערט זיך). וואס זשע שווייגסט דו? (צום ווייב). ערנעסטינע יעפימעווונע! הייס שטעלען דעם סאמאוואר! הייס דערלאנגען ווישניק און ווײַן און איינגעמאכטס, אלערליי איינגעמאכטסען!... (וויל זיך לאזען געהן).

עטי־מעני (שלעפט דעם מאן צוריק). וואוהין פליהסט דו? אין א חאלאט ווילסט דו אויפנעמען אזעלכע געסט? (צום לאקיי). וואס שטעהסט דו, ווי א לעהמענער גולם? זעהסט דאך, דער בעל־הבית געהט אין חאלאט. טראג איהם אריין אהער די קאפאטע! (מענדעל אפ). און איך וועל דערווייל געהן אויפנעמען די געסט. (מאכט זיך צורעכט אקעגען שפיעגעל, געהט אפ. — מענדעל דער לאקיי ברענגט א שווארצען סורדעט, טהוט־אן דעם בעל־הבית. שימעלע פערשפיליעט זיך אויף אלע קנעפלעך, בויגט זיך און נייגט זיך, מאכט א רעפעטיציע, ווי אזוי ער וועט אריינקומען און פארשטעלען זיך פאר די געהויבענע געסט. הינטער זיינע פלייצעס מאכט איהם מענדעל נאך מיט אלע פישטשעווקעס. מיט ברייטע טריט לאזט זיך שימעלע סאראקער צו דער טהיר. מיט די זעלבע טריט געהט נאך מענדעל. — דער פארהאנג פאלט).

ענדע פונ'ם צווייטען אקט.

דריטער אקט.

ערשטעס ביל ד.

אַ פּאָדער־צימער, פֿערצויגען מיט אַ צוויטען פּאָרהאַנג, אַזוי אַז ווי נאָר דאָס ערשטע בילד איז צו ענדע, הויבט זיך באַלד אויף דער צווייטער פּאָר־האַנג, און דאָס צווייטע בילד פֿון דריטען אַקט קאָן אָנהויבען צו געהן זיין וועג גלייך, אָהן אַנטראַקט. — דאָס פּאָדער־צימער דאַרף זיין לאַנג גענוג, ענטהאַלט אַ טישעל מיט אַ שפּיעגעל, אַ הענגער און אַ קאָרב אויף שטעקלעך מיט שירעמס. אַ וואַנד־זייגער און אַ פּאָר שטוהלען פֿון שטרוי. אויפ׳ן פּאָרהאַנג אַ צוגעמאכטע טיר, געמאָהלט. איינער אָדער צוויי אריינ־גאַנגס פֿון די זייטען. — ביי דער אויסגעמאָהלטער טיר שטעהט מענדעל דער משרת. נעבען איהם, אין אַ פּאָזע פֿון אונטער־טעניגקייט, שטעהען ביידע שניידער־יונגען, מאָטעל קאַסאַי און קאָפּעל פּאַלבאָן, ווישען זיך דעם שווייס, דינגען זיך מיט מענדעל דעם לאָקיי, וואָס האַלט די הענד אין די קעשענעס, קייעט און זעהט אויס, ווי אַ מענש, וואָס האָט אַ סך צו זאָגען.

מענדעל. ווי איהר זעהט מיך אַ שווימענדיגען, ביי איין אנדערען וואָלט איך ניט גענומען פֿאַר אַזאַ זאַך — איהר זאָלט מיר אַנשיטען אַט די שטוב מיט גאָלד. און ערשט נאָכדעם וואָלט איך איהם געגעבען דעם וועג. ווארום... ווארום איהר ווייסט גאָרניט, וואָס פֿאַר אַ שטרענגער בעל־הבית דאָס איז! (ביידע יונגען איבער־ראַשט).

מאָטעל קאַסאַי. שימעלע סאַראַקער אַ שטרענגער בעל הבית? איהר טרייבט קאַטאָוועס!

קאָפּעל פּאַלבאָן. איהר מאַכט פֿון אונז חוזק!

מענדעל דער לאָקיי. חוזק? לאָז יענעם אויס־וואַכסען אַ חוזק אויף דער נאָז! ער האָט מיר אָנגעזאָגט אפשר

טויזענד מאָל, אַז אַ איד פון אַ גאַנץ יאָהר, וואָס געהט ניט רייך אָנגעטהאָן, זאָל ניט איבערטרעטען די שוועל... און טאָמער אַ בעל־מלאכה, למשל, אַ שניידער — זאָל איך איהם טרייבען האלז אין נאַקען! (ביידע יונגען שטויבען).

מאַטעל קאַסאַי (צום חבר). וואָס זאָגסט דו דערויף? וואָלסט זיך געגלויבט, אַשטייגער?

קאַפּעל פּאַלבאַן. אַ מענטש בייט זיך. בעקומט מען געלט, ווערד מען אַ בורזשוק גלייך מיט אַלע בורזשוקעס.

מאַטעל קאַסאַי (נעמט אַרויס דאָס בייטעלע, קראַצט אַרויס אַ מטבע, גיט איבער דעם לאַקיי). נאָט אייך, לאָז שוין זיין, ווי איהר זאָגט...

קאַפּעל פּאַלבאַן. אַבי געהט און רופט זי אַרויס אַהערצוצו.

מענדעל דער לאַקיי (בעטראַכט די מטבע, בעהאַלט אין קעשעני). איז ווּעמען, זאָגט איהר, זאָל איך אַרויסרופען? נאָר זי, די באַרישני, הייסט עס, צי...?

מאַטעל קאַסאַי. נאָר זי. נאָר זי.

קאַפּעל פּאַלבאַן. קיין אַנדערען דאַרף מען ניט!

מענדעל דער לאַקיי. און וואָס זאָל איך איהר זאָגען?

מאַטעל קאַסאַי. זאָגט איהר, אַז צוויי בחורים וואַרטען אויף איהר, דאַרפען איהר זאָגען נאָר צוויי ווערטער.

קאַפּעל פּאַלבאַן. ניט גלאַט בחורים, נאָר בחורים, וואָס האָבען געאַרבייט מיט איהר דריי יאָהר ביי איין טיש.

מענדעל דער לאַקיי (קייעט, בעטראַכט זיך). ניין. בחורים אליין טויג ניט. מאַלע וואָסערע בחורים ס'איז דאָ אויף דער וועלט! מע דאַרף האָבען נעמען! נעמען דאַרף מען!

מאַטעל קאַסאַי. וויבאַלד אַזוי, טאָ זאָגט איהר: מאַטעל קאַסאַי און קאַפּעל פּאַלבאַן דאַרפען אייך זעהען.

קאַפּעל פּאַלבאַן. אויף צוויי ווערטער, נישט מער.

מענדעל דער לאַקיי (חזר'ט). מאַטעל פּאַלבאַן און קאַפּעל קאַסאַי, מאַטעל פּאַלבאַן און קאַפּעל קאַסאַי.

מאַטעל קאַסאַי (פּערריכט איהם). ניט מאַטעל פּאַל־באַן און קאַפּעל קאַסאַי, נאַר פערקעהרט.

קאַפּעל פּאַלבאַן. מאַטעל קאַסאַי און קאַפּעל פּאַלבאַן.

מענדעל דער לאַקיי. אַהאַ! און דאָס וואָרט „בחורים" מוז געזאָגט ווערען נעפּרעמעננאַ? (ביידע בחורים הויבען אָן צו ווערען נערוועז).

מאַטעל קאַסאַי. דערווייל געהט דאָך ביי אייך אוועק די צייט.

קאַפּעל פּאַלבאַן. און עס קאָן אָנקומען ער אַליין...

מענדעל דער לאַקיי. פאַר איהם האָט קיין מורא ניט — ער איז גאָר ניטאָ אין דער היים. געגאַנגען שפּאַציערען, גע־מאַכט אַ געשעפט, אַ גוואַלדאָוונע געשעפט! אַוועקגעקויפט אַלע טרעיאַטערס, וואָס אין שטאָדט! אַלע טרעיאַטערס וועלען שוין איצט זיין אונזערע... אַז איהר וועט וועלען געהן אין טרעיאַטער, דאַרפט איהר פריהער אָנקומען צו אונז. (ביידע בחורים קוקען זיך איבער). און מיר, אַז מיר'ן וועלען, וועלען מיר אייך אַריינלאָזען, און אַז מיר'ן נים וועלען, וועט איהר אַ ברירה האָבען שטעהן אין דרויסען... איהר שפּיעלט זיך מיט אונז? (זעהט, אַז די בחורים ווערען נים נתפעל פון דעם, פרובט ער ווייטער). דאָס ווייסט איהר, אַז מיר זענען רייכער פון די פּיינערס? זיי שלאָגען אונז אָפּ די טירען... פריהער האָבען זיי געשיקט צו אונז דעם שדכן דריי מאָל אַ טאָג... דערנאָך זענען זיי אַליין געקומען... אַלע צוליעב'ן שידוך... זיי געהען אוים... זיי זענען גאָר די כפּרה נאָך אונזער באַרישני! און זייער בנ'אַק — ביז אָהער! (ווייזט אויף די אויהערען). נעמט איין אַ מיתה משונה! און זי אין איהם — אויף פּערליאַפּעט.

מ א ט ע ל ק א ס א י. פערליעבט?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. שוין לאנג? פון ווען אן?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. פון ווען אן — ווייס איך ניט. נאר ס'איז טאג ווי נאכט ביי זיי קוצעניו־מוצעניו, אדער ער צו איהר, אדער זי צו איהם, און נאר געקאצקיט זיך, און נאר גע־סמאצקיט זיך... איז ווי אזוי זאל איך איהר זאגען? צוויי בחורים — קאטעל פאסאי, מאפעל פאלבאן? טפו! איך האב מיך פערפלאנ־טעט איבער איך! אז איהר דרעהט מיר א מח!...

מ א ט ע ל ק א ס א י. זאגט ניט קיין נעמען; זאגט נאר „צוויי בחורים" — און א סוף!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. אבי איין עק זאל עס האבען!

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. ביי מיר האט איהר גע־פועל'ט. איך געה. נאר טאמער מאכט זיך, עס קומט אן אהער די חלירע...

מ א ט ע ל ק א ס א י. וואסער חלירע?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. ער מיינט אודאי עטי־מעני'ן.

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. וואסער עטי־מעני? עטי־מעני פארגעסט! זי הייסט שוין ניט עטי־מעני, נאר ערנעסטינע יעפימעוונע. (געהט און קעהרט זיך אום צוריק). זיצט דערווייל אט־א־דא־א, אדער אט־א־דא. (בעזעצט זיי, געהט און קייעט און חזר'ט). מאקעל פאסאי, פאטעל פאלבאן, קאטעל פאסאי, מאפעל פאלבאן...

(אפ. ביידע שניידער־יונגען זעצען זיך אזועק פארזיכטיג אויף די שטרויענע שטוהלען, רעדען צווישען זיך שטיל).

מ א ט ע ל ק א ס א י. א מאדנער לאקיי!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. עפיס א חושים! (פויזע).

מ א ט ע ל ק א ס א י. ווער וועט אנהויבען פריהער, איך צי דו?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. הויב דו אן פריהער, דערנאך וועל איך.

מאָטעל קאָסאָי. ס'וועט קומען צו עפּיס, וועסט דו אויסהאַפּען פריהער.

קאָפּעל פּאַלבאַן. איך וועל ניט חאַפּען. פון וואָס ווילסט דו אָנהויבען?

מאָטעל קאָסאָי. איך וועל אָנהויבען אַזוי... (שטעהט אויף, הוסט זיך אויס, רעפּעטירט מיט אַ ציטערדיגער שטימע). „דאָס, וואָס מיר זענען געקומען, ביילקע, דאָס, וואָס ס'האָט אונז געבראַכט אַהער, געהער זיך ניט אָן מיט קיינעם"...

קאָפּעל פּאַלבאַן. „נאָר מיט איך אַליין".

מאָטעל קאָסאָי (צום חבר). נו, דו ווילסט רעדען, רעד דו! (זעצט זיך אַוועק).

קאָפּעל פּאַלבאַן. ניין, רעד דו, רעד!

מאָטעל קאָסאָי. וואָס זשע שלאָגסט דו מיך איבער? (שטעהט אויף, הוסט זיך אויס, לעגט אַוועק די האַנד אויפ'ן האַרצען, רעפּעטירט ווייטער). „דאַ האַנדעלט זיך נאָר וועגען איך, ביילקע, וועגען אייער גליק, וועגען אייער גורל אויפ'ן גאַנצען לעבען. ס'איז ניט אונזער עסק זיך אַריינמישען אין פרעמדע געשעפטען — מיר ווייסען דאָס. נאָר מיר האָבען זיך ניט געקאָנט איינהאַלטען מעהר, ווייל מיר זענען געוואָוירע געוואָרען, אַז איהר פערבינדט זיך, אַדער אַנדערע פערבינדען איך אויפ'ן גאַנצען לעבען מיט אַ מענטשען, וואָס איז איך ניט ווערטה... ניט ווערטה צו זיין מיט איך אונטער איין דאַך, צו עסען מיט איך אין איין לופט..."

קאָפּעל פּאַלבאַן. גוט געזאָגט!... און אַז זי וועט דיך אַ פרעג טהון: אַקעגען וואָס איז דאָס געקומען צו רעד?

מאָטעל קאָסאָי. וועל איך איהר זאָגען דעם גאַנצען אמת, אַזוי ווי מיר האָבען זי ביידע ליעב שוין פון ווייס איך ווען אָן, מיר געהען אוים...

קאָפּעל פּאַלבאַן. מיט ליעב און לעבען! (הערט זיך צו מיט איין אויער). שאַ! מיר דאַכט, זי געהט...

מ א ט ע ל ק א ס א י (חערט זיך צו). ווער? ביילקע?
(פערשפילעט זיך אויף אלע קנעפלעך, גרייט ארויסצוטרעטען, הוסט זיך אויס. — עס קומט אן ב י י ל ק ע. די יונגען געהען אקעגען).

ב י י ל ק ע (ציהט זיי אויס ביידע הענד). גוט, וואס איהר זענט געקומען! גאט אליין האט אייך געבראכט!... וואו זענט איהר געוועז ביז אהער? כ'האב שוין אלע אויגען ארויסגעקוקט אויף אייך! איך האב שוין פערלוירען די האפענונג...

מ א ט ע ל. וואס ווייסט איהר, ביילקע, נשמה'ניו, די צרות וואס מיר האבען?

ק א פ ע ל. מע לאזט דען צו צו אייך?

ב י י ל ק ע. ווער?

מ א ט ע ל. אט דער שומר ישראל אייערער!

ב י י ל ק ע. אך! וואס ווייסט איהר, וואס פאר א שטוב ס'איז געווארען! און מיינע צרות האבען דען א שיעור?!

מ א ט ע ל. מיר שלאגען זיך צו אייך שוין פון ווייס איך ווען, שלאגען מיר זיך...

ק א פ ע ל. ווי דורך אייזערנע טויערען...

מ א ט ע ל (צו קאפלען). שלאג זשע מיך ניט איבער! (קאפעל ווערד אנשוויגען). מיר האבען אייך געוואלט זאגען... איהר ווייסט ניט, ווי אזוי איהר זענט אונז טייער, אונז אייגעבאקען אין הארצען!...

ק א פ ע ל. ווי א שוועסטער! ווי איין אייגענע שוועסטער!

ב י י ל ק ע. ניט דאס... ניין... ניט איצט איז די צייט דער־רויף... איצט דארף מען מיך ראטעווען.

מ א ט ע ל. מיר זענען גרייט פאר אייך אויף אלסדינג!

ק א פ ע ל. אין פייער און אין וואסער!...

ב י י ל ק ע. אט, אט, אט! אט דאס איז דער עיקר! איהר דארפט מיר העלפען זיך ראטעווען פון דאנען, ארויסראטעווען פון

דער דאָזיגער שטובן! איהר ווייסט ניט, וואָס פאַר אַ שטוב ס'איז געוואָרען! און וואָס פאַר אַ מענטש דער טאַטע איז געוואָרען! זינט ער האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס, איז איהם ניט צו דער־קענען! איך האָב איהם קיין מאָל ניט געזעהן אַזוי אין כעס... איצט — אַ מינדסטע זאַך, ווערד ער אויפגערעגט מיט סכנות! לאָזט קיין וואָרט ניט רעדען! קיין קאָפּ ניט אויפהויבען! און דער עיקר — ער וויל מיך פערשלייערען פאַר אַט־אַ־דעם־אַ... (פערשטעלט זיך).

מאַטעל. מיר ווייסען! מיר האָבען שוין געהערט! מיר ווייסען אַלסדינגן...

קאַפּעל. אַט דער בורזשוק? — ניט דערלעבען זאָל ער!...

בײלקע. ער איז דאָ געווען ניט לאַנג... זיי זענען דאָ אַלע געווען... געבעטען אונז צו זיך... צוגעזאָגט, אַז מיר'ן זיין... האָב איך אָבער געזאָגט דערנאָך, אַז איכ'ל ניט זיין — האָט דער טאַטע אונז אָפּגעשפּיעלט אַ ווייוואָט — ס'איז געווען אַלסדינג: געשרייען, און טרערען, און וואָס איהר ווילט... נאָר איך האָב זיך אוועקגעשטעלט איין מאָל פאַר אַלע מאָל — ניין, און ניין, און ניין! וואָס בין איך? עפּיס אַ קוקלע, וואָס איכ'ל זיך לאָזען קויפען, צי פאַרקויפען?...

מאַטעל און קאַפּעל (ביידע). געראַכטן!... זעהר געראַכטן!

בײלקע. איך וועל ניט געהן! — איך וועל ניט געהן אין ערגיץ!... איכ'ל אַנטלויפען פון זיי! איכ'ל לויפען אין דער וועלט אַריין — וואוהין די אויגען וועלען מיך טראָגען! דעם דריי־טען טאָג אַ שטיקעל ברויט — אַבי ניט... (פערשטעלט זיך מיט ביידע הענד דאָס פּנים, וויינט שטיל).

מאַטעל. ביילקען! נשמה'ניו! הארצעניו! וויינט ניט! מיר'ן אייך העלפען!

קאַפּעל. אין פייער און אין וואַסער!

ב י י ל ק ע (אויפגעלעבט). וועט איהר מיר העלפען? איך האב געוואוסט, אז איהר וועט מיר קומען צו הילף!... איך וויל זיי אנלערנען!... טאקי מיין טאטען מיט מיין מאמען וויל איך אנ־לערנען!... איך וויל זיי אנשרעקען! מאכען א סקאנדאל!... אנט־לויפען! אין מיטען נאכט אנטלויפען!... ניט ווייט, אין דער צוויי־טער שטאדט, אין דער ערשטער סטאנציע — נאר אנטלויפען!... אוי, וועלען זיי זיך איבערשרעקען! אוי, וועלען זיי מיך זוכען! דע־מאלט וועל איך אויספיהרען אליץ, וואס איכ'ל וועלען!...

מ א ט ע ל. אוי, לעבען זאלט איהר,ביילקע, וואס פאר א חכמה איהר זענט!

ק א פ ע ל. קלוג ווי די וועלט!

ב י י ל ק ע. וועט איהר מיר העלפען לויפען?

מ א ט ע ל און ק א פ ע ל. ווען?

ב י י ל ק ע. חאטש אפילו היינטיגע נאכט!... זיי וועלען אוועקגעהן אהין, איך וועל בלייבען אליין... וועט איהר זיין גרייט אט דא אונטער מיין פענסטער (ווייזט מיט דער האנד). איהר דארפט צוגרייטען א פוהר... און איהר דארפט דאך געלט. (נעמט זיך צו דער קעשעני).

מ א ט ע ל א ו ן ק א פ ע ל (ביידע). וואס געלט? ווער געלט? מע דארף ניט — מיר האבען געלט!...

ב י י ל ק ע. גערענקט זשע, ווי באלד זיי געהען אוועק, עפען איך דאס פענסטער... אוי, די מאמע געהט! (טהוט זיך א ווארף אין איין זייט. פון דער אנדערער זייט קומט אן ע ט י ־ מ ע נ י. ביידע בחורים בלייבען ווי געלעהמט).

ע ט י ־ מ ע נ י (בעטראכט זיי). זעה נאר! קאפעל? מאטעל? אודאי צו מיין מאן? וואס זשע מאכט איהר? ביי וועמען ארבייט איהר? פאר וואס זיצט איהר ניט? ממה נפשה, אז איהר זענט שוין דא, מעגט איהר זיך צוזעצען אויף א ווייליע... איהר ווילט זעהען מיין מאן? היינט קאנט איהר איהם ניט זעהען... מארגען אויך ניט...

איבערמאַרגנען אויך ניט... מחמת ער איז תמיד זעהר באַשעפטיגט. ער האָט געמאַכט אַ קאָנטראַקט מיט אַ גאַנצער קאָמפּאַניע דאַר־טען... אַ געשעפט. אַ גרויס געשעפט. זעהר אַ גרויס געשעפט!...

מאָטעל קאָסאָי. יאָ, מיר ווייסען.

קאָפּעל פּאַלבאַן. מיר האָבען שוין געהערט.

עטי־מעני. וואָס האָט איהר געהערט?

מאָטעל קאָסאָי. אַז רב שמעון האָבען געמאַכט אַ גרויס געשעפט.

קאָפּעל פּאַלבאַן. אוועקגעקויפט די גאַנצע שטאָדט...

מאָטעל קאָסאָי. מיט אַלע טהעאַטערס...

קאָפּעל פּאַלבאַן. און מיט אַלע האָטעלען...

עטי־מעני (איבערראַשט). ווער האָט דאָס אייך געזאָגט?

מאָטעל קאָסאָי. אַלע זאָגען!

קאָפּעל פּאַלבאַן. די גאַנצע שטאָדט!

עטי־מעני. די גאַנצע שטאָדט?

מאָטעל קאָסאָי. פון איין עק ביז'ן אַנדערען.

קאָפּעל פּאַלבאַן. עס קאָכט, ווי אַ קעסעל!

עטי־מעני. קאָכען זאָל זיי אין הארצען און אין בויך! פון וואַנען ווייסען זיי שוין אַזוי גיך? אַפּנים, דער שדכן האָט צע־פּויקט — אָט אַ לאַנגע צונג!... איז קאָנט איהר איהם, מיין מאַן, הייסט עס, איצטער ניט זעהען. נאָר אויב איהר דאַרפט איהם שטאַרק האָבען, קאָנט איהר זאָגען מיר.

מאָטעל קאָסאָי. מיר דאַרפען גאָרנישט ניט.

קאָפּעל פּאַלבאַן. מיר זענען אַריינגעקומען גלאַט אַזוי.

עטי־מעני. צו־גאַסט, הייסט עס? מהכתיתי. זעהר שען פון אייך. אַנקוקען קאַן איך נישט אַט־אַ־יענע־אַ, די קבצנים, די שלעפּערס, גאָט זאָל ניט שטראָפען פאַר די רעד, וואָס וויפיעל מע

גיט זיי און וויפיעל מע טהוט זיי, איז זיי קארג, ווי אין א לעבעדיגען זאק... האט איהר, הייסט עס, אלסדינג? עס טהוט מיר הנאה! און ס'איז זעהר פיין פון אייך, וואס איהר פארגעסט נישט אייערע אלטע בעלי־בתים. קומט אריין אמאל. ווייסט איהר ווען? אם ירצה שם, יום טוב... (ביידע בחורים קוקען זיך איבער, שטעהען אויף). דער־מאלט וועט מיין מאן זיין פריי... נאר איהר זאלט ניט רעדען מיט איהם פון דעם, וואס ס'איז געוועז אמאל. ס'איז איהם ניט איינגע־נעהמען... איהר פארשטעהט דאך, קיין פינגער אין מויל דארף מען אייך ניט אריינלעגען — איהר'ט איהם אפבייסען... (די בחורים רוקען זיך מיט'ן הינטען צו דער טיר, ווישען זיך דעם שווייס). געהט געזונטערהייד און זייט געזונט. געדענקט זשע, למען השם, יום טוב, אם ירצה שם, וועט איהר זיין אנגעלעגטע געסט. איך וועל אייך מכבד זיין מיט ווישניק און מיט איינגעמאכטס... געהט געזונט. זייט געזונט! (עטי־מעני געהט אפ רעכטס. די שניידער־יונגען נעמען זיך ליבקס און אקוראט ביי'ם ארויסגאנג בעגעגענען זיי זיך מיט שימע־לע סאראקער, וואס קומט אן פון גאס מיט'ן אויבער־ראק און מיט'ן שטעקעל).

שימעלע סאראקער. א! ברוך הבא, געסט! וואס טהוט איהר דא אין מיטען מיטוואך שבת־צו־נאכטס? און פאר וואס זעהט מען אייך ניט די גאנצע צייט? וואס באהאלט איהר זיך? עמך — אונזער פאלק, שער און אייזען...

מאטעל קאסאי. צו אייך צומרעטען איצט איז ווי צו א קייסער! מיר זענען דא געוועז וויפיעל מאל, לאזט ער אונז ניט צו.

שימעלע סאראקער. ווער?

קאפעל פאלבאן. אט דער ביינברעכער, דער משרת.

שימעלע סאראקער. וואס הארכט איהר איהם? איהר געהט גלייך! איהר זענט דאך פון מיינע לייט — עמך!...

מ א ט ע ל ק א ס א י. און ער זאגט, אז איהר האט איהם אנגעזאגט, אז טאמער קומט צו געהן א שניידער, זאל מען איהם געבען האלז אין נאקען...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. בשם אלקי ישראל — צו אלרע שווארצע יאהר!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויסער זיך). איך האב אזוי געזאגט? איך? (חאפט דאס גלעקעל און קלינגט ווי אויף א שרפה. עס קומט צולויפען ניט טוידט ניט לעבעדיג עטי־מעני).

ע ט י - מ ע נ י. ווער קלינגט דאס? (דערזעהט די בחורים). איהר זענט נאך דא? (די יונגען ווילען זיך ארויסרוקען. שימעלע האלט זיי צו).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דאס האב א י ך גע־קלונגען... וואו איז ער ערגיץ, דער שענער לאקיי, דער לץ, דער שמינדער בנץ?...

ע ט י - מ ע נ י. וואס איז דען? וואס דארפסטו איהם?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דארפען דארף איך איהם אויף טישטשע כפרות! איך האב איהם נאר געוואלט געבען א וויסטען, א פינסטערען סוף — ער זאל מיר אויפהערען טרייבען מענטשען פון שטוב! (צו די יונגען). וואס זשע מאכט איהר עפּיס גוטס? שוין לאנג פארבענקט זיך נאך אייך... פארט געארבייט ביי איין ווארשטעק אזא צייט... קומט אריין, וועלען מיר א ביסעל זיצען, שמועסען, נעמען צו קאפּלעך עמך...

ע ט י - מ ע נ י. משוגע מיינע שונאים! ווער וועט דיך לאזען אצינדערטא אפילו א טראפּען צו די ליפּען? האסט פארגע־סען, אז אט בעדארפען מיר גרייטען זיך צו אזא וויזיט?... (א קוק אויפ׳ן זייגער). און ס׳איז טאקי צייט אנהויבען אנצוטהון זיך... מאטעל און קאפּעל וועלען קיין פאראיבעל ניט האבען — זיי זענען היימישע מענטשען — זיי וועלען בעסער אריינקומען איין אנדערס מאל...

מ א ט ע ל א ו ן ק א פ ע ל (צופריעדען, ביידע אינאייי־נעם). בעסער איין אנדערם מאל.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (ציחט זיי אוים די האנד). פארגעסט זשע ניט דעם זיי געזונט און קומט אריין שבת... נאר געהט גלייך. פרעגט ניט קיינעם. קוקט ניט אויף דעם גיהנם־שמש, וואם ביי דער טיר. אז ער וועט אייך ניט צולאזען, זאלט איהר איהם ווייזען, ווער איז עמדן!... (ביידע יונגען אפ אין איין זייט. שימעלע אפ אין דער צווייטער זייט. עטי־מעני קלינגט אין גלעקעל. עס קומט ארוים י ו כ ב ד ד י מ ו י ד).

ע ט י ־ מ ע נ י . אט־דא־א, זעהסט דו, געה, ברענג די בארשט, קעהר אוים, רוים אויף און מאך, ס'זאל זיין ריין.

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (קוקט זיך איין). אוואו? דא איז, דאכט זיך, גענוג ריין! וואם זאל איך דא קעהרען? וואם זאל איך רוימען?

ע ט י ־ מ ע נ י . מוידן! מע זאגט דיר, זאלסט רייניגען — דארפסט דו רייניגען! האסט דאך געזעהען צוויי שלים־מזל'ען זענען דא נאר־וואס געזעסען, אנגעפאסקודעט מיט זייערע שטיוואלעם — שטעלט זי זיך אוועקעט פרעגען שאלות וואו און וואס! (יוכבד די מויד קנייטשט מיט די פלייצעם, געהט אפ. עס קומט אן ביילקע, דעם קאפ פערבונדען מיט א ווייסע פעטשיילע).

ב י י ל ק ע (האלט זיך ביים קאפ). וואס איז דא פאר א קלינגעריי?

ע ט י ־ מ ע נ י . דאס האב איך גערופען די מויד אהער... (אונרוהיג). וואס האלסט דו זיך ביים קאפ, טאכטער?

ב י י ל ק ע . גאר ניט, מאמע, ס'וועט איבערגעהן...

ע ט י ־ מ ע נ י (נאך מעהר אונרוהיג). פיהלסט דו ניט קיין פיבער, חס וחלילה? א קעלט אין לייב?

ב י י ל ק ע . קיין פיבער ניט, נאר אזוי א ביסעל קאלט...

עטי-מעני. פיהלסט דו ניט, ס'זאָל דיר ברעכען די ביינער? אדער ס'זאָל חלילה שטעכען אין א זייט?

ביילקע. די ביינער זאָלען ברעכען — דאָס ניט. נאָר אין דער זייט שטעכט א ביסעל...

עטי-מעני (פערברעכט די הענט). וועה איז מיר — ס'איז די פלענציעז! (עס קומט ארויס פון שטוב שימעלע מיט א ווייס העמד אריבער די הויזען, האַלט זיך ביים קאָלנער).

שימעלע סאַראַקער (דעם קאָפּ ארויף, זעהט ניט די טאָכטער). עטי-מעני — טפו! מיין איך ערנעסטינע יעפימעוונע! וואו ביזטו? וואָס פאַר א מין העמד האָסט דו מיר צוגעגרייט? מיט א קאָלנער אויף דערוואַרגען צו ווערען? עס שפּאַרען מיר ארויס די אויגען פון קאָפּ! חאָטש טהו זיך אן א מעשה! חאָטש שריי עמך!

עטי-מעני. געה, טהו אויס, וועל איך דיר געבען איין אנדער העמד. וואָס דאַרף מען שרייען?

שימעלע סאַראַקער (האַלט זיך ביי'ם האַלז). דיר איז גרינג צו זאָגען איין אנדער העמד! ניט אהין, ניט אהער — א ריינער עמך!... (דערזעהט די טאָכטער). וואָס איז דאָס? דעם קאָפּ פערבונדען?

עטי-מעני. דאָס קינד איז ניט געזונט. זי האָט פלענציע...

ביילקע. צו דער אינפלוענצי איז נאָך ווייט... א ביסעל ניט געזונט...

שימעלע סאַראַקער (פארגעסט אינ'ם קאָלנער). וואָס זשע שווייגט מען? פאַר וואָס לעגסט דו זיך ניט צו? לאָז מען שיקען נאָכ'ן דאָקטאָר! (קלינגט).

ביילקע. צו וואָס? מע דאַרף ניט. ס'וועט איבערגעהן אזוי... איך וועל זיך צולעגען — טאַטער וועל איך זיך איבערשלאָ-פען... מיך ניט וועקען...

ע ט י ־ מ ע נ י . לעג דיך צו, שלאָף געזונט, מ׳עט דיך ניט וועקן... (בײלקע אָפּ).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (בעאונרוהיגט, צום װײַב). אפשר וואָלטען מיר פּאָרט געשיקט נאָכ׳ן דאָקטאָר? (עס קומט אַן מענדעל). געה, מענדעל, טהו א שפּרונג אויף איין פוס, ברענג אהער דעם דאָקטאָר.

ע ט י ־ מ ע נ י . לאָז שוין זיין שפּעטער, אַז מיר׳ן קומען פונ׳ם וויזיט, איצטער לאָז זי בעסער שלאָפען... (צו מענדלען). מע דאַרף ניט רופען דעם דאָקטאָר. (מענדעל בלייבט שטעהן).

ש י מ ע ל ע ס א ר אָ ק ע ר . טאָמער וואָלטען מיר אָפּ־געלעגט דעם וויזיט אויף איין אַנדערס מאָל?

ע ט י ־ מ ע נ י . ביי מיר האָסט דו גע׳פּועל׳ט. איך דאַרף דעם וויזיט אינגאַנצען אויף כּפּרות...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר א ק ע ר . וואָס הייסט? נו, און דער שדוך? געהאָרעוועט, געשלאָגען זיך קאָפּ אַן וואַנט, געאַקערט מיט דער נאָז די ערד. געקומען צום רעכטען שפּיץ, לאָזט זיך אוים עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . וויבאַלד אזוי, געה זשע טהו זיך אָן! (עס קומט אַן יוכבד די מויד מיט אַ באַרשט, מיט א פלעדערוויש און מיט אַ נאַסע שמאַטע). זעה נאָר, אַ מוידן! מע האָט איהר געזאָגט א ביסעל צוקעהרען, איז זי געקומען מיט׳ן גאַנצען קלאָפּערגעצייג!

ש י מ ע ל ע ס א ר אָ ק ע ר . איז וואָס זשע זאָגסט דו? זאָל מען ניט שיקען נאָכ׳ן דאָקטאָר? (צום משרת). וואָרט אוים אַ ווײַלע! (צום וויב). טאָמער איז דאָס טאַקי אינפלוענציע?

ע ט י ־ מ ע נ י . האָסט דאָך געהערט, אַז דאָס קינד וויל שלאָפען... זי האָט געבעטען, מע זאָל זי ניט וועקען.

ש י מ ע ל ע ס א ר אָ ק ע ר . נע מאָלע באָבאָ חלאָפּעטי — זיך געקויפט ליכאָ נאָ מפּטיר... צו וואָס האָט מיר געטויגט דעה גאַנצער טאַרעראַם מיט׳ן גאַנצען עמך? (אָפּ אין שטוב אַריין. נאָך איהם

עטי־מעני. — מענדעל דער לאַקיי און יאָכבעד די מויד קוקען זיך אי־בער אָהן ווערטער, חאַפּען זיך מיט די הענד ביי די זייטען און פערגעהען זיך אין אַ לאַנגען געלעכטער, וואָס געהט אַלע מאָל העכער, קרעשטשענדאָ. — עס ווערד אויף אַ ווײַלע אויסגעלאָשען דאָס ליכט. אין דעם אויגענבליק ווערד פערשוואונדען די דעקאָראַציע און עס ענטשטעהט דאָס צווייטע בילד פונ'ם דריטען אַקט אָהנאונטערבראָכען).

דריטער אקט.

דאס צווייטע ביל ד.

אַ נגידיש הויז. — אַ שען־בעלויכטער זאַל, — דער בעל־הבית, ר ב א ש ר פ י י ן , א פארפונדעוועטער גביר, אַ איד מיט אַ בייכעל און מיט אַ ליסינע, א גרױיסער שוויגער, לאָזט נישט ארויס די ציגאַר פון מויל, זיצט ארום אַ גרין טישעל מיט דריי געסט און מע מאַכט אַ פרעפעראַנסעל. די איבעריגע אַריסטאָקראַטישע געסט זיצען ארום די שפּיעלער, קוקען אריין אין די קאָרטען מיט גרויס אינטערעס. פון די שפּיעלער הערען זיך נאָר איינציגע ווערטער מיט פויזען: „זיעבען פּיק"... „פּאס"... „זעכס טרעף"... „פּאס"... „פּאס, פּאַס... — ביי אַ צוויטען טיש, אויף וועלכען עס ליגען אַלערליי אלבומען, גרויסע און קליינע, זיצט די מ אַ ד אַ ם פ י י ן , פּונקט דער היפּך פון איהר מאַן: אַ גרינגע, אַ דאַרע, נאָר איינגעטונקען אין בריליאַנטען, מיט איהרע געסט, די ווייבער פון די אריסטאָקראַטען, — אלע אויסגעפּוצט און בעהאנגען מיט ציערונג. די דאַמען זיצען סטאַטעטשנע, ווי אמת'ע אַריסטאָקראַטקעס, בלעטערען די אלבומען. נאָר אַ פּאָר פון זיי זיצען פון בײדע זײטען ביי דער מאַדאַם פיין און פיהרען מיט איהר א געשפּרעך אין א האלבער שטימע. די איבעריגע דאַמען, וואָס זענען פערטיעפט כלומר'שט אין די אלבומען, הערען זיך צו צום געשפּרעך מיט איין אויהער און קוקען זיך איבער צווישען זיך פיעלדייטיג, מאַכען דערביי מאָדנע גרימאַסען. — ק אָ ל ט ו ן , י ע פ י ם פ א נ ־ ט ע ל ע מ אָ נ אָ װ י ט ש , האָט זיך צוליעב דער שמחה, וואָס ביי די פיינס, אָנגעטהאָן גרויסארטיג, אין אַ פראַק מיט אַ ווייסען שניפּס און מיט ווייסע הענטשקעס, און גענומען אויף זיך די ראָלע פון איין אָבער־אויפזעהער, וואָס בעדיענט די געסט נישט אלס דיענער, חלילה, נאָר אלס גוטער פריינד

פונ'ם הויז. ער האַלט זיך פון דער ווייטען, נאָר גדול'דיג, מעשה אופּראַווליאַיושטשי, וואָס האָט צו שאַפען איבער אַלע־מען און איבער אַלץ. — ס אָ ל אָ װ ײ ט ש י ק דער שדכן איז אויך דאָ; אָנגעטהאָן יום־טוב'דיג, שיינט, זיצט ניט איין אויף איין אָרט.

מ א ד א ם פ י י ן. מע דאַרף ניט זיין שעהן, מע דאַרף ניט זיין קלוג; מע דאַרף נאָר האָבען גליק.

ע ר ש ט ע ד א מ ע. אָקעגנע וואָס איז דאָס געקומען צו רעד, גערטרודא גריגאָרעוונאַ?

מ א ד א ם פ י י ן (לאָזט דורך פאַרביי). איהר פערשטעהט? מיין מאַן האָט אהן א שיעור וויגרישנע בילעטען פון ווייס איך ווען אָן. האָט ער נ י ט געוואונען. און דער, מיט רעספּעקט צו מעלדען, האָט מעהר ניט ווי איין בילעט, דאַרף זיין בילעט אַקוראַט אויסנעמען, און דוקא דאָס גרויסע געווינס! (די זייטיגע דאַמען קו־קען זיך איבער און שמייכלען פּיעלדייטיג). איהר וועט מיר גלויבען, צי ניין? נאָר איך פערזיכער אייך, אַז דעם טאָג, וואָס מע האָט מיר אָנגעזאָגט די בשורה, אז דאָס גרויסע געווינס האָט אויסגענומען אָט דער... סאַראַקער, בין איך געווען אַ טויטע. פריהער האָב איך ניט געגלויבט. דערנאָכדעם, אַז מיין מאַן איז געקומען, און מיין סאָלאָמאָן נאָך איהם, און האָבען מיר געזאָגט, אז זיי האָבען אַליין געזעהען מיט זייערע אויגען דעם דירעקטאָר גאָלדענטאַלער, און אַז ער האָט זיי אַליין געזאָגט, אז די מעשה איז אמת, איז מיר געוואָ־רען, מיט רעספּעקט צו מעלדען, אַזוי שלעכט, אַז ס'איז מיר אָפּ־געגאַנגען אַ מינוט צו חלש'ען! אַ גאַנצע נאַכט דערנאָכדעם האָט מען מיר געלעגט קאַלטע האַנטיכער. איך האָב בעקומען אַ מין סְפּאַזמע, צי וואָס... און נאָך איצט, אַז איך דערמאַן זיך, געהט מיר איבער אַ פראָסט איבער'ן לייב... (די זייטיגע דאַמען שאָקלען מיט די קעפּ: „אַי־אַי־אַי!").

ע ר ש ט ע ד א מ ע . ער איז דאך אמ־אמ, זאגט מען, אייער מחותן, גערטרודא גריגארעוונא!

מ א ד א ם פ י י ן (לאזט דורך פארביי). דאס אייגענע איז מיט שידוכים... איך האב תמיד געבעטען גאט, אז פאר מיין סאלאמאן זאל ער מיר צושיקען א שידוך פון דער פרעמד, פון א גרויסער שטאדט, מיט א גרויסע משפחה... אזא זוהן, ווי מיין סאלאמאן... איך בעדארף איהם ניט לויבען — מע קען איהם... צום סוף מישט זיך אריין אין מיטען דער שטן, ליובאוו, מיט רעספעקט צו מעל־דען... (די זייטיגע דאמען מאכען א גרימאסע; איינע פון זיי שטילער־הייט: „א ליובאוו פון פופציג טויזענד!"...).

צ ו ו י י ט ע ד א מ ע . גערטרודא גריגארעוונא! ס'איז אמת, וואס מע זאגט, אז ער גיט דער טאכטער פופציג טויזענד?

מ א ד א ם פ י י ן . לאז זיך אייך דאכטען, אז ער גיט פינף און זיבעציג טויזענד... און אז ער זאל שוין געבען אלע הונדערט טויזענד? ער קאן ניט? איינגאנצען איין קינד!... איהר דארפט אבער ניט פארגעסען, ווער איז ע ר , מיט רעספעקט צו מעלדען, און ווער זענען מ י ר ?

ע ר ש ט ע ד א מ ע . דערפאר איז אבער דאס מיידעל, זאגט מען, זעהר א שענע.

צ ו ו י י ט ע ד א מ ע . און א געראטענע, זאגט מען...

מ א ד א ם פ י י ן (לאזט דורך פארביי). ווען עס קומט א שדכן, אשטייגער, און לעגט מיר פאר דעם שידוך, וואלט ער זיבער געעפענט ביי מיין מאן מיט'ן קאפ די טיר. נאר וויבאלד עס האט זיך אריינגעמישט אין מיטען, מיט רעספעקט צו מעלדען, ליובאוו... (עס עפענט זיך די טיר און עס בעוויזט זיך ק א ל ט ו ן און רופט אויס גדול'דיג און מיט הכנעה צו גלייבער צייט די נעמען פון די גאר־וואס אנגעקומענע געסט).

ק א ל ט ו ן . סעמיאן מאקאראוויטש סאראקער! ערנעסטינא יעפימאוונא סאראקער! (בייגט זיך אוים פאר זיי שטארק הכנעה'דיג,

לאָזט דורך מיט אַ פרײַנדליך־פּאַני־בראַטסקי שמייכעלע דעם שנײַדער מיט א נייעם צילינדערהוט אויף'ן קאָפּ, די שנײַדערין, מאָדנע אָנגעטהאָן מיט אַלע פארבען פון א רעגענבויגען. — אַלע געסט ווענדען אָן זייערע אויגען צו די אָ'ן־געקומענע).

שימעלע סאַראַקער (ציהט אוים קאַלטונ'ען די האנד). וואס מאַכט א איד, יעפים פּאַנטאַ... פּאַנטאַ...

קאַלטון (פערלעגט די הענד אהינטער און זאָגט איהם אונ־טער שטיל). פּאַנטעלעמאַנאָוויטש.

עטי־מעני (אַ ציה דעם מאַן פאר'ן אַרבעל). קום! מיט ווערען האסט דו זיך אָוועקגעשטעלט רעדען? אַ פּנים פון חלשות!

שימעלע סאַראַקער (צום ווייב). ס'איז דאָך קאַלטון, אונזער געוועזענער אופּראַוולי־איושטשע, עמדו! האָסט איהם ניט דערקענט? (דער בעל־הבית, רב אשר פּיין, טהוט אַ וואָרף די קאָרטען, שטעהט אויף און טהוט זיך אַ לאָז מקבל פּנים זיין די ליעבע געסט. — די מאַדאַם פּיין איז אויך אויפגעשטאַנען. — פון א זײַטיגער טיר קומט ארויס סאָלאָמאָן, לאָזט זיך אַקעגען די אַרײַנגעקו־מענע געסט).

רב אשר פּיין (געהענדיג אַקעגען די געסט). ברוך הבא, געסט! מע קוקט שוין לאַנג ארוים אויף אייך. וואס אזוי שפּעט? וואו איז אייער טאָכטער?

שימעלע סאַראַקער (בלײַבט שטעהן אינ'ם צילינ־דער אויף'ן קאָפּ). שולדיג איז זי! (ווײַזט אויפ'ן ווייב). אז מע האָט געגומען זיך אָנצוטהון, איז וואס מע זאָל ניט אָנטהון — איז שלעכט. און אז מיר זענען שוין גאָר אײַנגאַנצען געוועזן פארטיג אַרום און אַרום (בעטראַכט זיך אין זײַן נייעם אַנצוג), זאָגט זי מיר, אז זי וועט ניט געהן מיט מיר, ביז איך וועל ניט אָנטהון קיין צעלענדער. זאָג איך: צו וואס טויג מיר דער צעלענדער? דער קוי־מען אויפ'ן קאָפּ? זאָגט זי מיר: אַלע סטעקראַטען אזוי. זאָג איך:

און אז די סטעקראטען וועלען זיך אפשניידען די נעזער, בין איך אויך מחויב? (טהוט אוים דעם צילינדער. קאַלטון לויפט אונטער, וויל איהם נעמען אוועקלעגען. דער שניידער גיט ניט).

אײנער פון די געסט. חא־חא! אפשניידען די נעזער — גוט געזאגט! (אלע לאַכען. עס וואַכסט אוים סאַלאָוויטשיק דער שדכן).

סאַלאָוויטשיק. חא־חא! זאמעטשאַטעלנע! אז סעמיאָן מאקאראָוויטש זאגען א וואָרט, איז דאָס טשטאַ ניבוד אסאַבענע!

רב אשר פיין (נעמט דעם שניידער פאר א האנד). קומט, וועל איך אייך פאַרשטעלען פאר מיינע געסט! (פיהרט איהם צו צו יעדען בעזונדער, הויך): מאקאר סעמיאָנאָוויטש סאראַקער... זייט בעקאַנט... מאקאר סעמיאָנאָוויטש סאראַקער...

שימעלע סאראַקער (רייסט איהם איבער). האָט קיין פאראיבעל ניט, איהר האָט איבערגעדרעהט די יוצרות אויף דער לינקער זייט... (אין דער זעלבער צייט האָט די מאַדאַם פיין גע־חאַפּט די מאַדאַם סאראַקער, פריהער זיך גוט צעקושט מיט איהר אין די פּיסקלעך, דערנאָך האָט זי גענומען זי פאַרשטעלען פאר די איבעריגע דאַמען).

מאַדאַם פיין. וואו זשע איז אייער טאָכטער?

עטי־מעני. עפּים נישט מיט אלעמען... כ'האָב מורא, אויב ניט די פלענציע...

מאַדאַם פיין. זאָל גאָט היטען! פון וואַנען נעמט איהר עס? עס מאַכט זיך, א מענטש ווערד נישט געזונט. אָט בין איך אליין אויך געווען, מיט רעספּעקט צו מעלדען, א גאַנצע וואָך נישט מיט אלעמען... (בעזעצט די שניידערין אויבענאָן).

ערשטע דאַמע (שטיל). חוץ איהר שאַדען אויף אונז געזאָגט געוואָרען...

צ ו ו י י ט ע ד אַ מ ע . און אויף אַלע קראַנקע, רבונו של עולם!...

ר ב א ש ר פ י י ן (צום שניידער). וואו איז אייער טאָכ־טער? פאַר וואָס זעהט מען זי ניט?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר . פלוצים פאַרשלאָפֿט געוואָ־רען. געחאַפט אַ פאַרקיהלעכץ. און אפשר גאָר אַטשאַדעט געוואָ־רען. נעבאך געבליבען אין דער היים.

ר ב א ש ר פ י י ן (בעזעצט דעם גאַסט אויבענאַן. שימעלע צעלעגט זיך גאַנץ ברייט. אַלע זעצען זיך אויף זייערע ערטער. דער בעל־הבית טראָגט איהם אונטער אַ קעסטעל ציגאַרען). וואָס רויכערט איהר? איך מיין, וואָס האָט איהר בעסער ליעב, — פאַפּיראָסען, אָדער ציגאַרען? אַ שאָד, או־ווא, וואָס אייער טאָכטער איז ניט געקומען!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר . דעם אמת זאָגענדיג, רויכער איך ניט קיין ציגאַרען און ניט קיין פאַפּיראָסען. נאָר גאַרנישט, ווי זאָגט דער גוי: „אַט פריביטקא האַלאָווא ניע באָליט“. (נעמט אַ ציגאַר).

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . אַט פריביטקא גאַלאָווא ניע באָליט — האַ־האַ! גוט געזאָגט! (אַלע איבעריגע לאַכען).

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק . האַ־האַ! זאַמעטשאַטעלנאַ!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (טראָגט צו די ציגאַר צום מויל). ווער פון אייך איז אַ הייסער איד, וואָס קאָן געבען פייער? (עטליכע געסט טהוען זיך אַ חאַפּ צו די קעשענים, און עס ווערען איהם אונטער־געטראָגען עטליכע שוועבעלעך מיט אַ מאָל). אַ שענעם דאַנק אייך! (טראָגט צו די ציגאַר צום פייער, פּיפּקעט און פּיפּקעט — עס רויכערט זיך ניט).

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק (געשטאַנען פון דער ווייטען, לויפט צו). איזוויניטיע! איהר האָט פאַרגעסען אָפּבייסען דעם פּטום.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (צום שדכן). וואָס בין איך — אַ מעוברת׳ע אידינע, וואָס איך זאָל בייסען דעם פּטום?

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . א מעוברת׳ע אידינע — חא־חא! גוט געזאָגט! (די איבעריגע לאַכען).

ס אַ ל אָ ו ו י ט ש י ק . זאַמעטשאַטעלנאַ, חא־חא! (אין דער זעלבער צייט פֿערנעמען זיך די דאַמען מיט דער שניידערין; ווער עס טראָגט איהר אונטער א שטוהל אויף צו זיצען, ווער עס רוקט איהר אונטער א בענקעלע אונטער די פיס, ווער עס בעוויזט איהר איין אלבום. די מאדאם פיין שיינט און שמייכעלט, גיט אַכטונג, מע זאָל אלעמען גע־בען טיי. דעם טיי סערווירט קאַלמון קונציג, ווי אַ פאַקוסניק).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (האָט קאַלמונען פאַר׳ן פּראַק). יעפים פאַנטאַלאָנאָוויטש! וואָס דרעהט איהר זיך ארום, ווי אַ חזן אויפ׳ן ונעריצך? שטעהט אַ ווײַלע! איך האָב אייך געוואָלט עפּים פרעגען. געדענקט איהר האָטש אייערע ווערטער פאַר דריי וואכען, אז א וויגריז׳שנע בילעט האָט נאָך קיין מענטש ניט גע־וואונען זינט די וועלט שטעהט, אז ס׳א שווינדעל, האָט איהר גע־זאָגט? עמך! (די מאַדאַם פיין איז אויסער זיך פון דעם סקאַנדאַל, וואָס דער מחותן רעדט מיט איהר פּריקאַזטשיק. זי ווינקט צום מאַן, ער זאָל ראַטעווען די לאַגע, פארגלעטען דעם סקאַנדאַל).

ר ב א ש ר פ י י ן . אייך קומט מזל טוב, סעמיאָן מאַ־קאַראָוויטש. איהר האָט געמאַכט, זאָגט מען, א גרויס געשעפט.

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . אַ מיליאָנען־געשעפט!

ש י מ ע ל ע ס א ר אַ ק ע ר . צו מיליאָנען איז נאָך ווייט. נאָר אז גאָט וועט וועלען, וועט זיין מיליאָנען אויך...

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . מע זאָגט, אז איהר האָט געמאַכט א סינדיקאַט אויף אלע קינעמאַטאָגראַפען פון שטאָדט?

נ אָ ך א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . אין אמעריקא רופט מען דאָס „טראַסט“.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ווי אַזוי מע רופט דאָס אין אמעריקא ווייס איך ניט. איך ווייס נאָר, אז פון אלע געשעפטען,

וואָס מע האָט מיר פאַרגעלעגט, איז דאָס דאָס בעסטע, דאָס שענ־סטע און דאָס בכבוד'סטע -- און מיליאָנען איז ביי גאָט... (בלאָזט דעם רויך). איהר קאָנט זיך גאַרניט פאָרשטעלען, וויפיעל געשעפטען מע האָט מיר פאַרגעשלאָגען! איהר האָט ניט אַזוי פיעל האָר אין קאָפּ! און אַלע, די גאַנצע וועלט, זענען מיט אַמאָל געוואָרען מיינע בעסטע גוטע פריינד, ממש די כפּרה! (עס דערהערט זיך אַ קלונג. קאַלטון טהוט זיך אַ גליטש צו דער טיר).

קאַלטון (רופט אויס). הערנריך פעליקסאָוויטש הימעל־פאַרב!

ר ב א ש ר פ י י ן (נעמט הימעלפאַרבען פאַר דער האַנד, פיהרט איהם צו, שטעלט איהם פאַר פאַר די געסט). הערנריך פעליקסאָ־וויטש הימעלפאַרב. בוכהאַלטער פון דער קאָמערטשעסקי באַנק.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. איין אַלטער באַקאַנטער! (גיט איהם די האַנד). וואָס הערט זיך עפּעס נייעס? עמדו!...

ה י מ ע ל פ א ר ב. יאָ. אַלטע־אַלטע באַקאַנטע. (צום בעל־הבית). איך בין געווען דער ערשטער, וואָס האָט אַנגעזאָגט זיי די גוטע בשורה, אַז זיי האָבען געוואונען דאָס גרויסע געווינס. (צום שניידער). וואָס? בין איך ניט געווען דער ערשטער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דער ערשטער, ניט דער ערשטער, נאָר פון די ערשטע.

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט. דער ערשטער, ניט דער ערשטער, נאָר פון די ערשטע — חאַ־חאַ! גוט געזאָגט! (אַלע לאַכען).

ס א ל א װ י י ט ש י ק. אַז סעמיאָן מאַקאַרעוויטש זאָגט, איז מסתמא ניבוד אַסאַבענע!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). וואָס האָב איך דען דאָ געזאָגט אַזעלכעס?

ה י מ ע ל פ א ר ב (צום שניידער). יעדענפאַלס, אויף אונזער באַנק האָט איהר זיך ניט צו בעקלאָגען.

שימעלע סאראקער. לאָם איך עס אויסקרענקען, וואָס איך האָב צו אייך דערלעבט! אויף אַלע אָרעמע בעלי מלאכות געזאָגט געוואָרען — עמדו!

הימעלפארב (צום שניידער). ספּראַשיוואַיעטסיאַ, ווי־באַלד אַזוי, וואָס זשע איז די מעשה, וואָס איהר האָט אונז עפּיס פּלוצים אין מיטען דרינען אַוועקגעוואָרפען? דאָס ווערד אַנגערופען טשאַרנע ניעבלאַגאָדאַרנאָסט, אָדער געצאָהלט מיט שטיינער... דאָס הייסט, איהר האָט אונז חלילה נישט אומגליקליך געמאַכט, נאָר סע פערדריסט. אַמביציע! ביי אונז איז דאָך עפּיס נישט קיין בענקעל, ווי אַנדערע בענק. אונזער באַנק וואָלט געמעגט שטעהן אין יעהופּעץ, וואָלט זי אויך נישט פאַרשעמט געוואָרען! ביי אונז שפּיעלט אַ ראָלע ארויסגעגעבען ק"ן אַלפים, אַזוי ווי — פו! (אַ מאַך מיט דער האַנד).

שימעלע סאראקער (פאַרשטעהט נים; טרינקט זיין טיי, קוקט זיך ארום). וואָס וויל דער יאַט — ווייסט איהר נים?

הימעלפארב (האַלט אין איין רעדען). מיר שטעהען נים חלילה אין אייער געלד. פּאַזשאַלאַי, עס ווילט זיך האָבען אַזאַ קליענט, ווי איהר. פּאַר וואָס נים? נאָר צוריק, וואָס האָבען מיר געטהאָן איידער איהר האָט געוואָנען די צוויי הונדערט טויזענד? נישט מעהר, עס פאַרדריסט אונז, וואָס איהר האָט פּלוצים, אין מיטען דרינען, ארויסגענומען דאָס גאַנצע געלט!

שימעלע סאראקער (לאַכט ברייטליך). וואָסערע לאַקשען? וואָסערע פלאַמען? וואָס דרעהט ער אַ יאַרמעלקע, אָט דער שמויגער? . . .

הימעלפארב (הערט נים אויף). די ערשטע מינוט, אַז מיר האָבען דערזעהן אייער טשעק אויף אַזאַ סומע, איז אונז גע־וואָרען אַ ביסעל קאַלעמוטנע, און מיר האָבען געוואָלט שיקען צו אייך אַנפרעגען, אויב ס'איז נים קיין טעות. נאָר אַזוי ווי מיר האַ־בען געהערט, אַז איהר מאַכט אַ קאַלאָסאַלען געשעפט, אַ סינדי־קאַט, און אַז איהר בויעט פּיתום מיט רעמסס, האָבען מיר אַנגעפרעגט

ביי אונזער דירעקטאָר, הערר גאָלדענטאָלער. האָט אונזער דירעק־טאָר געהייסען נישט מאַכען קיין וואַפּראָסען און אַרויסגעבען... נאָך זיין הייסען אַרויסגעבען האָט מען געזעהען, אַז ער איז ברוגז — און איז געֿרעכט. ווארום ווי דאָס געשעפט זאָל ניט זיין גרויס, קאָנט איהר נישט בעדאַרפען אין איין טאָג אַלע הונדערט און פופציג טויזענד. סליעדאָוואַטעלנאָ, דאַ בעדאַרף זיין נאָך איין אַנדער פּריי־טשינע, וואָס איהר ווילט זיך אַריבערטראָגען מיט אייער קאָנטאָ־קורענט אין איין אַנדער באַנק. איך פרעג אייך ניט, אין וואָסער אַ באַנק, ווארום פאַר קאָנקורענציע האָבען מיר קיין מורא נישט. איך פרעג נאָר, וואָס פאַר אַ פּריטשינע? אדרבא, זאָגט, אָט שטעהען מענטשען... (דער עולם הויבט אָן ווערען נייגיעריג. מע רינגעלט אַרום דעם שניידער מיט׳ן בוכהאַלטער. די דאַמען הערען זיך צו פון דער וויטען. וואָס דאָ טהוט זיך — פארשטעהט נאָך קיינער ניט. און ווינצי־גער פון אַלעמען — דער שניידער).

שימעלע סאַראַקקער (צום בעל־הבית פיין). וויפיעל, זאָגט ער, האָב איך אַרויסגענומען, אָט דער יאַקעל בן פּלעקעל? אָט דער עמך?

רב אשר פיין. ער זאָגט: הונדערט און פופציג טויזענד...

שימעלע סאַראַקקער. האַ־האַ־האַ! אַ רעכטער ליגן! (צום בוכהאַלטער). יונגערמאַן! געהט לעגט זיך שלאָפען!

הימעלפאַרב. שלאָפען געהט שוין איהר בעסער — איך איז צייט. איך בין נאָך אַ יונגערמאַן און וויל נאָך געבען אַ לעב־אונטער. מע זאָגט, ס׳וועלען זיין טענץ אויך. איהר טאַנצט דאָך ניט, סעמיאָן מאַקאַראָוויטש, און איך טאַנץ.

שימעלע סאַראַקקער. טאַנץ, טאַנץ געזונטערהייט. אָבער וואָס איז דאָס פאַר הונדערט פופציג טויזענד, וואָס דו זאָגסט?

הימעלפארב (שווין מיט כעס). וואפערוויד, וועל איך אייך בעטען, איהר זאלט מיך ניט דוצען...

שימעלע סאראקער. ניט וואסען? (צוגעמאכט איין אויג).

הימעלפארב. ניט דוצען! ניט זיין מיט מיר אויף „דו"... איך בין טאקי יונגער פון אייך, א סך יונגער. נאר קיין „מאלטשיק" בין איך אייך ניט.

רב אשר פיין (וויל מאכען שלום). ווייס איך וואס? ווען?

סאלאווייטשיק (אויך אין מיטען). טשעפּוהא!

הימעלפארב. און וואווטאריך, וואס מאכט איהר זיך גע'פנר'ט: „וואסערע הונדערט פופציג טויזענד?" איהר וועט אפשר זאגען, אז ס'איז ניט אייער טשעק, וואס האט געבראכט עפּים איינער א קרעמענטשוק, אדער א ראמאנטשוק?

שימעלע סאראקער. ניט קרימענטשוק און ניט ראמאנטשוק, נאר ווינדארטשוק. דאס איז איינער פון מיינע צוויי שותפים, וואס האבען געמאכט מיט מיר דעם... דעם פילם־געשעפט... איך האב איהם דאס אויסגעשריבען א טשעק אויף פופצעהן טויזענד...

הימעלפארב. איהר קעהרט וועלען זאגען: אויף הונדערט פופציג טויזענד?...

שימעלע סאראקער. דאס קעהרט איהר וועלען זאגען! איך זאג נאר אזוי פיעל, וויפיעל דארט שטעהט געשריבען.

הימעלפארב. אויב איהר זאגט אזוי פיעל, וויפיעל דארט שטעהט געשריבען, מוזט איהר זאגען הונדערט און פופציג טויזענד.

שימעלע סאראקער. וואס איז עפּים?

הימעלפארב. אט דערפאר, ווייל אזוי פיעל האט איהר געהייסען געבען.

שימעלע סאראקער. מאכט איהר מיך, הייסט עס, פאר א משוגע'נעם?

הימעלפארב. ניין. דאס ווילט איהר מיך מאכען פאר א ליגנער, אדער פאר א שווינדלער, אדער איהר טרייבט קאטאוועס — באך וואס זנאיעט! (דער עולם ווערד נאך מעהר נייגיעריג און מע רינגעלט זיי ארום נאך ענגער).

שימעלע סאראקער (א ביסעל שוין אונרוהיג). וואס זאגט איהר, איך בעט אייך, אויף דער קאמעדיע? איך געב א אידען א טשעק אויף פופצעהן טויזענד קארבען, דערצעהלט ער מיר הונ־דערט פופציג טויזענד! — עפּיס א מאדנער מין עמך!

רב אשר פיין. פון פופצעהן טויזענד ביז הונדערט פופציג טויזענד איז אזא חילוק, ווי פון יכּכה ביז יבבה.

סאלאוויטשיק. זאמעטשאטעלנע!

שימעלע סאראקער. וואס דערצעהלט איהר מעשיות? איך אליין האב געשריבען דעם טשעק... דאס הייסט, ניט איך, געשריבען האט ער, דער וויגדארטשוק, נאר איך האב גוט געקוקט בשעת איך האב גע'חתמ'עט דעם טשעק (מאהלט אין דער לופטען ציפערען): איין איינס, און א פינף, און דריי נולען...

הימעלפארב (מאהלט אויך אין דער לופטען). איין איינס, און א פינף, און פיער נולען!

שימעלע סאראקער (מאהלט אין דער לופטען). דריי נולען!

הימעלפארב (מאהלט אין דער לופטען). פיער נולען!...

שימעלע סאראקער. זעהט נאר, ווי ער דרעהט מיט דער האנד, אט דער פיפערנאטער: פיער נולען! פינף נולען! זעכס הונדערט נולען! און מיט ווערטער איז ניט געשטאנען בפירוש: פעטנאצעט טיסיאטשי? וואס וועט איהר איצטער זאגען, עמך?

ה י מ ע ל פ א ר ב (הויך). סטאַ פיאַטדעסיאַט טיסיאַטש — קעהרט איהר װעלען זאָגען! סטאַ פיטדעסיאַט טיסטש רובליי!

ר ב א ש ר פ י י ן. פעו! דאַ איז עפּיס א מיאוס'ע מעשה! (די דאַמען האָבען זיך שוין אויך צענויפגעקליבען אַלע. מע פיהלט, אַז דאָ קומט עפּיס פאָר. עטי־מעני געהט צו די לעצטע).

ע ט י ־ מ ע נ י. װאָס טהוט זיך דאַ, שמעון... מיין איך סעמיאָן מאַקאַרעוויטש? (אין דער גאַנצער צייט, װאָס דאָס קומט פאָר, שטעהט קאַלטון ביי דער זייט, שמייכעלט מעפיסטאָפעליש, קוקט פון איינעם אויפ'ן אנדערען און קוועלט. עס דערהערט זיך א קלונג. קאַלטון גיט זיך א גליטש צו דער טיר און רופט אויס).

ק אַ ל ט ו ן. מאַקסים װאַסילעוויטש גאַלדענטאַלער! (אויף אַ װיילע דרעהען אלע אוים די אויגען צו דער טיר).

ר ב א ש ר פ י י ן (בעגעגענט דעם דירעקטאָר, װיל איהם פאָרשטעלען, שפּרינגט ארוים הימעלפארב מיט היץ).

ה י מ ע ל פ א ר ב. שאַט! אַט איז דער דירעקטאר אליין! (צו גאָלדענטאָלערען). מאַקסים װאַסילעוויטש! אויף וויפיעל איז געװען דער טשעק פון הערר סאראַקער, װאָס מיר האָבען ארויס־געצאָהלט איינעם א מאיראַוויטש, אַדער װיגדאַראָוויטש, אַדער װיגדאַרטשוק — יאַ, װיגדאַרטשוק?

ג אַ ל ד ע נ ט אַ ל ע ר (מיט קאַלטע לונג און לעבער). הונדערט פופציג טויזענד רובעל — װאָס איז דען?

ש י מ ע ל ע ס א ר אַ ק ע ר (די אויגען בלאָזען). עטי־מעני!... װאו זענען מיר? (דערזעהט זי, שרייט ניט מיט זיין קול). גוואַלד, אידען, ראַטעוועט! לויפט! יאַגט! חאַפּט! מע האָט מיך בע'גנב'עט! בע'גזל'ט! ברי־הדל געשטעלט! צוגענומען אינגאַנצען! געמאַכט פאר א קבצן! העלפט מיר! חאַפּען די גזלנים! (חאַפּט דעם צילינדער, װיל זיך לאָזען לויפען. עס עפענט זיך די טיר און עס רויסט זיך אריין מ ע נ ד ע ל דער לאַקיי מיט איין איבערגע־שראָקען פּנים).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל אַ ק י י (זוכט מיט די אויגען).
נישט געווען דאָ איזאַבעלאַ סעמיאָנאָוונאַ? אויב אַזוי — זענט איהר
אויף גרויסע צרות... בעל־הבית! אייער טאָכטער איז אַרויס דורכ׳ן
פענסטער און — פיר־אַיטו!...

ע ט י ־ מ ע נ י (ברעכט די הענד). וועה איז מיר! ווינד איז
מיר! איין אומגליק האָט מיך געטראָפען! אַ בראָך אויף מיין קאָפּ!
איך וויים שוין וואָס דאָס איז! איך האָב געוואוסט, אַז ס׳וועט
אַזוי זיין!... זי האָט מיר אָבער געזאָגט: „מאַמע! איכ׳ל לויפען אין
דער וועלט אַריין!"...

ש י מ ע ל ע ס אָ ר אָ ק ע ר (צום ווייב). אַזוי? וואָס זשע
האָסט דו געשוויגען? בהמה! פאַר וואָס האָסט דו נישט געזאָגט
מ י ר? !... (חאַפּט זיך ביים קאָפּ). מיין טאָכטער! מיין קינד!!... אַ
כפרה דאָס געלד! אַ כפרה אַלסדינג פאַר מיין קינד!... (חאַפּט אַרויס
דעם טייסטער פון זייט־קעשענע, רייסט אַראָפּ פון זיך דעם גאָלדענעם
זייגער מיט׳ן קייטעל, שריים צום ווייב). עטי־מעני! נעם אַראָפּ! גיב
אַהער די פערעל! די אויערינגלעך! די פינגערלעך! דאָס גאַנצע בי־
טעל ציערונג!... (עטי־מעני פאָלגט איהם, טהוט אויס און גיט איהם
איבער. ער נעמט דאָס אַלסדינג צענויף אין צילינדער אַריין און טראָגט
דאָס צו צו די געסט). אידען! נאָט אייך אָפּ אַט דאָס אַלעס, וואָס איך
פערמאָג! טהוט מיט דעם, וואָס איהר ווילט, — אַבי העלפט מיר
אָפּזוכען מיין טאָכטער! העלפט מיר, העלפט מיר אומקעהרען מיין
קינד!... (ברעכט אויס אין אַ געוויין. עטי־מעני וויינט מיט איהם. דער
עולם שטויגט. דער פאָרהאַנג פאַלט).

ענדע פונ׳ם דריטען אַקט.

פיערטער אקט.

קומט פאַר אויף אַ סטאַנציע אין איין איינפאָהר־הויז. — צוויי חדרים. — אין איין חדר, א גרויס, א ליכטיגס, שטעהען צוויי בעטלעך ביי די ווענט, פערבעט און צוגעקלויבען. — אַ טישעל, עטליכע שטוהלען, אַ קאַנאַפּע, א שפּיעגעל, ביליגע בילדער אין פּראָסטע רעמלעך אויף די ווענט. — אַ פּאָר טעפּ מיט בלומען. — צוויי טירען: איין טיר צום פּראָנט, אין דער גאַס ארויס, די צווייטע טיר אין צווייטען חדר אריין, וועל־כעס איז געשלאָסען. — ביי דער צווייטער טיר שטעהט מ אַ ט ע ל ק א ס אַ י , צוגעלעגט איין אויהער. — אין מיטען חדר שטעהט ק אַ פּע ל פּ א ל ב אַ ן . — זיי רעדען שטילערהייד.

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן (צו מאַטלען). נו?

מ א ט ע ל ק א ס א י (טרעט אָפּ פון דער טיר אויף די שפּיץ פינגער). זי שלאָפט נאָך...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . א וועלטעלע — אזא נאכט נישט געשלאָפען!...

מ א ט ע ל ק א ס א י . היינט דער שרעק! די פּחדים! עס האט זיך איהר אלע ווייטע אויסגעוויזען, אז מע יאָגט אונז נאָך פון הינטען...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . פון וואַנען ווייסט דו דאס?

מ א ט ע ל ק א ס א י . זי האט עס מיר געזאָגט.

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . ווען?

מ א ט ע ל ק א ס א י . היינט... אין דער צייט, ווען דו ביזט געגאַנגען זארגען וועגען עסען און וועגען שטעלען דעם סאַ־מאוואר, האבן מיר דא דערווייל געשמועסט...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . וועגען וואס?

מ א ט ע ל ק א ס א י . וועגען אלעס...

קאַפּעל פּאַלבאַן. און ווענען דעם, וואָס וועט זיין ווייטער?

מאַטעל קאַסאַי. אויך געפרעגט...

קאַפּעל פּאַלבאַן. אז וואָס?

מאַטעל קאַסאַי (אויפגערעגט). אז וואָס! דו ווייסט דאָך וואָס, היינט וואָס פרעגסט דו? זי האָט מורא, טאָמער יאָגט אונז אָן דער פאָטער, וועלען מיר אַלע האָבען אַ וויסטען סוף.

קאַפּעל פּאַלבאַן. לכן דעריבער, וואָס זשע איז די עצה?

מאַטעל קאַסאַי. איז די עצה, אַז מע זאָל וואָס פריהער שטעלען אַ חופה, — דעמאָלט מעג ער שוין קומען מיט'ן רב און מיט דער רביצין, איז פאַרפאַלען... איצט בלייבט איבער נאָר איין זאַך: ווער פון אונז ביידען זאָל זיין דער גליקליכער?

קאַפּעל פּאַלבאַן (דערשראָקען). נו יאָ, דאָס איז דאָך די גאַנצע זאַך...

מאַטעל קאַסאַי. איז דאָך שוין ווענען דעם ביי אונז לאַנג אָפּגערעדט געוואָרען: אָדער מיר'ן עס איבערלאָזען פאַר איהר אַליין, פאַר ביילקען הייסט עס, לאָז זי זאָגען, ווער איז איהר אויסדערוועהלטער... אָדער אַז ניט, וועלען מיר וואַרפען גורל...

קאַפּעל פּאַלבאַן (אונרוהיג). אָבער דערווייל האָט זי דיר נאָך גאָרניט געזאָגט, ווער... דאָס הייסט, וועמען?...

מאַטעל קאַסאַי. שוטה! זי זאָל מיר זאָגען, וואָלט איך דאָך דיר געזאָגט...

קאַפּעל פּאַלבאַן. הייסט עס, אַז די גאַנצע זאַך הענגט נאָך אין דער לופטען?

מאַטעל קאַסאַי (קוקט אין דער לופט). פערשטעהט זיך, אין דער לופטען... נאָר דערווייל שאַדט נישט, מע זאָל באַצייטענס צוגרייטען אַלץ, וואָס מע בעדאַרף צו דער חופה...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. למשל, אשטייגער?

מ א ט ע ל ק א ס א י. אשטייגער, למשל, א מנין אידען...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. דאס איז ניט שווער. מע וועט זיי באצאהלען צו האלבע רובעל, וועלען זיי קומען צו לויפען.

מ א ט ע ל ק א ס א י (לעבעדיג). לאם איך האבען אזא יאהר, וואס פאר א פלאן דאס איז!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. און טאמער האבען זיי ניט קיין רב, קאן איך באשטעהן, אז א פראסטער איד, אבי איין עהרליכער, וועט מסדר קדושין זיין.

מ א ט ע ל ק א ס א י. כלעבען, קאפעל, ביזט א חכם! א קאפ־מענטש!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. איי, טאמער האבען זיי ניט קיין חופה? קאן מען זיך בעגעהן מיט פיער שטאנגען, פון אויבען אי־בערגעבונדען מיט א גרויסע פעטשיילע, — וואס איז דא דער אומגליק?

מ א ט ע ל ק א ס א י (האפט איהם ארום). ביזט ווערטה, מע זאל דיך קושען, קאפעלע!... נעם טהו אלסדינג, וואס דו זאגסט, זאל זיין גרייט!... דו וועסט געהן, און איך וועל בלייבען דא — מע קאן זי דאך ניט לאזען אליין...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. זאל גאט היטען! (וואקעלט). די זאך איז נאר אט וואס: אפשר זאלען מיר פריהער וויסען, ווער וועמען... דערנאך ערשט געהן?...

מ א ט ע ל ק א ס א י. צו וואס, נארעלע, פערלירען צייט? דערווייל וועט ווערען שפעט, און טאמער טראגט איהם אן דער גוטער יאהר... דו גרייט צו אט די אלע שאלעמויזען. דערנאך, אז דו וועסט קומען שוין מיט'ן גאנצען קלאפערגעצייג, וועלען מיר באשליסען מיט איהר, אהין צי אהער... ממה נפשך, וועמעס גליק עס וועט זיין... איך פערזיכער דיך, אז טאמער ביזט דו דער גליק־

ליבער, וועל איך דיר פערגינען מיט'ן גאַנצען האַרצען... וואָס האָב איך צו דיר?... אונזער ביידענס וואונש איז דאָך נאָר זעהען ביילקען גליקליך...

קאָפּעל פּאַלבאַן. דאָס איינענע איך — טאָמער ביזט דו, אין דיין גליק... ווארום דער עיקר איז ביילקע... אַלזאָ, איך געה. (טהוט זיך אָן). און דו זעה, געב אַכטונג... (לאָזט זיך צו דער טיר, קעהרט זיך אום, שטעהט אַ ווײַלע און געהט אָפּ).

מאָטעל קאָסאָי (צו זיך אליין). אָט אַ לעמעשקע! ער האָט נאָך אַ האָפענונג... מיר דאַכט, אַז אַ בלינדער קאָן שוין זעהען, אין וועמען ביילקע איז פאַרליעבט... (הערט זיך איין). מיר דאַכט, זי ריהרט זיך שוין... (עס עפענט זיך די טיר פון צווייטען חדר און עס בעווייזט זיך אויף דער שוועל ביילקע, אַ שוינענדיגע, אַ שמייכלענדיגע).

ביילקע (מאַכט צורעכט די צעקודעלטע האָר, קוקט זיך ארום). נישטאָ קיינער? וואו איז קאָפּעל?

מאָטעל קאָסאָי. אוועקגעגאַנגען ברענגען אידען, אַ חופּה און דעם גאַנצען איבעריגען קלאָפּערגעצייג, ווי מיר האָבען אָפּגערעדט...

ביילקע. מוז עס טאַקי היינט געשעהן, מאָטעל?...

מאָטעל קאָסאָי. ניין, וואָס דען? אָפּלעגען אויף מאָרגען? און טאָמער טראָגט עס אָן דעם טאַטען אהערצוצו?...

ביילקע. אוי, רעד גאָר נישט, מאָטעלע! איך קאָן גאָר וועגען דעם ניט טראַכטען! (געהט צו נעהענטער). עס ווילט זיך מיר נאָר נעמען נקמה, באַווייזען, אַז איך בין אַ מענטש פאַר זיך, אַז איך בין פריי... נאָכדעם מעגען זיי שוין קומען, זאָגען וואָס זיי ווילען... אַך, מאָטעל, מאָטעלע! אַ אידישע טאָכטער קאָן זיך באַפרייען פון איהר טאַטע־מאַמע נאָר דעמאָלט, ווען זי גיט אָפּ איהר פרייהייט צו איין אַנדערען...

מ א ט ע ל ק א ס א י. ווער רעדט פון פרייהייט? ווער וויל דאס וועמעס פרייהייט? בײלקע, נשמה טייערע! האבען מיר דען ניט געשוואוירען איינס דאס אנדערע טרייע און אייביגע ליעבע? זענען מיר ניט געבונדען איינס מיט דאס אנדערע שוין פון לאנג, נאך איידער דיין טאטע האט געטראפען דאס גרויסע גליק, אדער דאס גרויסע אומגליק, אויסצונעמען דעם הויפטטרעפער? נישמעהר, מיר האבען דאס מיט ווערטער נישט ארויסגעזאגט, ביז ס'איז געקומען די רעכטע צייט... איצט קומט אוים עפים גלייך, ווי עמיצער פון אונז וואלט צוריקגעצויגען...

ב י י ל ק ע (מיט פייער). איך ציה קיין מאל ניט צוריק! איך באקלאג מיך נאר אויף מיין מזל, פאר וואס זאל איך, א געליעבטע בת־יחידה, א ציטעריגע ביי טאטע־מאמע, באדארפען איהר בעסטע שמחה, דעם בעסטען יום־טוב פון איהר הארצען, פראווען האפענדיג, גנבה, גלייך ווי איך טהו עפים א פארברעכען... פארגעס ניט, מאָ־טעל, אז דער טאטע איז מיר פארט א טאטע, און די מאמע — א מאמע!...

מ א ט ע ל ק א ס א י. אויב עס איז א רחמנות אויף טאטע־מאמע, איז דא צוויי וועגען: אדער צו ווארטען ביז זיי וועלען קומען אהער, אדער פערקערעווען די האלאבלים און פאהרען צוריק אהיים...

ב י י ל ק ע. זאל גאט היטען! דעמאלט בין איך א פארלוי־רענע! דו קענסט ניט דעם טאטען! דו מיינסט, אז דאס איז דער איד וואס געווען? גאט זאל מיך ניט שטראפען, — זינט ער האט אויסגענומען דאס גרויסע געווינס, איז ער צעווילדעוועט געווארען! גיין! איך דארף איהם אפטהון אזא זאך, וואס מע קאן שוין צוריק נישט חאפען!

מ א ט ע ל ק א ס א י. הייסט דאס, נאר צוליעב דעת אליין?...

באַ י י ל ק ע (קוקט אויף מאַטלען מיט אַ שמייכעל). אַך, מאַטעלן טשיקאַווער מאַטעל וואָס דו ביזט! דו ווילסט איין איבעריג מאָל ארויסרייסען ביי מיר דאָס ווארט פון מויל, אַז איך האָב דיך ליעב, ווי דאָס לעבען... ווייסט שוין קאַפּעל אַלעס? האָסט דו שוין גע־רעדט מיט איהם?

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. ניין, ביילקע, איך קאָן נישט. איך האָב קיין האַרץ נישט!... דער בחור איז בלינד. ער האָט נאָך אַלץ אַ האָפענונג, טאָמער איז ער, ניט איך, דער אויסדערוועהלטער...

ב י י ל ק ע (פערטראַכט טרויעריג). אַ רחמנות... דער יונג איז פארליעבט אין מיר...

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. מיט סכנות!

ב י י ל ק ע. וואָס זשע טהוט מען? זאָל א י ך מיט איהם רעדען?

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. אויב דו קאָנסט... איך האָב איהם געזאָגט, אַז דו דאַרפסט היינט ביידער לעצטער מינוט באַשטימען, ווער פון אונז צוויי איז דיין באַשערטער... און אַז דו וועסט ניט באַשטימען, האָב איך איהם איינגערעדט, אַז מיר'ן ווארפען גורל, ציהען קניפּלעך. ווער ס'וועט ארויסציהען דאָס קניפּעל — דער...

ב י י ל ק ע (צעלאַכט זיך הילכיג). חאַ־חאַ־חאַ! חאַ־חאַ־חאַ־חאַ!

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י (איבערראַשט). וואָס איז דער געלעכ־טער?

ב י י ל ק ע. מיר איז איינגעפאַלען אַ געדאַנק! איי, אַ געדאַנק! (האַפּט אַ ווייס טיכעל, מאַכט אַ קניפּעל און נאָך אַ קניפּעל). איך האָב דאָ צוויי קניפּלעך. און אַזוי ווי דו ביזט עלטער, וועל איך דיר געבען ציהען צום ערשטען, וועסטו האָבען ארויסגעצויגען דאָס קני־פּעל — חאַ־חאַ־חאַ!... (עס הערען זיך טריט פון דרויסען. ביילקע טרעט אָפּ צום פענסטער. עס קומט אַן קאַפּעל פּאַלבאָן אַ פערשוויצטער, אַנגעלאָ־דען מיט גאַנצע פּעקלעך און שקאַרמוצען).

קאפעל פאלבאן. א! שוין אויפגעשטאנען ביילקע? (צו ביילקען). א גוטער אויפשטאנד אויף אייך!... אוף! איך האב זיך עס אביסעל אנגעלאפען! (לעגט אוועק די פעקלעך מיט די שקאר־מוצען, ווישט זיך דעם שווייס).

מאטעל קאסאי. איז האטש ניט געווען אומזיסט דאס לויפען? (בעטראכט וואס אין די פעקלעך טהוט זיך).

קאפעל פאלבאן. חלילה! וואס הייסט אומזיסט? אט באלד קומען צונעהן א בינטעל אידען מיט'ן גאנצען קלאפערגע־צייג, ווי מיר האבען אפגערעדט... (ווייזט אויף די שקארמוצען). און דאס איז גוטע זאכען אויף צו פערבייסען: לעקאך, הערינג און א ביסעל משקה...

מאטעל קאסאי. בראווא, קאפעל, ביזט ווערטה א מעדאיל!... אצינד בלייבט נאך איבער איין זאך: א מנין וועלען מיר האבען. א מסדר קדושין אויך. א חופה אויך. מיט לעקאך און ב־אנ־פען און מיט פארבייסען זענען מיר שוין אויך בעוואהרענט. און א כלה האבען מיר אויך. די פראגע איז נאר, ווער פון אונז צוויי איז דער חתן? דאס דארפסט דו... (פערהאפט זיך). מיין איך, דאס דארפט איהר, ביילקע, באשטימען — עס איז געווענדט אן דיר... מיין איך, אן אייך...

ביילקע. אך! מיר איז שווער, מיר איז אונאיינגענעה־מען... איהר ווייסט, אז איך בין אייך ביידען דאנקבאר... איהר האט פאר מיר ביידע אזוי פיעל געטהאן...

מאטעל קאסאי. און מיר זענען ערשט גרייט צו טהון...

קאפעל פאלבאן. אין פייער און אין וואסער!

ביילקע (טראכט כלומרשט א ווילע). שאט! ווייסט איהר וואס מיר איז נאר־וואס איינגעפאלען? לאמיר ווארפען גורל!...

מאטעל קאסאי. דאס אייגענע האבען מיר שוין מיט קאפלען לאנג געטראכט...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ז. נאָך איידער דאָס אומגליק האָט געטראָפן מיט׳ן גרויסן געווינס...

ב י י ל ק ע. זעהט איהר? — אויף אַ גלייכע זאַך פאַלען אַלע גלייך... (נעמט דאָס טיכעל מיט די צוויי פּאַרטיגע קניפּלעך, דרעהט בלומרשט אַ נײַ קניפּעל, ציהט עס אויס צו זיי ביידע). ווער פון אייך איז עלטער?

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ז (איז שוין גרייט געווען אויסצוציהען די האַנד). דו ביזט עלטער, מאַטעל, אויב איך האָב קיין טעות...

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. מיט אַ יאָהר און מיט אַ וואָך.

ב י י ל ק ע (צו מאַטלען). ווי באַלד אַזוי, בעדאַרפסט דו... מיין איך, בעדאַרפט איהר, מאַטעל, ציהען דער ערשטער... (טראָגט איהם אונטער די צוויי עקען פון׳ם טיכעל. מאַטעל קאַסאַי קלערט בלומר׳שט אַ ווײַלע, וואַקעלט, ציהט פּאַמעליך מיט צוויי פינגער ביים שפּיץ פון עק טיכעל און שלעפּט אַרויס אַ קניפּעל. ביילקע באַהאַלט דאָס טיכעל).

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י (טרייסעלט אָפּ די הענט, קוקט אויף קאַפּלען מיט ענטשולדיגונג). נו?

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ז (בלאַס, זיפצט אָפּ. צו מאַטלען). דיין גליק... לאָז גאָט געבען... (קאָן ניט רעדען ווייטער פון אויפרעגונג. שלינגט די טרערען).

ב י י ל ק ע. איי־פע, קאַפּעל, איך האָב זיך ניט גערעכנט אויף אייך... געהאַלטען פאַר אַ גוטען פריינד...

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י (צו ביילקען). קאַפּעל זאָגט דען עפּיס? אדרבה!...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ז. אדרבא! לאָז מיר אַנגעהן, וואָס איך ווינש איהם און אייך ביידען... ס׳איז דאָך אַ גורל, אַ לאָטעריע...

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. ער זאָל געווען אַרויסציהען, וואָלט ער...

ק אַ פּ ע ל פּ א ל ב אַ ן . איך זאָל געווען אַרויסציהען, וואָלט איך... איך ווינש אייך, איהר זאָלט אייך עלטערען אין... אין... אַלדעם גוטס.

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י . אמן! קום אַהער, לאָמיר זיך צע־קושען. (נעמען זיך אַרום, מאַטעל מיט קאַפּלען, און צעקושען זיך).

ק אַ פּ ע ל פּ א ל ב אַ ן . דעם אמת אויב איהר ווילט ווי־סען, האָט מיר דאָס הארץ געזאָגט שוין לאַנג, אַז דער גליקליכער וועט זיין מאַטעל, ניט איך... ווי קום איך? איך בין פון תמיד אַן אַ שלים־שלים־מזל... און איך האָב צו קיינעם ניט קיין טענות... גאָט איז מיין עדות, ווי איך האָב אייך ליעב געהאַט, ביילקע, און האָב אייך ליעב נאָך אצינד... און וואָס פאַר אַ גוטער פריינד איך בין צו מיין חבר מאַטעל... איך זאָג אייך נאָך אַ מאָל, אַז וואָס איך ווינש אייך ביידען, מעג עס מיר אָנגעהן האַטש האַלב... איי, איך האָב געהאַט אַ שטיקעל האָפענונג — בין איך ניט שולדיג. איך בין דאָך נישט מעהר ווי אַ מענטש... איך האָב אָבער אין זינען געהאַט אויך די אַנדערע זייט, אַז טאָמער חלילה לאָזט זיך אויס מיט מיר אַ בוידעם — אַזוי פאָהר איך גלייך אַוועק קיין אַמעריקאַ. אַ סימן האָט איהר... (צעשפּיליעט זיך, ציהט אַרויס פון בוזעם־קעשעני אַ ביכעל). אָט האָב איך מיר צוגעגרייט אַ פּאַס... (מאַטעל קאַסאַי און ביילקע קוקען זיך איבער. ביידע זענען גערירט).

ב י י ל ק ע . צו וואָס אַזוי ווייט, אַזש קיין אַמעריקאַ? בלייבט דאָ, און לאָמיר זיין גוטע פריינד.

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י . פאַרגעס ניט, קאַפּעל, ווער עס בעט דיך...

ק אַ פּ ע ל פּ א ל ב אַ ן . מיר'ן נאָך האָבען אַ ישוב... דער־ווייל בין איך נאָך אַ יונגער און באַדאַרף פריהער פּראָווען אייער חתונה. איך בין דאָך עפּיס אַ מחותן... פון תתנ'ס צד.

ב י י ל ק ע . ניין, פון כלה'ס צד.

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י . פון ביידע צדדים.

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. פון ביידע צדדים. (תערט זיך צו). מע געהט. מע געהט... (עס קומט אויגס נאָך דאָס אַנדערע אַ מנין אידען פון אַלערליי מינים — מיט חיטלען און מיט קאַפּעלישלעך, מיט לאַנגע קאַפּאָטעס און מיט קורצע וויטיקלעך.— איינער מיט גראָבע פאות און מיט אַ יאַרמעל־קע אונטער'ן וויכען קאַפּעליש, אונטערגעבונדען די קאַפּאָטע מיט אַ רויטע פּעטשיילע, — שפּיעלט די ראָלע פון אַ רב. — נאָך איינער האַלט אַ פלעשעל מיט אַ גלעזעל — ער וועט דאָס זיין דער שמש. פיער אַנדערע אידען האַל־טען די פיער שטאַנגען, פון אויבען אַ גרינע שאַל מיט באַחראַמאַ, — דאָס וועט זיין די חופה. אַ פּאָר וויבער האָבען זיך אויך אריינגערוקט, שטעהען פון דער וויטען מיט פרומע פּנים'ער גרייט צו ענטפערען „ברוך הוא וברוך שמו אמן“. אויך יונגלעך קונדייסים זענען געקומען אַנקוקען אַ שטילע חופה און אפשר חאַפּען אַ שטיקעל לעקאַך).

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (מחוט אַ וואונק צום אידען, וואָס שפּיעלט די ראָליע פון אַ רב). נו ?

ד ע ר א י ד (צו קאַפּלען). נו־נו ! (מחוט אַ וואונק צו איינער פון די וויבער, זי זאָל נעמען די כלה. — יענע געהט־צו צו ביילקען, נעמט אַרוים אַ געלע פּעטשיילע).

ד י א י ד י נ ע. ווער איז דאָ דער חתן ? (רופט צו קאַפּלען).

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (ווייזט אויף מאָטלען). דער חתן איז — ער.

מ אָ ט ע ל ק אַ ס אַ י (געהט צו). דאָס בין איך.

ד י א י ד ע נ ע (גיט איהם די געלע פּעטשיילע). אָט מיט דער פּעטשיילע, זייט מוחל, דעקט איבער דער כלה דאָס פּנים. דאָס וועט זיין דאָס באַדעקענס. (מאָטעל נעמט די געלע פּעטשיילע, געהט־צו פּאַ־מעליך צו ביילקען און דעקט איהר איבער דאָס פּנים. די אידינע נעמט ביילקען פאר אַ האַנד, מחוט אַ וואונק צו קאַפּלען, ער זאָל נעמען דעם חתן פאר אַ האַנד. ער פיהרט זיי אַרונטער דער חופּה).

ד ע ר א י ד (צום חתן). אי־אָ? טבעת? ... (דער חתן פער־שטעהט ניט).

ד י א י ד י נ ע. א רינגעל, א פינגערעל, אויף מקדש זיין...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (טהוט זיך אַ חאַפּ צו די קעשענים). א פינגערעל? ס'איז דא, ס'איז דאַ... אַלסדינג האב איך באדארפט אין זינען האבען... יעדע זאַך באַזאָרגען... אפילו אַ קדושין פינגערעל... (ציהט אַרויס אַ פּאַפּיערעל פון קעשענע, וויקעלט אַרויס פון דאָרט אַ גאָלדען רינגעל, גיט דאָס איבער צו מאָטלען).

ד ע ר א י ד (צו מאָטלען). טהו אָן דאָס פינגערעל דער כלה און זאָג מיר נאָך איטליכם ווארט! (זאָגט, מאָטעל זאָגט איהם נאָך). „הרי את... מקודשת לי... בטבעת זו... כדת... משה וישראל“... מזל טוב!

ד ע ר ע ו ל ם. מזל טוב! מזל טוב! מזל טוב! (קאָפּעל פּאַלבאַן און מאָטעל קאַסאַי חאַפּען זיך אַרום און קושען זיך. — אין דעם סאמע רעכטען טומעל עפענט זיך די טיר און עס רייסען זיך אַריין: ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר, ע ט י ־ מ ע נ י א ו ן ס אָ ל אָ ו ו י ט ש י ק דער שדכן מיט זיי. עס ווערד אַ טומאַטאַבע).

ב י י ל ק ע (פאַלט־צו צו מאָטלען אויף די הענד). דער טאַטע!... די מאַמע!...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (קוקט זיך אַרום, דערקענט ניט די טאָכטער אונטער דער געלער פּעטשיילע). וואו איז זי ערגיץ? וואו איז מיין קינד? וואָס שווייגט איהר, אידען? עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י. דו הערסט דען ניט איהר קול?

ס אָ ל אָ ו ו י ט ש י ק (שטופּט זיך דורך). פּאַזוואָלטיע! ... איזווינִיטיע, גאַספּאַדאַ! אַט דאָס איז זי דאָך! (רייסט אַרונטער די געלע פּעטשיילע פון ביילקע'ס פּנים). זאַמעטשאַטעלנאַ! דאָס איז אַ מעשה, וואָס טשטאָ ניבוד אַסאַבענע! ...

ש י מ ע ל ע ס א ר אַ ק ע ר (דערזעהט ביילקען. לאָזט זיך צו איהר מיט אָפענע אַרעמס). טעכטערלעך מיינע טייערע! אבי דו לעבסט און מיינע אויגען זעהען דיך! (ביילקע פאַלט איהם אין די הענד אַריין. ביידע וויינען).

ע ט י ־ מ ע נ י (פערברעכט די הענד, פאַלט אויף אַ שטוהל, שאַ־קעלט זיך און וויינט, ליוענענדיג מיט אַ ניגון פון תחינות). וועה איז מיר און ווינד איז מיר! א דונער איז מיר און א בראָך איז מיר! צו וואָס מיר האָבען זיך דערלעבט און וואָס מיר זעהען מיט די אויגען! מיט וואָס האָבען מיר זיך פאַרזינדיגט ביי גאָט, אז אונזער קינד זאָל אונז אַזוי פאַרשוואַרצען דאָס פנים? וואָס טהוט זיך דאָ און מיט וועמען וויל זי דאָס געהן צו דער חופה. פאַרוויסט און פאַרפינסטערט בין איך געוואָרען?!...

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק (האָט שטילערהייד געחאַפּט אַ פּאָר ווערטער מיט די אידען און געוואוירע געוואָרען אין איין מינוט אַלס־דינג. — צו עטי־מעני׳ן). איזוויניטיע, מאַדאַם! איהר ווייסט גאָרניט וואָס איהר רעדט. אייער טאָכטער האָט שוין חתונה געהאַט נאָר־וואָס... מיט אַט דעם יאַט... (ווייזט אָן אויף מאָטלען). אייך קומט מזל טוב!...

ע ט י ־ מ ע נ י (פערוואַרפט דעם קאָפּ אויף צו חלש׳ען). אוי, אַ דונער איז מיר! אוי, אַ שלאַק איז מיר! א קויל האָט מיך געטראָפען! אַ שפּיעז אין האַרצען אַריין!...

ש י מ ע ל ע ס א ר אַ ק ע ר. שאַ! שטיל! גענוג דיר צו לעגען קנייטלעך! נאַרישע קלאָגמוטער! בהמה וואָס דו ביזט! דיין קינד זאָל געוועזן חלילה שטאַרבען, אָדער אוועק׳שמד׳ען זיך, וואָלט געוועזן בעסער? הערט נאָר איין אומגליק — איהר טאָכטער האָט חתונה געהאַט פאַר איהר גלייכען, געגומען א שניידער, איין אמת׳ען עמך — איז איהר ביטער! (צו דער טאָכטער). ווער איז דייז באַשער־טער? (ווייזט אויף מאָטלען און אויף קאָפּלען). דער? צי יענער? איך בין נאָך נישט קלאָהר אַקוראַט...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (ווייזט אויף מאַטלען). ער איז דאָס דער גליקליכער... מיר האָבען געוואָרפען גורל...

שׁ י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (איבערראַשט). וואָסער גורל?

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. אזוי ווי מירביידע זענען געווען פארליעבט, האָבען מיר געצווינגען קניפּלעך, האָט ער ארויסגעצויגען, הייסט עס, איז ער זוכה בגורל.

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק. זאַמעטשאַטעלנאַ! האָב איך אייך ניט געזאָגט, אז איינער פון די צוויי וועט נעמען אייער טאָכטער? איך זאָל שוין טאַקי אזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב!...

שׁ י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. וואָס זשע האָט מען נאָך באַדארפט אַנטלויפען? האָט איהר דאָך געקאָנט זאָגען מיר, וואָלט דאָך עס געווען שען און פיין און שאַ און עמך...

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. ווער האָט געקאָנט מיט אייך רעדען?

ב י י ל ק ע. נאָך דעם אומגליק, וואָס האָט געטראָפען, זינט דו האָסט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס...

שׁ י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. וואָסערע לאָקשען? וואָסערע פלאָמען? אויס אומגליק! אויס גרויסער געווינס! מע האָט צוגענו־מען, אויסגעצאַפּט, אויסגעמאַנטאַטשעט און אויסגעכמאַליעט אינ־גאַנצען ביז דער לעצטער פּרוטה. נישט געלאָזט, איהר זאָלט זאָגען, אפילו א סימן. געבליבען דער אייגענער עמך, וואָס געווען...

ב י י ל ק ע (איבערראַשט). ווער איז דאָס געווען? וואו? ווען?

ע ט י ־ מ ע נ י. אָט יענע צוויי שלים־מזל'ען, וואָס פון טרע־יאַטער...

ב י י ל ק ע. ווינגאַרטשוק און רובינטשיק? ווי אזוי איז דאָס געשעהען?

שׁ י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. ווי אזוי ס'איז געשעהען, איז פארפאַלען... צוגענומען ווי מיט די הענט און אַוועק וואו דער וויי־סער פעפער וואַכסט... קיין האָהן האָט אפילו ניט געקרעהט... און

אפשר מיינסטו דו, אַז ס'האָט זיך מיר ניט גע'חלום'ט פריהער מיט אַ נאַכט אַ בעזער חלום? ס'זאָל נאָר אויסגעהן אויף זייער קאָפּ. רבונו של עולם!

עטי־מעני. אָמן!

די ווייבער (מאַכען אַ פרום פּנים). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

שימעלע סאָראָקער. נאָר גענוג. האַפּט זיי דער וואַטענמאַכער! אַבי מיין קינד האָט זיך מיר אָפּגעזוכט, בין איך צופריעדען, הויב איך אויף די הענט צו גאָט און זאָג: גם זו לטובה!...

עטי־מעני. אמן!

די ווייבער (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!...

שימעלע סאָראָקער. איי, וואָס איך בין נעבליבען אָהן פּאַדעם? — ס'האָט מיך גאָט געשטראָפט דערפאַר, וואָס עס האָט זיך מיר פערוואָלט ווערען אַ מיליאָנטשיק... און יחוס האָט זיך מיר פערגלוסט... דער קאָפּ האָט זיך מיר פאַרדרעהט, איך בין געווען שכור... עפּיס ווי אַטשאַדעט... איצט איז אַרויס דער טשאַד, האָב איך זיך אויסגעניכטערט, זעה איך, אַז איך בין געווען אַ נאַרר און אַז איך בין ווערטה שמיץ... (צום עולם). אידען! איהר האָט גע־הערט מן הסתם, אַז איין אָרעמער שניידער האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס, די צוויי הונדערט טויזענד? דאָס בין איך. שי־מעלע סאָראָקער איז מיין נאָמען... די צוויי הונדערט טויזענד זענען אויסגערונען, אַוועק מיט'ן ווינט און מיט'ן רויך, און שימעלע איז צוריק דער אייגענער עמך... וואָס געוועזען... איצט איז ביי מיר אַ שמחה, אַ יום־טוב, — מיין טאָכטער האָט חתונה געהאַט למזל — וואו איז דער לעקאַך און בראָנפען? לאָמיר נעמען צו קאַפּעלעך משקה און טרינקען לחיים פאַר אונזער פאָלק, שער און אייזען עמך!...

קאפעל פּאלבאן (טהוט זיך אַ וואָרף צו די פּעקלעך מיט די שקאַרמוצען. בינט אויף און לעגט אוים אויפ׳ן טיש). אַט דאָ איז פאַרהאַן אַלסדינג, אי צו טרינקען, אי צו פערבייסען... (ער און דער איד, וואָס דיענט אַלס שמש, שטעלען אוים אויפ׳ן טיש די פלעשלעך מיט די גלעזלעך).

סאלאווייטשיק (נעמט אויף זיך די ראָל פון אַ סאַר־ווער און פון אַ טאַסטמייסטער און בעזעצט צום טיש גאַנץ אויבען אַ חתן־כלה, דערנאָך די מחותנים שימעלען מיט עטי־מענין). איזוויניטיע, אייך קומט דער אויבענאַן. (צו די אידען). עולם! צום טיש! (צו קאַפּלען). חתנ׳ס צד! גיט אַן די גלעזלעך! (צו די ווייבער). ווייבער! נעמט לעקאַך, מאַכט מזונות! (טיילט זיי אוים לעקאַך, לעגט אַליין אויך אין מויל אַריין. ווייזט מיט די אויגען אויף די קינדער). און גיט די ממזרים אויך צו שטיקלעך לעקאַך — ס׳אַ מצוה! און ס׳איז טאַקי גוטער לעקאַך אויך — טשטאַ ניבוד זאַמעטשאַטעלנאַ! (קייעט). לחיים, חתן כלה! לחיים, מחותן! לחיים, מחותנת׳טע! לחיים חתנ׳ס צד און כלה׳ס צד! און לחיים, אידען אַלע! לאָמיר זיין געזונט און טאַנצען אויף פרעמדע און אויף אייגענע חתונות! (טרינקט. אַלע בעגעגענען זיך מיט די גלעזלעך און טרינקען און פער־בייסען).

שימעלע סאראקער. ישקני — הערט זשע מיך אוים, אידען, די מעשה דערפון איז אַזוי: ביי מיר איז היינט אַ צווייענדיגער יום־טוב. ערשטענס, וואָס סע האָט זיך אָפּגעזוכט מיין קינד, מיין בת יחידה, מיין אויג אין קאָפּ. זיין זאָל זי מיר געזונט און שטאַרק און זאָל מיך איבערלעבען!

עטי־מעני. אמן.

די ווייבער (מיט אַ פרומע מינע). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

שימעלע סאָראָקער. דאָס אַנדערע, וואָס זי האָט זיך באַהעפט מיט איהר גלייכען און האָט זיך אויסדערוועהלט אַ מאַן פון אונזער פאָלק, שער און אייזען עמך, נישט געוואָלט הערען אפילו פון יענעם פיפערנאָטער דעם ריסטעקראַט, וואָס האָט זיך צוגעשמייכעלט צו די פופציג טויזענד, וואָס איך האָב געהאַט בדעה איהר צו געבען נדן און וואָס די צוויי ממזרים, זשוליקעס און אַפּע־ריסטען האָבען ביי מיר אויסגעמאַנטאַטשעט מיט נאָך הונדערט טוי־זענד — די כפרה זאָלען זיי זיין מיט'ן געלד פאַר מיר און פאַר אייך און פאַר כל ישראל.

עטי־מעני. אמן.

די ווייבער (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

שימעלע סאָראָקער. ווי באַלד אַזוי, בעדאַרף מען נעמען נאָך אַמאָל צו קאַפּלעך לחיים לכבוד דעם פאַר־פאָלק און לכבוד זייערע פריינד און גוטע פריינד און לכבוד אַלע אונזערע עמך... (בעגעגענט זיך מיט די גלעזלעך, טרינקט. אַלע טרינקען מיט). און נאָר אַ בעזונדערען לחיים וויל איך טרינקען צו דעם, וועלכען מיין טאָכטער האָט אויסדערוועהלט. (צו מאָטלען). לחיים, מאָטעל! לאָז גאָט געבען, אַז דיין „זכה בגורל" זאָל זיין מיט מעהר גליק און מיט מעהר אריכת־ימים, ווי מיין „זכה בגורל" איז געווען!

עטי־מעני. אמן.

די ווייבער (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו! (שי־מעלע און מאָטעל צעקושען זיך).

שימעלע סאָראָקער (שוין גאָר פריילעך). ישקני — הערט מיך אויס, אידען! אַז גאָט האָט אַזוי געפיהרט, מיר זאָלען זיך בעגעגענען מיט אייך אַט אַ דאָ אויף אַזאַ שמחה, איז אַ יושר, מיר זאָלען זיך טאַקי פרעהען, האַפּען אַ טענצעל, אַזוי ווי גאָט האָט געבאָטען. מיר'ן זיך נעמען פאַר די הענט, איהר וועט מיר העלפען זינגען, און מיר וועלען האַפּען אַ טענצעל, דאָס הייסט, געהן דעם

אמת'ען עמך... (דער עולם שטעלט זיך אַוועק אַרום דעם מתותן, פּלעס־קען צו מיט די הענד, האַפּען אונטער אַ פרעהליכען נגון, און עס וואַכסט אויס דער איד, וואָס האָט מסדר קדושין געווען, און צו דעם נאָך אַ איד, און ביידע לאָזען זיך טאַנצען).

סאַלאָווייטשיק (שטעלט אָפּ דעם ערשטען אידען). פּויִ־טער! ווער זענט איהר?

דער איד (טאַנצענדיג). איך בין דער איד, וואָס כ'האָב מסדר קדושין געווען.

סאַלאָווייטשיק. און ווער איז דער אַנדערער? (ווייזט אָן אויפ'ן צווייטען, וואָס טאַנצט).

דער איד (טאַנצענדיג). גלאַט אַ איד.

שימעלע סאַראַקער. זעהר גערעכט. דאָס איז אַ בראַ־ווער איד! פון די אמת'ע עמך!... (פערקאַטשעט די פּאָלעס און געהט אַ פּרייליכם).

סאַלאָווייטשיק. און וואו בין איך? (ער האָט פער־קאַטשעט די אַרבעל און לאָזט זיך אַקעגען איהם. ביידע שטייגען איבער איינס דאָס אַנדערע אין טאַנצען, וואָס געהט אַלע מאָל שטאַרקער און לע־בעדיגער. ביז עס רייסט זיך אריין אין רעדעל אויך די אידינע, וואָס האָט געשפּיעלט די ראָלע פון איין אונטערפיהרערין, און געהט אַ „קאָ־זאַטשקע“, מאַכענדיג מיט דער געלער פּעמשיילע איבער'ן קאָפּ אַלערליי מאניפּולאַציעס. — קאָפּעל פּאַלבאָן קאָן זיך ניט בעהערשען און טאַנצט אויך אין קאָהן, מאַכט פּריסיאַדקעס. — אַלע זינגען, אלע פּלעסקען. העכער פון אַלע הערט זיך שימעלע'ס קול).

שימעלע סאַראַקער. שטאַרקער, אידען! לעבעדי־גער! לעבעדיגער! עמך, שער און אייזען אונזער פאָלק — עמך!!!...

פּאָרהאַנג לאַנגזאַם.